

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
ім. Г. Е. ВЕЙНШТЕЙНА**

ТЕЗИ

**V ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
ПОГЛЯД МОЛОДІ»**

**30 – 31 травня 2023 р.
м. Одеса**

УДК: [316.334.2:330.3]:316.64-053.6(477)

Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді. Матеріали V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції 30-31 травня 2023 року. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2023. – 333 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України з погляду молодих вчених. Були дослідженні теоретичні аспекти та запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Науковий редактор Козак К.Б. – д-р екон. наук, професор, директор ННІПЕіМ ім. Г. Е. Вейнштейна ОНТУ

Редакційна колегія:

Агеева І.М. – к.е.н., доц.; **Баранюк Х.О.** – к.е.н., доц.; **Басюркіна Н.Й.** – д.е.н., проф.; **Згадова Н.С.** – к.е.н., доц.; **Лагодієнко В.В.** – д.е.н., проф.; **Маркова Т.Д.** – к.е.н., доц.; **Немченко В.В.** – д.е.н., проф.; **Ніколюк О.В.** – д.е.н., проф.; **Павлов О.І.** – д.е.н., проф.; **Седікова І.О.** – д.е.н., проф.; **Соловей А.О.** – к.і.н., доц.; **Соц С.М.** – к.т.н., доц.; **Ткачук Г.О.** – д.е.н., проф.

Матеріали додаються за оригіналами рукопису

Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та сутність наданих матеріалів

ЗМІСТ

Секція №1. Національна економіка і розвиток галузей АПК

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПАТ «ЖИТОМИРСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД» ЗА МЕТОДОМ «ДЕЛЬФІ» <i>Голубенко А.М., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК</i> <i>Науковий керівник – д.е.н., проф. Самофатова В.А.....</i>	16
СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ВИНОРІБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД <i>Павліна А.І., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК</i> <i>Науковий керівник – д.е.н., проф. Самофатова В.А.....</i>	18
ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ, КЛАСИФІКАЦІЇ ТА ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА НОРМАТИВНИЙ АСПЕКТ <i>Абрамов Н.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК</i> <i>Науковий керівник – д.е.н., проф. Купріна Н.М.....</i>	19
ПОКРАЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА <i>Андропова К.С., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК</i> <i>Науковий керівник – к.е.н., доц. Крупіна С.В.....</i>	24
ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА <i>Кушнір Н.І., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК</i> <i>Науковий керівник: к.е.н., доц. Крупіна С.В.....</i>	25
ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА <i>Токарева А.С., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК</i> <i>Науковий керівник – к.е.н., доц. Крупіна С.В.....</i>	27
ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ <i>Цинцар К.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК</i> <i>Науковий керівник – к.е.н., доц. Крупіна С.В.....</i>	28
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ М'ЯСОПЕРЕРІБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ <i>Башавець К.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК</i> <i>Науковий керівник – к.т.н, доцент Лобоцька Л.Л.....</i>	30
ЗАГРОЗИ ПОСІВНОЇ КОМПАНІЇ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ АГРАРІЇВ НА 2023 РІК <i>Василіук О.О., студ. СВО «Магістр» ф-ту ТтаТХПіПБ.....</i>	33
ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКУ КОНСЕРВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ <i>Мазурик А.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК</i> <i>Науковий керівник – д.е.н., проф. Дідух С.М.....</i>	36

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЗА АБСОЛЮТНИМИ ТА ВІДНОСНИМИ ПОКАЗНИКАМИ: ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В`язніков К.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК

Наукові керівники – к.е.н., доц. Антонюк О.П., д.е.н., проф. Купріна Н.М..... 38

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

Головатюк Я.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК

Науковий керівник – к.е.н., доц. Тарасова О.В..... 41

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЕКСПОРТУ В УКРАЇНІ

Корчаковська К. В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК

Наукові керівники – к.е.н., доц. Антонюк О. П., д-р філософії (PhD), доц. Баранюк Х.О.... 43

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Корчаковська К.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК

Науковий керівник – к.е.н., доц. Тарасова О.В..... 45

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНІСТЮ (НА ПРИКЛАДІ ПІДПРИЄМСТВ АПК)

Сарієва Г.І., Величко О.М., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК

Наукові керівники – д.е.н., проф. Купріна Н.М., к.е.н., доц. Ступницька Т.М..... 47

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УКРАЇНІ

Цебренько Т.А., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК

Науковий керівник – д.е.н., проф. Немченко В.В. 49

ОСНОВНІ ЗАСОБИ ПІДПРИЄМСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Швець А.С., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК

Науковий керівник – д-р філософії (PhD), доц. Баранюк Х.О..... 51

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ковальчук Я.В., студ. 3 курсу, група ЗЕП-31

Науковий керівник – викладач вищої категорії Шимко О.В..... 55

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Нікулеско О.І., студ. 2 курсу, група 2ОБ-04

Науковий керівник – викладач вищої категорії Шимко О.В..... 57

СИМУЛЬТАТИВНА МОДЕЛЬ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТА ІНВЕСТИЦІЙ УКРАЇНИ

Клочник О.В., студ. СВО «Магістр» економічного факультету Львівського

національного університету імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник – к.е.н., доц. Зомчак Л.М..... 59

СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА МОДЕЛЬ ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ Шлепак М.М. студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК Науковий керівник – ст. викладач Магденко С.О.....	62

Секція №2. Сучасний менеджмент та інноваційно-інвестиційний розвиток

АКТУАЛЬНІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ Козак К.Б., доктор екон. наук, проф., Степанченко В.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА	66

ІННОВАЦІЇ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ Кривоніс С.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕВФ Науковий керівник – к.е.н., доц. Кравченко О.М.....	68

ТРАНСФОРМАЦІЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІД ВПЛИВОМ КРИЗОВИХ ЯВИЩ НА РИНКУ ПРАЦІ Козак К.Б., доктор екон. наук, проф., Бурлаков В.С., аспірант І-го р.н., спеціальність «073-менеджмент» Нікола К.Ю., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА	71

МОДЕЛІ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ Гнап Т. студ. СВО «Магістр» ф-ту ММтаПА Науковий керівник – д.е.н., проф. Савенко І.І.....	74

РОЛЬ СИСТЕМИ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ Іванова А.В. студ. ф-ту ММтаПА Науковий керівник – к.е.н., доц. Корсікова Н.М.	76

PROBLEMS OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT OF FOOD PRODUCTION Хартфілія В.А., студ. УІПА «Бакалавр» ф-ту Інноваційних технологій, Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків Науковий керівник – Пасічник М.В.....	79

МЕНЕДЖМЕНТ, ІНВЕСТИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ХАРЧОВОМУ БІЗНЕСІ Данільченко К.О., студ. УІПА «Бакалавр» ф-ту Інноваційних технологій, Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків Науковий керівник – Пасічник М.В.....	81

ЧИННИКИ, НАПРЯМИ ТА НАСЛІДКИ ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОГО СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ В КОМПАНІЇ Пасічник С.С., студ. ф-ту ММтаПА Науковий керівник – к.е.н., доц. Корсікова Н.М.....	83

ПРАКСЕОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ТРУДОВИХ ПРОЦЕСІВ Пшененко А.В., студ. ф-ту ММтаПА Науковий керівник – к.е.н., доц. Корсікова Н.М.....	85

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИХ ПРОГРАМ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Мироненко Б.В., аспірант 2 року навчання

Петрова О., студ. СВО «Бакалавр, ф-ту ММтаПА

Науковий керівник – д.е.н., проф. Козак К.Б..... 89

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ НА ПРИКЛАДІ РЕСТОРАННОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Кривоножко К.В., студ. СВО «Бакалавр ф-ту ММтаПА

Науковий керівник – ст. викладач Коренман Є.М..... 92

ВИКОРИСТАННЯ СТРАТЕГІЇ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ КОНДИТЕРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

Шерепера А., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА

Науковий керівник – к.е.н., доц. Дьяченко Ю.В..... 96

СИМУЛЬТАТИВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ВВП, КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Главацька А.О., студ. СВО «Магістр» економічного факультету ЛНУ імені І. Франка

Науковий керівник – к.е.н., доц. Зомчак Л.М..... 99

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Ворона О.Р., студ. СВО «Магістр» ф-ту ММтаПА

Науковий керівник – к.е.н., доц. Агеева І.М..... 101

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ СТРАТЕГІЇ НА ХАРЧОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Зайцева А.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА

Науковий керівник – к.е.н., доц. Агеева І.М..... 105

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ ЯК СФЕРИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Новикова В.С., студ. СВО «Магістр» ф-ту ММтаПА

Науковий керівник – к.ф.н., доц. Шевченко Г.А..... 109

Секція №3. Маркетинг, підприємництво і торгівля

ОСНОВНІ ЗАДАЧІ ТА СПЕЦИФІКА МАРКЕТИНГУ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ, ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПЕРЕВАГИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ

Орлова В.О., к.ю.н., доцент..... 112

СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БОРОШНОМЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Рибчинська Є.Р., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ

Науковий керівник – д.е.н., проф. Басюккіна Н.Й..... 114

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОГО ЗЕРНА

Коцюк А.С. студ. СВО «Магістр»

Науковий керівник – к.е.н., доц. Шалений В.А..... 118

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РИНКУ КОРМІВ У СВІТІ

Малакі Ф.С., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ

Науковий керівник – к.т.н., доц. Чернега І.С..... 121

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ СТАРТ-АПІВ В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Жигунов Д.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ

Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Кривоногова І.Г..... 123

СТРАТЕГІЧНІ, ТАКТИЧНІ ТА ПСИХОСОМАТИЧНІ АСПЕКТИ ГРИ-ВОЛЕЙБОЛ ЯК ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПРОЕКТУ

Абабін К.С., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ

Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д..... 126

ІНЖЕНЕРНЕ ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКЕ МИСЛЕННЯ У КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ

Албул Р.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ

Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д..... 128

ФІЗИЧНА АКТИВНІСТЬ ТА КУЛЬТУРА ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ЗДІБНОСТЕЙ

Аль-Шуекі Ж., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ

Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д..... 131

ІСТОРИЧНА РОЛЬ СУДОХОДНИХ ЕКСПЕДИЦІЙ, ТОРГОВЛІ ТА ПІРАТСТВА У ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ЗАХІДНИХ КРАЇН

Бойко О.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ

Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д..... 132

ФІЛОСОФІЯ КРАСОТИ ТА ЕСТЕТИЧНЕ ВІДЧУТТЯ ЯК ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ Б'ЮТІ-ІНДУСТРІЇ

Вавринюк У.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ

Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д..... 134

МИСЛЕННЯ БІРЖОВОГО ТРЕЙДЕРА: МОЖЛИВОСТІ ТА ОБМЕЖЕННЯ

Гладчук Д.Р., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ

Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д..... 137

МУЗИКА ТА ТАНЕЦЬ ЯК ЗАСОБИ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЛЮДИНИ

Заярченко Н.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ

Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д..... 139

ПРАКТИКИ КУЛІНАРНОЇ ТВОРЧОСТІ: ВПЛИВ НА ЖИТТЯ ЛЮДИНИ ТА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО МИСЛЕННЯ

Зварич В.С., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ

Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д..... 142

ПРАКТИКА ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО МИСЛЕННЯ СКРІЗЬ МИСТЕЦТВО ТА ФІЛОСОФІЮ ФОТОГРАФІЙ: МІГ СВІТУ ВСТАНОВЛЕНИЙ У ОБ'ЄКТІВ

Калантай Я.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ

Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д..... 144

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Корнієнко Г.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ

Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д..... 147

МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ТА ТВОРЧІСТЬ У ПРАКТИКАХ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО МИСЛЕННЯ

Корома О.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ

Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д..... 150

ЗМІНА ЦІЛІСНОСТІ ЛЮДИНИ У ПРОЦЕСІ САМОРОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ АКТИВІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ЗДІБНОСТЕЙ

Костяний К.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ

Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д..... 153

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ПІДПРИЄМЦІВ НА ПРИКЛАДІ ІГРОВИХ СЦЕНАРІЇВ

Мошняга В.Ю., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ

Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д..... 155

КУЛІНАРНА ТЕРАПІЯ ЯК ОРІЄНТИР КОНСТРУЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТА ФІЗИЧНИЙ ВИМІР

Путренюк Є.С., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ

Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д..... 157

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Голубенко А.С. студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК

Науковий керівник – к.е.н., доц. Бровкіна Ю.О..... 160

ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОТЕХНІК ТА ПРАКТИК ДИПЛОМАТІЇ У РОБОТІ З КЛІЄНТАМИ БІЗНЕСА

Драчков М.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ

Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д..... 162

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА КЛІЄНТСЬКА ОРІЄНТАЦІЯ В МАРКЕТИНГУ ТА ЛОГІСТИЦІ

Нікуліна О.Ю., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту МФтаІТ ОНУ імені І.І.Мечникова

Науковий керівник – ст. викладач Максимова Ю.О..... 164

МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ЙОГУРТІВ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Булацескул К.А., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – д.т.н., проф. Мардар М.Р. 166

ХАРАКТЕРИСТИКА КЛЮЧОВИХ ІНДИКАТОРІВ УСПІХУ ПІДПРИЄМСТВ, ЩО ЗАЙМАЮТЬСЯ РЕМОНТОМ МОБІЛЬНИХ ТЕЛЕФОНІВ

Андрущенко Є.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – к.е.н., доц. Савченко Т.В. 169

АНАЛІЗ СПОЖИВЧИХ УПОДОБАНЬ ПРИ ВИБОРІ МОБІЛЬНИХ ТЕЛЕФОНІВ

Ковальчук О.І., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – к.е.н., доц. Савченко Т.В. 172

АНАЛІЗ МАКРОСЕРЕДОВИЩА ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

Фортуна Д.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
Наукові керівники – д.т.н., проф. Мардар М.Р., к.т.н., доц. Устенко І.А. 174

МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ВИНА В УКРАЇНІ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Прокопчук А.Р., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММіПА
Науковий керівник – ст. викл. Голодону О.М. 176

Секція №4. Фінансово-економічна безпека підприємств і розвиток соціально-економічних систем

РОЛЬ ОБ'ЄКТИВНО НАБУТИХ КОНФЛІКТІВ ЯК МОТИВАЦІЙНИЙ ЗАХІД В ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРІВ ОРГАНІЗАЦІЇ

Бугор Н.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Колісник П.П., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – PhD доц. Заболотна О.С. 179

CREATING ECONOMIC SECURITY OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES

Шестопалова А.І., студ. УІПА «Бакалавр» ф-ту Інноваційних технологій, Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків
Науковий керівник – Пасічник М.В. 181

РИНОК ПРАЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Шумілов Б.Б., аспірант, 1-го року навчання, спец. «073- менеджмент»,
Курянов В.М., аспірант 1-го року навчання, спец. «073- менеджмент»
Барбарош Н.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – д.е.н., проф. Ніколюк О.В. 182

СУЧАСНІ МЕТОДИ ЗАХИСТУ ВІД ФІНАНСОВОГО ШАХРАЙСТВА НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Боцу А.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту МФтаІТ ОНУ імені І.І. Мечникова
Науковий керівник – ст. викладач Максимова Ю.О. 186

**THEORETICAL ASPECTS OF DETERMINING THE FIXED ASSETS
OF THE ENTERPRISE**

Pochechun Y.M., student of Bachelor's degree, Economy, Business and Control Faculty
Scientific supervisors - Associate Professor, Ph.D. Stupnytska T.M.,
Assistant Volodina O.P..... 188

**THE METHODOLOGY OF THE ANALYSIS OF THE ENTERPRISE'S CREDITOR
INDEBTEDNESS: PRACTICAL ASPECTS**

Serdiuk K., student of Master's degree, Economy, Business and Control Faculty
Scientific supervisors - Associate Professor, Ph.D. Stupnytska T.M.,
Assistant Volodina O.P..... 192

**ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА**

Вязментінов О.В., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК
Наукові керівники – к.е.н., доц. Ступницька Т.М., к.е.н., доц. Антонюк О.П..... 196

**ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: АСПЕКТИ
КЛАСИФІКАЦІЇ ТА АНАЛІЗУ**

Каразмфір Т.І. студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Наукові керівники – к.е.н., доц. Ступницька Т.М., к.е.н., доц. Антонюк О.П..... 199

**АНАЛІЗ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ В
СУЧАСНИХ УМОВАХ**

Козак О.А., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – к.е.н., доц. Ступницька Т.М..... 203

**ФІНАНСОВА ОСНОВА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ В
УКРАЇНІ**

Балан Д.В. студ. 2 курсу, Інститут економіки та менеджменту, Національний
університет «Одеська політехніка»
Науковий керівник – д.е.н., Балан О.С..... 207

**СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ
ПРОДУКТИВНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ**

Дєнєва Д. А. студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник - PhD, доц. Заболотна О.С..... 209

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА
ПІДПРИЄМСТВІ**

Дєнєва Д.А., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник - PhD, доц. Заболотна О.С..... 212

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Георгієва О.Г. студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – к.е.н., доц. Атамась Г.П..... 215

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Клєнтак М.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – к.е.н., доц. Работін Ю.А..... 217

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА РЕГІОНУ В ІЄРАРХІЇ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ <i>Клентак М.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК</i> <i>Науковий керівник – к.е.н., доц. Згадова Н.С.....</i>	219
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОБЛЕМИ ТА КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН <i>Колева А.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК</i> <i>Науковий керівник – к.е.н., доц. Ткачук Т.І.....</i>	221
ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ <i>Ровінська А.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК</i> <i>Науковий керівник – к.ю.н., доц. Шишлюк В.Р.....</i>	224
РОЗВИТОК ТА ЗНАЧЕННЯ ТЕОРІЇ “ДОВГИХ ХВИЛЬ” <i>Тертічна А.В. студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК.....</i>	226
КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВНУТРІШНІХ ЗАГРОЗ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ <i>Чебан П.О., студ. СВО «Бакалавр»</i> <i>Науковий керівник – к.е.н., доц. Неустроєв Ю.Г.....</i>	229
ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В ОЦІНЦІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ <i>Єфремов Д., студ. гр. МгЕк-1-22 Дніпровського державного аграрно-економічного університету, м. Дніпро</i> <i>Науковий керівник – д.е.н., проф. Гончаренко О.В.....</i>	231
 Секція №5. Становлення та розвиток публічного управління та адміністрування 	
ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА ВИНИКНЕННЯ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ПОЛІТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ ТА ЦІННОСТЕЙ <i>Мільковський В.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту НГтаЕ</i> <i>Науковий керівник – к.і.н., доц. Черняк Г.А.....</i>	234
МЕНТАЛІТЕТ ТА СОЦІАЛЬНІ УЯВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ <i>Піддубний Д. В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту НГтаЕ</i> <i>Науковий керівник – к.і.н., доц. Черняк Г.А.....</i>	237
ВПЛИВ РІВНЯ ОСВІТИ НА ПОДАЛАННЯ ПОЛІТИЧНОГО ВІДЧУЖЕННЯ В СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ <i>Пуга О.А., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту НГтаЕ</i> <i>Науковий керівник – к.і.н., доц. Черняк Г.А.....</i>	239
ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ <i>Сербенюк Ю.С. студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ІТХіГБР.....</i>	242

**КУЛЬТУРА ТА СОЦІАЛЬНІ УЯВЛЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ НА
ОБЛАШТУВАННЯ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ВІЙНИ**

Шепеляєва Д.Д., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту НГтаЕ

Науковий керівник – к.і.н., доц. Черняк Г.А..... 244

**УЧАСТЬ МОЛОДІ У ВОЛОНТЕРСТВІ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА
ГРОМАДСЬКОЇ АКТИВНОСТІ**

Щербатюк О.Я., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту НГтаЕ

Науковий керівник – к.і.н., доц. Черняк Г.А..... 247

**РОЛЬ СУЧАСНОЇ КОРПОРАТИВОЇ КУЛЬТУРИ В ФОРМУВАННІ
АДАПТАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ**

Курянов В.М., аспірант 1-го року навчання, спец. «073- менеджмент»

Шумілов Б.Б., аспірант 1-го року навчання, спец. «073- менеджмент»

Федчишина А.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА

Науковий керівник – д.е.н., проф. Седікова І.О. 250

**ЗНАЧЕННЯ ТА ОСНОВНІ ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОГО ПІДБОРУ ТА
ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ І НАВЧАННЯ ПРАЦІВНИКІВ**

Крецу Ю.Є., студ. ф-ту ММтаПА

Науковий керівник – к.е.н., доц. Корсікова Н.М..... 253

**МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ
ТЕХНІЧНИХ ВНЗ**

Мельник А.І., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММіПА

Науковий керівник – к.і.н., доц. Черкаський А.В..... 256

**ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ**

Красногорська А.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА

Науковий керівник – к.і.н., доц. Черкаський А.В..... 258

**СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ КОМУНАЛЬНИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

Тяжемов О.Ю. здобувач ОР "доктор філософії" спец 281 "Публічне управління та адміністрування"..... 260

**ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ ЩОДО ПРОТИДІЇ ТА ЗАПОБІГАННЯ
КОРУПЦІЇ**

Кухрівський Д.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ФСП НТУУ Київського політехнічного інституту імені Ігоря Сікорського

Науковий керівник - д.держ.упр., проф. Чукут С.А..... 263

**ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В РОБОТІ З ГРОМАДСЬКІСТЮ (НА ПРИКЛАДІ
УПРАВЛІННЯ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ)**

Титаренко О.Р., студ. СВО «Магістр» Волинського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк

Науковий керівник – д-р.н. з держ. управ. Пашко Л.А..... 266

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВНОГО
ПІДПРИЄМСТВА**

Арбузова А.С., студ. СВО «Бакалавр» спец. 281 «Публічне управління та адміністрування» Навчально – наукового інституту економіки та менеджменту Науковий керівник – д.е.н., проф. Балан О.С..... 269

РОЗВИТОК ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА В УКРАЇНІ

Рябков В.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА Науковий керівник – ст. викладач Березовська Л.В..... 271

РОЗВИТОК ЛІДЕРСТВА У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Мельник А.Р., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА Науковий керівник – ст. викладач Березовська Л.В..... 274

**ТЕНДЕНЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В СУЧАСНИХ
УМОВАХ**

Мельник А.Р., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА Науковий керівник – к.е.н. доц. Колеснікова К.С..... 276

**ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ПІБЛІЧНОМУ
УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ГРОМАД**

Муркалова Д.І., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА Науковий керівник – к.е.н., доц. Брюшкова Н.О..... 278

**ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ
ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

Бахчеван В.Д., студ. СВО «Магістр» ф-ту ММтаПА Науковий керівник – к.е.н., доц. Мужайло В.Д..... 281

**ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДИ УКРАЇНИ В
УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Армашева Т.В. студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА Науковий керівник – доктор н. держ. упр., доц. Мануїлова К.В..... 283

**МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ ЯК ФІНАНСОВА БАЗА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ**

Пинтя А.О., студ. СВО «Магістр» ф-ту ММтаПА Пастерначенко О.С., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА Науковий керівник – к.е.н., доц. Мужайло В.Д..... 285

**ПЕРЕДУМОВИ ЗРОСТАННЯ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАД В УКРАЇНІ**

Суворова О.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА Наукові керівники – д.е.н., проф. Ніколюк О.В., ас. Мироненко Б.В..... 287

**ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ НА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСОБИ ТА БІЗНЕСУ**

Савченко А.І. студ. СВО «Магістр» ф-ту ММтаПА Науковий керівник – доц. Соловей А.О..... 291

Секція №6. Цифрові технології в управлінні, діджитал-облік і контролінг

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ШЛЯХ ДО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Марковська О.Р., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК

Науковий керівник – к.е.н., доц. Маркова Т.Д..... 293

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРИ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Булатова Д.Д., Георгієва О.Г., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК

Наукові керівники – к.е.н., доц. Маркова Т.Д., ст. викл. Пчелянська Г.Б..... 295

РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ ЗАВДАНЬ У СИСТЕМІ «ОБЛІК SAAS»

Домброван Я.Ю., Гондзя О.М., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК

Наукові керівники – к.е.н., доц. Маркова Т.Д., ас. Славута О.Ю..... 297

ОСНОВНІ ЗАСОБИ ТА ЇХ АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Кіртюк О.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК

Наукові керівники – к.е.н., доц. Маркова Т.Д., ст. викл. Пчелянська Г.Б..... 301

ЕЛЕКТРОННА ТОРГІВЛЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Петрашевська Д.А., Давидова Ю.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК

Наукові керівники – к.е.н., доц. Маркова Т.Д., ас. Волкова А.Ю..... 303

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Уранковська О.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК

Наукові керівники – к.е.н., доц. Маркова Т.Д., ст. викл. Пчелянська Г.Б..... 305

РОЛЬ ОБЛІКОВОЇ КОМПОНЕНТИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ КОНТРОЛІНГУ У СФЕРІ ТОРГІВЛІ

Андрєєва М.В., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК

Науковий керівник – к.е.н., доц. Євтушевська О.О..... 307

СТАН ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Коломієць Л.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК

Науковий керівник – к.е.н., доц. Євтушевська О.О..... 309

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Пелешук М.А., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК

Науковий керівник – к.е.н., доц. Євтушевська О.О..... 310

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Рульова К.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК

Науковий керівник – к.е.н., доц. Євтушевська О.О..... 312

ОЦІНКА ЗДАТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПРОДОВЖУВАТИ ДІЯЛЬНІСТЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА ВОЄННОГО СТАНУ

Швець А.С., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК

Науковий керівник – д.е.н., проф. Ткачук Г.О..... 315

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ БАРТЕРНИХ ОПЕРАЦІЙ

Ткаченко І.Р., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК

Науковий керівник – д.е.н., проф. Ткачук Г.О..... 317

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В УКРАЇНІ

Латашенко О.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК

Науковий керівник – д.е.н., проф. Ткачук Г.О..... 319

РОЗВИТОК БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Латашенко О.В., Троян В.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК

Науковий керівник – д.е.н., проф. Ткачук Г.О..... 321

КРОС КУРСИ ВАЛЮТ США ТА КИТАЮ: ВИЯВЛЕННЯ ТА УСУНЕННЯ АВТОКОРЕЛЯЦІЇ ВИПАДКОВИХ ВІДХИЛЕНЬ

Бурка Б.В., студ. СВО «Магістр» економічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка

Науковий керівник – к.е.н., доц. Зомчак Л.М..... 324

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Чебанова Т.Р., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК

Науковий керівник – к.е.н, доц. Євтушевська О.О..... 326

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Цапенко А.А., студ ВСП "Одеський технічний фаховий коледж ОНТУ"

Науковий керівник – Коваленко Н.С..... 328

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ДІДЖИТАЛ-КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Яценко Н. Г., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК

Науковий керівник – д.е.н., проф. Ткачук Г.О..... 330

ПОДАТКОВІ АСПЕКТИ ВЛАСНОГО БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Домброван Я.Ю., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК

Науковий керівник – д.е.н., проф. Ткачук Г.О..... 332

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПАТ «ЖИТОМИРСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД» ЗА МЕТОДОМ «ДЕЛЬФІ»

Голубенко А.М., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – д.е.н., проф. Самофатова В.А.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Метод Дельфі - це техніка прогнозування, яка отримує та вдосконалює уявлення групи експертів щодо складної проблеми [4].

Немає обмежень щодо областей застосування цієї техніки групового спілкування. Його гнучкість дозволяє шукати рішення будь-яких проблем шляхом консенсусу.

Деякі особливості методу Delphi:

- анонімність: Експерти, що входять до групи, невідомі, вони будуть знати лише думки інших для зворотного зв'язку.

- контрольована взаємодія та зворотній зв'язок: Постійно проводиться одна анкета і думка кожного експерта ділиться з групою. Таким чином, експерти можуть змінити свою відповідь, вивчаючи інші точки зору.

- неоднорідність: Участь можуть брати спеціалізовані експерти з різних областей.

Використовуючи рейтингову оцінку окремих факторів конкурентоспроможності можна визначити конкурентні профілі даних підприємств.

**Таблиця 1- Оцінка конкурентоспроможності ПАТ «Житомирський
маслозавод»**

№ з/ п	Фактори	Пит ома вага	Житомирський маслозавод		Ласунка		Геркулес	
			Оцінка	Загаль на оцінка	Оцінка	Загаль на оцінка	Оцінка	Загаль на оцінка
1	Частка ринку	0,2	3	0,6	2	0,4	2	0,4
2	Асортимент	0,1	2	0,2	2	0,2	1	0,1
3	Впізнаність торгової марки	0,1	3	0,3	2	0,2	2	0,2
4	Якість продукції	0,3	3	0,9	2	0,6	2	0,6
5	Ціна	0,3	3	0,9	2	0,6	2	0,6
6	Всього	1	х	2,6	х	2,0	х	1,9

**Джерело: розроблено авторами*

Висновок: як видно з таблиці 1, перше місце посідає ПАТ «Житомирський маслозавод» [1] (лідер ринку – 2,6), на другому, з різницею 0,6 бала – ПАТ «Ласунка» [2] (2,0), третє – ПрАТ «Геркулес» [3](1,9). Також результати можна відобразити графічно (рис. 1)

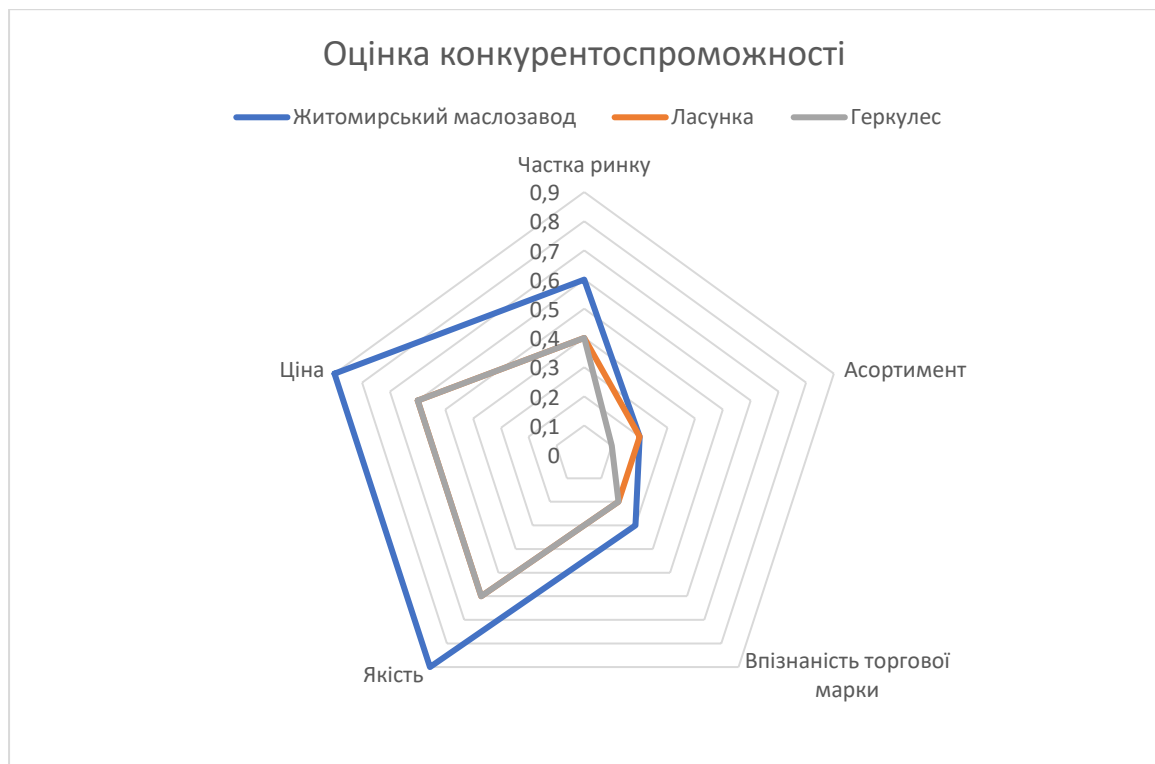

Рис. 1 – Оцінка конкурентоспроможності ПАТ «Житомирський маслозавод»

**Джерело: розроблено авторами*

Висновки: зробивши аналіз конкурентоспроможності ПАТ «Житомирський маслозавод» за методом «Дельфі»: підприємство є лідером на ринку по всім показникам, про його конкурент ПАТ «Ласунка» знаходиться в невеликому кроці від ПАТ «Житомирський маслозавод» за наступними показниками: асортимент та впізнаність торгової марки, ПрАТ «Геркулес» на останньому місці.

Література:

1. Метод «Дельфі» із прикладами. URL: https://stud.com.ua/60890/psihologiya/metod_delfi (дата звернення 22.03.2023 р.)
2. Офіційний сайт Геркулес. URL: <http://hercules.ua/main/?lng=ua> (дата звернення 27.02.2023)
3. Офіційний сайт Ласунки. URL: <https://lasunka.com/ru/contacts/> (дата звернення 02.03.2023)
4. Офіційний сайт компанії Рудь. URL: <https://rud.ua/company/history> (дата звернення 24.02.2023 р.).

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

**Павліна А.І. студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – д.е.н., проф. Самофатова В.А.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Відновлення виноробної галузі після війни є складним і довготривалим процесом, який вимагає комплексної стратегії та координації зусиль з боку уряду, виноробних підприємств, науково-дослідних установ та інших зацікавлених сторін. Зважаючи на те, що виноробна галузь України є однією з найбільш перспективних галузей аграрної сфери, можна розглянути наступні стратегії розвитку виноробства в Україні у повоєнний період з 2023 по 2025 роки:

1. Оцінка стану галузі: першим кроком є оцінка стану виноробної галузі в країні, включаючи поточний стан виноградників та виноробних заводів, обсяги виробництва, якість вина та його відповідність міжнародним стандартам.

2. Відновлення виноградників: Одним із найважливіших кроків є відновлення виноградників, які можуть бути зруйновані під час війни. Для цього необхідно вести роботи з відновлення ґрунтів, використовуючи новітні технології та методи вирощування винограду.

3. Підтримка виноробних підприємств: Уряд може надавати фінансову та ресурсну підтримку виноробним підприємствам, щоб допомогти їм відновити виробництво та розширити свої можливості на ринку.

4. Розвиток інфраструктури: для відновлення виноробної галузі потрібна належна інфраструктура, така як дороги та інші транспортні мережі для транспортування винограду та вина, а також електроенергія та водопостачання.

5. Підтримка виноробів: відновлення виноробної галузі також повинне забезпечувати підтримку виноробів, щоб вони могли займатися своєю роботою та отримувати відповідну плату.

6. Привернення інвестицій: Уряд може привертати інвестиції в галузь виноробства, що дозволить залучити нові ресурси та технології, що будуть сприяти відновленню та розвитку галузі.

7. Підвищення якості вина: у війні виноградники та виноробні заводи можуть постраждати, тому необхідно підвищувати якість вина, щоб забезпечити його конкурентоздатність на ринку. Для цього можна залучити фахівців з вина з країн, які вже розвинули цю галузь.

8. Продовження досліджень: науково-дослідні установи можуть проводити дослідження в галузі виноробства, щоб виявити нові технології та методи, що допоможуть поліпшити виробництво та якість вина. Також можуть бути проведені дослідження з проблематики збереження та відновлення виноградників, що можуть бути пошкоджені під час війни.

9. Навчання та тренінги: Для підвищення якості виробництва вина можуть бути проведені тренінги та навчальні курси для виноробів та фахівців галузі. Це може допомогти впровадити новітні технології та методи

виращування винограду, що дозволить підвищити якість вина та його конкурентоспроможність на ринку.

10. Розвиток експорту: Експорт вина є важливим напрямом для розвитку виноробної галузі країни. Уряд може надавати підтримку експортним програмам виноробних підприємств та працювати над залученням нових ринків.

Стратегія розвитку виноробної галузі України у повоєнний період є дуже важливим завданням для забезпечення стійкого економічного зростання країни. На основі аналізу тенденцій та поточного стану виноробної галузі України можна зробити висновок, що виноробство має потенціал для стабільного розвитку і збільшення експортних доходів країни. Україна має значний потенціал для розвитку виноробної галузі, оскільки має сприятливі кліматичні умови та багату культурну спадщину, пов'язану з виробництвом вина.

Відповідно, стратегія розвитку виноробної галузі України повинна включати в себе вжиття заходів, що сприятимуть збільшенню якості та кількості виробництва, залученню інвестицій, розширенню експортних ринків та підтримку виноробних підприємств.

Література:

1. Россоха В. В., Петриченко О. А. Потенціал ринку вина в Україні. *Економіка АПК*. 2020. № 9.
2. Аналіз законопроекту «Про виноград та виноградне вино» та винної карти України. Агрополіт - гаряча агрополітика. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/931-zakon-pro-vinograd-vino-ta-vinna-karta-ukrayini>

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ, КЛАСИФІКАЦІЇ ТА ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА НОРМАТИВНИЙ АСПЕКТ

**Абрамов Н.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – д.е.н., проф. Купріна Н.М.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Основні засоби є важливим елементом для діяльності будь-якого підприємства, тому майже неможливо уявити процес виробництва без їх використання. Процес відтворення та вдосконалення основних засобів займає основне місце в управлінні, організації, веденні та управлінні діяльністю підприємства. Правильність оцінки основних засобів дає засоби що до врахування всіх недоліків, а якісний фінансовий та податковий облік забезпечує повне та достовірне відображення їх вартості та використання у фінансової та податкової звітності підприємства. Проблема обліку основних засобів своєї

актуальності набула у зв'язку з потребою отримати власниками, інвесторами й кредиторами оперативної та достовірної інформації про стан, основних засобів, оновлення і ефективності використання. Від того, як ефективно використовуються наявні на підприємстві засоби праці, від їхньої досконалості, залежать і сукупні результати діяльності підприємства, що підтверджує актуальність обраного напрямку дослідження.

Дослідження сутності категорії «основні засоби» було з різних напрямів та завдань, тому існує багато підходів щодо визначення їх сутності та ознак класифікації. Визначення сутності основних засобів окремими науковцями наведено у табл. 1.

Таблиця 1. Визначення сутності категорії «основні засоби»*

Автор, джерело	Визначення
Бабаєв Ю.А., [1]	Основні засоби - це частина майна підприємства, що використовується як засоби праці при виробництві продукції, виконанні певних робіт чи наданні послуг або для управління організацією протягом терміну, який перевищує 12 місяців, або звичайний операційний цикл, якщо він перевищує 12 місяців.
Бабяк Н.Д., [2]	Основні засоби становлять засоби праці, які є матеріально-речовими елементами, грошовим вираженням яких є основні виробничі і невикробничі фонди.
Безруких П.С., [7]	Основні засоби є сукупністю матеріально-речових цінностей і об'єктів, що діють в своїй незмінній натуральній формі на протязі тривалого періоду часу. Це засоби, які створюють матеріально-технічну основу і умови виробничо-господарської діяльності усіх підприємств.
Борисов А.Б., [5]	Основні засоби - засоби праці виробничого і невикробничого призначення. Специфічною особливістю основних засобів є їх участь в процесі виробництва продукції тривалий час, у перебігу багатьох циклів, при збереженні своїх основних властивостей та первинної форми, при цьому їхня вартість переноситься на продукцію, яка виготовляється.
Бланк І.А., [9]	Основні фонди - це сукупність матеріальних активів у формі засобів праці, які неодноразово приймають участь в процесі виробничо-комерційної діяльності і переносяться на продукцію своєю вартістю певними частинами.
Бутинець Ф.Ф., [6]	Основні засоби - це матеріальні активи, що підприємство удержує із метою використання їх у процесі виробництва або надання послуг, постачання товарів, здавання в оренду іншим особам чи для здійснення соціально-культурних і адміністративних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких складає більше одного року (або операційного циклу, якщо той перевищує один рік).
Загородній А Г, Вознюк Г.Л., [9]	Основні засоби - матеріальні активи, які підприємство формує задля використання їх у процесі виробництва товарів чи їх постачання, надання послуг, здавання в оренду або для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій і очікуваний термін корисного застосування яких перевищує один рік.
Сопко В.В., [4]	Основні засоби - це засоби праці, які експлуатуються довше ніж один рік і мають вартість понад встановлений ліміт; виняток становить лабораторне обладнання, повністю і багаторазово бере участь у процесі виробництва продукції; переносити свою вартість на готову продукцію частинами, по мірі зносу.

Сердюк В. Н., [5]	Основні засоби - засоби праці, ціна яких перевищує встановлений підприємством вартісний ценз, і термін корисного використання яких перевищує один рік (чи операційний цикл, якщо він більший за рік) в первісній натуральній формі як засоби праці (машини, обладнання, прибори та інструменти) чи як матеріальні умови праці (будівлі, споруди, інвентар).

*складено автором на основі джерел [1–9].

Так, проаналізувавши різні підходи до визначення сутності даної економічної категорії можна сказати, що більшість науковців називають основними засобами актив що безпосередньо використовується у виробництві та має матеріальну форму, а також беруть за основу визначення, яке наведено у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» (П(С)БО 7) [10].

Основними нормативними актами, які регулюють облік основних засобів в Україні це П(С)БО 7 «Основні засоби» [10] та Податковий кодекс України [11]. Згідно до П(С)БО 7, основні засоби – «це матеріальні активи, які підприємство утримує для використання їх у процесі виробництва та постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду чи для здійснення адміністративних та соціально культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший ніж рік)» [10]. Також є критерій вартості що використовується при виділенні тільки однієї групи основних засобів, а саме малоцінних необоротних матеріальних активів, що обліковуються на рахунку 112.

Відповідно до П(С)БО 7, основні засоби підприємства можуть самостійно установлювати вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів. Так, до основних засобів, які визнані малоцінними, підприємства можуть застосовувати спрощені методи нарахування амортизації. Виходячи з визначення П(С)БО 7, основні засоби використовуються [10]:

- в процесі виробництва;
- в процесі поставки товарів, виконання робіт і надання послуг;
- для надання в оренду іншим особам;
- для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій [10].

Класифікація основних засобів у Податковому Кодексі України максимально наближена до їх бухгалтерської класифікації. Так, відповідно до п.п. 138.3.3 Податкового Кодексу України основні засоби та інші необоротні матеріальні активи класифікуються за групами (табл. 2) [11]. Одиницею обліку основних засобів є окремий інвентарний об'єкт, яким вважається закінчена будова з всіма до неї пристосуваннями відповідно до технічної документації або окремий предмет, який виконує самостійні функції згідно з паспортом чи іншою технічною документацією [8].

Таблиця 2. Класифікація об'єктів основних засобів у фінансовому та податковому обліку*

Фінансовий облік		Податковий облік	
номер субрахунку	назва субрахунку	номер групи	назва групи
100	Інвестиційна нерухомість	-	-
101	Земельні ділянки	1	Земельні ділянки
102	Капітальні витрати на поліпшення земель	2	Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом
103	Будинки та споруди	3	Будинки та споруди
104	Машини та обладнання	4	Машини та обладнання
105	Транспортні засоби	5	Транспортні засоби
106	Інструменти, прилади та інвентар	6	Інструменти, прилади, інвентар, меблі
107	Тварини	7	Тварини
108	Багаторічні насадження	8	Багаторічні насадження
109	Інші основні засоби	9	Інші основні засоби
111	Бібліотечні фонди	10	Бібліотечні фонди
112	Малоцінні необоротні матеріальні активи	11	Малоцінні необоротні матеріальні активи
113	Тимчасові (нетитульні) споруди	12	Тимчасові (нетитульні) споруди
114	Природні ресурси	13	Природні ресурси
115	Інвентарна тара	14	Інвентарна тара
116	Предмети прокату	15	Предмети прокату
117	Інші необоротні матеріальні активи	-	-
16	Довгострокові біологічні активи	16	Довгострокові біологічні активи

*складено автором на основі джерел [10, 11].

Оцінкою основних засобів є послуга незалежної оціночної компанії з визначення ринкової вартості основних засобів. Розрізняють такі терміни визначення вартості основних засобів відповідно до нормативних документів, які регулюють їх облік: первісна, ліквідаційна, переоцінена, залишкова, вартість яка амортизується, справедлива вартість [10-11].

Первісна вартість – це історична собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів чи справедливої вартості інших активів, сплачених, витрачених для придбання або створення необоротних активів, ці основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю [10].

Ліквідаційна вартість є сумою коштів чи вартістю інших активів, що підприємство планує отримати від реалізації необоротних активів після закінчення їх строку корисного використання, за вирахуванням витрат, пов'язаних з ліквідацією [10].

Всі операції, пов'язані з рухом основних засобів, оформляються первинними документами, що забезпечують правильність їх обліку та

фіксуються у графіку документообігу підприємства та в наказі «Про облікову політику підприємства» [7]. Метою обліку основних засобів є збирання та аналіз даних про факти господарської діяльності, їх подальше перетворення на інформацію, яка дає можливість органам управління розробляти та прийняти рішення що до запобігання економічних прорахунків, та достовірне відображення руху та використання основних засобів у фінансової та податкової звітності підприємства для надання зовнішнім та внутрішнім користувачам.

Проведене дослідження підтверджує організацію фінансового та податкового обліку підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та законодавчих і нормативних актів, що його регулюють, та потребують подальшого дослідження ефективності їх використання та проведення економічного аналізу в системі управління підприємством.

Література:

1. Бабаєв Ю. А. Теорія бухгалтерського обліку. К.: Вища школа, 2009. 692 с.
2. Бабяк Н. Д. Амортизаційна політика підприємства на сучасному етапі реформування економіки України. К.: КНЕУ, 2011. 64 с.
3. Богатко Н. Г. Фінансовий облік: монографія. К.: Центр учбової літератури, 2010. 144 с.
4. Бойко В.М. Бізнес: словник-довідник. К.: Україна, 2009. 565 с.
5. Борисов А.Б. Великий економічний словник. К.: Книжковий світ, 2008. 894 с.
6. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський словник. К.: Навчальний посібник, 2013. 224 с.
7. Шило В.П., Ільїна С.Б.. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: Навчально-практичний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 536 с.
8. Ганін В. І. Теоретичні основи бухгалтерського обліку, К.: Навчальний посібник, 2011. 1072 с.
9. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник. Ганін В. І. Теоретичні основи бухгалтерського обліку, К.: Навчальний посібник, 2011. 1072 с.
10. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07 лют. 2013 р. Верховна Рада України.
URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 25.03.2023).
11. Податковий кодекс №2755-VI від 02.12.2010 р.
URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 25.03.2023).

ПОКРАЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Андропова К.С., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – к.е.н., доц. Крупіна С.В.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Підвищення ефективності використання основних засобів на підприємствах є важливою проблемою в нашій державі в сучасних умовах розвитку економіки. В Україні розвиток ринкових відносин підвищує рівень відповідальності господарських суб'єктів за результатами своєї діяльності, які значною мірою залежать від забезпечення основними засобами, від їх ефективного використання, відтворення та технічного стану.

Основні засоби – це вартісна форма існування засобів праці, які тривалий час, не змінюючи при цьому своєї натуральної форми, багаторазово беруть участь у процесі виробництва, поступово спрацьовуються й частинами, за допомогою амортизації, переносять свою вартість на вартість виробленої продукції, тобто це довгострокові активи, якими підприємство володіє тривалий час з метою продовження та здійснення своєї діяльності.

Для оцінки ефективності використання основних засобів, застосовують систему натуральних і вартісних показників, а також оцінку співвідношення темпів зростання виробництва продукції і темпів зростання обсягу фондоозброєності праці та її продуктивності. Основними узагальнюючими показниками ефективності використання основних засобів є: фондовіддача, фондомісткість та фондорентабельність.

Фондовіддача показує загальну віддачу від кожної гривні, вкладеної в основні засоби, а її зростання дозволяє збільшувати частку фонду споживання.

Фондомісткість – це показник, обернений до фондовіддачі, який характеризує вартість основних засобів, що припадає на кожну гривню реалізованої продукції. У звичайних умовах господарювання фондовіддача повинна мати тенденцію до росту, а фондомісткість – до зменшення.

Фондорентабельність характеризує відношення операційного прибутку до середньорічної вартості основних засобів підприємства. Підвищення рівня фондорентабельності можливе за умови мобілізації внутрішніх резервів виробництва, поетапного проведення усіх видів робіт, спрямованих на покращення використання ресурсів, збільшення прибутку.

Головною ознакою підвищення рівня ефективного використання основних засобів підприємства є зростання обсягу виробництва продукції. Всю сукупність технічних, організаційних та економічних заходів щодо кращого використання основних засобів підприємства можна умовно поділити на дві групи:

– збільшення екстенсивного завантаження (механізація та автоматизація виробництва; технічне переозброєння та модернізація підприємства; удосконалення технологічних процесів; скорочення тривалості операційного циклу виробництва; застосування прогресивних форм організації та управління

виробництвом; підвищення освітньо-кваліфікаційного рівня промислово-виробничого персоналу та ін.);

– підвищення інтенсивного навантаження (скорочення простоїв обладнання; підвищення якості ремонтів та обслуговування обладнання; збільшення кількості машинозмін роботи обладнання та зменшення кількості устаткування, що не працює; введення додаткового обладнання та ін.).

Поряд з технічними і організаційними факторами підвищення ефективності використання основних засобів важливу роль мають грати фактори матеріального стимулювання працівників підприємств. Необхідно розробляти і постійно удосконалювати механізми матеріального стимулювання робітників, інженерів та інших працівників, діяльність яких сприяє виявленню та організації використання резервів підвищення ефективності основних засобів.

Ефективність діяльності будь-якого підприємства залежить від певних чинників. Значення речових факторів виробництва основних засобів останніми роками збільшилось, головними проблемами є їхнє збереження, переоснащення для подальшої роботи на підприємстві. Завдяки ефективному використанню основних засобів відбувається збільшення обсягу виробництва. Вирішення проблеми підвищення ефективності використання основних засобів – це одне з основних завдань діяльності підприємств, від результату якого залежить фінансовий стан та конкурентоспроможність підприємства. Підвищення ефективності використання основних засобів є одним із головних чинників майбутнього ефективного функціонування підприємства в цілому.

Література:

1. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. К.: Кондор. Видавництво, 2016. 378 с.
2. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 487 с.

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

**Кушнір Н.І., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – к.е.н., доц. Крупіна С.В.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Сьогодні, у сучасному світі, для ефективної діяльності підприємства особливо актуальною є проблема мобілізації та ефективного використання інвестицій – джерела додаткового прибутку. Одним із найважливіших етапів у процесі підвищення прибутковості є вибір об'єкта, в який буде вкладено інвестиційні ресурси. Вибір потрібно робити зважено та обґрунтовано, з цією метою проводять комплексну оцінку інвестиційної привабливості.

Інвестиційна привабливість – це невід'ємна частина підприємницької діяльності господарюючих суб'єктів, що включає виробничу, інноваційну,

ринкову, маркетингову та іншу діяльність. Відповідно до сучасної точки зору, результатом вкладення грошових коштів, незалежно від обраного методу, за ефективного управління має бути збільшення вартості підприємства та інших важливих показників ефективності. Стійке конкурентоспроможне функціонування будь-якого сучасного підприємства можливе лише за умови його модернізації, активного та всебічного розширення діяльності та використання нових технологій, як у виробництві, так і в управлінні. Здійснення цих заходів вимагає пошук джерел додаткових фінансових ресурсів – інвестицій.

Формування інвестиційної привабливості – необхідна умова досягнення тривалого та сталого розвитку підприємства. Високий рівень інвестиційної привабливості не лише дозволяє полегшити доступ підприємства до різних ресурсів, а також забезпечує надійний захист його інтересів у зовнішньому середовищі, що впливає на обґрунтованість прийняття рішень у процесі інвестування. Сьогодні, в умовах інфляції, нестабільності курсу національної валюти, питання інвестиційної привабливості набуває ще більшої важливості.

Можна казати, що інвестиційна привабливість підприємства – це комплексний показник, за допомогою якого кількісно визначають доцільність інвестування коштів в конкретне підприємство. Під інвестиційною привабливістю розуміють певні критерії оцінки ефективності капіталовкладень в різні об'єкти при наявності альтернативних варіантів розміщення ресурсів, з чого інвестиційна привабливість підприємства може розглядатися як параметр доцільності вкладення в нього тимчасово вільних грошових коштів. В даний час чітко сформувалися базові інструменти фінансування діяльності підприємств, тому найбільш значними способами залучення інвестицій є: кредити і позики; формування інвестицій через додаткові внески засновників та кошти стратегічного інвестора.

Оцінка інвестиційної привабливості підприємства грає дуже важливу роль, так як потенційні інвестори приділяють велику увагу вивченню показників фінансово-господарської діяльності підприємства за останні 3-5 років. Крім того, для найбільш вірної оцінки інвестиційної привабливості підприємства інвестори розглядають його оцінку як частини галузі, а не окремого суб'єкта, порівнюючи його з іншими підприємствами, які працюють у цій же галузі. Одними з найважливіших параметрів, що найбільшою мірою характеризують інвестиційну привабливість підприємства є його економічна життєздатність та фінансовий стан. Сьогодні практично для будь-якого виробництва характерно високий рівень конкуренції на ринку, тому щоб вижити та зайняти конкурентні позиції підприємства повинні постійно розвиватися, освоювати нові технології, розширювати сферу діяльності. Цей динамічний розвиток потребує інвестицій, що дають підприємству конкурентну перевагу і найчастіше служать найпотужнішим засобом зростання. Важливим для інвесторів є аналіз та оцінка інвестиційної привабливості підприємства, оскільки це дає можливість мінімізувати ризик невірної інвестування.

Інвестиційна привабливість є сукупністю показників, що визначають оцінку існуючої ситуації, становище ринку, потенційні ризики та прибутковість конкретного об'єкта.

Основні фактори інвестиційної привабливості – це зовнішні та внутрішні.

Внутрішні фактори залежать від діяльності суб'єкта господарювання, тобто це чинники, на які можна вплинути (система управління підприємством; номенклатура продукції; фінансовий стан підприємства; ступінь використання інноваційних рішень у технології виробництва та ін.). Зовнішні фактори не залежать від господарюючого суб'єкта, на них підприємства не може вплинути (політичне та економічне середовище, економічні особливості галузі, економічний потенціал регіону, система законодавчих норм та ін.).

Література:

1. Бондаренко С.А. Стійкий інноваційний розвиток промислового підприємства: антикризові механізми забезпечення: монографія. Ін-т проблем ринку та екон.-екол. дослідж. НАН України. Харків: ПромАрт, 2017. 607 с.

2. Інноваційний розвиток підприємства: навч. посіб. / за ред. П.П. Микитюка. Тернопіль: Принтер Інформ, 2015. 224 с.

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА

**Токарева А.С., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – к.е.н., доц. Крупіна С.В.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Ефективність виробництва – це важливіша якісна характеристика господарювання на всіх існуючих рівнях.

Процес виробництва на будь-якому підприємстві здійснюється при взаємодії трьох факторів: робочої сили, засобів праці й предметів праці.

Під економічною ефективністю виробництва розуміється результативність економічної системи, ступінь використання виробничого потенціалу, яку можна розрахувати співвідношенням корисних кінцевих результатів до витрат виробництва. Чим вище результат при тих самих витратах, тим швидше він зростає в розрахунку на одиницю витрат праці, та чим менше витрат на одиницю корисного ефекту, тим вище ефективність виробництва.

Ефективність виробництва – це показник діяльності виробництва по розподілу й переробці ресурсів із метою виробництва продукції, її можна вимірити через коефіцієнт – відношення результатів на виході до ресурсів на вході або через обсяги виробництва продукції.

Основними показниками виміру економічної ефективності є продуктивність і фондомісткість праці, фондовіддача і фондомісткість продукції, матеріаловіддача і матеріаломісткість продукції, економічна

ефективність капітальних вкладень, нової техніки, енергомісткість продукції та ін.

Ефективність виробництва складається з ефективності всіх діючих підприємств. Ефективність підприємства характеризується виробництвом продукції, товару чи послуги з найменшими витратами та виражається його здатністю виробляти максимальний обсяг продукції прийнятної якості з мінімальними витратами і продавати цю продукцію з найменшими витратами.

Рівень економічної ефективності залежить від різноманіття взаємопов'язаних факторів. Для кожної галузі промисловості внаслідок її техніко-економічних особливостей характерні специфічні фактори ефективності

Фактори зростання економічної ефективності виробництва можна класифікувати за наступними ознаками:

- джерела підвищення ефективності – зниження трудо-, матеріало-, фондо- і капіталомісткості виробництва продукції; раціональне використання природних ресурсів; економія часу і підвищення якості продукції та ін.

- основні напрями розвитку і вдосконалення виробництва – прискорення науково-технічного прогресу; підвищення техніко-економічного рівня виробництва; вдосконалення структури виробництва, впровадження організаційних систем управління; вдосконалення форм і методів організації виробництва, планування, мотивації, трудової діяльності та ін.

- рівень реалізації в системі управління виробництвом – внутрішній (освоєння нових видів продукції; механізація і автоматизація, впровадження прогресивної технології і новітнього обладнання, поліпшення використання сировини, матеріалів, палива, енергії; вдосконалення стилю управління та ін.) та зовнішні (вдосконалення галузевої структури промисловості та виробництва; державна економічна та соціальна політика; формування ринкових відносин і ринкової інфраструктури та ін.).

Література:

1. Бойчик І.М. Економіка підприємства: Навч. посіб. К.: Атіка, 2013. 528 с.
2. Економіка підприємства: підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. К.: КНЕУ, 2014. 528 с.

ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ

**Цинцар К.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – к.е.н., доц. Крупіна С.В.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Сьогодні попит на вільні інвестиційні ресурси значно перевищує пропозицію, тому держави прагнуть створити максимально привабливі умови для залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій.

Інвестиційна привабливість (investment attractive) – це сукупність об'єктивних та суб'єктивних умов, що сприяють або перешкоджають процесу

інвестування національної економіки на макро-, мезо- і мікрорівнях.

Інвестиційна привабливість підприємства – це багаторівнева інтегральна характеристика сукупності всіх аспектів оцінки підприємства, що побудована при тісній взаємодії з потенційними інвесторами, яка відповідає їхнім вимогам та забезпечує позитивний ефект від вкладень.

Інвестиційна привабливість підприємства – це його інтегральна характеристика як об'єкта майбутнього інвестування з позиції перспектив розвитку, ефективності використання ресурсів і ліквідності активів, стану платоспроможності і фінансової стійкості, рентабельності діяльності, а також значення низки неформалізованих показників: економіко-географічне положення, галузева приналежність, статус власності, інтелектуальний капітал підприємства, діловий імідж керівництва підприємства, лояльність клієнтів, вартість бренда, положення на ринку, конкурентоспроможність продукції та підприємства, оборотність капіталу та інші.

Питанням визначення поняття інвестиційної привабливості та її оцінки в сучасному світі приділяється значне місце, оскільки саме поняття інвестиційна привабливість з'явилося відносно недавно, але водночас немає загальноновизнаного визначення.

Багато дослідників, таких як Ю. Брігхем, Л. Гапенскі, Т. Коупленд, Ф. Марковиць зводять інвестиційну привабливість підприємства до максимізації добробуту акціонерів, який проявляється у зростанні ціни акції. Тобто, весь фінансовий менеджмент як система фінансового управління підприємством має вирішувати завдання зростання її інвестиційної привабливості, ототожнюючи інвестиційну привабливість з корисністю для власників.

І. Бланк розглядає інвестиційну привабливість з позицій фінансового стану підприємства як «інтегральну характеристику окремих фірм – об'єктів можливого інвестування з позицій перспективності розвитку, обсягів та перспектив збуту продукції, ефективності використання активів, їх ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості». Автор зосереджує увагу на напрямках інвестування та складових інвестиційної привабливості, такого ж визначення притримується багато сучасних дослідників, серед яких В. Федоренко, А. Дука, І. Прилипко та ін.

Інвестиційна привабливість підприємства розглядається спеціалістами Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств [1], як рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора відносно конкретного підприємства.

З точки зору В. Бочарова: інвестиційна привабливість – існування економічного ефекту (доходу) від вкладення грошей у цінні папери (акції) за мінімальним рівнем ризику.

А. Гайдуцький [2], під інвестиційною привабливістю підприємства розуміє сукупність характеристик, що дозволяє потенційному інвестору оцінити наскільки той або інший об'єкт інвестицій привабливіше інших для вкладення наявних коштів.

Л. Чорна [3] пропонує розглядати сутність поняття «інвестиційна привабливість підприємства» як взаємозв'язок двох характеристик: інвестиції (з боку економічного змісту) і привабливість (з боку психологічної форми).

Трактування поняття «інвестиційна привабливість підприємства» має багато підходів до змісту, але і є незавершеність дослідження цієї проблеми.

Більшість існуючих визначень пов'язують інвестиційну привабливість підприємства виключно з сукупністю фінансово-економічних характеристик діяльності підприємства, не враховуючи дуже важливий психологічний аспект.

На нашу думку, термін «інвестиційна привабливість підприємства» доцільно визначити з врахуванням сутності поняття «привабливість», яке широко використовується в економічній літературі, автори розглядають її як мотиваційний фактор, в якості групового єднання або як те, що викликає захоплення своїми якісними характеристиками, формами, діями.

Література:

1. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98#Text>
2. Гайдуцький А.П. Методологічні аспекти інвестиційної привабливості економіки. *Регіональна економіка*, 2004. № 4. С.81-86.
3. Чорна Л.О. Результативна стратегія досягнення інвестиційної привабливості підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*, 2008. №24. С.4-6.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ М'ЯСОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

**Башавець К.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – к.т.н, доцент Лобоцька Л.Л.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Постановка проблеми. Дослідженню сучасного стану і перспектив розвитку м'ясопереробної галузі України значну увагу приділяли у своїх наукових працях М.П. Сичевський, П.Т. Саблук, Ю.О. Лупенко, В.Я. Месель-Веселяк, В.Я. Амбросов, П.Р. Пуцентейло, В.П. Рябоконт, В.М. Кепко, Н.Г. Грибан та ін. Проте м'ясопереробна галузь України у своїй діяльності і досі стикається із рядом вагомих перепон, що зменшують її конкурентоспроможність. Через недостатність якісної сировини, відсутність збалансованої системи матеріально-технічного забезпечення, непрогнозовану цінову політику, відсутність стабільності, державної підтримки сільгоспвиробників та інші негативні чинники стратегічно важлива для України галузь перетворюється у неконкурентну та вкрай збиткову. Це зумовлює потребу подальшого вивчення сучасного стану галузі для пошуку можливостей подолання ситуації, що склалася, та визначення перспектив розвитку м'ясопереробної галузі.

Мета виступу — проаналізувати ситуацію на ринку м'яса та м'ясопродуктів, установити основні причини погіршення стану ринку, визначити перспективи розвитку м'ясопереробного комплексу України.

Виклад основного матеріалу. Міністерство аграрної політики та продовольства заявило, що споживання м'яса українцями в воєнний період залишилось на тому ж рівні, що і довоєнного часу – 52 кг м'яса на рік. Проте серед українців спостерігається переорієнтація на більш дешевші його види.

Як повідомляється на сайті Міністерства аграрної політики та продовольства половина з близько 2 млн тонн загального фонду споживання м'яса становить свійська птиця, на свинину припадає 37%, яловичину – 13%.

На сьогоднішній день фонд споживання м'яса та м'ясопродуктів у повному обсязі забезпечує потреби внутрішнього ринку та має можливості забезпечувати експортний попит. Це переважно за рахунок м'яса птиці [1].

Також відбулися зміни у структурі тваринництва – якщо раніше майже половина поголів'я тварин утримувалася на сільгосппідприємствах, то зараз реалізація ними худоби та птиці на забій зросла до 68%.

За даними Держстату, реалізація в Україні м'яса на забій (у живій вазі) у 2021 році знизилася на 2,4% порівняно з 2020 роком – до 3,38 млн тонн [1].

За даними МХП, продажі курячого м'яса компанії в Україні за перший квартал 2022 року знизилися на 6% рік до року. Натомість експорт курятини зріс на 9% рік до року, здебільшого завдяки високим обсягам поставок у січні та лютому. Хоча в компанії очікували зростання на 15%.

До війни компанія експортувала в ЄС 30% продукції, у країни Близького Сходу та Північної Африки – 70%. Це відбувалося через морські порти [2].

Для багатьох українців селище Чорнобаївка в Херсонській області стало символом українських військових перемог над силами ворога. Проте, саме ця місцевість ризикує стати епіцентром екологічної катастрофи. Через російське вторгнення птахофабрика "Чорнобаївська", що входить в агрохолдинг "Авангард" (група компаній "Укрлендфармінг"), на початку березня 2022 року втратила можливість годувати птицю і вивозити продукцію.

Щоб уникнути екологічної катастрофи через масовий мор курей, на птахофабриці "Чорнобаївський" вирішили роздавати птахів населенню. З подібною ситуацією зіткнулися й інші господарства, що потрапили в епіцентрі бойових дій. Зокрема, в агрохолдингу "Авангард" в зоні ризику також опинилися птахофабрики в Макарові й під Броварами Київської області. У результаті станом на середину березня втрати вищезгаданого холдингу від вторгнення РФ сягнули 1,5 млрд грн [3].

Деякі птахофабрики вже на межі виживання внаслідок відсутності корму для птиці, води і світла. Поки що молоко, м'ясо та яйця залишаються доступними в Україні навіть у місцях бойових дій за умови доволі незначного зростання цін на продукцію.

Зокрема, у столичних супермаркетах без особливого ажіотажу можна на вагу придбати свіжу курятину і свинину, також продаються яйця, сир та молоко різної жирності кількох брендів. Щоправда, ціни зросли навіть там, де до регіонів

воєнних дій 80-100 км чи більше. Також помітним є дефіцит певної продукції (качка, перепілка, телятина). Наприклад, телятина та яловичина, окрім того, що стали дефіцитом, коштують 300-380 грн за кілограм, тоді як до 24 лютого вартість такого м'яса була в межах 180-250 грн./кг [3] .

У компанії МХП повідомили, що під час війни зосередили зусилля на відновленні зв'язків з колишніми партнерами й залученні нових в рекордно короткі терміни. Тобто, з початку війни компанії вдалося налагодити роботу з 25 новими контрагентами і поновити співпрацю з мережею супермаркетів АТБ, яка була припинена з лютого 2021 року.

Протягом останніх років обсяги виробництва м'ясної продукції поступово зменшувалися. Зокрема, за даними Держстату, станом на 1 лютого 2022 року порівняно з аналогічним періодом 2021 року кількість рогатої худоби в Україні зменшилася на 9,7%, свиней на 7,5%, овець і кіз — на 5,1%, свійської птиці — 2%. Тобто, падіння показників галузі відбувалося й без втручання воєнного фактору.

Скорочення поголів'я, обсягів виробництва й зростання збитковості основних видів тваринницької продукції потребує більш дієвих механізмів підтримки, а для України, де рівень споживання молока та м'яса далекий від раціональних норм, це питання ще більше актуальне. Сьогодні, в умовах військової агресії, для тваринництва важлива пряма підтримка, направлена на збереження поголів'я, створення нових потужностей, регулювання цін, кредитування тощо.

Висновки. Фахівці вважають за потрібне створити реєстр господарств, що потерпають від наслідків війни й запропонувати для зв'язку з ними окремий телефон гарячої лінії. Це допоможе зібрати інформацію про потреби та проблеми підприємств й розробити план заходів по кожному конкретному випадку із залученням місцевих адміністрацій, ветеринарної служби, гуманітарних та спеціальних служб [3].

Література:

1. Споживання м'яса в Україні залишилося на довоєнному рівні — Мінагрополітики URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/859038.html>
2. Аграрний бізнес, металурги, ІТ, хімія та інші: як справи в гігантів української економіки URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/06/6/687837/#1>
3. М'ясна справа: чи вистачить Україні сил та ресурсів втримати власне виробництво м'яса URL: <https://focus.ua/uk/economics/510811-hvatit-li-ukraine-sil-i-resursov-uderzhat-sobstvennoe-proizvodstvo-myasa>

ЗАГРОЗИ ПОСІВНОЇ КОМПАНІЇ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ АГРАРІЇВ НА 2023 РІК

Василюк О.О., студ. СВО «Магістр» ф-ту ТтаТХПіПБ
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Вступ. Підготовка до посівної кампанії у 2023 році значно ускладнилась через повномасштабну війну. Українським аграріям довелося зіткнутися з багатьма новими викликами.

Найголовніший з них – скорочення площі, придатної для сівби. Значна частина українських територій була і частково залишається замінованою, ще частина – тимчасово окупована. До цього переліку проблем також додається ускладнення логістики, блокування зернового коридору, подорожчання витратних матеріалів (насіння, добрива, пального) тощо.

Цьогоріч першими в поля вийшли аграрії на Одещині, а згодом поступово до них почали приєднуватись господарства та фермери інших регіонів.

За даними Державної служби статистики, у попередні роки найбільші об'єми зернових в Україні вирощували у південних та східних областях. Наприклад, у 2021 році найбільше пшениці зібрали на Одещині, Харківщині, Дніпропетровщині та в Запорізькій області [1].

А кукурудзу більше вирощують у центральній частині країни та на північному сході. У 2021 році це були Київщина, Чернігівщина, Черкащина, Полтавщина та Вінниччина.

Для соняшника більш типові регіони також ближче до південного сходу: Кіровоградська, Миколаївська, Харківська та Дніпропетровська області.

За даними Держстату, у 2021 році у Запорізькій області, частина якої зараз окупована, найбільше зібрали врожаю, пшениці, кукурудзи та соняшника.

Стосовно Херсонської області ситуація трохи інша. У 2021 році там найбільше зібрали урожаю культур овочевих відкритого ґрунту, пшениці, соняшника та ячменю.

Рис у 2021 році збирали лише у двох регіонах – на Одещині та Херсонщині.

В умовах війни фермерам справді довелося змінювати географію сівби й на певних територіях вирощувати більше культур, які не є типовими для конкретного регіону.

Понад 170 тисяч квадратних кілометрів нашої території залишаються небезпечними через ворожі міни та снаряди, що не розірвалися, через це посівна проводиться не на всій вільній території держави — оскільки розмінування відбуваються передусім на об'єктах критичної інфраструктури, аграріям залишається тільки чекати й обробляти відносно безпечні площі. Найбільші замінування — на деокупованих територіях Херсонщини, Миколаївщини та Харківщини [2].

Зазвичай фермери об'їжджають небезпечні території, відмічають місця, де помітили міни, а далі — на власний страх і ризик засівають поля, які здаються їм безпечними. Загалом, за даними Міністерства аграрної політики та

продовольства, близько 24% земель не будуть засіяні цього річ, а це — майже 7 млн га.

Основним викликом для більшості фермерів України, є складність з обіговими коштами на посівну-2023.

Для подолання цієї проблеми, фермери націлені на зменшення витрат. Хтось скорочує витрати на добрива і засоби захисту рослин, хтось визначається з новими підходами до ґрунтообробки, а хтось узагалі змінює структуру посівів[3].

Також через брак фінансів змінилася процедура підготовки до посівної. Якщо до війни аграрії купували посівний матеріал завчасно — восени, то зараз реалії зовсім інші. Аграрії закупають його навесні, просто перед посівною, чекаючи на найнижчі ціни. Адже вартість матеріалу зросла в середньому на 15-20%.

Ще однією з головних проблем для фермерів, це логістичні шляхи. Так, як вони стали складніші, відповідно, логістика подорожчала, а маржинальність впала. Раніше, невеликі аграрії звозили продукцію на місцеві елеватори. А далі — потяги йшли в Одеський чи Миколаївський порт. Звідти на баржах зерно пливло, наприклад, у Єгипет.

Зараз через війну, дана логістична схема, не може бути використана.

Такий вид транспортування коштував у середньому 35 доларів за тону зерна. А от зараз, — коли збіжжя перевозять автошляхами, — це 100 доларів за тону.

Що стосується автомобільного експорту, то за рік війни українці навчилися працювати в екстремальних умовах. Тож, найчастіше в компаній уже відпрацьовані маршрути. Паралельно з цим, Укрзалізниця активно розвиває співпрацю з Європейською залізницею для налагодження прямих відправок вантажу з України в Європу.

Але через зміну способу експорту. Європейські фермери, а саме фермери з Польщі, Румунії, Угорщини, Болгарії та Словаччини почали протестувати проти ввезення української продукції. Потік української продукції, яка осідала у цих країнах, викликав конкуренцію на внутрішніх ринках та зниження цін. Незважаючи на солідарність з Україною, деякі країни почали запроваджувати тимчасову заборону на імпорту, чим ускладнили експорт для українських фермерів[4].

Для подолання даних труднощів, українські фермери перейшли на нішеві культури.

Традиційними культурами для України є пшениця, кукурудза, ячмінь, з олійних — соняшник, ріпак, соя. Саме ці 6 сільгоспкультур займали і займають близько 90-91% усіх посівних площ в країні. Головними нішевими культурами в нас є овес, просо, жито, гречка, тритикале, гірчиця, льон, квасоля, нут, сочевиця, горох, і загалом на них припадає не більше 10% сільськогосподарських площ [4].

Алгоритм перспективності кожної культури, варто розраховувати за такими критеріями: площа виробництва, розташування виробництва (тобто

участь в сівоzmіні та кліматичні умови зони вирощування), можливості експорту (частка виробленої продукції, що йде на експорт).

Головними можливостями нішевих культур, для українських фермерів, вважає:

- балансування сівоzmіні;
- порівняно менша конкуренція з боку виробників та покупців;
- хеджування та довготермінові контракти;
- наявність внутрішнього ринку;
- висока маржинальність.

Загалом же певні нішеві культури, залежно від кліматичної зони та попиту на внутрішньому і експортному ринках, можуть стати певною альтернативою традиційним культурам, які можуть в наступному році важко експортуватись або «не мати ціни».

Відповідно до перших прогнозів урожаю 2023 року, які склало Міністерство аграрної політики та продовольства України [5].

Зменшення посівних площ під зерновими культурами разом з прогнозованим зменшенням середньої урожайності, спричинене зростанням цін основних факторів виробництва, вплине на обсяги врожаю. Так, загальний валовий збір зернових та зернобобових культур у сезоні 2023 року може скласти 44,3 млн т проти попереднього показника у 53,1 млн т. Зокрема, врожай пшениці очікується на рівні 16,6 млн т (20,5 млн т у 2022 році), ячменю – 4,8 млн т (5,6 млн т), кукурудзи – 21,7 млн т (25,6 млн т).

Разом з тим, очікується збільшення валового виробництва олійних культур до 19,2 млн т проти 18,2 млн т попереднього року. Врожай соняшнику прогнозується на рівні 11,5 млн т (11,1 млн т), ріпаку – 3,8 млн т (3,7 млн т), соєвих бобів – 3,9 млн т (3,4 млн т). Також очікується збільшення виробництва цукрового буряку – 11,3 млн т (9,7 млн т).

З прогнозів, можна зробити висновки, що посівна компанія в Україні на 2023, для українських аграріїв буде складною. Українські аграрії, мусимуть виходити з привичних умов ведення бізнесу, адаптуватися до нових ситуацій на ринку, знаходити альтернативні шляхи реалізації товару, впроваджувати нові культури на вирощування.

Література:

1. Дячкіна А. А. Посівна компанія-2023: як аграрії почали сезон і чи загрожує Україні дефіцит продуктів//Економічна правда. – 2023 – С. 3-7;
2. Єщенко І. І. Посівна-2023: міни, ціни, труднощі та рішення воєнного часу//ІнвестРішення – 2023 – С. 1-5;
3. Гаврилук А. А. Агромаркет: 2023 рік буде проблемним//The Ukrainian Farmer – 2022 – С. 1-8;
4. Куренкова О. О. Протести проти українського зерна в Європі//Слово і діло – 2023 – С. 1-4;
5. Війна змінює структуру посівних площ - перші прогнози урожаю 2023 року//Міністерство аграрної політики та продовольства України – 2023.

Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://minagro.gov.ua/news/vijnazminyuye-strukturu-posivnih-ploshch-pershi-prognozi-urozhayu-2023-roku>

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКУ КОНСЕРВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

**Мазурик А.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – проф. Дідух С.М.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

У зв'язку з умовами військового стану та економічної кризи в Україні відсутня чітка системна стратегія щодо розвитку харчової промисловості, зокрема консервної промисловості. Однак, з урахуванням різноманітності сировини, безліччю технологічних процесів та їх параметрів, вітчизняна консервна промисловість потребує постійної уваги. Важливо зазначити, що успішність консервної промисловості в Україні залежить від розвитку агропромислового комплексу загалом та наявності якісної сільськогосподарської сировини зокрема.

У останні роки в економіці нашої країни спостерігалася нестабільність, а також відсутність державної підтримки для захисту інтересів товаровиробників. Підприємства консервної галузі також не отримали позитивних результатів в своїй діяльності. Більше того, війна, спричинена російською агресією, та нестабільність фінансової системи також негативно вплинули на підприємства цієї галузі, наприклад, через коливання курсу національної валюти та інфляційні процеси. Тому на цьому етапі розвитку, без державної підтримки, підприємствам консервної галузі необхідно самостійно знаходити способи підвищення прибутку та рентабельності своєї виробничо-господарської діяльності.

Отримання прибутку є метою та умовою існування будь-якого підприємства консервної галузі. Рівень прибутку є найважливішим показником ефективності господарювання, прибуток є дуже важливим джерелом фінансування економічного та соціального розвитку, а прибутковість слугує основним критерієм вибору напряду інвестиційних проектів та фінансових вкладень.

Таким чином, прибуток відіграє найважливішу та провідну роль в економічному та фінансовому механізмі управління соціально-економічним розвитком підприємств консервної галузі. Це основа фінансової стійкості та безпеки доходів підприємств.

На жаль, багато українських підприємств консервної галузі не є прибутковими, а багато інших мають низьку рентабельність. Тому існує потреба в удосконаленні методів прогнозування прибутку в управлінні підприємствами та пошуку ефективних шляхів зростання прибутку консервних підприємств.

Найважливішими факторами зростання прибутку консервних підприємств є збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції; підвищення продуктивності праці; поліпшення якості продукції.

До внутрішніх факторів, що впливають на прибуток консервних підприємств, належать ресурсні фактори, тобто розмір та склад ресурсів, стан ресурсів та умови використання ресурсів.

Можна виділити наступні групи внутрішніх факторів: матеріально-технічні; організаційно-управлінські; економічні; соціальні; фактори навколишнього середовища (екологічні фактори).

Прибуток консервних підприємств залежить від обсягу реалізації продукції. За високої частки постійних витрат у собівартості продукції зростання обсягу реалізації приведе до ще більшого зростання прибутку в результаті зниження частки постійних витрат, що припадають на одиницю продукції.

Крім того, оскільки прибуток розраховується як різниця між ціною та собівартістю, зрозуміло, що підвищення ціни та зниження собівартості вплине на маржу прибутку.

В умовах високої інфляції ціновий фактор забезпечує зростання прибутку. Уповільнення інфляції, насичення ринку товарами та розвиток конкуренції обмежують можливості виробників підвищувати ціни та отримувати прибуток за допомогою цього фактору. Як наслідок, фактор зниження витрат стає актуальним.

Цього можна досягти за рахунок економії на паливі та сировині, матеріальних та трудових витратах, зменшення амортизаційних відрахувань у відсотках від собівартості продукції, скорочення адміністративних витрат тощо. Однак варто мати на увазі, що зниження собівартості має межу, після якої воно неможливе без зниження якості продукції. Те саме стосується адміністративних та комерційних витрат, які не можна звести до нуля, оскільки без них компанія не може нормально функціонувати, а продукція не може бути реалізована.

До факторів зростання прибутку слід також віднести відновлення асортименту та обсягів продукції, що виробляється. Прибуток у ринковій економіці є рушійною силою оновлення як виробничих фондів, так і випуску продукції. Використовуючи підхід життєвого циклу продукту, розробку нового виду продукції слід починати в період зростання прибутку, щоб до того часу, коли прибутковість старої продукції знизиться, випуск нової продукції досягне точки беззбитковості.

Література:

1. Балахонова О.В., Човган А.В. Фактори впливу на прибутковість, ефективність та рентабельність підприємства. Подільський науковий вісник. 2019. № 1. С.18-23.
2. Беляєв Д.В., Клименко С.О., Шаповалова А.А. Зростання прибутку як важлива мета діяльності підприємства. Економічні студії. 2019. № 2. С.21-25.
3. Бондарчук М.С., Жила А.В. Чинники, що впливають на збільшення прибутку підприємницьких структур. *Підприємництво і торгівля: тенденції*

розвитку: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (19-20 травня 2022 року). Одеса: Державний університет «Одеська політехніка», 2022. С.18-19.

4. Власенко Т.Ю., Стародубцева О.С. Прибутковість підприємства: сутність та ефективність управління. Молодий вчений. 2018. № 12. С.256-258.

5. Джеджула В. В., Спіфанова І. Ю., Іванчик Т. В. Фактори впливу на формування прибутку підприємств. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». 2019. №14, С.81-86.

6. Спіфанова І.Ю. Фактори зростання прибутку підприємства. Молодий вчений. 2016. № 7. С.46-49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_7_14

7. Коренман Є.М. Стратегічні напрями розвитку підприємств плодоовочевої консервної промисловості. Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: Матеріали восьмої міжнар. наук.-практ. конф., 13-14 вересня 2019 р. Одеса. 2019. С.145-146.

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЗА АБСОЛЮТНИМИ ТА ВІДНОСНИМИ ПОКАЗНИКАМИ: ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В'язніков К.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБІК

Наукові керівники – к.е.н., доц. Антонюк О.П., д.е.н., проф. Купріна Н.М.

Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Фінансові результати – це показник результативності діяльності підприємств та об'єднань на мікро- та мезорівнях дослідження, а також результативності національної економіки на макрорівні, як сукупності функціонування економічної системи та її господарюючих суб'єктів. При здійсненні обліку та формування у звітності господарюючих суб'єктів фінансових результатів їх діяльності, основним нормативним документом для формування фінансової звітності є НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. №73 зі змінами [1]. Відповідно НП(С)БО 1 фінансовий результат діяльності підприємств та їх об'єднань визначається як інформація, яка впливає на прийняття рішень користувачами, дає змогу вчасно оцінити минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їхні оцінки, зроблені у минулому [2]. Відповідно до НП(С)БО 1 фінансовий результат діяльності підприємства [1] – це прибуток – «це сума, на яку доходи перевищують пов'язанні з ними витрати» або збиток – «це перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати».

Вагому частину в формуванні фінансових результатів діяльності господарюючих суб'єктів займають фінансові результати від експортно-імпортних операцій, що має важливе макроекономічне значення для

національної економіки. Війна, яку розв'язала російська федерація, суттєво вплинула на фінансові результати експортно-імпортних операцій і в першу чергу, на сальдо і коефіцієнт покриття імпорту експортом. Варто зауважити, що у зовнішній торгівлі імпорт перевищує експорт, формуючи від'ємне сальдо, яке в останні роки має тенденцію до скорочення. Як показали наші дослідження [3], якщо в 2019р. від'ємне сальдо склало 19,8 млрд.дол., то в 2020р. – 5,1 млрд. дол., а в 2021р. – 4,8 млрд.дол. У воєнний 2022рік експорт в Україні скоротився до 44,1 млрд. дол. (скорочення проти 2021р. – 35,1%), а імпорт – до 55,3 млрд.дол. (–24%), що збільшило проти попередніх років від'ємне сальдо до 11,1млрд.дол[3]. Наше дослідження підтверджує [3], що по більшості розділів товарів згідно з УКТЗЕД з року в рік формується від'ємне сальдо. Додатне сальдо, як правило, має торгівля агропродовольчими товарами і недорогоцінними металами. При цьому додатне сальдо від реалізації агропродовольчої продукції значно перевищує цей показник по недорогоцінним металам та виробам з них – в 2022 р. 1745 млн.дол. проти 3413 млн.дол. або в 5,21 рази.

В умовах війни відносний фінансовий результат зовнішньої торгівлі агропродовольчими товарами – коефіцієнт покриття імпорту експортом зростає з 3,577 в 2021р. до 3,931, що пояснюється різницею в динаміці експорту та імпорту. Так, якщо в 2021-2022 рр. експорт скоротився на 15,6%, то імпорт скоротився в більшій мірі, а саме на 23,2% (табл. 1). Дослідження показало [3], що по деяким товарним групам зріс експорт і зменшився імпорт: група 02 «М'ясо та їстівні субпродукти» та група 04 «Молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед». При зростанні експорту продукції цих товарних груп з 1224 млн.дол. в 2021 р. до 1376 млн.дол. в 2022р. на 112,4 %, імпорт скоротився з 599 млн.дол. до 458 млн.дол. або на 23,5 %. По продукції решти товарних груп (з 24 груп), скоротився як експорт, так і імпорт. Серед товарних груп 5з найбільшим скороченням імпорту слід назвати наступні групи[3]: 03 «Риба і ракоподібні» – 248 млн.дол. (-28,3%); 04 «Молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед» – 136 млн.дол.(-35,4%); 08 «Їстівні плоди та горіхи» – 173 млн.дол.(20,7%); 12 «Насіння і плоди олійних культур» – 90 млн.дол. (20,0%); 15 «Жири та олії рослинного та тваринного походження» – 150 млн.дол.(-33,8%); 18 «Какао та продукти з нього» – 196 млн.дол. (-44,2%); 22 «Алкогольні і безалкогольні напої та оцет» – 229 млн.дол.(-31,8%); 24 «Тютюн і промислові заміники тютюну» – 235 млн.дол. (-39,0%)[3].

Таким чином, по названих 8 товарних групах імпорт скоротився на 1457 млн.дол., що складає 81,1 % загального скорочення в сумі 1796 млн.дол. [3].

Таблиця 1. Фінансові результати експортно-імпортних операцій з товарами за 2021-2022 рр.*

Код і назва товарів по розділам згідно УКТЗЕД	2021р.				2022 р.			
	Експорт, млн.дол.	Імпорт, млн. дол.	Сальдо, млн.дол.	К покр.	Експорт, млн.дол.	Імпорт, млн.дол.	Сальдо, млн.дол.	К покр.
Усього	68072	72843	-4771	0,934	44149	55273	-11124	0,799
У тому числі:								
1. Живі тварини; продукти тваринного походження	1345	1594	-249	0,844	1472	1175	297	1,253
2. Продукти рослинного походження	15538	2131	13407	7,291	13478	1927	11551	6,994
3. Жири та олії тваринного або рослинного походження	7037	444	6593	15,849	5949	294	5655	20,235
4. Готові харчові продукти	3788	3578	210	1,059	2497	2555	-58	0,977
Всього агро-продовольча продукція	27708	7747	19961	3,577	23396	5951	17445	3,931
5. Недогороцінні метали та вироби з них	15991	4373	11618	3,657	6004	2591	3413	2,317
Інші	24373	60723	-36350	0,401	14749	46731	-31982	0,316

* Розраховано за даними Державної служби статистики України [3]

Проведене дослідження підтвердило, що війна, яку розв'язала російська федерація, суттєво вплинула на фінансові результати експортно-імпортних операцій, на негативні зміни сальдо і коефіцієнт покриття імпорту експортом. Попри певного скорочення додатнього сальдо в торгівлі агропродовольчими товарами, має місце зростання коефіцієнту покриття імпорту експортом, що свідчить про поліпшення структури зовнішньоторговельного обороту. Але спостерігається. В складних умовах війни такі зміни у зовнішній торгівлі агропродовольчими товарами в 2022 р. пом'якшили негативні результати всієї зовнішньої торгівлі товарами України.

Література:

1. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07 лют. 2013 р. Верховна Рада України: URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 10.04.2023).
2. Антонюк О.П., Ступницька Т.М., Купріна Н.М. Економічний аналіз (практикум): навчальний посібник. Львів: «Магнолія 2006», 2015. [3-ге видання, виправлене і доповнене]. 326 с. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 10.04.2023).

3. Державна служба статистики (Веб.сайт), Київ 2022.
URL: <http://ukrstat.gov.ua>. (дата звернення 10.04.2023).

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

Головатюк Я.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – к.е.н., доц. Тарасова О.В.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Фінанси підприємств як складова частина фінансової системи займають визначальне місце у структурі фінансових відносин суспільства. Фінансам підприємств властиві певні загальні та специфічні ознаки. Загальною ознакою фінансів підприємств є те, що вони виражають сукупність економічних (грошових) відносин, пов'язаних з розподілом вартості валового внутрішнього продукту. Специфічні ознаки фінансів підприємств виражають грошові відносини, що залежать від первинного розподілу вартості валового внутрішнього продукту, формування та використання грошових доходів і децентралізованих фондів [1, С. 63]. Крім того, особливості фінансів підприємств можуть бути обумовлені специфікою конкретних видів економічної діяльності.

Забезпечення фінансової стійкості підприємства в значній мірі залежить від ефективності його фінансового механізму [2, С. 59]. Фінансовий механізм підприємства – це система управління фінансами, призначена для організації взаємодії фінансових відносин і грошових фондів з метою оптимізації їхнього впливу на кінцеві результати його діяльності. Оптимальна взаємодія фінансових відносин досягається використанням усіх фінансових категорій (виручка, прибуток, амортизація, оборотні кошти, кредит, бюджет, податки), нормативів, різного роду стимулів, пільг, санкцій та інших фінансових важелів.

До особливостей фінансів підприємств як економічної категорії та елемента фінансової системи слід віднести такі:

- *по-перше*, нормальне функціонування виробництва на підприємстві можливе лише при достатньому його фінансуванні;
- *по-друге*, фінансовий механізм повинен забезпечити самофінансування діяльності підприємства;
- *по-третьє*, будучи відокремленою юридичною особою, підприємство повинно виконувати широке коло зобов'язань перед бюджетами, фондами, постачальниками, працівниками.

Найважливішою передумовою ефективного функціонування будь-якої системи управління, зокрема і фінансової, є розробка науково обґрунтованих принципів та їх впровадження і використання у практичній діяльності.

До основних принципів управління фінансами підприємства належать:

1) принцип повноти, який означає, що розроблені плани (бюджети) та показники повинні охоплювати всі сфери та види діяльності підприємства;

2) принцип обґрунтованості, що полягає у необхідності орієнтації на існуючий фінансово-економічний стан, на соціально-економічні завдання й потреби ринку;

3) принцип реальності, який ґрунтується на врахуванні всіх лімітів фінансових ресурсів, визначених на основі науково-обґрунтованих норм і нормативів, на використанні прогресивних методів їх розробки;

4) принцип інтегрованості, який полягає у необхідності тісного взаємозв'язку між різними видами планів (бюджетів) з тим, щоб виконання планів нижчого рівня найбільшою мірою сприяло виконанню планів вищого рівня. Реалізація цього принципу забезпечується тим, що кожний наступний план розробляється із врахуванням завдань попереднього плану;

5) принцип гнучкості, що вимагає коригування розробленої системи планів, фінансових рішень при зміні фінансово-економічних умов у суспільстві та зовнішньому середовищі. Необхідність реалізації цього принципу зумовлена постійними активними змінами факторів зовнішнього середовища та потребою своєчасної адаптації до них. Особливо важлива така адаптація в умовах трансформації економіки. В Україні одним із найяскравіших проявів цього є нестабільність нормативно-законодавчої бази, наявність інфляції, розбудова податкової, бюджетної, фінансової системи, політичні та економічні кризи;

6) принцип економічності, який полягає у забезпеченні раціонального співвідношення витрат на планування (бюджетування) з отриманими результатами.

Виконання цих принципів важливе, якщо врахувати, що управління фінансами є досить складним процесом, який потребує додаткових витрат часу, ресурсів тощо. Реалізація розглянутих принципів забезпечується розробкою раціональних форм планів, виключенням дублюючої інформації, ефективною організацією всього процесу управління фінансами.

Література:

1. Мочаліна З.М., Склярчук Н.І., Федоренко І.А. Фінанси. Навчальний посібник. Харків : ХНАМГ, 2008. 392 с.

2. Тарасова О.В. Фінансовий механізм стійкого розвитку підприємства. Економіка харчової промисловості. 2016. Том 8, випуск 2. С. 59-63.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЕКСПОРТУ В УКРАЇНІ

Корчаковська К.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Наукові керівники – к.е.н., доц. Антонюк О.П.,
д-р філософії (PhD), доц. Баранюк Х.О.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну істотно вплинуло на показники українського товарного експорту. До негативних факторів експортної діяльності варто віднести скорочення виробництва, проблеми з логістикою з причини блокування портів, втрата конкурентоспроможності через здороження послуг перевезення і збільшення термінів поставок, втрата зовнішніх ринків збуту, повна зупинка експорту до російської федерації, Білорусії, зменшення торгівлі з колишніми країнами СНД, такими як: Казахстан, Узбекистан та іншими.

У січні-лютому 2022 року український експорт демонстрував дуже позитивну динаміку – зростання до аналогічного періоду минулого року становило 34%. Проте вже в наступному місяці відбувся обвал експорту – скорочення поставок на 50%.

В кварталному розрізі самий суттєвий спад мав місце в другому кварталі – 8632 млн. дол., проти 14100 млн. дол. в першому. Розблокування одеських портів дозволило збільшувати експорт до 10335 млн. дол. в третьому кварталі і 11084 млн. дол. в четвертому кварталі. Результати експорту товарів з України наведені в таблиці 1.

Таблиця 1- Динаміка та товарна структура експорту за 2021-2022 рр.*

Код і назва товарів по розділах з УКТЗЕД	Роки				2022 р. в % до 2021 р.
	2021 р.		2022 р.		
	млн. дол.	%	млн. дол.	%	
Експорт, всього	68072	100,0	44149	100,0	64,9
в т. ч.					
I. Живі тварини, продукти тваринного походження	1345	2,0	1472	3,3	109,4
II. Продукти рослинного походження	15538	22,8	13478	30,5	86,7
III. Жири та олії тваринного або рослинного походження	7037	10,3	5949	13,5	84,5
IV. Готові харчові продукти	3782	5,6	2497	5,7	65,9
Всього агропродовольча продукція	27708	40,7	23396	53,0	84,4
V. Мінеральні продукти	8414	12,4	4323	9,8	51,4
VI. Продукція хімічної промисловості	2816	4,1	1287	2,9	45,7
XV. Недорогоцінні метали та вироби з них	15991	23,5	6004	13,6	37,5
XVI. Машини, обладнання	5260	7,7	3736	8,5	71,0

Інші	7883	11,6	5403	12,2	68,5

(*) Розраховано за даними Державної служби статистики України [1].

Як видно з даних таблиці 1 експорт скоротився по усіх розділах товарів відповідно до УКТЗЕД за виключенням живих тварин і продукції тваринного походження, де обсяг продаж зріс на 109,4% за рахунок продукції двох товарних груп: 02 «М'ясо та їстівні субпродукти» зросли з 846 млн. дол. до 924 млн. дол., або на 109,3%; 04 «Молоко та молочні продукти, яйця птиці» з 378 млн. дол. до 452 млн. дол., тобто на 119,6%. В 2022 році агропродовольча продукція стала з часткою 53,0% головним експортним товаром країни.

Скорочення агропродовольчого експорту на 4312 млн. дол., або на 15,6% пояснюється зміною валютної виручки по ТОП-8 основних товарів: кукурудза – 5,94 млрд. дол. (+1% від рівня 2022 року); олія соняшникова – 5,46 млрд. дол. (-14,4%); пшениця – 2,6 млрд. дол. (-44,7%); соняшник – 1,255 млрд. дол. (ріст в 33 рази); залишки і відходи харчової промисловості – 1,082 млрд. дол. (-37,6%); ріпак – 1,54 млрд. дол. (-8,6%); соя – 0,862 млрд. дол. (+42,0%); м'ясо птиці – 852 млн. дол. (+10%).

Якщо вартість експорту скоротилася на 35,1%, то фізичний експорт зменшився на 38,4% – з 162 млн. т. в 2021 році до 99,8 млн. т. в 2022 році. Такий спад є результатом скорочення перевезень морським транспортом, на який приходить переважна частина експорту. В 2022 році в такий спосіб експортовано 53,8 млн. т. (-55%), з яких 16,3 млн. т. через зернові коридори. Зростання перевезень залізничним транспортом на 3,4%, автомобільним на 32,4% не змогло перекрити втрати морських перевезень.

Висновки:

1. По агропродовольчим товарам спад експорту був меншим (15,6%) чим в цілому по товарному експорту - 35,1%, в результаті чого частка агропродовольчої продукції в товарному експорті зросла до 53% проти 40,7% в 2021 році. Таким чином агропродовольча продукція стала головним експортним товаром країни.

2. Найбільший спад експорту – 62,5% мав місце по другому за розміром експортному товару, а саме товарам розділу XV «Недорогоцінні метали та вироби з них», що пояснюється тим, що металургійні заводи півдня України потрапили до зони проведення бойових дій та/або були зруйновані, припинили своє функціонування.

Література:

1. Державна служба статистики. [Веб-сайт]. Київ, 2022 р. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/zd/tsztt/arh_tsztt2022_u.html

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

**Корчаковська К.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – к.е.н., доц. Тарасова О.В.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Інноваційна діяльність — вид діяльності, пов'язаний із трансформацією наукових досліджень і розробок, інших науково-технологічних досягнень у новий чи покращений продукт введений на ринок, в оновлений чи вдосконалений технологічний процес, що використовується у практичній діяльності, чи новий підхід до реалізації соціальних послуг, їх адаптацію до актуальних вимог суспільства [1]. Фінансування інноваційної діяльності є однією з найважливіших умов ефективної інноваційної діяльності, оскільки інноваційність розвитку економічних систем та процесів у світі досягається за допомогою комерціалізації науково-технічних результатів інноваційної діяльності, а також вимагає значних впливів фінансових ресурсів. У багатьох країнах світу основним фінансовим ресурсом для розвитку інноваційної діяльності виступає бюджетне фінансування. В Україні основним джерелом фінансування виступають власні кошти підприємств

Державна інноваційна політика – це сукупність форм і методів діяльності держави, спрямованих на створення взаємопов'язаних механізмів інституційного, ресурсного забезпечення підтримки та розвитку інноваційної діяльності, на формування мотиваційних факторів активізації інноваційних процесів. Її метою є формування в країні таких умов для діяльності суб'єктів господарювання, за яких вони були б зацікавлені і спроможні розробляти і виготовляти нові види продукції, впроваджувати сучасні наукомісткі, екологічно чисті технології та розширювати на цій основі свої ринки збуту [2]. Продумана і цілеспрямована інноваційна політика держави позитивно впливає на ефективність інноваційних процесів і загальну динаміку економічного розвитку. І навпаки, недостатньо обґрунтовані дії і заходи держави у сфері регулювання інноваційних процесів руйнують їх мотиваційний механізм, гальмуючи соціально-економічне зростання і навіть перешкоджаючи йому.

До інституцій, що забезпечують підтримку інноваційної діяльності в Україні, належать [3]:

- Фонд розвитку інновацій (Ukrainian Startup Fund) надає фінансування у формі грантів. На стадії pre-seed стартап може отримати грант на суму 25 тис дол, на стадії seed – 50 тис дол. Один стартап може сумарно отримати 75 тис дол. 16.03.2021 р. проведено 22-ий Pitch Day. Також розпочато акселераційну програму з метою допомогти українським стартапам стати успішними глобальними компаніями. Це навчання, менторство, обмін досвідом і якісний нетворкінг з найсильнішими гравцями міжнародної стартап-екосистеми.

- Державна інноваційна фінансово-кредитна установа має на меті: організацію конкурсного відбору інноваційних та інвестиційних проєктів і програм для їх фінансової підтримки; фінансування науково-технічних і

маркетингових досліджень, конструкторсько-технологічних, інших проектних робіт, науково-технічного пошуку, інноваційних та інвестиційних проектів і програм, спрямованих на впровадження у виробництво прогресивних науково-технічних розробок і технологій; освоєння випуску нових видів продукції шляхом створення нових виробництв, передачі обладнання, устаткування в оренду або придбання частки корпоративних прав у статутному фонді господарських організацій, які працюють за новітніми технологіями; надання суб'єктам господарювання кредитів, їх інвестування, провадження спільної діяльності.

- Національний фонд досліджень України має на меті грантову підтримку фундаментальних наукових досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних та гуманітарних наук; прикладних наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок за пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки.

За результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

- до видів фінансової підтримки інноваційної діяльності в Україні відносяться [4]: повне безвідсоткове кредитування; часткове безвідсоткове кредитування (50%); повна чи часткова компенсація; надання державних гарантій комерційним банкам; майнове страхування реалізації інноваційних проектів;

- рівень фінансування інноваційної діяльності з бюджету та національними інвесторами постійно зменшується;

- головним джерелом фінансування інноваційної діяльності залишаються власні кошти підприємців;

- рівень іноземних інвестицій коливається в межах 20% загальних витрат на інноваційну діяльність, враховуючи нестабільну політичну ситуацію в країні.

Література:

1. [Геєць В.М.](#) Економіка і суспільство: непізнані грані взаємовпливу (роздуми над прочитаним) / В. Геєць, А. Гриценко // [Економіка України](#). - 2012. - № 3. - С. 4-24.

2. Інноваційна модель розвитку економіки України в умовах глобалізації: монографія / О. І. Дачій, М. В. Гаман, Н. В. Дачій. - Донецьк : Юго-Восток, 2010. - 368 с.

3. Семиноженко В.П. Чи можливий в Україні інноваційний стрибок? [Електронний ресурс] / В.П. Семиноженко // «Дзеркало тижня. Україна».- №17.- 17 травня 2013. Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/science/chi-mozhlyviy-v-ukrayini-innovaciyniy-stribok-.html>.

4. Технологічний імператив стратегії соціально-економічного розвитку України: монографія / Л. І. Федулова, Ю. М. Бажал, В. Л. Осецький, О. Ф. Михайленко, С. В. Захарін, І. А. Шовкун, В. К. Хаустов, Г. О. Андрощук, Ю. А. Радченко, І. Г. Яненко; НАН України, Ін-т економіки та прогнозування. - К., 2011. - 655 с.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТЮ (НА ПРИКЛАДІ ПІДПРИЄМСТВ АПК)

**Сарієва Г.І., Величко О.М., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК
Наукові керівники – д.е.н., проф. Купріна Н.М., к.е.н., доц. Ступницька Т.М.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Діяльність будь-якого підприємства починається з формування активів, які утворюються за рахунок власного та залученого капіталу. Неодмінною умовою здійснення підприємством ефективної господарської діяльності є наявність оборотних активів, які разом з робочою силою є найважливішим елементом виробництва. Недостатня забезпеченість підприємства оборотними активами паралізує його діяльність і приводить до погіршення фінансового положення. Зміни статистичних даних підтверджують необхідність пошуку інструментів управління оборотним капіталом та напрямів прискорення його оборотності й покращення фінансування операційної діяльності підприємства в системі його управління[1]. Забезпечення фінансування власним оборотним капіталом запасів та функціонування і ефективності операційної діяльності підприємств особливо важливим питанням в сучасний час військової агресії російської федерації з метою збереження власного товаровиробника та забезпечення функціонування економіки України.

Оборотні активи підприємств, в тому числі підприємств промисловості, мають велику питому вагу в загальній сукупності активів та мають дефіцит власних джерел фінансування[1], що негативно впливає на фінансовий стан підприємства та потребує пошуку інструментів управління в системі управління діяльністю суб'єктів господарювання. Ефективне управління об'єктом діяльності будь-якого підприємства починається з якісного фінансового аналізу, який формує його напрями, вибір інструментів та методів у зв'язку з виявленими негативними та позитивними тенденціями на підставі сформованої системи показників, а аналіз стану, структури, динаміки, ефективності використання оборотних активів підприємства та його елементів не можливий без такого інструменту управління, як фінансовий аналіз[2].

Дослідження проведення фінансового аналізу оборотних активів та управління оборотним капіталом підприємства, який вкладено в їх елементи, досліджувались українськими та іноземними вченими, такими як Антонюк О., Барабаш Н., Баумоль У., Білик М., Бланк І., Бутинць Ф., Брігхейм Ю., Буркинський Б., Бурсук Г., Бутенко А., Горовий Д., Золотарьов А., Кірейцев Г., Коновалова О., Крамаренко Г., Майєрс С., Мартін Д., Мертон Р., Матвіюк А., Міллер М., Мец В., Мних Є., Нашкерська Г.В., Невмержицька Н., Опп Д., Осипов П., Павленко О., Павловська О., Притуляк Н., Поддерегін А., Савченко А., Стоянова О., Тарасенко О., Терещенко О., Томкінс Д., Шеремет В., Фролов В., Цал-Цалко Ю. та ін., але потребують додаткових досліджень теоретичних аспектів визначення, класифікації та методики проведення, та практичних

аспектів застосування на підприємстві з метою ефективного використання оборотних активів в системі його управління його операційною діяльністю.

На нашу думку, аналіз використання оборотних активів підприємства охоплює не тільки аналіз стану, структури, динаміки, ефективності використання оборотних активів підприємства в цілому, але й аналіз стану, структури, ефективності використання окремих елементів оборотних активів – запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів та поточних фінансових інвестицій, а також тривалості фінансового циклу підприємства і співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, оборотності оборотних активів та їх елементів, рентабельності оборотних активів та її факторного аналізу, аналізу впливу оборотності оборотних активів на ліквідність та фінансовий стан підприємства –запропонованим нами комплексним методичним підходом до його проведення[2].

Дослідження публікацій вчених та практичних аспектів діяльності підприємств підтвердило, що важливими етапами аналізу оборотних активів, на нашу думку, є й розрахунок в динаміці фінансового циклу підприємства [3] й фінансовий аналіз відносних показників, які характеризують фінансову стійкість підприємства та ліквідність його балансу, що має особливе значення для ефективного функціонування підприємства, залучення інвестицій та розвитку діяльності, та для розрахунку яких використовують або показники оборотних активів та власних оборотних коштів (активів), або їх елементів[2,4], що розраховано нами на підставі даних двох підприємств АПК Одеської області. Дослідження публікацій вчених підтвердило, що управління оборотними активами підприємства не можливе без таких інструментів управління, як фінансовий аналіз, управлінський облік та аудит спеціального призначення, що, на нашу думку, базуються на класичних функціях управління –аналіз, облік та контроль, та не можливі без ефективного планування та такої часткової функції управління, як моніторинг[5].

Проведене дослідження праць вчених підтвердило[6;7, с.67-71], що вплив глобалізаційних процесів, фінансово-економічних криз, можуть стати як загрозами, так і можливостями для розвитку національної економіки та її економічних суб'єктів, тому військові дії в Україні, як загроза функціонуванню національної економіки та її суб'єктів – підприємств, на нашу думку, повинні стати й напрямом економічної трансформації їх діяльності – підприємств та їх об'єднань. А в даному аспекті, підприємства АПК та харчової промисловості мають конкурентну перевагу – діяльність навіть в періоди криз для забезпечення продовольчої та економічної безпеки країни, що підтверджується сучасними реаліями діяльності таких підприємств у 2022 році. Тому для обрання механізму забезпечення функціонування підприємств АПК та харчової промисловості, так й інших суб'єктів економіки України, необхідно проведення економічної трансформації їх діяльності, що є подальшим напрямом нашого дослідження.

Література:

1. Україна у цифрах 2021: статистичний збірник // Державна служба статистики України. Київ. 2022. 46 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/08/zb_Ukraine%20in%20figures_21u.pdf (дата звернення: 12.04.2023).
2. Купріна Н.М., Ступницька Т.М., Антонюк О.П., Величко О.М. Сучасні аспекти фінансового аналізу оборотних активів підприємства // Економіка харчової промисловості. 2021. Т. 13, вип. 3. С. 46-55. doi:10.15673/fie.v13i3.2131
3. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учеб. Курс. К.: Ника-Центр, Эльга, 2001. 528 с.
4. Донін Є.О. Особливості сучасних підходів щодо специфіки класифікації оборотних активів підприємства // Економіка і організація управління. 2018. №1 (29). С.75-84.
5. Купріна Н.М., Ступницька Т.М., Величко О.М. Особливості фінансового аналізу найбільш важливих груп активів в системі управління діяльністю підприємства // Економіка харчової промисловості. 2022. Т. 14, вип.2. С. 58-67. doi: 10.15673/fie.v14i2.2325.
6. Kuprina N. Persistent transformation of the subjects of the national economy as a tool to ensure their competitiveness // Gospodarka Material owa I Logistyka, Tom LXXI, №5, 2019, P. 388-404. URL: <http://bazekon.icm.edu.pl/bazekon/element/bwmeta1.element.ekon-element-000171576820> (дата звернення 12.04.2023 р.).
7. Купріна Н.М. Забезпечення конкурентоспроможності харчової промисловості України: теорія і практика: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», Одеса. 2019. 304 с.

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УКРАЇНІ

**Цебренько Т.А., студ. СВО Бакалавр ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – д.е.н., проф. Немченко В.В.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

“Академічна доброчесність є способом змінити цей світ. Але спочатку змініть університет, а вже потім – світ” – Юнгсуп Кім.

За висновками дослідників, основні недоліки системи вищої освіти України у сфері академічної доброчесності пов'язані з обмеженістю чинного законодавства, відсутністю чітких етичних норм, вразливістю процедур оцінювання та виявлення існуючих порушень, безкарністю вчинків у цій галузі.

Разом з тим академічна доброчесність є основою освітнього процесу в розвинутих країнах достатньо давно і передбачає дотримання принципів чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності, підзвітності, а також розробку і реалізацію відповідних політик і процедур, що можуть бути

представлені *Кодексом честі студента, Кодексом етики викладача, Положенням про протидію плагіату* тощо.

Згідно ст. 50 Закону «Про авторське право та суміжні права», плагіат - це оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору.

Слід зауважити, що на відміну від академічної доброчесності поняття академічного плагіату є достатньо відомим і широко обговорюваним у професійній спільноті, особливо останніми роками.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

- Академічний плагіат — це свідоме поширення чужої наукової інформації із позиції власного авторства.

- Самоплагіат — оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів.

Зрозуміло, що проблему плагіату (самоплагіату) неможливо вирішити на рівні окремого навчального закладу чи навіть окремого міністерства (МОН України). Дана проблема має бути предметом цілеспрямованої державної політики, носити комплексний характер та об'єднувати зусилля учасників навчального процесу, роботодавців і держави на рівні законодавчих та центральних органів виконавчої влади.

- Фабрикація — вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях.

- Фальсифікація — свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень.

- Списування — виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання.

- Обман — надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування.

- Хабарництво — надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі.

- Необ'єктивне оцінювання — свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

- допомога учням під час оцінювання їх навчальних результатів чи створення перешкод під час оцінювання.

- Вплив на працівника, щоб він здійснив необ'єктивне оцінювання (частина 4 статті 42 Закону України “Про освіту”).

Сутність списування, обману та хабарництва достатньо зрозуміла. Проте з необ'єктивним оцінюванням, яке переважно стосується дій викладачів, не все однозначно. Проблема свідомого завищення оцінки результатів навчання

здобувачів освіти в українських реаліях дуже часто пов'язана не з вимаганням певної вигоди в обмін на бали, а потребами «збереження» контингенту студентів в умовах жорсткої конкуренції з іншими навчальними закладами.

У сучасному розвиненому суспільстві дотримання кодексу академічної доброчесності – це імідж і репутація закладу освіти. Тільки за умови дотримання академічної доброчесності можлива передача знань, культури і на основі цього продукування нових ідей та створення інновацій.

Нечесна академічна поведінка студентів і викладачів підриває навчальний процес, адже при застосуванні суб'єктом науково-освітнього процесу будь-якого виду порушення академічної доброчесності, під сумнів ставиться авторська робота загалом.

Висновок. Отже, підняті проблеми потребують від усіх учасників освітнього процесу узгоджених дій, спрямованих на формування світогляду майбутніх фахівців, що базується на принципах академічної доброчесності.

Література:

- Протокол. 2014-2023. URL: https://protocol.ua/ua/pro_avtorske_pravo_i_sumigni_prava_statyya_50/
- Освітній омбудсмен. 2021. URL: <https://eo.gov.ua/akademichna-dobrochesnist-zalezhyt-vid-usikh-uchasnykiv-osvitnoho-protsesu/2021/04/30/>
- WIKI освітній омбудсмен. URL: <https://info.eo.gov.ua/studentam/akademchna-dobrochesnst/akademchna-dobrochesnst-zdobuvachv-osvti/>
- УПА. URL: <http://uipa.edu.ua/ua/general-information/akademichna-dobrochesnist>

ОСНОВНІ ЗАСОБИ ПІДПРИЄМСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Швець А.С., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – д-р філософії (PhD), доц. Баранюк Х.О.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Наслідки військового вторгнення російської федерації на територію України охопили всі сфери життя та суттєво вплинули на кожного, в тому числі значно постраждали підприємці та підприємства країни. Багато підприємств закрилося, підприємців виїхало за кордон, більшості з тих, які залишились в країні довелося скорочувати обсяги виробництва та пристосовуватися до нових реалій. Ситуація розвивається швидко та іноді не передбачувано – керівництву компаній необхідно постійно оцінювати вплив зовнішніх факторів для забезпечення існування власного бізнесу в сучасних умовах та для прийняття найбільш ефективних управлінських рішень. Але, навіть в таких умовах підприємства України продовжують працювати і забезпечувати життєдіяльність країни.

Основною метою дослідження є вивчення особливостей ведення обліку основних засобів на підприємствах в сучасних умовах.

Не зважаючи на форс мажорні обставини та суворі реалії для діяльності підприємств, принципи ведення бухгалтерського обліку є незмінними - якщо відбувається будь-яка господарська операція підприємства, вона повинна бути своєчасно відображена в бухгалтерському обліку (принципи безперервності і послідовності). В разі не ведення бухгалтерського обліку на безперервній основі певний час відбувається накопичення здійснених господарських операцій, проведення яких потім буде тривалим і коштовним і призведе до відновлення бухгалтерського обліку. Тому, ми згодні з Клименко М., що і під час військового стану, в разі здійснення навіть незначної кількості операцій на підприємстві, треба не зволікати і все ж таки вести бухгалтерський облік, що дасть змогу об'єктивного контролю над активами і зобов'язаннями підприємства в реальному часі [1].

Основними нормативними документами, що регулюють бухгалтерський облік в Україні є: Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» та національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку. Підприємства, які складають фінансову звітність за національними стандартами, облік основних засобів здійснюють відповідно до вимог П(С)БО 7 «Основні засоби». Так, відповідно до П(С)БО 7 [2], «Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, виконання робіт і надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)».

Необхідність дослідження особливостей ведення обліку основних засобів на підприємствах в сучасних умовах, безпосередньо пов'язані з сучасними реаліями життя, в тому числі через військовий стан – який безпосередньо накладає свій відбиток на такі важливі питання, як нарахування амортизації основних засобів, переоцінка основних засобів тощо. Таким чином, розглянемо деякі питання стосовно переоцінки основних засобів на підприємстві в сучасних умовах.

Ознаками знецінення основних засобів є [3]:

1. Суттєві негативні зміни в технологічному, ринковому, економічному або правовому середовищі, у якому функціонує підприємство, що трапилися під час звітного періоду або очікуються найближчим часом.

2. Суттєві зміни методів використання активу протягом звітного періоду або такі зміни, що очікуються в наступному періоді і негативно впливають на діяльність підприємства.

3. Інші підтвердження того, що ефективність активу є або буде гіршою, ніж очікувалось.

Особливості відображення активів в зоні бойових дій [3]:

1. Інформація про активи у річній фінансовій звітності, до яких неможливо гарантувати безпечний та безперешкодний доступ відображається за даними

бухгалтерського обліку. Це ж саме стосується зобов'язань і власного капіталу, які не можуть бути документально підтверджені через відсутність доступу до відповідних первинних документів та реєстрів бухгалтерського обліку.

2. Підприємства зобов'язані провести інвентаризацію станом на перше число місяця, що настає за місяцем, в якому з'явилася можливість доступу до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, та відобразити результати інвентаризації у бухгалтерському обліку відповідного звітного періоду.

3. Підприємства, що знаходяться на тимчасово окупованій території та/або на території проведення військових дій (або їх структурні підрозділи (відокремлене майно) перебувають на зазначених територіях), проводять інвентаризацію у випадках, обов'язкових для її проведення, тоді, коли стане можливим забезпечити безпечний та безперешкодний доступ уповноважених осіб до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, в яких відображені зобов'язання та власний капітал цих підприємств.

Ліквідація основних засобів [3]. Для встановлення непридатності основних засобів до використання, можливості їх застосування іншими підприємствами, організаціями та установами, неефективності або недоцільності проведення поліпшень (ремонт, модернізації тощо) та оформлення відповідних первинних документів, керівник підприємства створює постійно діючу комісію, яка складає та підписує акти на списання основних засобів.

Для знищення/ліквідації основних засобів встановлені винятки щодо ненарахування ПДВ [3]:

- знищенням або руйнуванням пов'язане із дією обставин непереборної сили;
- ліквідація здійснюється без згоди платника податку, у т.ч. у разі викрадення;
- якщо платник податку надає контролюючому органу відповідну документацію про знищення, розібрання чи перетворення необоротних активів в інший спосіб, унаслідок чого необоротний актив не може використовуватися за первісним призначенням.

Підтвердження знищення, руйнування чи викрадення основних засобів [3]:

1. Знищення у зв'язку з обставинами непереборної сили (форс-мажору) засвідчується сертифікатом Торгово-промислової палати України.

2. Пожежа засвідчується актом, складеним згідно з положеннями Порядку обліку пожеж та їх наслідків, що підписується комісією, до складу якої входить не менш як три особи, у т.ч. представник територіального органу ДСНС України, представник адміністрації (власник) об'єкта, потерпілий.

3. Знищення підтверджується даними (витягом) із відповідного реєстру про припинення права власності на основні засоби в разі їх повного знищення згідно з визначеним законодавством порядком.

4. Крадіжка основних засобів засвідчується витягом із Єдиного реєстру досудових розслідувань, що встановлює факт реєстрації відомостей про

кримінальне правопорушення, який був отриманий в установленому Кримінальним процесуальним кодексом України порядку.

5. Інші обставини знищення засвідчуються документами, що відповідно до законодавства підтверджують факт знищення, зруйнування, викрадення основних засобів.

При складанні звітності в умовах війни підприємства мають оцінити свою здатність продовжувати діяльність на безперервній основі та зробити відповідне розкриття у фінансовій звітності. Проводячи переоцінку основних засобів, необхідно пам'ятати про податкові наслідки, які спричинятимуть операції з переоцінки. У випадку дооцінки шляхом відображення податкових різниць вплив на об'єкт оподаткування формується виключно з балансової вартості основних засобів, що очищена від переоцінки. А у випадку уцінки основних засобів, податкові різниці, які виникають на момент їх ліквідації, є цілком компенсованими попередніми податковими різницями, що відображаються в декларації з податку на прибуток у момент проведення уцінки такого основного засобу. Тому результати переоцінки (уцінки, дооцінки) основних засобів і нематеріальних активів, яка проведена відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку П(С)БО або міжнародних стандартів фінансової звітності, згідно з законодавством, не враховуються при нарахуванні амортизації необоротних активів та відповідно при розрахунку податку на прибуток підприємств [3].

Таким чином, вивчення питань стосовно обліку основних засобів на вітчизняних підприємствах в сучасних умовах потребує подальшого дослідження.

Література:

1. Юридична Газета Online, стаття Миколи Клименка [Електронний ресурс]. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/podatкова-praktika/buhgalterskiy-oblik-pid-chas-viyni-shcho-bude-zi-zvitnistyu-ta-yak-optimizuvati-podatki.html> (дата звернення 14.04.2023)
2. Основні засоби: національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 №92 від 27.04.2000 р. за станом на 29.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення 11.04.2023)
3. Група компаній «ЕКСПЕРТ ІН» [Електронний ресурс]. URL: <https://www.expert-in.com.ua/pereotsinka-osnovnykh-zasobiv-pid-chas-viyny/> (дата звернення 14.04.2023).

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ковальчук Я.В., студ. 3 курсу, група ЗЕП-31
Науковий керівник – викладач вищої категорії Шимко О.В.
ВСП «Одеський технічний фаховий коледж ОНТУ»

Минулий 2022 рік став справжнім випробуванням для нашої країни. Крім людських жертв та руйнувань, в результаті воєнної агресії росії в Україні розгорнулась широкомасштабна економічна криза.

Національна економіка за підсумками року впала на третину. Деякі сектори економіки постраждали значно більше. Наприклад, гірничо-металургійний комплекс, який втратив в результаті російської окупації та руйнувань два великих металургійних комбінати у Маріуполі та закриття морських портів, через які вивозилась продукція, завершив 2022 рік із падінням у 70 відсотків як у виробництві, так і експорті.

Більше 100 великих та середніх підприємств зазнали прямих збитків внаслідок воєнних дій. Загалом експерти оцінюють прямі та непрямі збитки України від війни більш ніж в 600 млрд доларів. З яких близько 138 мільярдів – це руйнування інфраструктури та виробництва.

Війна скоротила вітчизняний ринок праці, адже за кордон виїхало більше 8 мільйонів наших співгромадян. Ще сотні тисяч українців та українок долучилися до армії, щоб відстояти свободу та захистити незалежність нашої країни.

Доходи державного бюджету у 2022 році номінально скоротилися на 10%, видатки – зросли вдвічі, а дефіцит досяг розміру 1,6 трлн грн або близько 35% ВВП. Державний борг вже перевищив позначку 80% ВВП, а в наступному році ймовірно перетне рівень у 100% ВВП, що сигналізує про високі ризики для боргової стійкості державних фінансів.

Інвестиційна активність бізнесу та держави залишається низькою. За час війни не вдалося спрямувати адекватні обсяги коштів на реанімацію інвестиційної діяльності та створення робочих місць.

Інфляція знаходиться за межами цільового коридору і прискорюється. Намагання НБУ знизити рівень інфляції підвищенням ключової процентної ставки — не мали помітного ефекту. Інфляція продовжила прискорюватися і в грудні досягла 26,6% у річному вимірі.

Але не зважаючи на всі потрясіння, уряду країни все таки вдалося зберегти стабільність на валютному ринку та банківській системі.

Реалізовано програму пільгового кредитування бізнесу. Так, на період воєнного стану запроваджено можливість отримання кредитів під 0% річних з гарантією до 80% суми кредиту, збільшено максимальний розмір кредиту до 60 млн грн, збільшено строки надання кредитів до 3-5 років, пом'якшено вимоги до застави. З початку війни за програмами "Доступні кредити 5-7-9%" та державних гарантій на портфельній основі бізнес отримав понад 30 тис. кредитів на загальну суму понад 120 млрд гривень [1].

Також запроваджено нові програми підтримки іпотечного кредитування "Доступна іпотека 7%" та "єОселя", що сприятимуть покращенню житлових умов мільйонів громадян України.

Бюджетна система працює безперебійно, але із значним фіскальним дефіцитом. Завдяки масштабній міжнародній фінансовій підтримці, а також за участі емісійного фінансування центрального банку вдалося забезпечити стабільність фінансування усіх критично важливих державних видатків (в першу чергу в частині фінансування оборони та соціальної сфери) [1].

Допомогла забезпечити стійкість української економіки і зернова угода, за якою з серпня 2022 року були розблоковані одеські порти. Вони можуть експортувати аграрну продукцію та тим самим забезпечують країну валютною виручкою [3].

Економіка України поступово відновлюється від воєнного шоку. Падіння виробництва вдалося припинити, налагоджуються нові технологічні процеси, відбувається конверсія реального сектора.

Однак, наприкінці року темпи економічного відновлення знову почали гальмуватися у зв'язку із варварськими ударами російської армії по енергетичній інфраструктурі України.

Сьогодні, через рік після початку великої навали, ніхто точно не може сказати, скільки ще будуть продовжуватися бойові дії на фронтах та ракетні удари по енергетиці. Ця висока невизначеність не дозволяє вітчизняному бізнесу планувати свої дії на більш довгий період, а державі – залучати іноземні інвестиції.

Однак, наразі можна з впевненістю казати, що українська економіка витримала надважкий удар ворога і пристосувалася до роботи в умовах війни. А подальші перспективи відновлення України будуть багато в чому залежати від дій влади.

Не варто очікувати, що та ж металургія вийде на свої попередні показники, особливо з огляду на руйнування металургійних комбінатів. Але деякі сфери все ж матимуть високі шанси на міжнародний успіх. Перш за все це військово-оборонний комплекс, ІТ-сфера, аграрна переробка, енергетика. Для цього вже зараз потрібно створювати умови для майбутнього росту, наприклад, завершити реформу того ж "Укроборонпрому", створювати спільні підприємства за кордоном з умовою їхньої релокації до України після війни чи готувати проекти із комплексного захисту енергооб'єктів. Все це можна реалізовувати в рамках переведення вітчизняної економіки на військові рейки. Потрібно також почати реалізацію Плану відновлення України, який минулого року представляли у Швейцарії і який оцінюється у 750 млрд доларів [3].

Економіка України продовжує повноцінно працювати, попри масштабні руйнування. Головне, що бізнес в Україні та світі вірить у перемогу і повоєнну відбудову.

Література:

1. Економічні підсумки 2022 року в умовах війни. Режим доступу: <http://businessua.com/finance/81402ekonomichni-pidsumki-2022-roku-v-umovah-viini.html>
2. Українська економіка пережила найважчий рік за часи Незалежності: як ми вистояли та що далі. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/30/695585/>
3. Вирватись з мороку: як виживала та змінювалась економіка України за рік війни. Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/finance/virvatis-z-moroku-yak-vizhivala-ta-zminyuvalas-ekonomika-ukrajini-za-rik-viyni-12157020.html>
4. 2022: Економічні підсумки для України. Режим доступу: http://www.ier.com.ua/ua/publications/regular_products/economic_results_of_year?pid=7055

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Нікулеско О.І., студ. 2 курсу, група 2ОБ-04
Науковий керівник – викладач вищої категорії Шимко О.В.
ВСП «Одеський технічний фаховий коледж ОНТУ»

Економіка України ось уже рік потерпає від кривавої війни Росії проти нашої держави. І весь цей рік вітчизняний бізнес намагається триматися на плаву. Підприємцям довелося, оговтавшись від шоку початку повномасштабного вторгнення, підлаштовуватися до нових суворих умов.

Безліч бізнесів понесли значні збитки, особливо на початку великої війни. Звісно, є підприємці, які втратили все, – через жорстокі руйнування та окупацію частини наших територій. Деякі підприємства змушені релокуватися в більш безпечні регіони. Однак більшість підприємств змогли адаптуватися до ситуації та продовжити роботу, попри всі старання російської армії зруйнувати нашу економіку – як бойовими діями, так і енергетичною кризою.

За оцінками фахівців, загальна сума прямих збитків підприємств (включно з державними) складає 13 млрд доларів, а загальні непрямі збитки оцінюються у понад 33 млрд доларів. Для відновлення підприємств потрібно майже 25 млрд доларів [2].

З початку повномасштабного вторгнення Росії на нашу землю, влада в Україні зрозуміла, що паралізований війною бізнес потребує якнайшвидших заходів підтримки. Тому вже в березні 2022 року був ухвалений закон про пільгове оподаткування бізнесу. На початку війни були внесені зміни до Податкового кодексу, які надали можливість бізнесам платити лише 2 відсотки від доходу, також були заборонені податкові перевірки, надано можливість не

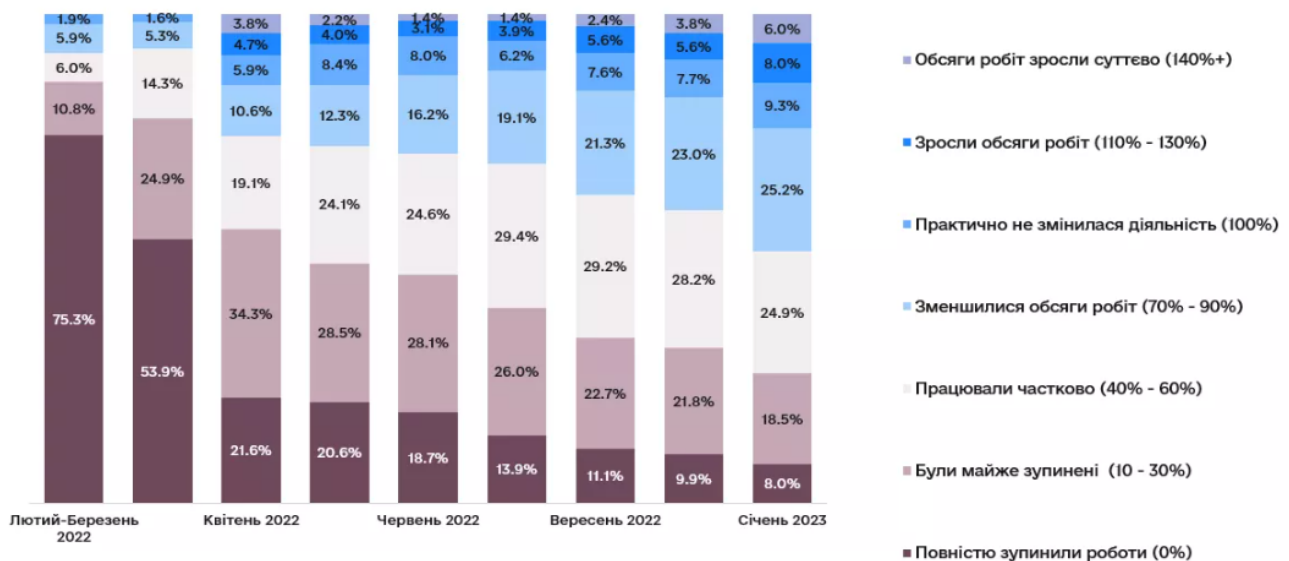
платити акциз. Крім цього, було скасовано мито і ПДВ на весь імпорту, які, однак, були повернуті в червні.

Також була запроваджена урядова грантова програма "єРобота", яка, зокрема, передбачає можливість отримати грант на власний бізнес із створенням нових робочих місць.

Український бізнес поступово відновлює роботу. У повному обсязі працюють вже 47% компаній. Ще 50% підприємств працюють з певними обмеженнями або частково. Серед таких компаній 37% обмежили географію присутності, 17% працюють онлайн, а 16% були вимушені закрити частину офісів, торгових точок чи відділень [1].

Вистоявши у найскрутніші для держави часи, український бізнес не здається та продовжує будувати плани на майбутнє, попри всі складнощі. 76 відсотків підприємців планують розширення бізнесу у 2023 році. З них 28 відсотків планують розширювати географію присутності, 26 відсотків – відкриття нових напрямків, 25 відсотків – вихід на зовнішні ринки, 21 відсоток - зміну кількості співробітників [2].

Стан бізнесу у 2022 році

Очевидно, що відновлення ділової та бізнес активності допомагає тримати економічний фронт. І підприємці роблять для цього все можливе. Тим не менш, довоєнні показники роботи бізнесу поки що залишаються недосяжними.

Хтось із підприємців говорить про відновлення в 10%, хтось у 30%, а хтось у 50%. При цьому 70% підприємців очікують негативну динаміку свого бізнесу. В таких умовах про заробітки чи інвестиції підприємці навіть не говорять. Головна задача – вистояти [1].

Український бізнес зазнав значних збитків через війну, як і решта сфер нашого життя. І підприємці продовжують долати щоденні труднощі у намаганні вистояти та зберегти власну справу, пошматовану жорсткою війною.

Звичайно, в умовах війни, марно сподіватися на відчутний економічний підйом, і оцінки бізнесменів найближчих перспектив цілком реалістичні. Проте не варто складати руки – слід працювати на своєму місці і витискати максимум з існуючої ситуації. Перемога настане, а з нею і відновлення, підвищення добробуту та нові перспективи для розвитку бізнесу.

Література:

1. Головна задача – вистояти. Що турбує бізнес в Україні під час війни. Режим доступу: <https://eba.com.ua/golovna-zadacha-vystoyaty-shho-turbuye-biznes-v-ukrayini-pid-chas-vijny/>
2. Час для роботи: як відновлювався та адаптувався український бізнес за рік війни. Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/finance/chas-dlya-roboti-yak-vidnovlyuvavsya-ta-adaptuvavsya-ukrajinskiy-biznes-za-rik-viyni-12154170.html>
3. 200 тис. нових бізнесів під час війни. Чому це не привід для оптимізму. Режим доступу: <https://www.dsnews.ua/ukr/economics/200-tis-novih-biznesiv-pid-chas-viyni-shcho-ce-znachit-dlya-ekonomiki-25022023-474999>

СИМУЛЬТАТИВНА МОДЕЛЬ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТА ІНВЕСТИЦІЙ УКРАЇНИ

Ключник О.В., студ. СВО «Магістр» економічного факультету
Науковий керівник – к.е.н., доц. Зомчак Л.М.
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Зовнішньоекономічна діяльність має значний вплив на економічний розвиток України, що зумовлює потребу в аналізі та прогнозуванні наслідків таких дій, для оцінки конкурентоспроможності українських товарів на світових ринках, можливості для залучення нових іноземних інвесторів та здійснення імпорту необхідних для країни товарів та послуг [1].

Залежно від цілі дослідження та особливостей вхідних даних реалізують різні економетричні методи, як, наприклад, логістичну регресію [2], векторну авторегресійну модель [3], сезонну авторегресійну модель [4], дистрибутивно-лагові [5] тощо.

Симультазивне моделювання є потужним інструментом для аналізу зовнішньої торгівлі та інвестицій в будь-якій країні, його дозволяє визначити вплив різних факторів на економіку та прогнозувати її розвиток в різних сценаріях. Симультазивне моделювання аналізу зовнішньої торгівлі та інвестицій в Україні може допомогти ефективніше планувати економічну стратегію та приймати обґрунтовані рішення у цій сфері.

Для побудови моделі взаємозв'язку зовнішньої торгівлі та інвестицій, було зібрано дані з офіційної статистики України за 2002 – 2021 рік [5].

Було обрано такі ендогенні змінні:

y_1 – обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну;
 y_2 – валовий зовнішній борг;
 y_3 – експорт товарів і послуг;
 y_4 – імпорт товарів і послуг, млн. дол. США.

У якості екзогенних змінних було обрано:

x_1 – обсяг промислової продукції, млн. грн;
 x_2 – видатки з державного бюджету, млн. грн;
 x_3 – валовий внутрішній продукт (ВВП), млн. грн;
 x_4 – податкові надходження, млн. грн;
 x_5 – курс національної валюти до долара США;
 x_6 – рівень тіньової економіки, %.

Симультативна модель взаємозв'язку зовнішньої торгівлі та інвестицій має чотири рівняння:

$$y_1 = a_{10} + a_{14}x_4 + a_{15}x_5 + \beta_{12}y_2 + \beta_{13}y_3 + \beta_{14}y_4 + \varepsilon_1 \quad (1)$$

Це рівняння описує залежність обсягу прямих іноземних інвестицій в Україну від різних економічних показників, таких як валовий зовнішній борг, експорт товарів і послуг, імпорт товарів і послуг, обсяг промислової продукції, видатки з державного бюджету, валовий внутрішній продукт (ВВП), податкові надходження, курс національної валюти до долара США та рівень тіньової економіки.

$$y_2 = a_{20} + a_{23}x_3 + a_{25}x_5 + a_{26}x_6 + \beta_{21}y_1 + \beta_{24}y_4 + \varepsilon_2 \quad (2)$$

Рівняння показує, що зовнішній борг України залежить від внутрішнього виробництва, курсу національної валюти, рівня тіньової економіки, обсягів прямих іноземних інвестицій в Україну та імпорту товарів і послуг.

$$y_3 = a_{30} + a_{21}x_1 + a_{32}x_2 + a_{34}x_4 + \beta_{34}y_4 + \varepsilon_3 \quad (3)$$

Це рівняння показує, що експорт товарів і послуг залежить від обсягу промислової продукції, видатків з державного бюджету, податкових надходжень та валового внутрішнього продукту.

$$y_4 = a_{40} + a_{43}x_3 + a_{44}x_4 + a_{45}x_5 + \beta_{41}y_1 + \beta_{43}y_3 + \varepsilon_4 \quad (4)$$

Рівняння описує залежність між імпортом товарів і послуг та іншими змінними: кількість прямих іноземних інвестицій в Україну, експорт товарів і послуг, обсяг валового внутрішнього продукту, курс національної валюти до долара США.

Далі перевіримо модель на ототожненість за допомогою умови порядку. В результаті чого було отримано, що всі рівняння ототожненні, а отже і вся модель

є ототожненою – можна застосовувати двокроковий метод найменших квадратів, який полягає в заміні ендогенних змінних на інструментальні змінні, що є лінійною комбінацією не стохастичних змінних, щоб уникнути проблем ендогенності та коректно оцінити вплив екзогенних змінних на ендогенні змінні.

Для розрахунку невідомих параметрів було використано функцію LINEST в MS Excel. Отримано невідомі параметри симульативної моделі:

$$y_1 = -19151,14478 + 0,008796215 \tilde{y}_2 + 0,77778018 \tilde{y}_3 - 0,004101137x_4 + 536,9565884x_5 \quad (5)$$

$$y_2 = 193541,2626 + 1,431969639\tilde{y}_1 + 0,502031775\tilde{y}_4 - 0,009396661x_3 + 1252,076773x_5 - 4660,247393x_6 \quad (6)$$

$$y_3 = 8826,746789 + 0,752393417 \tilde{y}_4 + 0,009842531x_1 - 0,001748292x_2 - 0,034078646x_4 \quad (7)$$

$$y_4 = -9605,9795 + -0,076002312\tilde{y}_1 + 1,268279091\tilde{y}_3 - 0,002276188x_3 + 0,017764725x_4 - 247,0115753x_5 \quad (8)$$

Проаналізувавши отримані результати, Можна зробити висновок, що кожне рівняння симульативної моделі є адекватним, оскільки коефіцієнти множинної детермінації більші 0,72.

Аналізуючи отримані параметри в першому рівнянні, можна зробити висновок, що збільшення експорту та курсу національної валюти до долара США сприятиме збільшенню обсягу прямих іноземних інвестицій в Україну. Збільшення імпорту товарів і послуг сприятиме зменшенню обсягу прямих іноземних інвестицій в Україну.

Аналіз параметрів в другому рівнянні, можна зробити висновок, що збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій, імпорту та курсу національної валюти до долара США сприятиме збільшенню валового зовнішнього боргу. Збільшення ВВП та рівню тінізації економіки сприятиме зменшенню обсягу зовнішнього валового боргу.

З результатів показників третього рівняння видно, що збільшення, імпорту та обсягу промислової продукції сприятиме збільшенню експорту. Збільшення податкових надходжень та видатків з державного сприятиме зменшенню обсягу експорту.

Аналіз показників останнього рівняння показав, що збільшення, експорту та податкових надходжень сприятиме збільшенню імпорту. Збільшення обсягу ПП в Україну, ВВП та курсу національної валюти сприятиме зменшенню імпорту

Запропонована симульативна модель може бути корисною для вивчення взаємодії різних факторів на економіку країни та для прогнозування можливих наслідків різних економічних рішень.

Література:

1. Vdovyn M., Zomchak L. Export in services of Ukraine: pre-pandemic period, Covid-19 and war. *Věda a perspektivy*. 2022. 8 (15). 48-57.

2. Zomchak L., Starchevska I. Macroeconomic Determinants of Economic Development and Growth in Ukraine: Logistic Regression Analysis. In *Advances in Intelligent Systems, Computer Science and Digital Economics IV*. Cham: Springer Nature Switzerland. 2023. Pp. 358-368.

3. Зомчак Л. М., Рудницька Я. І. Економетричне моделювання залежностей між макроекономічним станом України та обсягами залучених депозитів. *Причорноморські економічні студії*. 2020. С. 196-200.

4. Zomchak L., Umrysh H. Modeling and forecasting of meat and eggs producing in Ukraine with seasonal ARIMA-model. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2017. 3(3). 16-27.

5. Зомчак Л. М., Лапінкова А. О. Інфляційні процеси України: авторегресійна дистрибутивно-лагова модель. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. №1 (01). С. 50-55.

6. Державна служба статистики України. Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА МОДЕЛЬ ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ

**Шлепак М.М. студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – ст. викладач Магденко С.О.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Важливе місце в веденні підприємницької діяльності кожного суб'єкта господарювання належить визначенню та оцінці конкурентоспроможності продукції. Складність і різноманітність поняття і сутності категорії конкурентоспроможності продукції мають безліч різноманітних концепцій її, методів оцінки та аналізу. Тому що конкуренція, як основний елемент ринкового механізму, взагалі передбачає боротьбу суб'єктів за найвигідніші умови збуту продукції і вкладення капіталу.

Для забезпечення свого стабільного розвитку, перш за все, підприємство повинно досягти певного рівня ефективності своєї роботи, а для цього необхідно впровадити і постійно вдосконалювати систему управління конкурентоспроможністю продукції на різних стадіях життєвого циклу як невід'ємну частину всього економічного механізму управління підприємством. Тому питання конкурентоспроможності необхідно розглядати на різних рівнях функціонування системи господарства: національному, регіональному, галузевому, підприємства і продукції.

Якщо А. Сміт розглядав конкуренцію як «невидиму руку, відображає егоїстичні інтереси виробників на ринку, то Дж. К. Гелбрейт пише про конкуренцію «як мистецтво управління попитом і пропозицією на підставі маркетингових досліджень...» [1].

На кожному рівні конкурентоспроможність буде проявлятися відповідно до економічних умов, за такими ознаками: порівнянність, просторовість, динамічність, предметність, атрибутивність, інтегральність, релевантність, системність, врахування внутрішніх і зовнішніх умов функціонування [2]. Тому процес управління конкурентоспроможністю повинен починатись з вивчення рівня ринку, його особливості, визначити нішу на цьому ринку для вибору продукту і порівняння його за окремими параметрами для визначення його конкурентоспроможності.

До переліку критеріїв порівняння або параметрів можна віднести в залежності за їх призначення, такі як: параметри корисності, надійності, технологічності, екологічності та безпеки та інші.

Конкурентоспроможність продукції – це сукупність якісних і вартісних характеристик продукції, яка виготовлена за схемою оптимальних витрат для забезпечення потреб споживачів, що відповідає вимогам конкурентного ринку у порівнянні з аналогічною продукцією, що представлена на ньому.

Основні фактори, що впливають на конкурентоспроможність продукції:

1. Якість продукції – технологічний рівень продукції; технічний рівень виробництва, рівень організації й управління виробництвом і реалізацією продукції, корисний ефект, інноваційність, екологічність, відповідність стандартам якості;

2. Ціна продукції – витрати виробництва; витрати маркетингу й реклами, витрати управління, прибуток, витрати на НДР і відновлення, умови ринку, продажна ціна;

3. Витрати в процесі споживання – експлуатаційні витрати; економічність споживання, багатофункціональність призначення;

4. Якість обслуговування - система логістики доставки продукції [3].

З точки зору життєвого циклу продукції можемо визначити наступні домінуючі фактори на конкурентоспроможність: дослідження і розвиток, впровадження, ріст, зрілість, спад. Кожен етап руху продукту має власні характеристики, завдання і методи оцінки конкурентоспроможності продукції. Кожен етап має власні шляхи впровадження заходів, які забезпечують конкурентоспроможність продукції.

Після виходу на ринок будь-яка продукція піддається впливу факторів, які можуть впливати на конкурентоспроможність як позитивно, так і негативно. Тому при розумному управлінні дію позитивних чинників можна підсилити, а дію негативних – мінімізувати. Тому, постійно необхідно проводити оцінку конкурентоспроможності продукції, що виробляється, та як вона впливає на конкурентоспроможність підприємства в цілому. А запропонована структурно-логічна модель має допомогти в порядку проведення етапів оцінки конкурентоспроможності та впровадження певних заходів щодо її підвищення.

Рис.1. Структурно-логічна модель оцінювання конкурентоспроможності продукції [4].

На даний момент для українського бізнесу актуальним є питання не тільки вижити в умовах війни, а й за можливості розвиватися. Проте оцінювання конкурентоспроможності своєї продукції завжди залишається актуальним. Продукція українського виробника має бути конкурентоспроможна за будь-яких умов і без втрачання її якості.

Література:

1. ДЖ.К.Гэлбрейт. Нове індустріальне суспільство. http://ni.biz.ua/13/13_15/13_154961_dzhon-gelbreyt-novoe-industrialnoe-obshchestvo-glava-XVIII-upravlenie-sprosom-na-otdelnie-vidi-produktsii.html
2. Швед Т.В., Біла І.С. Оцінка конкурентоспроможності підприємства. https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/70.pdf
3. Виноградня В. М., Черняєв О. С., Стеценко В. І. Управління конкурентоспроможністю продукції підприємств в сучасних умовах.

<http://ehsupir.uhsp.edu.ua/handle/8989898989/6925>

4. Бакай В.Й., Ліннік Д.В. Особливості визначення та оцінки конкурентоспроможності продукції підприємства.

[http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11521/1/%D0%91%D0%90%D0%9A%D0%90%D0%99\[1\].pdf](http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11521/1/%D0%91%D0%90%D0%9A%D0%90%D0%99[1].pdf)

АКТУАЛЬНІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ

Козак К.Б., доктор екон. наук, проф.

Степанченко В.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Сьогодні в умовах трансформації економіки за рахунок використання цифрових технологій розвиток персоналу стає одним із актуальних питань у загальній моделі управління персоналом, що стоїть перед керівництвом незалежно від того, на якій стадії розвитку перебуває підприємство та факторів що впливають на його діяльність. Спланована та чітко організована робота із розвитку персоналу сприяє досягненню стратегічних цілей підприємства, підвищенню його конкурентоспроможності та конкурентоспроможності персоналу, а також готовності до проведення організаційних змін [1]. До основних цілей розвитку персоналу підприємства можна віднести (рис.1):

Рис.1. Основні цілі розвитку персоналу підприємства

*складено авторами

Таким чином, можна зазначити, що основна мета розвитку персоналу полягає в тому, щоб не тільки забезпечити підприємство високопрофесійними, кваліфікованими співробітниками, а й розвивати у співробітників особисту мотивацію та потребу в систематичному розвитку. У ході реалізації заходів щодо розвитку персоналу важливо забезпечити охоплення цими заходами основних аспектів управління персоналом підприємства, зокрема процесів оцінки персоналу, підбору та відбору, адаптації, планування ділової кар'єри, роботи з кадровим резервом з використанням сукупності різних методів [2].

Оскільки раніше було обґрунтовано, що саме висококомпетентний персонал є одним із найважливіших ресурсів підприємства, то вдосконаленню системи розвитку персоналу має приділятися особлива увага. Щоб оцінити ефективність системи розвитку персоналу на підприємстві, необхідно

враховувати низку параметрів, що ґрунтуються на зборі статистичних даних за певний період, а також методів, що можуть бути використані з метою удосконалення системи розвитку персоналу підприємства. Так, на рис.2 наведено різноманіття методів розвитку персоналу підприємства із зазначенням їх переваг та недоліків.

Рис.2. Методи розвитку персоналу підприємства

*складено авторами

Таким чином, удосконалення системи розвитку персоналу підприємства – це система взаємопов'язаних дій, що включають використання ефективних методів навчання, прогнозування та планування потреби в персоналі, управління кар'єрою та професійним зростанням, організацію процесу адаптації, формування корпоративної культури. У сучасних економічних умовах управління розвитком персоналу набуває все більшої актуальності та практичного значення і розглядається як фактор підвищення конкурентоспроможності, а також розвитку підприємства.

Література:

1. Професійний розвиток персоналу підприємств в системі мотиваційного менеджменту : колективна монографія / М.В. Семикіна: Кропивницький : Видавець Лисенко В.Ф., 2021. 440 с.
2. Грузіна І.А., Дериховська В.І. Проблеми розвитку персоналу в системі стратегічного управління підприємством : монографія. Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 250 с.

ІННОВАЦІЇ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Кривоніс С.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕВФ
Науковий керівник – к.е.н., доцент Кравченко О.М
Державний біотехнологічний університет, м. Харків

Постановка проблеми. Сільське господарство є невід'ємною частиною вітчизняної економіки. Отже, це важлива, але не єдина сфера, яка потребує значного вдосконалення та впливу на розвиток сільських територій України, є «мережа управління інноваціями в сільському господарстві» [1].

Аналіз останніх досліджень. Основні теоретичні положення про значення і природу процесів інновацій, особливості та результати їх прояву на сільськогосподарських підприємствах описані в працях деяких вчених: А.І. Гордійчук[2], В. В. Лаврук[3], О. І. Янковська[4] та ін. Зарубіжні дослідники теж приділяли вагому увагу ресурсному забезпеченню інноваційного розвитку, такі, як Й. Шумпетер, Г. Менш та інші. Незважаючи на значні доробки учених, існує загальна потреба в подальшому пошуку ефективних шляхів удосконалення та впровадження інновацій у діяльність національних аграрних підприємств.

Мета статті. Метою статті є визначення поняття та сутності технології інновацій в агробізнесі.

Виклад основного матеріалу. Сільськогосподарське виробництво в Україні є найпотужнішим міжгалузевим комплексом, ядром якого є процес переробки та вирощування сільськогосподарської продукції. Однак, невідповідне та нераціональне використання ресурсів, коливання попиту та пропозиції знизили конкурентоспроможність та прибутковість українського рослинництва та тваринництва.

Як наслідок, в умовах такого антикризового управління сільськогосподарські та харчові компанії не мають можливості планувати довгострокову діяльність, а їхні показники ефективності знижуються. Іншими словами, в цьому контексті для аграрних менеджерів важливим є інноваційне оновлення системи управління бізнесом та пошук ефективних форм адаптації до реальної ситуації.

Для того, щоб порівняти погляди науковців, необхідно знати більше про терміни «інновація», «нововведення» та «інноваційна діяльність».

По-перше, необхідно проаналізувати трактування цих понять у Законі України «Про інновації». Згідно з цим законом, інновація – новотворена або вдосконалена конкурентоспроможна технологія, продукція або послуга, а також організаційно-технічні рішення адміністративного, комерційного або іншого характеру, що сприяють поліпшенню структури та якості виробництва і/або соціальної сфери[5].

По предмету і сфері застосування в агробізнесі можна виділити чотири основні типи інновацій, що сприяють інноваційного процесу (рис. 1).

Рис. 1. Типи інновацій по предмету і сфері застосування в агробізнесі

Незважаючи на нестабільність інноваційної діяльності, сільське господарство України прагне до інтеграції та адаптації передових науково-технічних розробок орієнтоване на власне виробництво. Про це свідчить використання новітніх технологій у виробництві, що використовуються провідними компаніями в сільському господарстві, рослинництві та тваринництві підприємствами країни.

Основні виклики, що стоять перед місцевим аграрним сектором включають:

- складна політична та економічна ситуація в країні;
- незначна частка державного фінансування вітчизняних сільгоспвиробників;
- нерозвиненість інфраструктури;
- відсутність взаємодії між сільськогосподарськими виробниками та державою.

Інноваційні технології є важливим інструментом для реалізації інновацій. Загалом технологія визначається як метод перетворення матеріальних ресурсів у готову продукцію, яка споживається або використовується в домашніх умовах, або виробляється для суспільства чи ринку.

Інноваційні процеси в секторі агробізнесу мають специфічні особливості, оскільки відрізняються різноманітними організаційними, технологічними, регіональними, галузевими та локальними факторами.

Аналіз умов та факторів, що впливають на інноваційний розвиток агробізнесу, включає аналіз негативних бар'єрів інноваційного розвитку (складність та специфіка сільськогосподарського виробництва, роз'єднаність між галузями, послаблення наукового потенціалу агрономії, різниця в цінах на сільськогосподарську та промислову продукцію, низький рівень оплати праці в сільському господарстві, нестача кваліфікованих робітників та спеціалістів (нестача менеджерів, скорочення внутрішнього попиту на продовольство, відсутність системи управління та координації в сільському господарстві), управління, збереження наукового, освітнього та виробничого потенціалу, великі ринки збуту продовольства, застосування технологій тощо).

Висновки. Аналізуючи багатогранність поглядів на визначення сутності та значення інноваційних технологій у діяльності сільськогосподарських

підприємств, встановлено, що специфіка галузі зумовлена особливостями самого сільського господарства та значення інноваційних технологій у діяльності сільськогосподарських підприємств також встановлено, що специфіка галузі зумовлена особливостями самого сільського господарства та сезонністю виробництва.

Саме сільське господарство, сезонність виробництва, тривалий процес розвитку та високий рівень ризику притаманні цьому сектору.

Підсумовуючи, слід зазначити, що основними пріоритетними напрямками інноваційно-технологічного розвитку в аграрному секторі є ресурсозберігаючі технології виробництва, зберігання та переробки сільськогосподарської продукції; відновлення родючості ґрунтів та запобігання всім видам деградації ґрунтів; розробка адаптивних технологій для агроєкосистем та агроландшафтів; розвиток органічного сільськогосподарського виробництва, створення та впровадження сучасної системи інформаційного та інфраструктурного забезпечення для інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Література:

1. Бойко Р.В. Формування стратегії диверсифікації товарного асортименту підприємства на ринку [Електронний ресурс] / Р.В. Бойко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2018. - № 5(2). - С. 31-35.
2. Гордійчук А. І. Інноваційний розвиток галузей сільського господарства та ефективність їх функціонування / А.І. Гордійчук // Науковий вісник Рационального університету біоресурсів і природокористування України. - 2010. - № 6. - С. 44 - 46.
3. Лаврук В.В. Механізм управління інноваційною діяльністю аграрних підприємств / В.В. Лаврук // Університетські наукові записки. - 2011. - № 4. - С. 463-468.
4. Янковська О. І. Особливості інновацій в сільському господарстві / О. І. Янковська // Економіка ХХІ століття: виклики та проблеми. - 2012. - № 4. - С. 30 - 33.
5. Про інноваційну діяльність [закон України: офіц. текст: за станом на 2002 р.] // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 36. ст. 266.

ТРАНСФОРМАЦІЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІД ВПЛИВОМ КРИЗОВИХ ЯВИЩ НА РИНКУ ПРАЦІ

**Козак К.Б., доктор екон. наук, проф.,
Бурлаков В.С., аспірант 1-го р.н., спеціальність «073-менеджмент»
Нікола К.Ю., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Останніми роками пандемія та воєнний стан в Україні спричинили значний вплив практично на всі аспекти економічної та соціальної активності як населення, так і на рівні підприємств. Ринок праці не залишився виключенням: з 2020 року до сьогодні відбулись та продовжують відбуватись зміни в структурі попиту і пропозиції на працю, умов праці та посилення ряду раніше сформованих тенденцій. До таких тенденцій можна віднести шляхи вдосконалення умов праці, збереження попиту та пропозиції, методи та принципи організації кадрових процесів тощо. Але під час пандемії та воєнного стану недостатньо уваги приділяється такій важливій складовій як людський ресурс, який в повній мірі розкривається в кадровій політиці підприємств. [1] Недостатність вивчення даного питання призводить до виникнення рушійних механізмів, які в свою чергу впливають на розвиток кадрового потенціалу підприємств в цілому.

Питання кадрової політики досить актуальне та вивчається багатьма вченими, оскільки є однією з найважливіших соціально-економічних характеристик будь-якого підприємства. [2] Важливо зазначити що кадрова політика – це сукупність теорій, методів, ідей, принципів та методологічних підходів, які спрямовані на створення сприятливих умов в колективі та визначають його напрями роботи (рис.1). Кризові процеси останніми роками в економіці нашої держави мають негативні риси, що несуть безпосередній вплив на рівень економіки а також передбачає виникнення проблем щодо попиту та пропозиції робочої сили та віддзеркалюється в професійно-кваліфікаційній невизначеності.

Так, нові реалії сьогодні створюють жорсткі виклики для національної кадрової політики на території України. [3] Всі методи та принципи організації кадрових процесів, які функціонували до початку пандемії та воєнного стану, на сьогоднішній день або не працюють взагалі, або ж підлягають адаптації та модернізації.

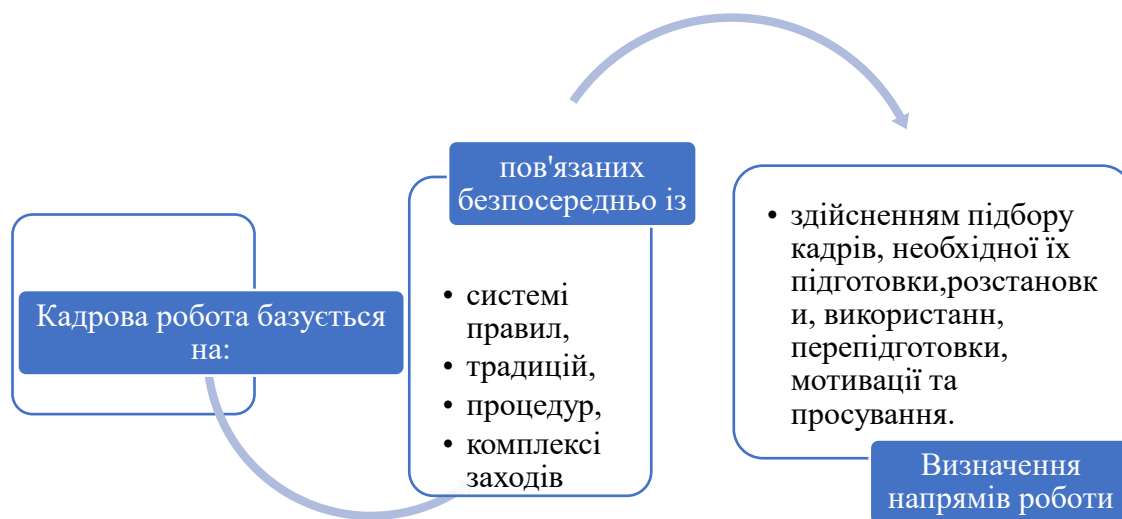

Рис. 1 Архітектура кадрової роботи

*складено авторами

На початку 2020 року весь світ спостерігав за швидким поширенням вірусної хвороби COVID19, яка кардинально змінила звичайне життя населення усього світу. Вже під кінець першого кварталу 2020 року майже половина населення всього світу опинилося під карантинними обмеженнями. Такі заходи значною мірою вплинули на ринок праці в усьому світі, в цьому переліку Україна не є виключенням. Наприкінці квітня 1,6 мільярда працівників опинилися перед загрозою втрати засобів для існування. Кадрова політика почала функціонувати в умовах справжньої «кризи». [4] Більшість підприємств були вимушені впроваджувати нові кадрові політики. Найбільш поширений метод – дистанційна і надомна робота, зміна графіку роботи, скорочення робочих годин, а також запровадження досвіду позмінної роботи.

До початку 2022 року кадрова політика України на підприємствах набула стабільності. Проте ринок праці зазнав ще більших змін внаслідок введення воєнного стану на території України. При цьому, до 24 лютого 2022 року ринок праці в Україні можна було вважати досить розвиненим. Відповідно до статистичних даних кількість актуальних вакансій для пошуку до 24 лютого становила близько 100000 на день, кількість нових резюме, створених користувачами, була на рівні 25000-30000/день, кількість відправлених резюме – на рівні 80000/день. [5] Це досить високі показники, які характеризують високий рівень розвитку кадрової політики. Початок бойових дій на території України вплинули на показники, які перераховані вище. Це було обумовлено тим, що майже всі підприємства припинили своє функціонування. За даними ООН, близько 5 млн. українців покинуло державу, виїжджаючи за кордон. Дані показники вносять великі сумніви стосовно уяви щодо перспектив ринку праці в Україні під час воєнного стану та після. Під час воєнного стану кадровий менеджмент також зазнав серйозних трансформаційних процесів. Отже, щоб

залишитися на ринку, підприємства здійснювали трансформаційні дії всього виробничо-організаційного процесу, в тому числі й кадрової політики. [6] Однак, воєнний стан у державі кардинально змінив всі складові кадрової політики підприємства. Починаючи від працівника і закінчуючи керівниками, необхідно здійснювати контроль з питань отримання перевіреної інформації щодо: необхідних в період воєнного стану контактів зі службами першої необхідності, лінії зв'язку із волонтерськими організаціями, корисні мапи щодо забезпечення їжі/води/ліків в регіонах їх перебування тощо. [7]

Складність на ринку праці в Україні, незважаючи на підтримку з боку держави та управлінського складу підприємств, все ж таки залишається досить складною. Це підтверджує те, що на сьогодні рівень безробіття в Україні з 24 лютого 2022 року зріс на 40%. Близько 30% людей на ринку праці в Україні працюють в звичайному режимі, близько 32% працівників працюють із зниженою заробітною платою, всі решта – знаходяться в пошуках підходящої роботи. [8]

Перспективи на майбутнє щодо ситуації на ринку праці в Україні можуть бути оптимістичні за умови скорішого припинення бойових дій. За прогнозами кадрових агентств, навряд чи вона суттєво поліпшиться і наступного року. В НБУ вважають, що у 2023-ому показник безробіття скоротиться до 27% і лише у 2024 році – до 18%. [9] Експертні дослідження мають позитивні прогнози щодо перспективи розвитку кадрової політики в подальшому: передбачається стрімке збільшення потреби в кадрах за умови виходу країни з воєнної кризи.

З метою досягнення високого рівня виробництва, розвитку та конкурентних переваг підприємств України необхідна якісна та ефективна кадрова політика, яка буде враховувати ситуацію на ринку праці. Оскільки кадрова політика є вагомим інструментом керівника, за допомогою якого досягається не тільки адаптація до зовнішнього середовища та збереження кадрового та людського капіталу, як на рівні підприємств так і на рівні держави, що дозволяє забезпечити розвиток у майбутньому. [10] На підставі вищенаведеного в програму кадрової політики необхідно додати додаткові складові що передбачають: вивчення іноземних мов в обов'язковому порядку; прийняття досвіду у кваліфікованих працівників третього віку молоддю шляхом впровадження ротації кадрів та наставництва.

Література:

1. Актуальні проблеми менеджменту в умовах сучасних викликів (Івано-Франківськ, 7-8 квітня 2021 року): Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, Івано-Франківськ, 2021. 165 с.
2. Білоус О.Ю. Конвенції Міжнародної організації праці як джерела трудового права України: Дис. канд. юрид. наук: 12.00.05. / Білоус Олена Юріївна. – Одеса, 2016. – 195с.
3. Гончаренко Н.Г. Аналіз ринку праці та проблеми зайнятості населення України. Економіка та управління національним господарством.

2018. Випуск 25. С. 35-38. – Режим доступу: http://bses.in.ua/journals/2018/25_2018/9.pdf
4. Мельничук Л.С. Основні проблеми зайнятості населення України. Наукові праці. Економіка. 2012. Вип. 177. Т. 189. С. 105-108. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/economy/2012/189-177-20.pdf>
5. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Кадровий менеджмент: навчальний посібник. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2017 – 323 с.
6. Сучасний менеджмент: моделі, стратегії, технології: матеріали ХХІ Всеукр. щоріч. студент. наук.-практ. конф. за міжнарод. участю. 23 квіт. 2020 р. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2020. – 642 с.
7. Тарасенко В.С. Кадровий менеджмент: навчально-методичний посібник / В.С. Тарасенко. – Одеса: «Фенікс», 2021. – 38 с.
8. Шубалий О.М. Управління персоналом: підручник / О.М. Шубалий, Н.Т. Рудь, А.І. Гордійчук, І.В. Шубала, М.І. Дзямулич, О.В. Потьомкіна, О.В. Середа; за заг. ред. О.М. Шубалого. – Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2018. – 404 с.
9. Сучасні проблеми економічного розвитку України: монографія / За ред. О.В. Ольшанської, А.О. Мельник, Т.Є. Воронкової. – К.: ТОВ «ДКС центр», 2018. – 184 с.
10. Міжнародний кадровий портал [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://grc.ua>

МОДЕЛІ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Гнап Т. студ. СВО «Магістр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – д.е.н., проф. Савенко І.І.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Мотивація є одним із методів процесу управління, спрямованого на досягнення мети менеджменту – змусити людей ефективно працювати. Науковці і практики приділяють велику увагу дослідженню інноваційних шляхів мотивації праці. Втім більшість розробок, в своїй основі, несуть елементи (рис) основних моделей, які збагачуються національними відмінностями, напрацюваннями в часі та за рахунок запровадження новітніх технологій та техніки.

Мотиви праці проявляються у випадку, коли у розпорядженні суб'єкта управління (наприклад підприємства), є бажаний набір благ, відповідний потребам працівника. Отримати ці блага, працівник в змозі лише завдяки особистим трудовим зусиллям (розумовим чи фізичним). При цьому, отримати ці блага на даному підприємстві, працівник в змозі з меншими матеріальними і моральними витратами, аніж на іншому підприємстві.

Таким чином, мотивація праці виступає найважливішим фактором результативності роботи, а мотиваційний потенціал при цьому відіграє роль

пускового механізму, що визначає, які здібності і якою мірою працівник буде розвивати і використовувати у процесі трудової діяльності [1].

Суспільство, за всю тривалу історію, напрацювало цілу низку моделей мотивації праці, основними із яких виступають: японська, американська, французька, англійська, німецька та шведська моделі.

Японська модель характеризується випередженням зростання продуктивності праці над зростання рівня життя населення, в тому числі рівня заробітної плати. Система будується на врахуванні трьох факторів – професійної майстерності, віку і стажу роботи. Оклад робітника, інженера, керівника нижчої та середньої ланок залежно від цих факторів встановлюється за тарифною сіткою, за допомогою якої визначається умовно-постійна частина заробітної плати працівника як сума виплат за трьома розділами – за вік, за стаж роботи, за кваліфікацію і майстерність, що характеризуються категорією та розрядом [2].

Американська модель мотивації праці побудована на вселяючому заохоченні підприємницької активності та збагачення найбільш активної частини населення, масовій орієнтації на досягнення особистого успіху кожного, а також високому рівні економічного добробуту. Однією з найпоширеніших у США форм оплати праці як для основних, так і для допоміжних робітників є оплата, що поєднує елементи відрядної та погодинної систем. У разі невиконання працівником денної норми в натуральному вираженні роботу продовжують до виконання норми. Ця система оплати праці не передбачає виплату премій, вважається що ці суми вже закладено у високій тарифній ставці робітника й окладі службовця.

Французька модель мотивації праці характеризується більшим розмаїттям економічних інструментів, включаючи стратегічне планування й стимулювання конкуренції, гнучкою системою оподаткування. У політиці оплати праці французьких фірм спостерігається дві тенденції: індексація заробітної плати залежно від вартості життя та індивідуалізація оплати праці. Індокси цін на споживчі товари враховуються в оплаті праці практично на всіх великих підприємствах, що відбивається в колективних договорах із профспілками.

У центрі німецької моделі мотивації праці перебуває людина з її інтересами як вільна особистість, що усвідомлює свою відповідальність перед суспільством. Ринкове господарство Німеччини називається соціальним тому, що держава створює умови для всіх громадян, зупиняє прояви несправедливості та боронить усіх обділених і беззахисних – безробітних, хворих, старих і дітей. Соціальна справедливість і солідарність – неодмінні передумови суспільного консенсусу. Західні дослідники дійшли висновку, що гармонійне поєднання стимулювання праці та соціальних гарантій являє собою одну з найкращих моделей, будь-коли відомих в історії економічних теорій. Ця модель забезпечує рівною мірою як економічний добробут, так і соціальні гарантії.

Шведська модель. Шведська модель мотивації праці відзначається сильною соціальною політикою, спрямованою на скорочення майнової нерівності через перерозподіл національного доходу на користь менш забезпечених верств населення. При цьому дотримується принцип рівної оплати

за рівну працю. У шведській інтерпретації це означає, що працівники різних підприємств, які мають однакову кваліфікацію і виконують аналогічну роботу, одержують однакову зарплату незалежно від результатів господарської діяльності підприємства. Шведські профспілки не дозволяють власникам низькорентабельних підприємств знижувати заробітну плату нижче встановленого на переговорах із переукладання колективних трудових угод загального рівня. Це спонукує підприємців або модернізувати виробництво, або закривати підприємство. Таким чином, політика солідарної заробітної плати сприяє росту рентабельності підприємств [3].

В Україні система мотивації повинна мати ті ж самі складники, що й в інших країнах, але на сучасному етапі розвитку економіки основна увага у цій системі повинна приділятися рівню оплати праці, підвищенню її стимулюючої ролі. Отже, система стимулювання праці персоналу на українських підприємствах повинна чітко визначати цілі, встановлювати види стимулювання відповідно до результатів, що досягаються, визначати систему оцінки, період і терміни виплат винагороди.

Література:

1. Рукасов С.В. Аналіз систем мотивації персоналу з урахуванням досвіду провідних країн світу / С. В. Рукасов // Віс. Хмельницького нац. ун. – 2009. – № 5. – С. 93–96.
2. Лазарев С.В. Японский вариант управления мотивацией труда сотрудников / С.В. Лазарев, Н.С. Лазарев // Мотивация и оплата труда. – 2007. – № 1. – С. 48–53.
3. Лещенко Л.О. Мотивація праці як фактор підвищення прибутковості виробництва / Л.О. Лещенко // Ефективна економіка. – 2016. – № 4. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua>

РОЛЬ СИСТЕМИ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ

Іванова А.В. студ. ф-ту ММтаПА

Науковий керівник – к.е.н., доц. Корсікова Н.М.

Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Система стимулювання праці є важливим елементом в управлінні та розвитку підприємства, адже створює такі умови праці для кожного працівника, які дозволяють йому максимально використати свій трудовий потенціал, від цього залежить реалізація цілей і завдань фірми.

Стимулювання покликане виконувати такі основні функції (рис. 1).

Рис. 1– Основні функції стимулювання праці. Джерело: [1]

Економічна функція – передбачає формування системи організаційно-економічних заходів, спрямованих на розвиток господарської діяльності та підвищення ефективності через забезпечення матеріальної зацікавленості працівників та колективів підприємства у результатах діяльності; полягає у сприянні підвищенню ефективності виробництва, вирішенню тих завдань, що стоять перед економікою, і, насамперед, підвищенню продуктивності праці;

Соціальна функція стимулювання праці пов’язана із тим, що робітник, який займає певне місце в системі суспільної праці, забезпечує собі визначений комплекс економічних і соціальних благ. Впливаючи на рівень доходів тих або інших категорій робітників стимулювання впливає як на професійно – кваліфікаційну структуру виробництва, такі на соціальну структуру суспільства. В той же час застосування різних видів стимулів у вигляді матеріальних, духовних, соціальних благ для вдоволення широкого кола потреб працівника та його сім’ї сприяють розвитку особистих і професійних якостей;

Соціально – психологічна функція виявляється у формуванні внутрішнього світу робітника: його потреб, цінностей, орієнтацій і установок, мотивів трудової поведінки і відношення до праці;

Морально – виховна функція націлена на формування моральних якостей особистості робітника.

Важливою складовою управління трудовим потенціалом підприємства є вибір оптимального механізму стимулювання, що дасть змогу збалансувати міру витрат праці та її кінцеві результати, а також особисту мотивацію працівника та мету діяльності підприємства. Під ефективним стимулюванням праці необхідно розуміти створення такої системи стимулювання, яка б могла забезпечити поєднання високих економічних результатів діяльності підприємства та оптимізувати його витрати на досягнення цих результатів.

Еволюція наукових уявлень щодо розвитку форм та методів стимулювання відбувалася під впливом змін різноманітних мотиваційних концепцій, які найбільш рішуче заявили про себе на межі XX-го та XXI-го століть, що було зумовлено світовими процесами глобалізації, розвитком конкурентним середовищем та глибокою трансформацією індустріального суспільства в інформаційне (постіндустріальне), де визначну роль мають відігравати знання, інновації та інтелект.

Щоб реально управляти інтересами і через інтереси, необхідно

забезпечувати спільність матеріальних, моральних, творчих та інших стимулів. ефективна система матеріального стимулювання працівників повинна відповідати наступним вимогам:

- об'єктивність: розмір винагороди працівника повинен визначатися на основі об'єктивної оцінки результатів праці;
- передбачуваність: працівник повинен знати, яку винагороду вінодержить у залежності від результатів своєї праці;
- адекватність: винагорода повинна відповідати трудовому внеску кожного працівника в результат діяльності всього колективу;
- своєчасність: винагорода повинна слідувати за досягненням результату якомога швидше;
- значимість: винагорода має бути для співробітника значущим;
- справедливість: правила визначення винагороди повинні бути зрозумілі кожному працівнику організації та бути справедливими.

До основних недоліків систем оплати праці в Україні необхідно віднести наступні:

- зростання оплати праці не завжди пов'язано з ростом ефективності. Працівники підприємства не зацікавлені підвищувати продуктивність, оскільки це не впливає на розмір оплати праці. На багатьох підприємствах використовується почасова оплата праці, розмір якої не пов'язаний з обсягами виробітку;
- негнучкість системи оплати праці. Підвищення заробітної плати у деяких випадках проводиться як результат більш ефективної праці. Натомість, у більшості випадків підвищення пов'язане із загальнодержавними актами (переглядом мінімальної заробітної плати). Це створює психологію зрівнялівки, що з часом домінує в економічній свідомості;
- слабка розробленість критеріїв та показників індивідуальної праці окремого працівника.

Сучасна практика зарубіжних та деяких українських підприємств свідчить про тенденцію до суттєвих змін в системі стимулювання персоналу. Для працівників, перш за все працюючої молоді, характерні інші ціннісні орієнтації спонукальних мотивів до трудової діяльності. При цьому на перший план висувуються самореалізація і саморозвиток. Тобто іншим обов'язковим та найбільш важливим методом стимулювання праці на сучасному підприємстві є *нематеріальний метод*.

Нематеріальне стимулювання розвитку персоналу в організації, насамперед, направлене на задоволення мотиву збереження соціального статусу працівника в трудовому колективі завдяки залишенню за ним його робочого місця чи займаної посади; підвищення соціального статусу працівника в трудовому колективі в результаті одержання ним більш високої відповідальної посади, посилення зацікавленості працівника самим процесом опанування новими знаннями, вміннями та практичними навичками; поглиблення інтересу щодо професійного спілкування з професіоналами як в організації, так і поза її межами .

Саме нематеріальна мотивація персоналу здатна допомогти керівникам із цим, але при цьому важливо мати на увазі переваги та недоліки застосування в системі стимулювання працівників саме інструментів нематеріальної мотивації (таблиця 1).

Таблиця 1

Переваги і недоліки нематеріальної мотивації

Критерій	Переваги	Недоліки
Значущість в системі мотивації	Прекрасно доповнює матеріальну мотивацію	Замінити матеріальну мотивацію повністю не може
Фінансовий показник	Не вимагає великих фінансових витрат	Обійтися зовсім без витрат не вийде
Значення в управлінні	При створенні у працівників самотивації значно зменшує зусилля і кошти, відведені для матеріального стимулювання	Створити у співробітників внутрішню мотивацію достатньо складно

Джерело: [2]

При виборі конкретних форм нематеріального стимулювання насамперед за допомогою тестів і анкетування необхідно визначити, співробітники яких типів працюють в колективі. Отриману інформацію використовують при розробці та впровадженні програми мотивації.

Література:

1. Поняття стимулювання праці на підприємстві та його функції [Електронний ресурс] – URL: https://studopedia.com.ua/1_36199_ponyattyastimulyuvannya-pratsi-ta-yogo-funktsii.html
2. Ведерніков, М.Д. Переваги та недоліки методів мотивації персоналу на підприємстві [Текст] / М. Д. Ведерніков, Д. В. Модіна, М. І. Толстюк // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2018. – №

PROBLEMS OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT OF FOOD PRODUCTION

Хартфілія В.А., студ. УПА «Бакалавр» ф-ту Інноваційних технологій
 Науковий керівник – Пасічник М.В.
 Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків

Modern industrial production has a significant impact on the environment. The amount of pollutants emitted into the atmosphere, the amount of wastewater discharged into water bodies and soil, and the amount of industrial waste is increasing. This raises the issue of fundamental restructuring of the relationship between a company's production and the environment.¹

One of the sources of pollution is the food industry. They emit carbon dioxide, chlorine and chlorine compounds, hydrogen chloride, freon, chlorocarbon, metals and their compounds, nitrogen compounds, nitrogen oxides, ammonia, sulphur dioxide, and hydrogen sulphide. The production of food products, such as sulphuric acid, carbon monoxide, acetic acid, and methane, also increases energy intensity, resource intensity, and waste.

Environmental management is one of the most effective methods of influencing the environmental situation of the industry's enterprises. Implementing an environmental management system (EMS) is becoming a top priority, as international standards such as ISO 14000 help to reduce the negative impact on the environment.

The main incentive to improve environmental management systems at food companies is to enter the European market. The development of relations is greatly facilitated if a company has a certified environmental management system.

One of the problems with implementing an EMS in Ukraine is the lack of a single comprehensive system of environmental management legislation.

ISO 14000 standards are aimed at reducing the adverse impact of an organisation on the environment at three levels:

1. Micro-level - by improving the efficiency of environmental management.
2. Macro level - by improving the quality of environmental management.
3. International level - by improving international relations arising in the process of foreign economic relations between enterprises.

The environmental management system includes the following components: environmental service of the enterprise, personnel awareness, determination of environmental safety indicators and their standards for each source of environmental hazard, consideration of the enterprise's location, level of technology, resource consumption, assessment of the level of environmental safety, mechanism for responding to environmental accidents, planning of environmental safety measures, constant monitoring of the system, application of measures to improve the environmental safety management system.

Environmental management should include:

- 1) inclusion of environmental requirements in the set of traditional business objectives of the enterprise;
- 2) compliance with environmental standards;
- 3) saving and rational use of all types of resources;
- 4) informing the public about the nature of the enterprise's activities;
- 5) ensuring compliance with working conditions;
- 6) minimising the impact on the environment.

There are certain difficulties in implementing environmental management systems at domestic industrial enterprises. In particular, this applies to certification of environmental management systems in accordance with the requirements of ISO 14000 standards and the costs of implementing these systems in practice (costs of developing, implementing and applying internal documents (methods and instructions)), training and professional development (costs of qualifying personnel; costs of collecting and

systematising information for preliminary environmental analysis and achieving goals and objectives; costs of computerisation, etc.)

Therefore, the formation of an integrated environmental management system at industrial enterprises is an effective means of comprehensively addressing the tasks of ensuring product quality, environmental protection, occupational health and safety, and corporate social responsibility, as well as promoting Ukraine's integration into the international community.

Література:

1. Лозовська Н.М. Теоретичні аспекти екологічного аудиту на підприємстві / Н. М.Лозовська // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету Серія Економічні науки. – 2013. – Випуск 2(77). – Вінниця: ВНАУ. – С.34–43.
2. 1. Балатеньшева М.Е. Определение и оценка экологических аспектов предприятий пищевой промышленности в условиях глобализации: Российское предпринимательство. 2014. 160-168с.
3. Андрусак Н. С. Екологічний менеджмент і аудит: навч. посібник Чернівці: «РОДОВІД», 2013. - 195 с.
4. Проблеми впровадження систем екологічного управління та екологічної сертифікації продукції відповідно до міжнародних стандартів » referat-ok.com.ua. referat-ok.com.ua» Для тих хто прагне знань!. URL: <http://referat-ok.com.ua/work/problemi-vprovadzhennja-sistem-ekolog/> (дата звернення: 27.04.2023).
5. eVNUIR: Домівка. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/11451/1/параграф.pdf> (дата звернення: 27.04.2023).

МЕНЕДЖМЕНТ, ІНВЕСТИЦІЇ ТА ІНОВАЦІЇ В ХАРЧОВОМУ БІЗНЕСІ

**Данільченко К.О., студ. УПА «Бакалавр» ф-ту Інноваційних технологій
Науковий керівник – Пасічник М.В.
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків**

Management in the food business is a set of methods and means of production management that allows you to use it most efficiently.

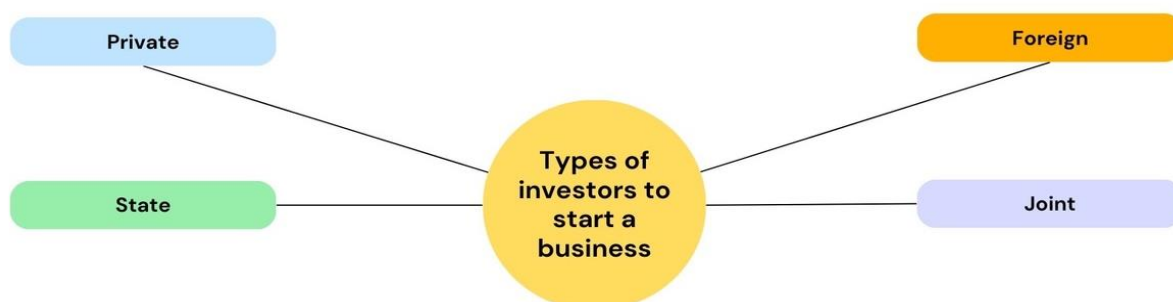

Fig.1 Business Investment Classification

Table 1. Innovation in the food business

Innovation	Description
1. Scientific use in the food industry to extend the shelf life of products 2. The use of dietary fiber 3. Use of synthetic additives	1. Induction heating, cryofreezing. The manufacturing process is simplified. Modern methods of product processing do not impair its taste, do not spoil the appearance and do not change the weight. 2. Such substances as cellulose, pectin, are increasingly used in the manufacture of food. Fibers have a beneficial effect on the human body. In the production of products, beet fibers are widely used, which increases the mass of the raw materials obtained. Chitin has an antimicrobial effect. Such products allow you to remove salts from the body, improve the taste of products. 3. Artificial substances are used to increase the shelf life of products. The entire volume of innovative products contains special substances that increase its shelf life and improve taste.

*Made by Katerina Danilchenko based on [3]

Literature:

1. Anisimov, A.A. Macroeconomics. Theory, practice, safety: Textbook / A.A. Anisimov, N.V. Artemiev, O Tikhonova. - M.: UNITI, 2016. - 599 p.
2. Agapova, T.A. Macroeconomics: Textbook / T.A. Agapova, S.F. Seregina. - M.: MFPU Synergy, 2017. - 560 p.
3. Anopchenko T.Yu., Novitskaya A.I. Dynamics and trends in the development of the food industry in modern conditions in Russia // Questions of regulation of the economy. – 2015 - No. 1. pp. 20-28.

ЧИННИКИ, НАПРЯМИ ТА НАСЛІДКИ ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОГО СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ В КОМПАНІЇ

**Пасічник С.С., студ. ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – к.е.н., доц. Корсікова Н.М.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Сприятливий соціально-психологічний клімат будь-якої організації є багатофункціональним показником рівня розвитку колективу, що забезпечує працездатність його членів та високу ефективність праці. Від нього залежить те, чи будуть реалізовані внутрішні потенціали як працівника, так і колективу в цілому.

Соціально-психологічний клімат — це якісна сторона відносин, яка проявляється як сукупність психологічні стани, що сприяють або перешкоджають продуктивній спільній діяльності та всебічному розвитку особистості в групі. Такий клімат може бути сприятливим, несприятливим, нейтральним і мати позитивну або негативний вплив на самопочуття людини.

Найважливішими ознаки сприятливого соціально-психологічного клімату колективу(групи) можуть бути:

- суб'єктивні ознаки (відсутність тиску з боку керівництва на підлеглих і визнання за ними права приймати рішення, значущі для справ колективу);
- достатня інформованість членів колективу про завдання та стан справ у колективі;
- усвідомлення і взяття відповідальності на себе за стан справ у групі кожним із її членів тощо;
- об'єктивні ознаки (високі показники результатів діяльності);
- низька плинність кадрів;
- високий рівень трудової дисципліни;
- відсутність напруженості й конфліктності в колективі тощо.

Серед основних чинників формування соціально-психологічного клімату в організації виділяють:

- чинники макросередовища (соціально-психологічні тенденції науково-технічного прогресу);
- соціально-психологічні особливості територіального району, в якому функціонує організація, тощо);
- чинники мікросередовища (особливості матеріально-економічних, технологічних та організаційно-управлінських умов праці в колективі та ступінь задоволення людей цими факторами);
- особливості формальної структури в колективі та її співвідношення з неформальною; стиль керівництва керівника колективу;
- рівень психологічної культури керівника та співробітників тощо.

У таблиці 1 зазначено два основних параметри прояву соціально-психологічного клімату.

Таблиця 1

Прояви соціально-психологічного клімату

Прояв	Сутність прояву
Предметний	Спрямованість уваги та характер сприйняття працівниками їхньої діяльності
Емоційний	Задоволення чи незадоволення працівниками цією діяльністю

Джерело: складено автором на основі [1]

Соціально-психологічний клімат будь-якої установи породжується міжособистісною взаємодією, яка опосередковує не тільки міжособистісні впливи, а й вплив навколишнього фізичного середовища: речей, предметів, явищ природи тощо. Настрій однієї людини впливає на настрій іншої, позначається на різноманітних актах поведінки, діяльності, життя людини.

Діяльність керівника, спрямовану на формування чи поліпшення соціально-психологічного клімату в колективі, поділяють на певні напрями, а саме [2]:

По-перше, поліпшення умов праці, адже саме вони формують ставлення до роботи, а у підсумку об'єктивно впливають на її кінцевий результат (наприклад, поліпшення оснащення робочих місць, раціоналізація режиму праці та відпочинку, підбір кадрів, підвищення кваліфікації працівників, збільшення оплати праці тощо), що, в свою чергу, сприяє позитивному настрою серед працівників.

По-друге, формування робочих колективів за принципом взаємодоповнюваності та взаємної симпатії учасників колективу один до одного.

По-третє, постійна робота в напрямі вдосконалення взаємин у колективі. Відносини у колективі мають вибудовуватися таким чином, щоб повсякденне спілкування співробітників сприяло постійній підтримці в колективі оптимального позитивного настрою. Передусім для цього необхідно уникати рольової неточності та незрозумілості. Люди інстинктивно побоюються невизначеності та непостійності, вони хочуть знати, що від них очікують, які завдання вони мають вирішувати та які ролі грати.

По-четверте, вибір керівником оптимального стилю управління. Стиль управління слід обирати, виходячи з рівня розвитку колективу та вже існуючих в ньому відносин, традицій, цінностей, норм. Конкретна ситуація, вид діяльності, особистісні особливості підлеглих та ін. фактори зумовлюють оптимальне співвідношення кожного стилю та переважаючий стиль управління.

З метою зближення та згуртованості колективу, необхідно проводити корпоративні заходи, особливо популярні останнім часом. Значну роботу щодо

організації цих заходів може проводити служба персоналу, штатний психолог чи HR-менеджер [4].

Найбільш ефективними є такі форми тренінгів, як поведінковий, тренінг чутливості, рольовий тренінг, тренінг згуртованості, тренінг командоутворення, тимбілдинг, тренінг формування команди та ін.

Важливим наслідком сприятливого психологічного клімату є відчуття у працівників психологічної безпеки. Психологічна безпека є попередником адаптивної, інноваційної продуктивності, яка необхідна в сучасному середовищі, що швидко змінюється, на індивідуальному, командному та організаційному рівнях. Наприклад, успішне створення «мережі команд» — гнучка організаційна структура, яка дозволяє командам швидко вирішувати проблеми, діючи поза бюрократичними чи закритими структурами, вимагає високого рівня психологічної безпеки.

Література:

1. Кравченко О.О. Психологічні аспекти управління персоналом. *Молодий вчений*. 2016. № 3. С. 101–103.
2. Олійник Н.Ю. До питання поліпшення соціально-психологічного клімату в організації. *Молодий вчений*. 2017. № 4. С. 725–728.
3. Боцюн Ю.В. Способи формування соціально-психологічного клімату в колективі. *Управління розвитком*. №20 (117). 2017. С.146-147
4. Васи́ліка Ю. Гридковець Л.М. Практичні рекомендації щодо формування сприятливого соціально-психологічного клімату у колективі. URL:<http://www.nbuv.gov.ua/portal/>

ПРАКСЕОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ТРУДОВИХ ПРОЦЕСІВ

**Пшененко А.В., студ. ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – к.е.н., доц. Корсікова Н.М.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

В економізації дій працівників будь-якого рівня, тобто в перетворенні їх дій у більш ощадливі або більш продуктивні, надзвичайно велике значення має придбання ними навичок по раціональній організації трудових процесів і праці кожного окремого працівника.

Основи наукової організації праці й сучасного тайм-менеджменту були закладені ще задовго до формування науки самоменеджмент виходом у світ в 1955 році монографії польського вченого Т. Котарбінського “Трактат о хорошей работе” [1]. Дослідження проблем, пов'язаних з раціональною організацією праці, були об'єднані назвою праксеологія.

В Україні наукові дослідження проблем раціональної організації праці тісно пов'язані з іменем Ф.Дунаєвського, засновника й директора Харківського всеукраїнського інституту праці (ХВІП) і Сацького Н.Я - директора інституту праксеології м. Київ [2].

В праксеології були сформульовані загальні організаційно-технічні закони, які згодом стали активно використовуватися й розбудовувалися в сфері практичного управління, у тому числі й у практиці тайм-менеджменту.

Завдання праксеології - знайти загальні закони всякої людської діяльності й вивести на цій основі найбільш загальні правила такої діяльності

Для того, щоб бути ефективною, діяльність повинна бути:

- результативною;
- продуктивною або плідною (тобто досягати поставленої мети);
- правильною (точною, адекватною, тобто максимально наближатися до зразка, що задається, – норми);
- «чистою» (тобто максимально уникати не передбачених наслідків і непотрібних додаткових включень);
- надійною (прийоми діяльності тим більше надійні, чим більше об'єктивна можливість досягнення цими прийомами потрібного результату) і послідовною.

Праксеологія виділяє такі способи організації "вправної" діяльності:

- активізація;
- автоматизація;
- інструменталізація;
- антиципація;
- потенціалізація;
- кунктація;
- інтеграція;
- препарування (або підготовка);
- програмізація;
- раціоналізація;
- координація;
- концентрація;
- колективізація;
- конвенкціоналізація;
- спеціалізація;
- централізація.

Активізація заключається в тому, щоб не гальмувати довільних імпульсів, будь то напруга м'язів чи напруга уваги. Активізація приводить в рух залежні від нас органи, апаратуру, ресурси і, взагалі, наявні можливості, не дозволяє процесам, які від нас залежать, відбуватися без нашого керування, розширює сферу подій, які від нас залежать

Під *автоматизацію* розуміють найбільш економічну передачу імпульсів. Вона має місце тоді, що коли ми обмежуємо власне втручання в хід

подій, які значною мірою починають відбуватися самі по собі. Тому активізацію або автоматизацію потрібно застосовувати відповідно до ситуацій.

Інструменталізація - використовуючи інструменти, ми лише здійснюємо початкові дії, а те, що відбувається потім, відбувається вже саме у відповідності до наших побажань. Інструмент виконує цю роботу «за нас»: потягни віз – колеса прийдуть у рух. Інструменталізація має серйозні недоліки – послаблення чи зникнення певної спритності в діях людей, які за звичаєм виконуються за допомогою інструментів

Антиципація (лат. *anticipatio* — заздалегідь складене поняття) може означати: 1) передбачення чи здогад; 2) передчасна дія, передчасне настання якого-небудь явища; 3) уявлення, що склалося заздалегідь (упередження). Антиципація в організації праці є використанням ситуації, що сформувалась раніше, для автоматичного отримання результату за умови невтручання сторонніх чинників, що перешкоджають процесу. Остання має місце тоді, коли бажана подія відбулася й слід починати використовувати її наслідки.

Потенціалізація - це заміна даної дії операціями "з можливістю" застосування цієї дії із збереженням наміченого ефекту. Тобто можна примусити когось іншого до певної поведінки самою загрозою певного вчинку, без виконання його. Добиваючись за допомогою загрози того, чого повинні були добитися ударом, ми поступаємо обачливо, і, отже, економно. Отже, потенціалізація - це оперування можливістю без її втрати.

На потенціалізацію спирається і *метод кунктації*, тобто метод затримки реалізації можливостей дії. Якщо потенціалізація полягає в оперуванні можливістю без її втрати, то будь-яка реалізація можливості ліквідує саму цю можливість. Але існує різновид дій, у яких відбувається перетворення потенції без її втрати. Такі дії називаються кунктацією. Дія за допомогою перетворення потенції, без втрати її, потребує, як правило, менше зусиль, ніж дія, що орієнтована на реалізацію потенції. Наприклад, у спортивному змаганні вона забезпечує переваги над супротивником, якщо дочекатися години, коли той вичерпає вже свої можливості.

Праксеологія пропонує розглянути інтеграційну групу способів удосконалення дії, що включає різного роду об'єднання складових дій у найбільш досконалих комплекси. Дії мають бути скоординовані так, щоб не заважати одна одній. Відповідно, необхідною є *концентрація дій*, тобто спрямування їх до загальної мети. Одночасне скупчення суб'єктів або апаратури в одному місці є тільки окремим випадком концентрації. Іншу форму концентрації ми маємо в синхронізації дій. Окремою формою групування сконцентрованих функцій є послідовність дій, спрямованих на реалізацію загальної мети. Зважати слід також і на хронологічний порядок у виконанні дій, оскільки зміна їхньої послідовності може спричинити різницю в ефекті.

Важливим для праксеології є також поняття *препарування*, що вводиться для позначення підготовчого процесу. У результаті правильного препарування очікувана дія настає швидше, легше й краще. Підготовка може стосуватися

матеріалу, апаратури або суб'єктів, що діють. Правильна preparatoція - це процес підготовки, у результаті якої допоміжні попередні дії майже гарантовано призводять до успіху головної дії.

Праксеологія приділяє увагу такому принципу організації ефективної діяльності як *програмізація*, під якою розуміється побудова планів, проектів, програм. Це також один з етапів підготовки діючого суб'єкта. План - це програма досягнення дійсності, потенційно існуючої в майбутньому й такої, що залежить від нас. Засновник праксеології наголошує на необхідності колегіальності планування, що включає в собі толерантне ставлення до різних поглядів на стиль й етапи виконання діяльності.

Окремо виділяється *колективізація дій*, тобто вдосконалений перехід від дії одного суб'єкта до масових дій з великим діапазоном і можливостями. У цьому контексті важливою стає взаємна координація діяльності суб'єктів. Для неї використовують мову й інші системи сигналізації.

Координацію різних форм сигналів в праксеології називають *конвенціалізацією*. Точна інформація, орієнтуючі написи, взаємне визначення місць і моментів загальної дії, нарешті, використання термінів, вірність даному слову й акуратність - це необхідні елементарні принципи, що забезпечують успішну кооперацію.

Зростання кількості колективних дій зумовлює також зростання *спеціалізації*. Перевагою спеціалізації є те, що фахівець з вузькою кваліфікацією виконує роботи в певній сфері діяльності краще, ніж дилетант, що уміє робити багато чого, але спеціально для виконання цієї роботи не готувався. Але слід мати на увазі, що внаслідок спеціалізації втрачаються вміння долати ускладнення, що часто настають внаслідок неочікуваного негативного впливу зовнішніх причин. У зв'язку з цим вузькоспеціалізований фахівець не спроможний керувати цілісною системою. Саме тому потрібна періодична зміна спеціалізації, це запобігає одноманітності й сприяє зацікавленості працівників в ефективній роботі всієї встанови.

Одним з факторів підвищення ефективності діяльності вважається процес *централізації*. Чим інтенсивнішою вона є, тим більшою є залежність дій кожного з членів колективу від керівних осіб. Процесу централізації піддається як колектив, так і використання матеріалу й апаратури. Перевагами централізації є полегшення координації, концентрації й програмізації. Але надмірна централізація може призвести до конфлікту між прагненнями підлеглих працівників до творчої ініціативи й прагненням керівної особини повністю розпоряджатися підлеглими.

Необхідно раціонально урівноважувати централізацію і децентралізацію завдяки застосуванню керівниками наступних правил організації діяльності на підприємстві:

1) кожний працівник повинен мати діапазон дій, які може застосовувати за власним розсудом;

2) залежності повинні переплітатися так, щоб суб'єкт А був підпорядкований суб'єкту В в одному відношенні, а суб'єкт В підпорядкований суб'єкту А в іншому відношенні;

3) завдання слід іноді змінювати, а робота має давати підготовку до управління цілісністю;

4) кожен працівник повинен мати право на дорадчу участь в управлінні цілісністю.

Література:

1. Котарбинський Т. Трактат о хорошей работе. М.: Экономика, 1975. 270 С.
2. Сацков Н.Я. Практический менеджмент. Методы и приёмы деятельности руководителя

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИХ ПРОГРАМ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ

**Мироненко Б.В., аспірант 2 року навчання
Петрова О., здобувачка СВО «Бакалавр», ф-ту МіЛ
Науковий керівник – д.е.н., проф. Козак К.Б.
Одеський національний технологічний університет, Одеса**

Створення необхідних базових умов для комфортного та безпечного життя, можливостей для реалізації потенціалу громадян – одна із найважливіших функцій держави. Якісний розвиток людського потенціалу є основою зростання національної економіки та зміцнення конкурентних позицій України у світі.

Основою даного дослідження є загальнодержавні програми та реформи, які спрямовані на збереження та розвиток людського потенціалу країни. Враховуючи складні економічні умови, продовження дії військового стану та безпосередньо безпекову ситуацію в країні, наразі надзвичайно важливим є утримання наявного потенціалу та спрямування людських ресурсів на підтримку економічної і оборонної здатності держави.

Для досягнення збереження та сталого розвитку людського потенціалу в Україні передбачено низку трансформацій у ключових соціальних сферах (рис. 1).

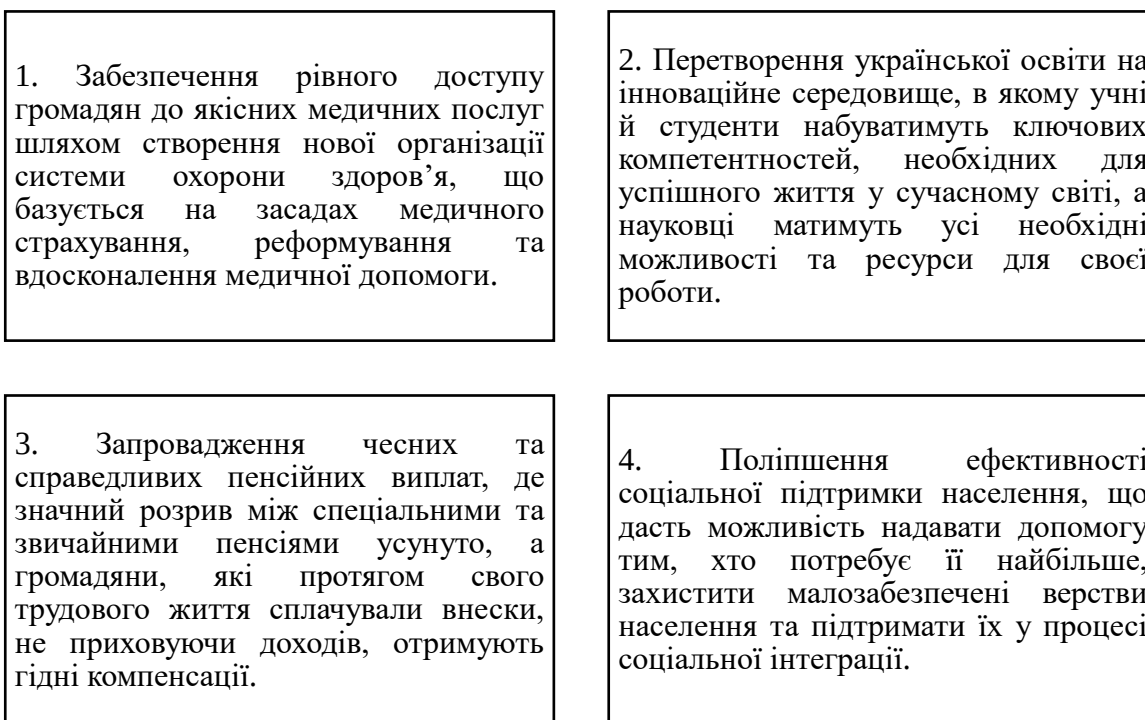

Рис. 1. Напрямки роботи Уряду України щодо збереження та сталого розвитку людського потенціалу [3]

Отже, розглянемо більш детально кожний напрям роботи:

1. Мета трансформації системи охорони здоров'я - забезпечити громадянам України рівний доступ до якісних медичних послуг, в результаті змін орієнтувати систему так, щоб у її центрі був пацієнт. З 1 квітня 2020 року запрацювала Програма медичних гарантій на рівні вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги. Заклади охорони здоров'я, які надають вторинну (спеціалізовану) медичну допомогу, розпочали роботу за договорами з НСЗУ [1]. Організація програми наразі продовжується, а в підсумку передбачає наступні результати (рис. 2).

2. Державна політика у сфері освіти і науки відіграє вирішальну роль у забезпеченні розвитку людського потенціалу та отриманні економічної вигоди у вигляді сталого зростання й конкурентної економіки, а значить суспільного та індивідуального добробуту, майбутнього процвітання та якості життя. Сьогодні українська освіта не повною мірою відповідає сучасним запитам з боку особистості та суспільства, потребам економіки та світовим тенденціям. Саме тому здійснюється системна трансформація сфери для забезпечення нової якості освіти на всіх рівнях: від дошкільної освіти – до вищої освіти та освіти дорослих. За кожним із них реалізуються завдання, спрямовані на досягнення спільної мети: перетворити українську освіту на інноваційне середовище, в якому учні й студенти набувають ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності, а науковці мають можливості та ресурси для проведення досліджень, що безпосередньо впливатимуть на соціально-економічний та інноваційний розвиток держави [2].

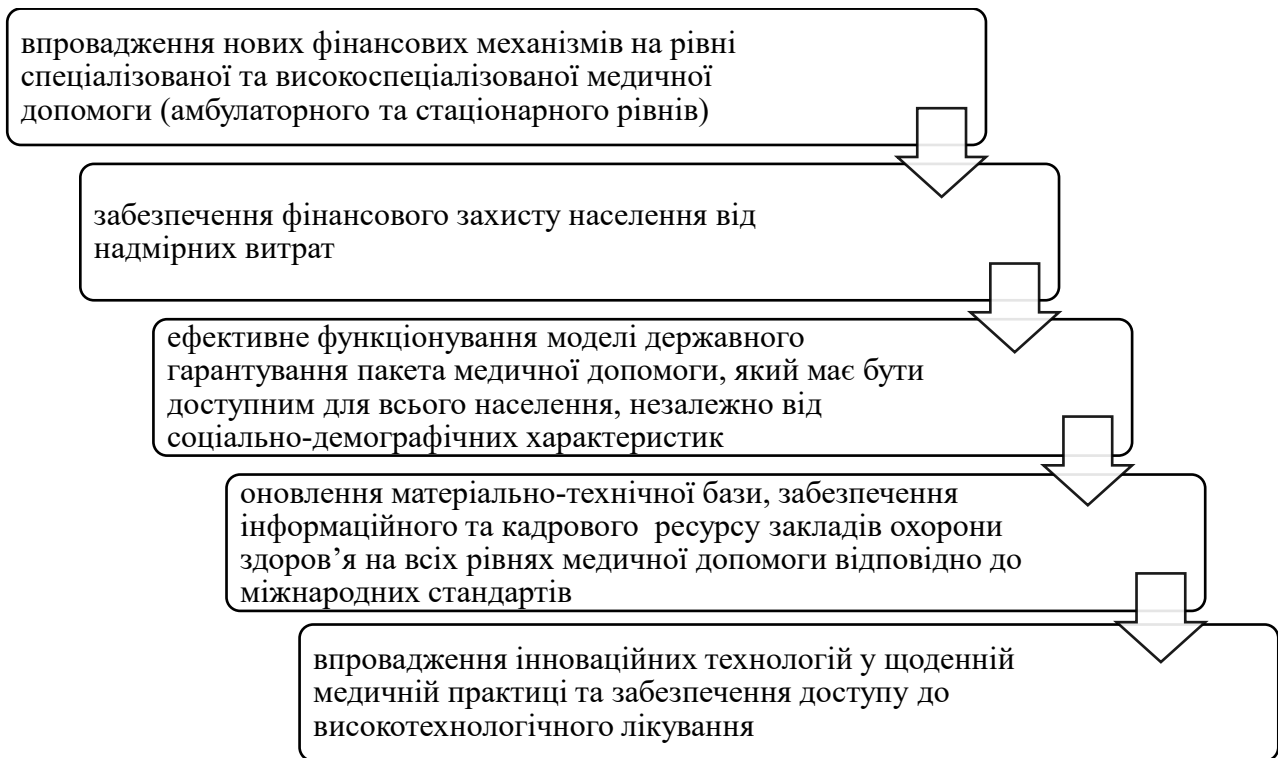

Рис. 2. Очікувані результати програми трансформації медичної системи в Україні [1]

3. Мета пенсійної реформи - відновлення справедливості при визначенні пенсійних виплат – і сьогодні, і на майбутнє. Якщо людина чесно працювала все життя, вона має гарантовано отримувати гідну пенсію. Окрім цього, невід'ємною частиною пенсійної реформи є впровадження європейських стандартів функціонування органів Пенсійного фонду України. Використання сучасних інформаційних і управлінських технологій, єдиних стандартів якості обслуговування громадян мають зробити надання послуг українцям зручним і ефективним. Наразі над реформою працює Міністерство соціальної політики разом із іншими державними органами, за підтримки Світового банку в Україні [4].

4. Напрямок підвищення соціальної підтримки та захищеності населення є одним з найскладніших. Реформи даного напрямку передбачає залучення значних фінансових ресурсів, що сповільнює процес їх реалізації. Наразі завдяки підтримці міжнародної спільноти та партнерів Україна має можливість проводити оперативні заходи у даному напрямку [5].

Таким чином, збереження життя та здоров'я громадян, підвищення рівня освіти та ефективна фінансова підтримка науковців, чесні пенсії та соціальний захист – є першочерговими завданнями загальнодержавних програм та реформ, які проваджуються задля створення основ збереження та розвитку міцного людського потенціалу країни. За кожним напрямом ще передбачається багато роботи та складних змін, але державні пріоритети щодо подальшого розвитку вже визначені.

Література:

1. Медична реформа. Урядовий портал (єдиний веб-портал органів виконавчої влади України). Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogokapitalu/reforma-sistemi-ohoroni-zdorovya>
2. «Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року». Розпорядження КМУ від 10 липня 2019 р. № 526-р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019>
3. «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави». Указ Президента України №837/2019. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/8372019-30389>
4. «Деякі питання підвищення пенсійних виплат і надання соціальної підтримки окремим категоріям населення у 2020 році». Постанова КМУ від 1 квітня 2020 р. № 251. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/251-2020>
5. Міністерство соціальної політики України. Режим доступу: <https://www.msp.gov.ua/>

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ НА ПРИКЛАДІ РЕСТОРАННОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

**Кривоножко К. В., студ. СВО «Бакалавр, ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – ст. викладач Коренман Є.М.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Конкуренція — це суперництво, яке існує між компаніями на ринку з метою залучення клієнтів та досягнення кращих результатів діяльності, а конкурентоспроможність — це здатність компанії ефективно конкурувати на ринку, це здатності компанії створювати, утримувати конкурентну перевагу над своїми конкурентами, а також адаптуватися до змін на ринку, впроваджувати інновації у відповідь на нові виклики та можливості.

В світі конкурентоспроможність країн оцінюється за допомогою різноманітних індексів, серед яких варто відзначити: Global Competitiveness Index (Глобальний індекс конкурентоспроможності), Human Development Index (Індекс людського розвитку), Corruption Perceptions Index (Індекс сприйняття корупції), Economic Freedom Index (Індекс економічної свободи).

Таблиця 1. - Оцінка конкурентоспроможності України за різними індексами за 2017-2021 роки

Назва індексу		рік	2017	2018	2019	2020	2021
Global Competitiveness Index [1, 2]	місце України		85 ^(4,42)	83 ^(4,29) ↓	85 ^(4,35) ↓	--(-)	--(-)
	всього країн		137	140	141	137	141
Human Development Index [3]	місце України		84 ^(0,842)	88 ^(0,842) ↓	88 ^(0,842)	88 ^(0,842)	81 ^(0,812) ↑
	всього країн		188	189	189	189	189
Corruption Perceptions Index [4]	місце України		130 ⁽³⁰⁾	120 ⁽³²⁾ ↑	126 ⁽³⁰⁾ ↓	117 ⁽³³⁾ ↑	122 ⁽³²⁾ ↓
	всього країн		180	180	180	180	180
Economic Freedom Index [5]	місце України		147 ^(48,1)	155 ^(51,9) ↓	147 ^(52,3) ↑	134 ^(54,9) ↑	135 ^(56,2) ↑
	всього країн		180	180	180	178	178

Джерело: розроблено авторами

Дані таблиці 1 свідчать про певний ріст, але все ще підтверджують відносно низьку конкурентоспроможність порівняно з іншими країнами. Україна має ряд переваг, таких як розташування на перетині транспортних маршрутів, розвиненість інформаційних технологій, великі об'єми природних ресурсів, висока якість освіти, низькі витрати на робочу силу (що є привабливим для інвесторів). Проте країна має також і проблеми: недостатня розвиненість інфраструктури, складна бюрократична система, низький рівень інвестицій, технологічного прогресу, низька якість освіти та медичних послуг, корупція тощо.

Ресторанна галузь є однією з найбільших та найбільш швидкозростаючих галузей у світі. Згідно з даними National Restaurant Association [6], у США ресторанна галузь забезпечує більше 15 мільйонів робочих місць, а згідно із даними Generation Investment Management — забезпечує більше 4% ВВП країни. В Європі, згідно з даними European Restaurant Association, ресторанна галузь забезпечує більше 12 мільйонів робочих місць та забезпечує більше 1,5% ВВП країни. За даними Statista, у 2020 році глобальний обсяг ринку ресторанної галузі склав 1,2 трлн доларів США. До 2027 року, очікується, що цей обсяг збільшиться до 1,7 трлн доларів США з річним темпом зростання 3,5% [7]. Найбільші ринки ресторанної галузі у світі за обсягом продажів включають США, Японію, Китай, Німеччину та Велику Британію.

Одним з головних факторів, що впливають на ресторанну галузь у світі, є технологічний прогрес. За даними Allied Market Research, світовий ринок

технологій для ресторанної галузі у 2021 році склав 4,2 млрд доларів США. Цей ринок очікується зростати з річним темпом 15,3% до 2031 року [8]. Ресторанні технології включають такі елементи, як онлайн-замовлення, доставку їжі, касові системи, програмні засоби управління виробництвом та інше.

Таблиця 2.- Кількість діючих суб'єктів господарювання в Україні за видом економічної діяльності “діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування” (56.10 за КВЕД України) у 2010-2021 роках, одиниць

Рік	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Загальна кількість діючих суб'єктів господарювання	126 594	122 289	149 999	154 822	125 033	115 346	125 302	139 574	172 355	185 443	167 735	170 726
з них — фізичні особи-підприємці	63 498 (50,2%)	61 134 (50,0%)	88 095 (58,7%)	93 519 (60,4%)	77 116 (61,7%)	73 699 (63,9%)	81 585 (65,1%)	93 266 (66,8%)	123 58 (71,7%)	129 371 (69,8%)	122 024 (72,7%)	124 750 (73,1%)

Джерело: розроблено авторами

За даними Державної служби статистики України, кількість підприємств, які надають послуги за видом економічної діяльності “діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування”, зросла з 126 тисяч до більше 170 тисяч одиниць (табл. 2) за 2010-2021 роки, а кількість зайнятих працівників за 2014-2020 роки — з 125 до 167 тисяч осіб відповідно (табл. 3).

Таблиця 3.- Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання за видом економічної діяльності “діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування” (56.10 за КВЕД України) у 2014-2020 роках, осіб

Рік	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Загальна кількість діючих суб'єктів господарювання	125 033	115 346	125 302	139 574	172 355	185 443	167 735
з них — фізичні особи-підприємці	77 116	73 699	81 585	93 266	123 558	129 371	122 024

Джерело: розроблено авторами

Зокрема, у столиці та інших великих містах України з'являється все більше закладів, які надають клієнтам ресторанні послуги (табл. 4).

Таблиця 4 - П'ять найбільших регіонів України за кількістю зайнятих працівників у суб'єктів господарювання за видом економічної діяльності “організування відпочинку та розваг” (93.2 за КВЕД України) у 2020 році

Регіон України	Загальна кількість діючих суб'єктів господарювання	з них — фізичні особи-підприємці
м. Київ	41221	14141
Львівська область	15357	11748
Дніпропетровська область	10776	9067
Одеська область	10483	8499
Харківська область	10260	7878

Джерело: розроблено авторами

Пандемія COVID-19 суттєво вплинула на ресторанну галузь у світі та в Україні. У більшості країн були запроваджені карантинні обмеження та заборони на відвідування закладів громадського харчування. За даними National Restaurant Association у США, до кінця 2020 року, 110 тисяч ресторанів закрилися на постійній основі, а обсяг продажів скоротився на 240 мільярдів доларів США порівняно з 2019 роком. У 2020 році ресторанна галузь в Україні також зазнала великих втрат: за даними аналітичної компанії Forbes Ukraine, з 1 березня по 31 грудня 2020 року в Україні зменшилася кількість закладів громадського харчування на 20,1%, а середня відвідуваність кафе та ресторанів склала 35-40% від попереднього рівня [8]. Більшість закладів втратили від 50% до 75% прибутку через карантинні обмеження та заборони на відвідування. Однак, деякі заклади успішно були диверсифіковані на роботу з доставкою їжі та виготовленням готових страв, що дозволило їм “вижити” під час карантину.

З метою зменшення впливу карантинних обмежень та пандемії COVID-19 на ресторанну галузь, були запроваджені різноманітні програми підтримки для рестораторів. У США було запроваджено програму Paycheck Protection Program (PPP), яка надавала фінансову допомогу для збереження робочих місць в ресторанній галузі. У Великій Британії — програму Eat Out to Help Out, яка надавала знижки на їжу у ресторанах у певні дні тижня.

Україна надавала підтримку у вигляді зниження податків, заборони на відключення послуг з електроенергії та газу за борги. З початку 2021 року галузь почала показувати позитивні тенденції та зростати. Однак вже у 2022 році, з початком повномасштабної війни із росією, значна частина українських підприємств, що надають ресторанні послуги, зазнала впливу через зруйнування будівель, ураження станцій електропостачання, зниження купівельної спроможності населення тощо.

За даними BiznesNvUa, середній чек у закладах харчування в Україні в 2022 році збільшився в середньому на 30%, що пов'язано із збільшенням цін на продукти харчування, дефіцити, нестабільність світлопостачання та швидкою інфляцією (яка сягає 26,6% за 2022 рік). Так середній чек у ресторанах збільшився з 450 гривень до 550 гривень, тобто на 22%.

Висновки

Для покращення конкурентоспроможності України, потрібні серйозні реформи в багатьох сферах, що дозволить підвищити рівень життя громадян і забезпечити стабільний економічний розвиток країни. Ресторанна галузь в Україні також є важливою галуззю економіки, оскільки забезпечує робочі місця, приносить прибуток у державний бюджет країни за рахунок сплати податків, а також суттєво впливає на розвиток туризму. З погляду на це, задля підвищення рівня конкурентоспроможності ресторанної галузі (а значить, і України в цілому) в умовах невизначеності, необхідно застосувати комплекс наступних стратегій:

- цінової конкуренції: зниження цін (наприклад, за рахунок зниження постійних витрат та оптимізації процесів) або додавання страв низького цінового сегменту для збільшення клієнтів;

- диференціації: виділення ресторану та його продукції серед інших (унікальність страв, автентичність страви, нові технології приготування);
- маркетингу: рекламні компанії, акції та промо для привертання уваги;
- інновацій: створення мобільних застосунків, сайтів та сторінок у соцмережах для онлайн-продажів, доставки, бронювання столиків тощо.

Література:

1. Звіт про глобальну конкурентоспроможність 2017–2019 // World Economic Forum: [Веб-сайт]. Женева, 2017. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2017-2018>
2. Національна статистика // National Restaurant Association: [Веб-сайт]. Вашингтон, 2023. URL: <https://restaurant.org/research-and-media/research/industry>
3. Підтримуюча вечеря: як допомогти ресторанній індустрії покращитися // Generation Investment Management: [Веб-сайт]. Лондон, 2021. URL: <https://medium.com/generation-investment>
4. Сектор гостинності: внесок у ВВП та зайнятість // Association of Accredited Public Policy Advocates to the European Union: [Веб-сайт]. Бельгія, 2018. URL: <http://www.aalep.eu/hospitality-sector-contribution-gdp-and-employment>
5. Розмір ринку ресторанної індустрії повного обслуговування в усьому світі в 2020 році з прогнозом на 2027 рік // Statista: [Веб-сайт]. 2020. URL: <https://www.statista.com/statistics/1239768/full-service-restaurant-market-size-worldwide/>
6. Ринок програмного забезпечення для управління ресторанами // Allied Market Research: [Веб-сайт]. Портланд, 2022. URL: <https://www.alliedmarketresearch.com>
7. Статистика та факти економіки здоров'я // Global Wellness Institute: [Веб-сайт]. Флорида, 2020. URL: <https://globalwellnessinstitute.org/press-room/statistics-and-facts/>
8. Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності // Держстат України: [Веб-сайт]. Київ, 2021. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/ksg/ks>

ВИКОРИСТАННЯ СТРАТЕГІЇ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ КОНДИТЕРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

Шерепера А. студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник - к.е.н., доц. Дьяченко Ю.В.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Нестабільність поточної ситуації в Україні, війна, зростання конкуренції, волатильність ринкової кон'юнктури створюють підприємству складні умови для

його розвитку. Розвиток компанії характеризується необхідністю розробки ефективної стратегії - це одне з найважливіших завдань менеджменту. Процес стратегічного управління можна визначити як управління підприємством, засноване на інноваційності, яке спирається на людський потенціал як основу організації, орієнтує виробничу діяльність на запити споживачів і реагує на виклики зовнішнього середовища, здійснює гнучке реагування і вносить своєчасні зміни, що дозволяє підприємству виживати, отримувати конкурентні переваги і досягати запланованих цілей в довгостроковій перспективі [1,2].

Кондитерська промисловість займає велику частку в харчовій промисловості України, так як є однією з перспективних і найбільш розвинених галузей. Однак висока конкуренція на ринку спонукає виробників шукати нові підходи, щоб зберегти існуючі позиції і завоювати додаткову кількість споживачів. Підприємства постійно намагаються вдосконалюватися, але динамізм кондитерського ринку і високий ступінь невизначеності у зовнішньому середовищі вимагають постійного перегляду існуючих стратегій розвитку і формування нових, більш актуальних та інноваційних. В результаті проведення стратегічного аналізу кондитерської галузі, ми пропонуємо виробникам реалізувати стратегію горизонтальної диверсифікації, яка передбачає пошук можливостей зростання на існуючому ринку за рахунок нових продуктів, що потребують нових технологій, а саме ввести в асортимент новий продукт - мед.

Споживання меду на внутрішньому ринку зростає і цей продукт стає все більш затребуваним. Збільшення попиту на мед зумовлено, перш за все, впливом пандемії COVID-19, формуванням нових споживчих звичок і орієнтацією на продукти з користю для здоров'я, які позитивно впливають на імунну систему. В більш довгостроковій перспективі динаміка на ринку меду буде обумовлена зростанням населення і збільшенням доходів на світовому рівні, що призведе до підвищення попиту на продовольство в цілому і особливо на натуральні продукти з високою поживною цінністю. Споживачі все більше зацікавлені в різноманітності харчування і шукають більш корисні альтернативи цукру. Тому якісний мед, завдяки його природним властивостям і все більшому застосуванню в харчовій промисловості, медицині і косметичці буде користуватися підвищеним попитом [3].

Особливу популярність серед населення набирає крем-мед з різними додатковими інгредієнтами. Крем-мед – це оброблений мед пастоподібної консистенції. Його також називають збитим медом. Перша назва - більш поширена, але друга є більш правильною, адже технічно, такий мед нічим не відрізняється від звичайного меду, змінюється тільки його стан.

Однак з початком війни та приходом російських військ Україна втратила доступ до частини територій. Тому через активні бойові дії, обстріли, окупаційний тиск та проблеми з логістикою поки не зможуть працювати пасічники Херсонщини та Луганщини, а також більшої частини Запорізької, Донецької та Харківської областей. Якщо врахувати тільки ці регіони, то Україна мінімально втратить медовий врожай з 20% офіційно зареєстрованих пасік. До цього переліку також слід додати тих пасічників, які не мають змоги розпочати

сезон на раніше окупованих територіях Київщини, Чернігівщини чи Сумщини. Експерти дотримуються думки, що відновлення цих пасік мало б бути пріоритетним напрямом для влади, оскільки мед - це експорт України, а торгівля - це додаткові кошти на відновлення держави [3].

Ми встановили, що Україна є великим експортером меду, що дає можливість далі розвиватися на міжнародному ринку. Середній обсяг експорту українського меду становить 50 тис. тонн. Серед найбільших країн-імпортерів українського меду в 2021 році є: Польща - 13 тис. т; Німеччина - 7,7 тис. т; США - 2,3 тис. т; Бельгія - 2,2 тис. т; Литва - 2,1 тис. т; Чехія - 1,6 тис. т; Франція - 1,5 тис. т; Данія - 1,3 тис. т; Японія - 1 тис. т; Угорщина - 1 тис. т. Однак, проблемним є питання квот щодо безмитного експорту до ЄС. Згідно з торговельною угодою в рамках ПВЗВТ, Європейський союз встановлює норму експорту продукції з України, яка ввозиться з 0% мита в квота на мед, одна з тих, що найшвидше вичерпується. Ціна українського меду є однією з найнижчих у світі (1,98 доларів США за кілограм). Причина в тому, що 99% усього меду експортується в бочках – тобто, без упаковки, без бренду та фактично без доданої вартості. Однак, європейські органи, що відповідають за безпеку продукції, часто повертають мед або оголошують попередження експортерам, перш за все через вміст антибіотиків, невідповідність сертифікатів безпеки харчових продуктів або невідповідної упаковки. Крім того, багато імпортерів, як в Європі, так і в інших регіонах, стикаються з фальсифікацією меду. Цю проблему піднімали багато учасників ринку, а також Всесвітня федерація бджільницьких асоціацій [4].

Література:

1. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: підручник. 2–ге вид., перероб і доп. Київ: КНЕУ, 2004. 699 с.
2. Харченко В.А. Механізм формування системи стратегічного управління розвитком промислового підприємства. Економіка промисловості. 2014. №4 (68). С. 97-104.
3. Скільки меду Україна втратить через війну і як бджоларі можуть знайти додаткове джерело доходу. URL: <https://kurkul.com/spetsproekty/1301-skilki-medu-vtratit-ukrayinu-cherez-viynu-ta-yak-bdjolyaram-shukati-dodatkovе-djerelo-dohodu>
4. Глобальний ринок меду: виклики для українських експортерів. URL: <https://ukrainefood.org/2019/10/globalnyj-rynok-medu-vyklyky-dlia-ukrainskykh-eksporteriv/>

СИМУЛЬТАТИВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ВВП, КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Главацька А.О., студ. СВО «Магістр» економічного факультету
Науковий керівник – к.е.н., доцент Зомчак Л.М.
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Війна росії в Україні завдає українській економіці величезних економічних збитків. За таких умов важливо забезпечити макроекономічну політику, спрямовану на те, щоб українська економіка вийшла на стабільний шлях протягом війни. Важливі розсудливість в державних фінансах, стійка фінансова система, ретельне управління зовнішніми балансами, а також гнучкості та ефективності у розподілі дефіцитних ресурсів.

Дослідження макроекономічних показників, зокрема таких показників як ВВП, капітальні інвестиції, обсяг реалізованої промислової продукції, доходи, експорт товарів і послуг, валовий зовнішній борг є дуже важливим для розвитку економіки України. Основні аргументи відносно актуальності таких досліджень такі: аналіз макроекономічних показників дозволяє зрозуміти, як розвивається економіка країни в цілому.

Для дослідження залежностей між макроекономічними показниками застосовують методи аналітики [1], симультативного моделювання [2], економетричного моделювання [3], логістичної регресії [4] тощо.

Мета полягає в оцінці залежностей між макроекономічними показниками, а саме ВВП, капітальними інвестиціями та обсягом промислової продукції.

Для дослідження взаємозалежностей макроекономічних показників України варто застосовувати методологію економетричного моделювання, а саме симультативних моделей. Симультативною моделлю називають систему рівнянь, яка описує взаємну залежність між екзогенними та ендегенними змінними.

Було складено такі рівняння:

$$\begin{cases} y_1 = \alpha_{10} + \alpha_{11}x_1 + \alpha_{12}x_2 + b_{12}y_2 + \varepsilon_1 \\ y_2 = \alpha_{20} + \alpha_{22}x_2 + \alpha_{23}x_3 + b_{23}y_3 + \varepsilon_2 \\ y_3 = \alpha_{30} + \alpha_{31}x_1 + \alpha_{33}x_3 + b_{31}y_1 + \varepsilon_3 \end{cases}$$

де y_1 – ВВП,

y_2 – капітальні інвестиції у фактичних цінах,

y_3 – обсяг реалізованої промислової продукції,

x_1 – доходи населення,

x_2 – експорт товарів та послуг,

x_3 – валовий зовнішній борг.

Перше рівняння описує залежність ВВП від доходів, експорту на товари та послуги та капітальних інвестицій.

Друге рівняння описує залежність капітальних інвестицій від доходів, експорту на товари та послуги та обсягу реалізованої промислової продукції.

Третє рівняння описує залежність обсягу реалізованої промислової продукції від експорту товарів та послуг, величини зовнішнього боргу та ВВП.

Рівняння є переототожненими, тому можемо стверджувати, що модель також переототожнена - можемо застосовувати двокроковий метод найменших квадратів для оцінювання її параметрів. Ідея якого замінити ендегенні змінні, які містяться з правого боку на інструментальні, які обчисленні, як лінійна комбінація не стохастичних змінних.

Використавши двокроковий метод найменших квадратів, оцінили параметри симульативної моделі.

$$\begin{cases} y_1 = 2,766625 - 2,0859x_1 + 0,000212346x_2 + \tilde{y}_2 \\ y_2 = 12144,34 + 0,363901x_2 + 0,543788x_3 - 0,029446\tilde{y}_3 \\ y_3 = 13,5264768 - 0,0733322x_2 - 0,0000004x_4 + 0,0061729\tilde{y}_1 \end{cases}$$

На високу якість отриманої моделі вказує відношення детермінації яке у всіх рівняннях є високе, а саме 0,99, 0,99 та 0,92 відповідно. Наприклад скорегований коефіцієнт детермінації для першого рівняння є 0,98 тобто на 98% дисперсії величина ВВП України пояснюють змінні, включенні до першого рівняння. Оцінки усіх параметрів розробленої моделі є статистично значущими.

Аналізуючи вище отримані рівняння можемо сказати, що значення коефіцієнтів можуть давати, як позитивний вплив (якщо зі знаком +) так і негативний (знак -) на результуючі змінні. У цьому випадку рівень змінної зі змінною y_1 описує залежність ВВП від доходів, експорту товарів і послуг та валового зовнішнього боргу. Коефіцієнти перед змінними x_1 , x_2 та $\tilde{y}_2$ вказують на те, як змінюється ВВП при зміні цих змінних. Наприклад, за кожне збільшення доходів на одиницю, ВВП збільшується на 2,766625 одиниці. Аналогічно, за кожне збільшення експорту товарів і послуг на одиницю, ВВП збільшується на 0,000212346 одиниці, а за кожне збільшення капітальних інвестицій на одиницю ВВП збільшується на .

Щодо другого рівняння можемо сказати, що рівень змінної y_2 описує залежність капітальних інвестицій від доходів, експорту на товари та послуги та обсягу реалізованої промислової продукції. Отже кожне збільшення доходів, експорту збільшує величину капітальних інвестицій на 0,363, 0,543 відповідно. А від'ємне значення обсягу реалізованої продукції означає, що капітальні інвестиції знизять своє значення на 0,0294 одиниці

У третьому рівнянні бачимо, що рівень змінної y_3 описує залежність обсягу реалізованої промислової продукції від експорту товарів та послуг, величини зовнішнього боргу та ВВП. Отже зменшення експорту товарів та послуг, величини зовнішнього боргу знижує рівень обсягу реалізованої промислової продукції на 0,07333 та 0,0000004 одиниць. А збільшення ВВП на 0,006127 відповідно збільшить значення показника.

Отже, побудована симультативна модель взаємних залежностей між основними макроекономічними показниками України дає можливість оцінити вплив кожного з екзогенних показників на ендегенні. Що в подальшому може бути корисним для ухвалення ефективних економічних рішень.

Література:

1. Вдовин М. Я., Зомчак Л., Міщук Т. Аналітика сучасного стану добробуту населення України. Економіка та суспільство. 2022. (39).
2. Зомчак Л. М., Старчевська І. М. Симультативне моделювання залежності економічного зростання та рівня інфляції України. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». 2022. (1 (105)). С. 78-85.
3. Зомчак Л., Рудницька Я. Економетричне моделювання залежностей між макроекономічним станом України та обсягами залучених депозитів. Причорноморські економічні студії. 2020. Вип. 49. С. 196–200.
4. Zomchak L., Starchevska I. Macroeconomic Determinants of Economic Development and Growth in Ukraine: Logistic Regression Analysis. Advances in Intelligent Systems, Computer Science and Digital Economics IV. Cham: Springer Nature Switzerland, 2023. pp. 358-368
5. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

**Ворона О.Р., студ. СВО «Магістр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – к.е.н., доц. Агеєва І.М.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Сучасне становище економіки України знаходиться в турбулентних та досить непередбачуваних умовах. На курс розвитку всіх компаній та організацій суттєво впливає фактори зовнішнього та внутрішнього оточення. Одними з самих чутливих є підприємства саме в банківській сфері. В ході чого, динаміка навколишнього оточення приводить до порушення та хаотичності в системі стратегічного управління в організаціях. Результатом стає зменшення ефективності господарської діяльності організації, вони все менше можуть відповідати та протистояти викликам зовнішнього середовища. В свою чергу призводить до нежиттєздатності організації. На практиці, в даних умовах виживає та залишає власні конкурентні позиції тільки організація з чітким курсом розвитку та гнучким механізмом стратегічного управління.

Розвиток та удосконалення механізму стратегічного управління гарантує продуктивну діяльність. Таким чином актуальним аспектом в даній темі постають сучасні підходи до побудови механізму стратегічного управління,

інструменти які залучаються при роботі та різноманітні методи впливу на діяльність суб'єктів господарювання [1].

Основна мета роботи є дослідження сутності та формування механізму стратегічного управління підприємств в Україні. За основу дослідження було взято економічне підприємство, яким виступає банк. Тому що, на даний час, банки в Україні мають не дуже позитивні показники надійності, особливо під час військово-політичних викликів. Які в свою чергу, негативно впливають на формування балансів банку, тим самим призводять до великих фінансових ризиків. В таких умовах банківська система має великий вплив на економічне становище в країні, а також на різні галузі та підприємства. У наслідок всієї цієї ситуації, прийоми та методики банківської діяльності деформуються, ускладнюються та призводять до необхідності створення нових видів фінансових операцій та послуг і в решті решт нової стратегії.

Головне завдання даного досліджу - це загострити увагу на тому, що ефективний механізм стратегічного управління банку відіграє важливу роль у досягненні основної мети банківського сектору, яка полягає в безперервному постачанні фінансового ресурсу у реальний сектор економіки України. Для покращення ефективності реалізованих управлінських рішень необхідно сформувати технології управління банком [2].

Механізм стратегічного управління включає в себе наступні етапи:

1. Аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища. Цей етап включає в себе аналіз ринку аналогічних товарів, конкурентів, ризиків та можливостей, а також внутрішніх ресурсів, потужностей та здібностей банку.

2. Визначення стратегічної мети та завдань. Тобто, формування стратегії перспективного просування, відштовхуючись від місця на ринку банківських послуг. Стратегія повинна бути чіткою, конкретною та реалістичною.

3. На основі стратегії, банк має розробити бізнес-плани та плани дій, які будуть спрямовані на досягнення стратегічної мети та завдань.

4. Впровадження стратегії та моніторинг результатів. Після розробки стратегії та планування дій, банк має впроваджувати стратегію та контролювати її реалізацію. Моніторинг результатів допомагає вчасно вносити корективи та досягати поставлених цілей та завдань.

5. Дуже важливим етапом є оцінка ефективності та корекція стратегії. Оцінка ефективності допомагає встановити, наскільки успішно була реалізована стратегія та які корективи можуть бути внесені для поліпшення результатів.

6. Залучення кваліфікованої команди з різних областей супроводжує всі етапи формування механізму стратегічного управління в банку. Команда повинна працювати в одному напрямку та докладати зусиль для досягнення поставлених цілей та завдань.

7. Формування механізму стратегічного управління в банку потребує систематичності та постійного моніторингу. Систематичний підхід допоможе уникнути помилок та досягнути максимальної ефективності.

8. Механізм стратегічного управління зобов'язаний бути адаптивним до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі. Банк має бути готовим до змін та вчасно реагувати на них, щоб досягати успіху та витримувати конкуренцію. У результаті не готовності банків України, ми можемо спостерігати 4 банківські кризи.

Надійний та ефективне механізм стратегічного управління банками включає в себе своєчасне прогнозування можливих шляхів розвитку ситуацій не тільки на ринку а й в цілому в суспільстві, адаптація до них і постійний контроль за процесами на благо клієнтів, партнерів, акціонерів, стейкхолдерів та суспільного добробуту в цілому. Системи стратегічного управління здійснюють гнучке регулювання на зовнішні виклики, у наслідок і своєчасні зміни у відповідь ці виклики, що в результаті сприяє стабільному функціонуванню і розвитку конкурентних переваг підприємства, досягнення поставлених ним цілей у довгостроковій перспективі.

Формування механізму стратегічного управління в банку має свої особливості порівняно з іншими видами підприємств. Основні особливості формування стратегії в банку включають наступні моменти: 1) банківська діяльність підлягає високому рівню державного регулювання та контролю, тому при формуванні стратегії банку необхідно враховувати вимоги, законодавства та регуляторів; 2) на банківському ринку висока конкуренція, що потребує від банків розробки не просто ефективної стратегії, а інноваційної, яка дозволить підтримати та зміцнити свої позиції на ринку; 3) банки постійно стикаються із значними ризиками, в які входять ризики в кредитуванні, інвестуванні, торгівлі цінними паперами та іншими фінансовими операціями, формування стратегії повинно враховувати ці ризики та забезпечувати їх ефективний контроль та управління; 4) одна з головних особливостей це - жорсткі вимоги до інформаційної бази, банки залежать від повноти, доступності та якості інформації, яка несе велику цінність; 5) банківська діяльність має нести стабільний та довгостроковий характер [3].

Банківський сектор має такі особливості виду послуг, які мають ключову роль: невідчутність, варіативність, швидкоплинність, невіддільність, непостійність, дуже багато. Таким чином, важко впроваджувати та створювати інноваційні аспекти. Але можна запропонувати наступні, які можуть бути впроваджені в формування механізму стратегічного управління в банку та в банківській сфері, щоб підвищити ефективність та конкурентоспроможність банку:

1. Залучення штучного інтелекту та машинних приладів в навчання при прогнозуванні ризиків та формуванні стратегії. Тобто, використання аналітичних та прогностичних інструментів, для прогнозування майбутніх тенденцій на ринку та ризиків, забезпечити оптимальну стратегію для збільшення ефективності та конкурентоспроможності.

2. Розробка та впровадження нових продуктів і послуг. Банки можуть розширити свої послуги та продукти, щоб залучити нових клієнтів і збільшити

прибуток. Наприклад, запустити цифрові банківські послуги, зокрема мобільний банкінг, платіжні системи, онлайн-кредитування тощо.

3. Використання технології блокчейн. Банки можуть використовувати технологію блокчейн для забезпечення безпеки, прозорості та ефективності фінансових операцій, наприклад, у сфері міжбанківських переказів або емісії цифрової валюти.

4. Розробити екологічну стратегію. Враховуючи зростаючу глобальну увагу до навколишнього середовища та сталого інвестування, банки можуть розробляти та впроваджувати екологічні стратегії для покращення екологічних показників і залучення нових клієнтів, які підтримують сталість та ефективне використання ресурсів.

5. Впроваджувати нові технології та методи роботи, навчати працівників, створювати середовище, сприятливе для інноваційного розвитку. Реалізувати принципи сталого розвитку.

6. Банки можуть розвиватися та працювати відповідно до принципів сталого розвитку, що не лише зменшить їхній вплив на навколишнє середовище, а й підвищить їх конкурентоспроможність та привабливість для клієнтів, які підтримують ці принципи.

7. Дуже важливий аспект, на який необхідно робити акцент зараз, це - забезпечення безпеки мережі. Кількість кібератак і кіберзлочинів у всьому світі зростає а особливо під час швидкої діджиталізації банків в нашій країні, тому для банків вкрай важливо забезпечити високий рівень кібербезпеки, щоб захистити клієнтів і їхні операції. Для цього можна використовувати різні методи і технології, такі як шифрування та двофакторна аутентифікація [4].

Якщо підсумовувати основну суть саме механізму стратегічного управління на будь-якому підприємстві, то він виступає цілеспрямованим процесом вибору оптимальних методів здійснення систематичного контролю, що дозволяє підприємству досягати поставлених цілей, стабільно розвиватися та ефективно функціонувати протягом усього часу господарської діяльності.

При реалізації стратегії управління банком на практиці з урахуванням зовнішнього середовища, необхідно застосовувати певні методи стратегічного управління, специфікацію процесу управління, визначити процедури прийняття управлінських рішень та визначити найбільш ефективні методи та засоби. Завдання менеджерів у формуванні технології механізму стратегії банку включає взаємопов'язані частини які включають в себе розвиток у банківському секторі умов для чесної конкуренції, розширення банківського спектру, підвищення замученості населення завдяки доступності банківських послуг. Основним завданням зараз постає розвиток банківського сектора, як головного важеля розвитку економіки України, зростання фінансової стійкості та стабільності, забезпечення гнучкості.

Література:

1. Строкович Г. В., Жукова Д.А. Теоретичні засади формування системи стратегічного вибору підприємства. Проблеми економіки. 2018. № 4. С. 327- 333.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2018_4_44

2. Запухляк І. Б., Зелінська Г. О., Побігун С. А. Підходи, методи та інструменти управління змінами в системі управління розвитком підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Випуск 23. С. 204-209.

3. Коваленко В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика: [монографія] / В. Коваленко. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 228 с.

4. Стратегія реформування банківського сектора до 2020 р. / Національна рада реформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://debatypro.com/all-themes/2015/05/20/263.htm>.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ СТРАТЕГІЇ НА ХАРЧОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Зайцева А.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА

Науковий керівник – к.е.н., доц. Агеєва І.М.

Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Сучасні умови ринкових перетворень в економіці країни вимагають від більшості господарюючих суб'єктів посилення ефективності своєї діяльності. Нині кожне підприємство мусить функціонувати в умовах досить динамічного конкурентного середовища, яке супроводжується безперервною зміною державних пріоритетів, за умов непередбачуваної діяльності конкурентів, швидким впровадженням інновацій, оновленням методів ведення господарської діяльності, актуалізацією потреб та інтересів як споживачів, так і всіх учасників ринкових відносин. Підприємства для ефективного функціонування в сучасних умовах повинні постійно генерувати та реалізовувати конкурентні переваги шляхом розробки, впровадження та періодичного адаптування комплексного стратегічного плану, пристосованого до внутрішніх можливостей, наявного та прогнозованого впливу зовнішніх чинників. Власне такий план дій, який дає змогу реалізувати поставлені цілі підприємства з дотриманням гармонійного поєднання інтересів усіх учасників ринку, забезпечити підтримку високого рівня конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі, і визначається як комплексна стратегія або стратегічний набір.

Проблема формування стратегічного набору підприємства, особливо шляхом дотримання раціонального розподілу ресурсів між напрямками діяльності та їх дієвого застосування для максимального досягнення визначених стратегічних цілей, є одним з головних завдань стратегічного управління на підприємстві.

Для успішної діяльності в умовах жорсткої конкуренції кожному підприємству необхідно мати стратегічний набір, який включає кілька типів взаємопов'язаних стратегій. Стратегічний набір, на думку З. Є. Шершньової і С.

В. Оборської, являє собою систему «стратегій різного типу, які розробляє підприємство на певний відрізок часу, що відображає специфіку функціонування та розвитку підприємства, а також рівень його претендування на місце й роль у зовнішньому середовищі» [1, с. 120].

Метою роботи є вдосконалення стратегічного набору на ПрАТ «Одеський коньячний завод» (ПрАТ «ОКЗ»).

Задля досягнення мети були виконані наступні завдання:

- проведено аналіз стану зовнішнього (макро- та мікросередовища) і внутрішнього середовища ПрАТ «ОКЗ», а також конкурентний аналіз підприємств-виробників коньячної продукції;

- сформовано стратегічний набір ПрАТ «ОКЗ» в умовах війни та повоєнного часу;

- обґрунтовано доцільність заходів в межах запропонованих стратегій.

Стратегічний набір повинен відповідати певним вимогам:

- орієнтованість на досягнення досяжних цілей, пов'язаних з конкретними завданнями;

- чіткість змісту та усвідомлення необхідності конкретного набору стратегій;

- ієрархічність з метою розмежування типів стратегій;

- надійність, що полягає у її комплексній обґрунтованості та значущості;

- представлення економічних процесів у їх сукупності та взаємозв'язках;

- гнучкість і динамічність стратегічного набору, врахування умов зовнішнього і внутрішнього середовища;

- баланс між ефективними та економічно обґрунтованими стратегіями.

Формування стратегічного набору підприємства – це процес, який виконується на всіх рівнях управління підприємством. Не існує єдиного стратегічного набору для всіх підприємств різних типів, оскільки комбінація стратегій залежить від специфіки функціонування окремого підприємства.

Стратегічний набір є унікальним для кожного підприємства, оскільки він формується на основі індивідуальних умов функціонування, особливостей адаптації внутрішнього середовища до вимог зовнішнього оточення.

Одночасно, вибір будь-якої стратегії зі стратегічного набору повинен відповідати цілям діяльності підприємства та ґрунтуватися на ресурсах, які воно має або може залучити. Процес формування стратегічного набору можна зобразити наступним чином (рис. 1).

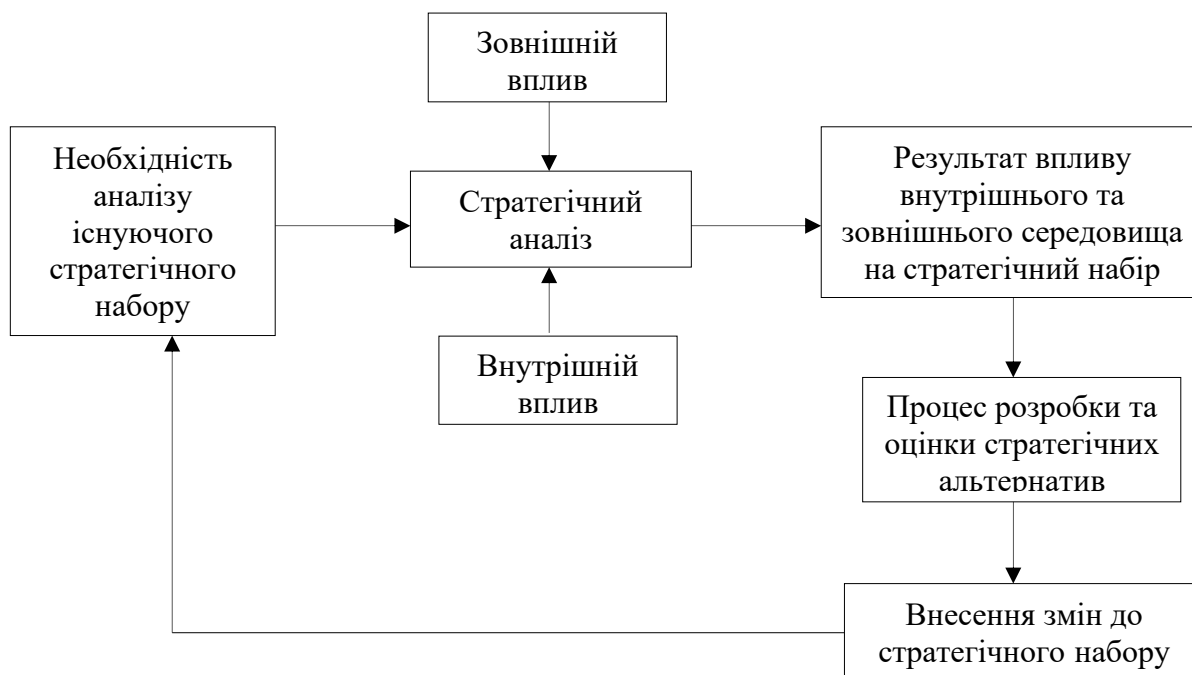

Рис. 1. Процес формування стратегічного набору на підприємстві

Джерело удосконалено автором на основі [2]

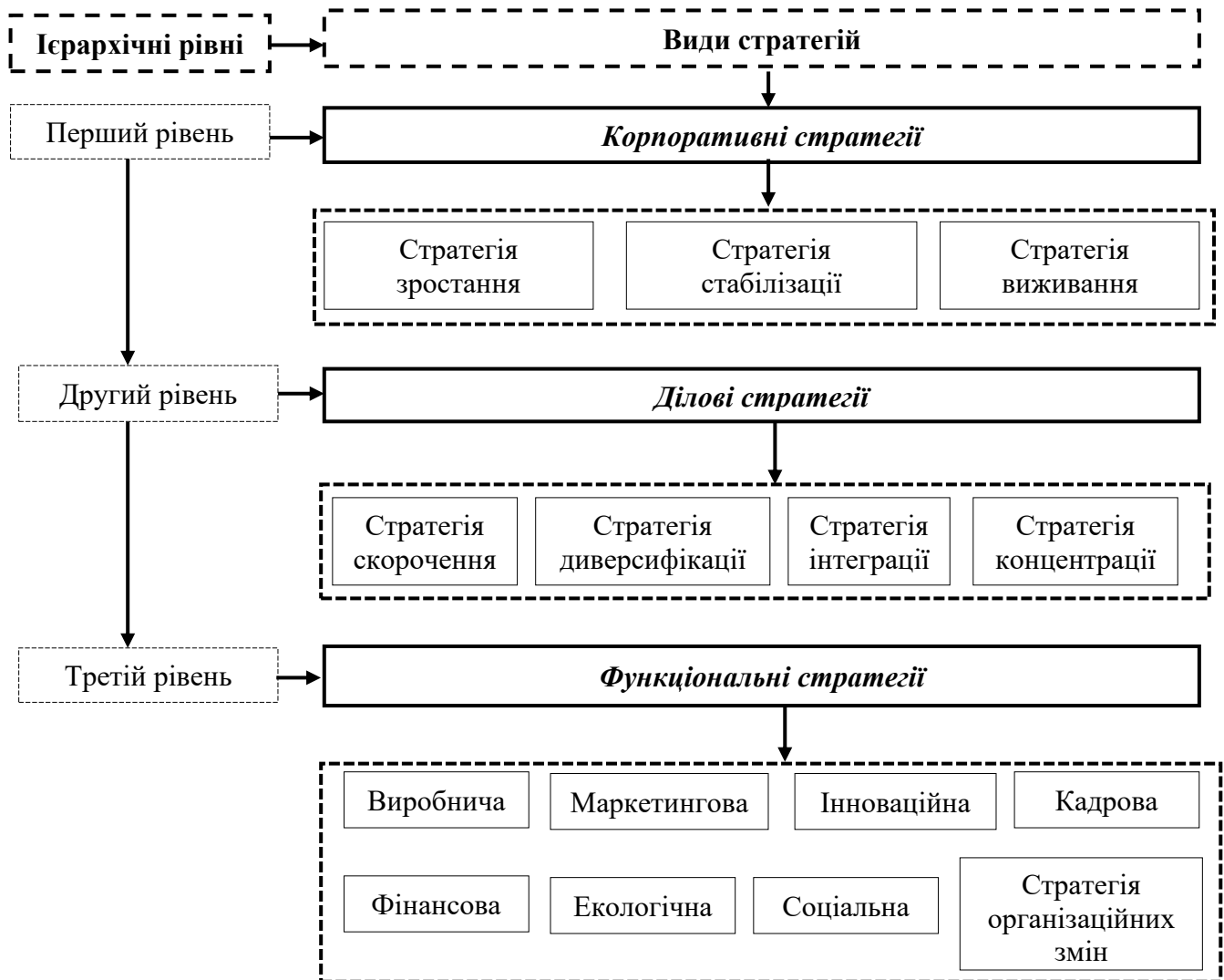
Стратегічний набір включає наступні типи стратегій:

- корпоративна стратегія (зростання, стабілізація, скорочення);
- ділові стратегії (диверсифікації, концентрації, інтеграції, скорочення);
- функціональні стратегії (маркетингова, виробнича, кадрова, інноваційна, фінансова та ін.).

Ієрархію типів стратегій представлено на рис. 2.

Для формування стратегічного набору ПрАТ «ОКЗ» був проведений стратегічний аналіз, в результаті чого була складена матриця SWOT-аналізу. На основі стратегічних рішень матриці було сформовано ділові та функціональні стратегії, які увійшли до стратегічного набору підприємства. Так, до стратегії концентрованого росту увійшли наступні стратегії: розвитку продукту (використання новітніх технологій для підвищення якості та зменшення собівартості продукції, розширення асортименту завдяки впровадженню новітніх технологій, збільшення виробництва продукції низькоцінового сегменту, підвищення конкурентоспроможності за рахунок розробки нових оригінальних видів продукції), розвитку ринку (розширення присутності на міжнародному ринку, збільшення частки ринку за рахунок виходу на нові сегменти вітчизняного ринку збуту).

Щодо стратегії інтегрованого росту, то враховуючи, що ПрАТ «Одеський коньячний завод» входить до структури найбільшого в Європі міжнародного алкогольного холдингу Global Spirits, який являється одним зі світових лідерів у виробництві алкоголю, доцільно скористатися цим для збільшення присутності на світовому ринку [4]. Тим більш, що у зв'язку з військовою агресією, 24 лютого 2022 року холдинг Global Spirits відкликав ліцензію на виробництво та дистрибуцію алкогольної продукції на російському та білоруському ринку [5].

Рис. 2. Ієрархічна класифікація стратегій

Джерело удосконалено автором на основі [3]

Стратегія диверсифікованого росту передбачає впровадження спорідненої диверсифікації, що має на меті вдосконалення роботи із сировиною, тобто коньячними спиртами, розробку напоїв для молодіжного сегменту, а також підвищення конкурентоспроможності за рахунок розробки нових оригінальних видів продукції.

Основними конкурентами ПрАТ «Одеський коньячний завод» є: ПАТ АПФ «Таврія», ОП «Ужгородський коньячний завод», а також ПрАТ «Коктебель» (ТМ «Коктебель»), ПрАТ «Зелений гай» (ТМ «Гринвич»), ПрАТ «Алеф-Виналь» (ТМ «Жан-Жак») [4]. Оцінку конкурентоспроможності ПрАТ «ОКЗ» було проведено методом багатокутника конкурентоспроможності, який показав, що досліджуване підприємство майже за усіма позиціями є лідером ринку коньяку.

Отже, досягнення підприємством поставлених цілей можливе лише за умови, якщо стратегії збалансовані, тому доцільно, щоб різні типи стратегій працювали разом у стратегічному наборі, що сприяє їхньому взаємному

посиленню. Стратегічний набір може змінюватися відповідно до змін на ринку або всередині підприємства. Для того, щоб створити ефективний стратегічний набір, кожна його складова повинна розроблятися за участю фахівців, що знаходяться в тих підсистемах і підрозділах, які будуть розвиватися на основі обраних стратегій. Таким чином забезпечується ефективна координація різноспрямованих стратегій стратегічного набору та реалізація заходів, визначених стратегічними планами, розробленими для здійснення стратегічного набору.

Література:

1. Шершньова З. Є. Стратегія управління : навч. посіб. / З.Є. Шершньова, С. В. Оборська. – К. : КНЕУ, 1999. – 384 с.
2. Демиденко С. Формування стратегічного набору підприємства // Збірник наукових праць ЧДТУ. .№ 29. С. 80-85.
3. Кіндрацька Г. І. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. / Г.І. Кіндрацька. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010.
4. Круш П.В., Токова С.І. Шляхи покращення конкурентоспроможності продукції зат «одеський коньячний завод» Сучасні проблеми економіки і підприємництва: збірник наукових праць. – 2014. – Вип. 13. – С. 255-262.
5. Global Spirits: [Веб-сайт]. URL: <https://globalspirits.com/> (дата звернення: 27.04.2023).

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ ЯК СФЕРИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

**Новикова В.С., студ. СВО «Магістр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – к.ф.н., доц. Шевченко Г.А.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Боротьба з корупцією – це одна з головних сфер громадянської відповідальності, оскільки корупція є серйозною загрозою для права, справедливості та демократії в будь-якій країні. Корупція спричиняє руйнування довіри громадян до державних інституцій, погіршує економічний розвиток та знижує рівень соціальної справедливості.

Боротьба з корупцією є однією з найбільш важливих сфер громадянської відповідальності, оскільки корупція суттєво підриває розвиток суспільства та порушує праве і свободи громадян [1].

Громадянська відповідальність полягає в тому, щоб відчувати відповідальність за свої дії та невідкладно діяти, коли виявляється корупція або інші порушення закону. Кожен громадянин може допомогти боротьбі з корупцією, звернувшись до правоохоронних органів або інших відповідних органів, щоб повідомити про випадки корупції, які він виявив.

Крім того, громадяни можуть бути більш активними в політичному житті своїх країн, вимагаючи від політичних лідерів більшої прозорості та відкритості в управлінні країною. Громадяни можуть також звертатися до органів влади та запитувати інформацію про використання бюджетних коштів, щоб переконатися, що вони використовуються правильно та ефективно [1].

Крім того, громадянське суспільство може бути активним у забезпеченні контролю за діяльністю державних органів та боротьбі з корупцією. Наприклад, громадські організації можуть вести моніторинг діяльності державних органів, виявляти порушення та публікувати звіти про ці порушення [2].

Громадяни мають право та обов'язок брати активну участь у боротьбі з корупцією. Для цього можна використовувати різноманітні засоби, такі як:

1. Публічний тиск та активна участь у громадських організаціях, які працюють над запобіганням корупції та збільшенням прозорості владних процесів.

2. Звернення до правоохоронних органів та інших відповідних інстанцій зі скаргами на випадки корупції.

3. Активна участь у виборчих процесах та підтримка політиків, які прагнуть знизити рівень корупції в країні.

4. Сприяння прозорості та відкритості у власних справах, зокрема, декларування своїх доходів та інших фінансових інформаційних даних.

5. Виконання всіх законів та правил, які регулюють взаємодію між громадянами та владними структурами.

Крім того, громадяни можуть активно підтримувати впровадження антикорупційних законів та програм, допомагати відстежувати випадки корупції та виявляти осіб, які порушують закон.

Існує кілька етичних проблем, пов'язаних з громадянською відповідальністю. Найбільш поширені з них наступні:

1. Самозбереження. Іноді люди не бажають діяти відповідально, оскільки вони переживають за свою безпеку або свої інтереси. Наприклад, участь у протестах може відповідати громадянській відповідальності, але це також може бути небезпечним для людини.

2. Дистанція. Іноді люди відчуються відокремленими від суспільних проблем, які вони спостерігають, і не відчують потреби діяти. Наприклад, люди можуть знати про проблему глобального потепління, але не робити нічого, оскільки вони відчують, що це не їхній прямий обов'язок.

3. Конфлікт інтересів. Громадянська відповідальність може суперечити іншим інтересам, які люди мають. Наприклад, майже кожен з нас залежить від господарської діяльності та бізнесу, але в той же час бізнес може порушувати права людей або діяти шкідливо для навколишнього середовища.

4. Приклад. Люди, які займають важливі посади у владі або бізнесі, мають бути прикладом для інших у плані громадянської відповідальності. Якщо вони не діють відповідально, це може підривати довіру людей до всього процесу.

Громадянська відповідальність може відігравати важливу роль у боротьбі з корупцією, оскільки вона передбачає залучення громадян до активної участі в

житті суспільства та використання їхнього впливу для зміни негативних явищ [2].

Основними способами, які можуть допомогти в боротьбі з корупцією, є:

1. Залучення громадян до контролю за діяльністю державних установ та органів влади. Це можна зробити шляхом публічності та відкритості інформації про дії державних службовців, залучення громадських організацій та активістів до спостереження за роботою державних установ та звернення до правоохоронних органів у разі виявлення корупційних дій.

2. Створення альтернативних механізмів для вирішення проблем, пов'язаних з корупцією. Наприклад, це можуть бути незалежні служби, які надають правову допомогу людям, що стали жертвами корупційних дій, або громадські порадики, які допомагають громадянам відстоювати свої права відносно державних установ.

3. Заохочення громадян до відкритого та прозорого життя. Це можна зробити шляхом залучення громадян до процесів планування та виконання проектів в рамках державної та місцевої влади, організації громадських обговорень та дебатів, а також надання громадських грантів на реалізацію проектів, спрямованих на боротьбу з корупцією та підвищення рівня громадянської свідомості [3].

Література:

1. Клімова С. М., Ковальова Т. В. Організація запобігання та протидії корупції в Україні. Навч. посіб./ С. М. Клімова, Т. В. Ковальова. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістри», 2012. – 200 с.
2. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження: монографія/ [авт..кол.: І. О. Ревак та ін.]; Львів. держ. ун-т внутр. Справ. – Л.: Льв. ДУВС, 2011. – 2019 с.
3. Лациба М. Громадська експертиза діяльності органів виконавчої влади: крок за кроком/ М. Лациба. – К.: Україна, 2010. – 96 с.

ОСНОВНІ ЗАДАЧІ ТА СПЕЦИФІКА МАРКЕТИНГУ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ, ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПЕРЕВАГИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ

Орлова В.О., к.ю.н., доцент

Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Логістика є важливою складовою сучасного бізнесу, яка забезпечує оптимальний розподіл ресурсів та ефективне управління логістичними системами. Україна не стала винятком і на початку 2000-х років логістичні процеси швидко зростали. Зростаючий інтерес до управління логістичними системами призвів до значного збільшення обсягу наукових досліджень у цій галузі. Україна має потенціал для розвитку логістичної галузі, проте на даному етапі вона не може повністю використати свої можливості. Серед основних завдань логістики в Україні є забезпечення ефективної логістичної інфраструктури, ефективного використання транспорту та зберігання товарів, а також підвищення кваліфікації фахівців для роботи в даній галузі. Особливості функціонування логістичних систем в Україні пов'язані з рядом факторів. Одним з головних факторів є розвиток інфраструктури. Україна має значний потенціал у будівництві логістичної інфраструктури, але на жаль, реалізація цього потенціалу гальмується недостатньою увагою до цього питання. Особливості логістичних систем в Україні пов'язані з рядом особливостей, таких як: географічне положення, довжина кордонів, характер міжнародної торгівлі, розвиток економіки та культурні і історичні традиції. Однією з переваг є наявність більшого числа транспортних вантажівок, в порівнянні з Китаєм, багатьма країнами Європи тощо, це може бути корисним для транспортно-логістичних підприємств. Надзвичайно важливою складовою логістичної системи України є портова інфраструктура, яка забезпечує зв'язок держави зі світом та є вагомим фактором в конкуренції логістичного виміру. Крім того, наступним важливим фактором є питання ефективного використання ресурсів. Часто в Україні буває, що ресурси використовуються не ефективно. Невід'ємним елементом логістики є транспортування товарів. В Україні недостатньо розвинена транспортна мережа, що впливає на логістичні процеси. Крім того, деякі віддалені місця можуть бути відокремлені від логістичної мережі, що може призвести до збільшення вартості транспортування товарів. Також в Україні присутні проблеми зі зберіганням товарів. Часто склади не відповідають сучасним вимогам, а їхнє устаткування досить застаріле. Це може призвести до зниження якості зберігання товарів та збільшення загальної витрати на логістичний процес в цілому. Україна має потенціал для розвитку логістичної галузі, але на даний момент вона не може використати повністю свій потенціал, через низький рівень розвитку логістичної інфраструктури, застарілим технологіям, проблемами з транспортуванням та зберіганням товарів. З умов своєчасного та відповідного вирішення цих проблем Україна може досягти нового рівня розвитку логістики. Однією з ключових складових логістики є

маркетинг, який є ключовим фактором ефективної взаємодії між клієнтами та підприємствами в межах логістичної системи. Маркетинг в логістиці є системою поведінки, спрямованою на установлення, підтримку та розвиток стійких взаємовідносин між учасниками логістичної системи. Важливість маркетингу в логістиці полягає в тому, що він дає змогу зрозуміти потреби споживачів та взаємодіяти з ними, щоб забезпечити оптимальний рівень обслуговування та задоволення потреб. Основні завдання маркетингу в логістиці полягають у визначенні вимог та потреб споживачів, складанні ефективної стратегії взаємодії зі споживачами, підвищенні ефективності логістичних процесів і забезпеченні максимальної задоволеності клієнтів, для підвищення конкурентоспроможності. Маркетинг у логістиці означає адаптацію споживацьких потреб та уподобань до дійсної логістики підприємства. На жаль, українські логістичні системи ще не досягли оптимального рівня розвитку, що обмежує їхню конкурентоспроможність та можливості ефективного використання маркетингових інструментів. В Україні проблемами логістики є недостатній розвиток транспортної інфраструктури, відсутність національної логістичної системи, недостатня кількість кваліфікованих фахівців, невідповідність законодавства сучасним вимогам, відсутність законодавчих норм та регулювань в логістичній сфері. Українська логістична система має потенціал для розвитку, але її конкурентоспроможність залежить від залучення інвестицій та ефективного використання маркетингових інструментів.

Маркетинг та логістика- складові успішного бізнесу. Уточнення вимог та потреб клієнтів дозволяє забезпечити оптимізацію логістичних процесів та досягнення ефективності підприємств. Україні в розвитку логістики, треба враховувати характерні для країни особливості логістичної системи та вирішувати проблеми, що заважають її ефективному функціонуванню. Подальший розвиток залежить від міжнародної співпраці, підвищення кваліфікації фахівців, налагодженні національної логістичної системи. Потрібно сприяти розвитку логістики в Україні, це дозволить прискорити розвиток національної економіки та підвищити конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

Література:

1. Крикафський Є., Похильченко О., Фертич М. Логістика та управління ланцюгами поставок. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 848 с.
2. Майкл Хуго. Логістика. Керівництво для фахівців. 2020. 256 с.
3. Литвиненко С.Л., Трегубов О.С., Войцеховський В.С., Семенда О.В., Попова Ю.М., Кайдакова Т.В. Маркетинг в підприємницькій діяльності та управління продажем логістичних послуг. К. : Видавничий дім «Кондор», 2021. 280 с.

СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БОРОШНОМЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

**Рибчинська Є.Р., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ
Науковий керівник – д.е.н., проф. Басюркіна Н.Й.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Важливою складовою харчування населення є зерно, зокрема продукти його переробки – хліб, крупа, макаронні та інші борошняні вироби. Дослідження споживання продуктів харчування у світі доводить, що близько 55 % білків, 70 % вуглеводів та 15 % жирів припадає на частку зерна.

Україна є одним із головних світових виробників зернових культур, експорт яких забезпечує країні значну частину валютної виручки. Із зернових тут вирощується та експортується переважно пшениця, кукурудза, ячмінь і жито, а також виробляється борошно. Через повномасштабне російське вторгнення і низку викликаних ним логістичних, фінансових і безпекових проблем експорт зернових із України значно скоротився. Згідно з даними Мінагрополітики України, з початку 2022/2023 маркетингового року (МР) і до кінця березня 2023 р. Україна відвантажила за кордон на 21 % менше зернових порівняно з 2021/2022 МР – 35,4 млн тонн проти 44,8 млн тонн [1].

В розрізі культур є відставання по темпам експорту основних зернових культур з початку 2022/2023 МР (період з 1 липня 2022 р. по 21 березня 2023 р.) – пшениці відвантажено 12,3 млн тонн (на третину менше за аналогічний період 2021/2022 МР), ячменю – 2,2 млн тонн (в 2,53 рази менше). Темпи експорту кукурудзи протягом вказаного періоду то випереджували показники за минулий МР, то відставали, і зараз дорівнюють 21 млн тонн, що на несуттєві 3 % більше показників минулого періоду. Оптимізм в цьому випадку надає лише експорт борошна, який серед українських зернових культур і продуктів їх переробки знаходиться в відчутному “плюсі” – 59 %, або 109 тис. тонн проти 68,4 тис. тонн за аналогічний період в минулому сезоні [1]. Тобто, Україна в нинішньому 2022/23 маркетинговому році (МР) демонструє стабільне зростання експорту борошна в порівнянні з минулим сезоном 2021/2022 МР.

Згодні з думкою аналітиків українського ринку борошна, що головними чинниками розвитку ринку борошна України є такі [2]:

- втрата чи зупинка потужностей через війну;
- складність обліку виробництва борошна;
- порушення логістичних ланцюжків;
- міграційні процеси і складність прогнозування споживання;
- значні перехідні залишки пшениці;
- формування великих залишків висівок;
- регіональний перерозподіл виробництва і споживання борошна;
- підвищення вартості ресурсів; к
- коливання цін та курсу валют;
- значні логістичні витрати.

Тенденція до збільшення експорту українського борошна в нинішньому маркетинговому сезоні спостерігається в другій половині 2022 року, коли в повній мірі став відчутним вплив від скасування імпорتنних мит, квот і заходів торгового захисту ЄС щодо України. Завдяки цьому, якщо в кінці липня 2022 року темпи відвантаження борошна за кордон відставали від показників минулого сезону більше ніж в 3 рази, то в середині вересня відставання скоротилось до 30 %, в кінці листопада тренд змінився на протилежний, а в середині березня 2023 року ріст експорту склав вищенаведені 59 %.

Експорт борошна з України збільшився завдяки тому, що Європа надала можливість безмитно поставляти українську сільгосппродукцію на свій ринок після блокади Росією українських морських портів. Більша частина цього продовольчого товару відправляється на європейський ринок, а частина далі транзитом спрямовується до третіх країн через морські порти ЄС, зокрема, Польщі. З іншого боку, Україна втратила можливість прямих морських відвантажень на Близький Схід і в Африку, тому що морські перевози можливі лише по “зерновому” коридору, через який транспортується лише зерно.

Зростання експорту українського борошна за вісім місяців 2022/2023 МР (липень 2022 р. – лютий 2023 р.) оцінюється в 30 % – 95,1 тис. тонн проти 66,7 тис. тонн за 8 міс. 2021/2022 МР. За цей час в Україні відбулась максимальна переорієнтація ринків експорту борошна, що показує наведена нижче таблиця.

Таблиця 1 – Основні імпортери та обсяги імпорту за 8 місяців 2021/2022 і 2022/2023 МР, тис. тонн [2]:

2021/2022 МР (8 місяців)	2022/2023 МР (8 місяців)	2021/2022 МР (8 місяців)	2022/2023 МР (8 місяців)
ОАЄ - 13,9	Молдова - 23,7	Джибуті - 4,7	Туреччина - 4,8
Палестина - 11,4	Польща - 14,6	Ангола - 2,4	Ізраїль - 4,4
Сомалі - 10,9	Румунія - 10	Білорусь - 0,9	Угорщина - 4,4
Ізраїль - 10,5	Палестина - 9,5	Венесуела - 0,5	ОАЄ - 3,8
Молдова - 9,3	Хорватія - 5,34	Мадагаскар - 0,5	Словаччина - 3,3

Основною причиною зростання поставок борошна стало збільшення відвантажень в країни Євросоюзу через зняття митних обмежень, завдяки чому частка ЄС за рік (з довоєнного січня 2022 р. по січень 2023 р.) підскочила в більш ніж 20 разів – з 2 % до 44 % [2].

Нині Україна є конкурентною на світовому ринку борошна через дешеву і доступну сировину та відміну європейських мит. Борошномельна промисловість використовує залишки пшениці врожаю 2021-2022 років, які були сформовані в зернохосовищах, але через війну не експортовані і не перероблені. В країні досі зберігаються значні обсяги перехідних залишків пшениці, внаслідок чого борошномели зараз працюють в маркетинговому циклі великої пропозиції пшениці і низьких цін на неї. В нинішньому сезоні борошно у України купує навіть Туреччина – один із найбільших світових виробників цієї продукції. Це свідчить про економічну доцільність виробництва борошна в Україні навіть в порівнянні з турецькими млинами, які спеціалізуються на масовому виробництві. Прогнозувати терміни збереження експортної привабливості українського борошна нині представляється неможливим. Так, зниження його

конкурентоздатності може розпочатись у другій половині 2023 р. Відрив експорту з попереднім роком, скоріше за все, не буде нарощуватися. Зараз суттєво зменшилися посівні площі під пшеницю, що вже в наступному МР, тобто уже в цьому календарному році, внесе корективи у виробництво пшениці. Ціна на пшеницю буде зростати, а з нею зростатимуть ціни на борошно, що призведе до втрати конкурентоспроможності українських борошномелів на європейському ринку в будь-який момент.

Прогнозується зменшення врожайності пшениці та її гірша якість через економію аграріїв на матеріально-технічному аспекті рослинництва в умовах війни. Але конкурентоздатність українського борошна і сприятливі умови для промисловості підтримуватиме великий зовнішній попит, який сприятиме збереженню обсягів виробництва борошна.

Через міграцію населення в Україні внутрішній попит на борошно невеликий, вся вирощена пшениця не перероблюється, і скорочення її врожаю несуттєво впливатиме на конкурентоздатність борошномельної промисловості. Крім того, скороченню виробництва борошна в певній мірі завадив ажіотажний попит на харчові продукти тривалого зберігання, викликаний початком повномасштабної війни. Згодні з думкою експертів, що виробництво борошна залишиться приблизно на попередньому рівні в порівнянні з минулим сезоном, який теж пройшов умовах війни, але скоротиться у порівнянні з довоєнними роками. Уточнимо, що точні дані виробництва продукції АПК, в тому числі борошна, нині засекречені Державною службою статистики через воєнний стан.

Найближчим часом не очікується різкого і значного здорожчання борошна на внутрішньому ринку, а зміна цін буде викликана переважно загальними макроекономічними чинниками, що можуть значно змінюватись в залежності від перебігу війни.

Україна має достатні запаси пшениці та потужності для її переробки, тому зростання експорту борошна не призведе до зростання ціни на даний продукт. Можливе зростання цін на борошно буде пов'язане з поступовим відновленням ціни на пшеницю на внутрішньому ринку після різкого падіння з початком війни. Завдяки поступовому налагодженню експорту ціни на зернові нині потрохи збільшуються, але ще не досягли довоєнного рівня. Ця ситуація дуже не вигідна для аграріїв – виробників сировини для млинів, які через низку спровокованих війною чинників в 2022 р. вирощували зернові зі збитком.

В майбутньому очікується здорожчання борошна вслід за пшеницею. В минулому році ціни на нього на внутрішньому ринку практично не виросли, а в окремих випадках навіть зменшилися через переважання виробництва над внутрішнім споживанням. Згідно з даними Держстату кілограм борошна в лютому 2023 р. подорожчав в середньому по Україні на 7 % в порівнянні з лютим 2022 р. – до 16,71 грн з 15,65 грн. За рік війни найвища середня ціна борошна спостерігалась в травні 2022 р. – 18,31 грн, після чого з жовтня по лютий вона коливалась в діапазоні 16,71-16,94 грн. На початок березня 2023 р. борошно вищого і першого ґатунку для подальшої переробки пропонувалось відповідно в

межах 11-12,5 тис. грн/тонну і 10,6-12 тис. грн/тонну з умовою доставки продавцем на переробний завод [2].

Через російську блокаду українських морських портів і обмеження “зернового коридору”, експорт борошна із України через Чорне море зупинений. Географія українського експорту суттєво змінилася через руйнування традиційних ланцюгів поставок, і наразі борошно можна експортувати лише через західні кордони, оскільки дія “зернової угоди” на нього не розповсюджується. В українські морські порти в рамках “зернової ініціативи” заходять тільки судна-зерновози для експорту агросировини, а борошно на зовнішні ринки постачається переважно в контейнерах автомобільним і залізничним транспортом, та через річні порти на Дунаї. Виробники стратегічно правильно скористалися новою можливістю і почали нарощувати відвантаження в Європу. В найбільш виграшній позиції виявилися підприємства із західних областей України, які вже значно наростили потужності виробництва для європейського ринку, та налагоджують перевозки автомобільним і залізничним транспортом, поки є така можливість.

В Україні нині існує профіцит на ринку борошна. З одного боку, його виробництво зменшилося через російську агресію, знищення частини борошномельних підприємств, а з іншої, внутрішній попит сильно скоротився через виїзд значної частини населення за кордон і потрапляння під тимчасову окупацію громадян деяких областей. Українська борошномельна промисловість була так організована, що значна кількість млинів розташувалась в регіонах з значною кількістю населення і обсягами виробництва зернових культур – в східних, центральних і південних областях України, внаслідок чого більше постраждала від війни. Баланс цих факторів і призвів до нинішнього профіциту пропозиції на ринку борошна. Зараз українські численні потужності вводяться в експлуатацію, тому що на тлі відновлення споживчого попиту знов запрацювали маленькі млини, які по декілька років простоювали, а тепер знову почали виробляти борошно на регіональному рівні, щоб на локальному рівні задовільнити потреби місцевих хлібопекарів.

В результаті аналізу і групування думок експертів [2] нами зроблено висновок, що починаючи з другої половини минулого року борошномельна промисловість України відчула на собі переваги відміни мит і квот до Євросоюзу, які найбільш суттєво вплинули на конкурентоздатність 36 експортних позицій української сільськогосподарської та харчової продукції. Також через наявні обмеження на відвантаження українського борошна в неєвропейські країни, критично важливим є запровадження митної лібералізації з ЄС на постійній основі. Це суттєво допоможе відновленню економіки України, сприятиме надходженням експортної виручки і заміщенню російських і білоруських товарів в ЄС українською продукцією. Для українських борошномелів це є стратегічним шансом підвищити ефективність.

Література:

1. Сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України.

[Електронний ресурс]. URL: <https://minagro.gov.ua/> .

2. Рибчинський Р.С. Доповідь на Міжнародній бізнес конференції «Український хліб, крупи, борошно та макарони на шляху до ЄС» 27-29 жовтня 2022 р., м. Львів.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОГО ЗЕРНА

Коцюк А.С. студ. СВО «Магістр» ф-ту ТЗіЗБ
Науковий керівник – к.е.н., доц. Шалений В.А.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Органічне зерно та продукти переробки органічного зерна здобувають все більшу популярність в світі. Вони вважаються більш корисними та екологічно чистими, оскільки не містять хімічних добрив, пестицидів та інших шкідливих речовин.

Органічне зерно – це зерно, яке вирощується без синтетичних добрив та пестицидів при використанні природних методів, таких як використання органічного розплідника та повернення в ґрунт органічного матеріалу [1].

Перевагами вирощування органічного зерна вважають наступні [2]:

- екологічна чистота та висока якість (органічне зерно та продукти переробки органічного зерна не містять шкідливих речовин, що використовуються в синтетичних добривах та пестицидах);
- смакові властивості (значна кількість людей вважає, що органічне зерно має більш насичений та приємний смак);

Відповідно до звіту ООН про стан світової продовольчої безпеки, у світі близько 815 мільйонів людей страждають від голоду, тоді як інші 2 мільярди людей стикаються з проблемами, пов'язаними з надмірним споживанням харчів. Органічне зерно та продукти його переробки можуть допомогти вирішити ці проблеми, оскільки органічне виробництво зерна дозволяє знизити вплив землеробства на навколишнє середовище та здоров'я людей і тварин, збільшує врожайність та забезпечує стабільний дохід для сільських господарів [3].

Органічне виробництво зерна також сприяє збільшенню біорізноманіття в землеробстві, зменшенню впливу землеробства на клімат, а також покращенню якості ґрунту та води.

Органічне зерно має також відмінні якості, такі як більш високі рівні антиоксидантів, вітамінів та мінералів порівняно з конвенційним зерном. Органічне зерно може бути вирощене на різних типах ґрантів, включаючи ті, які не підходять для вирощування конвенційних культур.

Підприємництва діяльність у сфері вирощування та продажу органічного зерна вимагає відповідної стандартизації та сертифікації. Сертифікація органічного зерна здійснюється відповідно до встановлених міжнародних стандартів, які гарантують його високу якість та відповідність найвищим вимогам [4].

Одним з найбільш відомих та використовуваних міжнародних стандартів є стандарт Європейського Союзу щодо органічного виробництва. Цей стандарт був прийнятий у 1991 році та включає в себе вимоги до всіх етапів виробництва органічної продукції, включаючи вирощування, зберігання, транспортування та переробку органічного зерна. Органічне зерно, яке відповідає стандартам ЄС, має право на використання відповідного логотипу та позначки «органічний».

Окрім стандартів Європейського Союзу, існують також міжнародні стандарти та сертифікаційні органи, які працюють у різних країнах світу. До них входять, зокрема, USDA National Organic Program (США), Japanese Agricultural Standard (Японія), Canadian Organic Standards (Канада), Bio Suisse (Швейцарія), Organic Food Chain (Австралія), Soil Association (Великобританія) та інші.

У разі відповідного виконання всіх вимог та відповідності вимогам сертифікації, виробник отримує органічний сертифікат. Цей сертифікат підтверджує, що продукція вироблена відповідно до вимог стандартів органічного виробництва [5].

Для отримання органічного сертифікату виробник повинен пройти процедуру сертифікації, яка включає перевірку того, що виробник використовує методи вирощування, які відповідають вимогам органічного виробництва, і що на його господарстві не використовуються хімічні добрива, пестициди та інші хімічні речовини, заборонені в органічному виробництві.

Органічний сертифікат може бути виданий різними організаціями, які проводять сертифікацію органічної продукції. Найвідоміші організації-сертифікатори, що діють в Україні, включають Organic Standard, EcoCert, Control Union Certifications [6].

Світовий ринок органічної продукції щороку зростає, але його стан та тенденції розвитку в різних країнах можуть відрізнятись.

За даними ФАО, найбільшими виробниками органічного зерна є країни ЄС, а саме Італія, Іспанія та Німеччина. Також значні обсяги органічного зерна вирощуються в Аргентині, США та Китаї. Що стосується продуктів переробки органічного зерна, то найбільш популярними є мука, крупи, хліб та кондитерські вироби [3].

За даними Research and Markets, ринок органічного зерна буде зростати впродовж наступних років, зокрема завдяки збільшенню попиту на органічні продукти споживання, особливо в країнах з розвинутою економікою, таких як Європейський союз, США, Японія та інші [3].

У 2022 році світовий ринок органічного зерна становив близько 10 млрд доларів США і очікується, що цифра зросте до 16 млрд доларів США до 2025 року. Збільшення попиту на органічні продукти викликане рядом факторів, включаючи збільшення обізнаності споживачів про переваги органічних продуктів, більшу увагу до здорового способу життя, підвищення екологічної свідомості та збільшення доходів. Європейський союз залишається найбільшим регіональним ринком органічних продуктів, з 13,5 млн гектарів землі, де вирощуються культури відповідно до стандартів органічного землеробства, що складає понад 40% від загальної площі органічних земель у світі. Найбільшими

гравцями на світовому ринку органічного зерна є компанії-лідери в галузі, такі як Cargill, General Mills, Hain Celestial, Organic Valley та інші [3].

Хоча світовий ринок органічного зерна та продуктів переробки органічного зерна знаходиться у стадії активного розвитку, він стикається з рядом проблем, таких як низька врожайність, високі витрати на вирощування органічних культур та недостатня інфраструктура для зберігання та транспортування органічних продуктів. Також, необхідно враховувати велику кількість факторів, що можуть вплинути на розвиток ринку, таких як кліматичні зміни, економічна ситуація, рівень споживчої здатності населення та інші. Отже, для стабільного розвитку ринку органічного зерна актуальними питаннями є вдосконалення технології виробництва та забезпечення якості продукції, а також розвиток маркетингових стратегій.

В цілому розвиток виробництва органічного зерна в Україні має великі перспективи. Значний інтерес до виробництва органічної продукції в Україні виявляють іноземні інвестори, що має сприяти розвитку виробництва органічного зерна в країні. Крім того, наявність достатньої кількості вільної землі, сприятливі кліматичні умови та відносно низькі витрати на виробництво органічного зерна в порівнянні з іншими країнами, також мають забезпечити перспективи розвитку виробництва органічного зерна в Україні [1].

Однак, на шляху до розвитку виробництва органічного зерна в Україні є певні виклики. Окрім очевидних перепон розвитку виробництва органічного зерна через збройну агресію РФ, в середньо- та довгостроковій перспективі актуальними питаннями є розвиток інфраструктури для переробки органічного зерна в Україні, а також забезпечення якості та відповідності продукції міжнародним стандартам. Також важливо забезпечувати підтримку від держави та розвивати експортні канали для органічного зерна та продуктів його переробки.

Зважаючи на потенційні переваги вирощування органічного зерна та збільшення попиту на органічні продукти, можуть бути запропоновані наступні шляхи інтенсифікації процесу виробництва органічного зерна в Україні:

- підвищення свідомості фермерів та інших учасників аграрного ринку щодо переваг органічного виробництва та відповідних стандартів і сертифікації;
- розвиток інфраструктури для виробництва, зберігання, переробки та експорту органічного зерна та продуктів переробки;
- підтримка від держави у вигляді пільг, субсидій, податкової політики тощо, що стимулюватиме виробництво органічного зерна та зменшуватиме витрати на сертифікацію;
- розвиток ділових зв'язків з іноземними партнерами та збільшення експорту органічного зерна та продуктів переробки;
- підтримка наукових досліджень та розробок у галузі виробництва органічного зерна та нових технологій;
- створення маркетингових кампаній та просування органічних продуктів на внутрішньому та зовнішньому ринку;

– встановлення відповідних стандартів якості та безпеки для органічного зерна та продуктів переробки та їх відповідна контрольна діяльність.

Безумовно, практична реалізація комплексу запропонованих заходів в контексті підвищення ефективності виробництва органічного зерна, можлива лише після закінчення військових дій. Більш того, з урахуванням необхідності відбудови економічного потенціалу країни, запропоновані заходи матимуть виключну актуальність.

Література:

1. Стоволос Н.Б. Концептуальні засади формування органічного сектору АПК. *Ефективна економіка*. 2016. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4982> (дата звернення: 10.04.2023).
2. Organic Trade Association. (2021). Organic Industry Survey. URL: <https://ota.com> (дата звернення: 11.04.2023).
3. Чичкало-Кондрацька І.Б., Новицька І.В. Світовий досвід просування органічної продукції. *Ефективна економіка*. 2018. №2. URL: <http://ojs.dsau.dp.ua/index.php/efektyvna-ekonomika/article/download/1064/983> (дата звернення: 14.04.2023).
4. Мельник В.О. Генеза правового регулювання міжнародних відносин у сфері органічного виробництва. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування*. 2014. В. 197. Ч. 3 URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pravo/article/download/1639/1591> (дата звернення: 16.04.2023).
5. Паламарчук Т. М., Русак О.П. Аналіз національного розвитку органічного виробництва в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. В.18. Ч.2. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/18_2_2018ua/28.pdf (дата звернення 18.04.2023).
6. IFOAM – Organics International. (2021). URL: <https://www.ifoam.bio/> (дата звернення: 11.04.2023).

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РИНКУ КОРМІВ У СВІТІ

Малакі Ф.С., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗІЗБ
Науковий керівник – к.т.н., доц. Чернега І.С.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Ринок кормів є важливою галуззю виробництва продуктів харчування, і проблеми, пов'язані з цим ринком, можуть мати серйозні соціально-економічні наслідки. Соціально-економічні проблеми на ринку кормів пов'язані з взаємодією економічних та соціальних факторів, що відображаються на якості та доступності кормів, а також на доходах та життєвому рівні населення. Деякі з цих проблем:

1. Низький рівень життя та заробітної плати в деяких країнах може змушувати людей зменшувати витрати на корм для своїх тварин, що може призвести до низької якості та виробництва тваринницької продукції.

2. Нерівність в розподілі землі та ресурсів може призводити до концентрації виробництва кормів у великих аграрних компаніях, що може знижувати конкуренцію та підвищувати вартість кормів.

3. Надмірне використання хімічних добрив та пестицидів у виробництві кормів може призвести до забруднення довкілля та впливати на якість та безпеку кормів.

4. Відсутність ефективного контролю та регулювання якості кормів може призвести до появи шкідливих речовин у кормах, що може становити загрозу для здоров'я тварин та людей.

5. Високі технологічні витрати на виробництво кормів та конкуренція на ринку можуть призводити до зниження доходів виробників кормів та підвищення вартості кормів для покупців.

Розв'язання цих проблем може включати ефективний контроль якості та безпеки кормів, зменшення використання хімічних добрив та пестицидів, розвиток біологічних методів виробництва кормів та збільшення доступності та конкурентоспроможності.

Ось декілька шляхів вирішення цих проблем:

- розвиток ефективнішої технології вирощування кормів, яка зменшує витрати на виробництво кормів, збільшує врожайність та покращує якість кормів;
- розвиток більш стійких сортів рослин, що можуть вирощуватися в умовах зміни клімату та природних катастроф;
- використання різних джерел кормів, таких як альтернативні білкові джерела (наприклад, комахи, водорості), або відновлювані джерела (наприклад, відходи продуктів харчування, молочної промисловості);
- поліпшення логістики та транспортування кормів, що дозволяє зменшити витрати на перевезення кормів, покращити доступність кормів у віддалених регіонах та збільшити конкурентоспроможність на ринку;
- розвиток програм інноваційного підтримання, фінансових стимулів та інших заходів, що сприяють зменшенню витрат на виробництво та забезпеченню доступу до якісних кормів;
- забезпечення стандартів якості кормів, що дозволяють споживачам отримувати надійну інформацію про вміст та якість кормів.

Ці проблеми потребують розв'язання з боку виробників кормів, урядів та міжнародних організацій, що займаються розвитком сільського господарства та харчуванням. Важливо забезпечити стабільність на ринку, підтримувати конкурентоспроможність виробників та забезпечувати якісні корми за доступною ціною для покупців.

Література:

1. Індустрія кормів: на порозі поглибленої переробки сировини. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichniy-hektar/item/11888-industriia-kormiv-na-poroz-pohlyblenoi-pererobky-syrovyny.html>
2. Кормова база: ринок кормів для хатніх тварин відновлюється і має потенціал росту вже у цьому році. URL: <https://delo.ua/business/kormova-baza-rinok-kormiv-dlya-xatnix-tvarin-vidnovlyujetsya-i-maje-potencial-rostu-vze-u-cyomu-roci-413138/>
3. Воронєцька І.С. Результативність діяльності внутрішнього ринку кормів в Україні / І.С. Воронєцька, О.О. Кравчук, І.І. Петриченко, Н.А. Спринчук, Г.В. Корнійчук // Корми і кормови робництво. – 2020. – Випуск 90. – С. 191-204.
4. Інструментарій регулювання ринку кормів у контексті забезпечення конкурентоспроможності та розвитку сільських територій / Ю. Шарило, Н. Вдовенко, С. Боярчук, В. Герасимчук, Р. Коновалов // Економічний аналіз. – 2022. – Том 32. – № 2. – С. 216-227.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ СТАРТ-АПІВ В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Жигунов Д.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ
Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Кривонігова І.Г.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Постановка проблеми. Харчова промисловість є однією з найважливіших галузей економіки України, яка забезпечує продовольчу безпеку держави, задовольняє потреби населення в якісних і безпечних продуктах харчування, створює значну частину валового внутрішнього продукту та займає лідируюче місце у світовому експорті аграрної продукції. Однак харчова промисловість також стикається з рядом проблем та викликів, які гальмують її розвиток та погіршують її конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках. Серед них можна виділити неефективне нормативно-правове регулювання, низький рівень інноваційності та інвестиційної привабливості, застаріле матеріально-технічне забезпечення, недостатню диверсифікацію ринків збуту, зменшення прибутковості підприємств тощо [1]. У зв'язку з цим актуальним є пошук нових напрямків та перспектив розвитку харчової промисловості в сучасних умовах глобалізації та інтеграції.

Одним із таких напрямків є створення та розвиток стартап-проектів у харчовому секторі. Стартап - це новий бізнес-проект або попередня версія продукту, який має високий потенціал для швидкого зростання та масштабування на ринку. Стартапи характеризуються інноваційним підходом до задоволення потреб споживачів, використанням сучасних технологій, гнучким управлінням та експериментальною перевіркою гіпотез. Стартапи можуть стати джерелом нових ідей, продуктів та послуг для харчової промисловості, а також сприяти

покращенню її ефективності, конкурентоздатності та соціальної відповідальності.

Основною метою даної роботи є дослідження перспективних напрямків для створення стартапів в галузі харчової промисловості шляхом аналізу світових тенденцій розвитку та українського досвіду.

Результати. На протязі більшого часу свого існування харчова промисловість розглядалася як досить традиційна, з низьким рівнем технологічності та використання інноваційних розробок, але в останні роки все змінилося, на ринку з'явилися різноманітні стартапи, діяльність яких здатна привести до значних змін у функціонуванні харчової галузі. Наше дослідження дозволяє виділити наступні тренди, що представляють найбільш перспективні напрямки розвитку харчових технологій.

Лідером у сфері інвестування на сьогоднішній день є різноманітні сервіси щодо доставки їжі користувачам. Традиційно, користувачі проявляли недовіру щодо замовлення їжі онлайн, але пандемія коронавірусу вплинула на споживацькі уподобання. Сфера доставки їжі бурхливо розвивається у всьому світі. В Україні можна навести такі приклади як eda.ua, raketa, Glovo, які здійснюють доставку харчових продуктів та страв з супермаркетів і ресторанів. Обсяг ринку доставки готової їжі в Україні досяг 200 млн. доларів, про цьому очікується його зростання в 20-25% щорічно [2]. З'явилися ресторани, які взагалі не мають власного приміщення для розміщення відвідувачів, а працюють лише на виконання замовлень онлайн, в міжнародній практиці вони здобули назву shared kitchen або dark kitchen. Ці заклади зменшують витрати на утримання приміщення та потребують менше початкових інвестицій. Прикладом такого роду компаній на Україні є стартап Foodz [3].

Другим за величиною напрямком розвитку є створення штучних білків, зокрема заміщення тваринних продуктів рослинними. Можна відмітити такі технології, як пресування горохового та рисового белків, щоб сформувати волокнисті структури, подібні до тваринних (Beyond Meat), виробництво альтернативних відомих м'ясних продуктів, таких як курячі нагетси, з жовтого гороху (Nowadays), виробництво альтернативних стейків з сої, пшениці та овочевих жирів (Redefine Meat), виробництво харчових продуктів із комах (JIMINI's, Ento). Іншим напрямком є культивування ствольових клітин тварин у лабораторії задля отримання натурального м'ясного продукту без необхідності відгодовування та вбивства тварин. Такі технології розробляються такими компаніями, як JUST Meat, Upside Foods, SuperMeat. Третім напрямком є використання процесів ферментації задля створення аналогів м'ясних (Solar Foods) або молочних (Quorn Foods) клітин. Стартапи цього напрямку з'являються і в Україні, наприклад, компанія Eat Me At виробляє фарш із сої з додаванням дріжджових екстрактів [4].

Третім зростаючим напрямком є інновації у сфері пакування продуктів, у першу чергу, біорозкладана упаковка, яка виробляється, наприклад українським стартапом FoodBIOPack, при чому упаковка цієї компанії є не лише біорозкладаною, а ще й їстівною. Також, перспективним напрямком є

виробництво smart пакування, яке здатне вимірювати певні характеристики продукції, наприклад, ступінь свіжості, температуру, захищати продукти від псування [5]. В Україні подібні технології ще рідкість, але вони активно впроваджуються в усьому світі, так компанія Zest Fresh розробляє пакування з датчиками температури для моніторингу під час транспортування, пакування Keep-it Technologies мають індикатор закінчення строку придатності.

Сучасні технології Data Science зробили можливою персоналізацію харчування. З'являються програмні рішення, які можуть використовуватися закладами громадського харчування задля персональних рекомендацій клієнтам. Наприклад, стартап Winc вивчає уподобання клієнтів щодо вин, та відправляє їм пакети вин щомісячно за підпискою.

Висновки. Україна має великий потенціал для розвитку фудтеху, оскільки вона є одним з найбільших аграрних експортерів у світі, має сильну ІТ-галузь та активну споживчу аудиторію. Наявні стартапи в галузі харчової промисловості вже привернули увагу інвесторів та партнерів із-за кордону. Подальший розвиток технологій у цій сфері матиме позитивний вплив не лише на економічний розвиток країни та її міжнародну конкурентоспроможність, але й на безпечність, сталість, корисність та смакові властивості харчування.

Література:

1. Римар О. Г., Мазуркевич І.О. Проблеми та перспективи розвитку харчової промисловості України. Економіка та держава. 2021. №3. С. 66-70.
2. Є. Нетребя. Стартапи на їжі: 7 головних foodtech-компаній в Україні. Режим доступу: <https://tech.liga.net/technology/opinion/startapy-na-ede-7-glavnyh-foodtech-kompaniy-v-ukraine>
3. Foodtech-стартап Foodz залучив інвестиції від МХП, який отримав 20% компанії. Режим доступу: <https://retailers.ua/news/menedjment/12330-foodtech-startap-foodz-ukraine-privlek-investitsii-ot-mhp-kotoryiy-poluchil-okolo-20-kompanii>
4. Дудко В. Зробити смачну котлету з рослинних інгредієнтів не проблема навіть в Україні. Стартап Eat Me At знає як. Forbes Ukraine. Режим доступу: <https://forbes.ua/innovations/myaso-dlya-travoidnikh-31122020-803>
5. Гавва О.М., Токарчук С.В., Кохан О.О. Smart-пакування для харчових продуктів. Упаковка. 2013. №1. С.36-40.

СТРАТЕГІЧНІ, ТАКТИЧНІ ТА ПСИХОСОМАТИЧНІ АСПЕКТИ ГРИ-ВОЛЕЙБОЛ ЯК ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПРОЕКТУ

**Абабін К.С., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ
Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Волейбол є динамічним видом спорту, в якому командна взаємодія, швидкість реакції та прийняття рішень мають вирішальне значення. Гравці волейболу повинні бути готові розробляти стратегії та тактику гри, а також контролювати свої фізичні та психічні реакції на стресові ситуації під час матчів. Волейбол можна розглядати як підприємницький проект, де вміння розробляти стратегії, виконувати тактичні прийоми та керувати своїми психосоматичними реакціями можуть впливати на успіх гри, а також на розвиток підприємницьких навичок. Стратегія - це вироблення плану дій, який визначає основні цілі та завдання, способи досягнення цих цілей та ресурси, необхідні для досягнення успіху. В гри-волейболі, стратегія включає розробку плану атаки, вибір тактики взаємодії команди, розподіл ролей між гравцями та вирішення стратегічних ситуацій під час гри. Один з основних аспектів стратегії волейболу як підприємницького проекту - це аналіз суперника. Гравці повинні досліджувати стиль гри суперників, їх сильні та слабкі сторони, здатність адаптуватися до різних стратегій гри. Аналіз суперника допомагає розробити оптимальну стратегію гри, включаючи вибір тактики атаки, захисту та взаємодії з партнерами по команді. Крім того, стратегічні навички волейболу включають планування тренувань, розподіл часу та ресурсів для досягнення мети, а також вміння приймати рішення під час гри на основі аналізу ситуації та оцінки ризиків і можливостей. Тактика - це реалізація стратегії в практичних діях на полі гри. В волейболі, тактика включає вибір конкретних прийомів гри, комунікацію з партнерами по команді, розподіл ролей під час гри, реакцію на дії суперників та прийняття швидких рішень в реальному часі. Один з важливих аспектів тактики волейболу - це ефективність в атаках та захистах. Гравці повинні володіти різноманітними технічними прийомами, включаючи ударні та точні удари, розуміння моменту для атаки та захисту, а також вміння взаємодіяти з партнерами по команді для досягнення спільної мети. Тактика волейболу також включає розподіл ролей між гравцями на полі, вирішення тактичних ситуацій під час гри, таких як вибір оптимального варіанту атаки або захисту в залежності від обставин. Комунікація між гравцями також є важливим аспектом тактики гри-волейболу, оскільки вона допомагає координувати дії на полі та забезпечує ефективну взаємодію між гравцями. Психосоматичні аспекти волейболу охоплюють взаємодію між фізичним та психологічним станом гравців. Волейбол - це інтенсивний вид спорту, який вимагає від гравців високої фізичної підготовки, а також стійкості психіки. Емоційний стан гравців може впливати на їхню продуктивність на полі. Позитивний настрій, впевненість у своїх здібностях та здатність контролювати стрес можуть покращити рівень гри гравця. З іншого боку, негативні емоції, такі як стрес, тривога, страх або невпевненість, можуть

впливати на рішення, які гравець приймає на полі, його рівень ефективності та загальний результат гри. Психосоматичні аспекти волейболу також включають фізичний стан гравців. Висока фізична підготовка, включаючи силу, витривалість, швидкість, гнучкість та координацію, є важливими аспектами волейболу. Гравці повинні мати відповідну фізичну підготовку, щоб бути конкурентоспроможними та ефективними на полі. Окрім того, розуміння технічних аспектів волейболу, таких як правила гри, стратегії та тактики, також важливо для успіху в цьому виді спорту. Гравці повинні розуміти різні аспекти гри, такі як розташування на полі, рухи, взаємодія з партнерами по команді та противниками, а також прийняття рішень в реальному часі. З підприємницької точки зору, волейбол можна розглядати як підприємницький проект. Гравці виступають як підприємці, які мають відповідальність за керування своїми ресурсами (фізичними, психологічними та стратегічними), прийняття рішень, комунікацію та досягнення поставлених цілей. Взаємодія між гравцями, командний дух, лідерство та стратегічне планування важливі для досягнення успіху в грі-волейболу, а також в бізнесі. Стратегічний аспект волейболу передбачає розробку довгострокових планів, визначення мети команди, аналіз конкурентів, визначення сильних та слабких сторін команди, розробку тактичних планів та прийняття рішень відповідно до ситуації на полі. Гравці повинні бути в змозі адаптуватися до змін в грі та реагувати на стратегічні зміни противника. Тактичний аспект волейболу включає розробку короткострокових планів, таких як взаємодія між гравцями на полі, використання різних стратегій, тактик та формування гри під час матчу. Психосоматичний аспект волейболу включає в собі взаємодію між фізичним та психологічним станом гравців. Гравці повинні мати відповідний рівень фізичної підготовки, щоб бути витривалими та відновлюватися під час тривалих та виснажливих матчів. Однак, психологічний аспект також відіграє важливу роль в успіху команди. Емоційний стан гравців, їх ментальна міцність, концентрація, мотивація та управління стресом є важливими факторами, які впливають на результати гри. Гравці повинні вміти контролювати свої емоції, залишатися зосередженими на грі та відновлюватися після помилок або невдач. Дослідження показують, що волейбол може сприяти розвитку ряду важливих навичок та якостей, які є необхідними для підприємницької діяльності.

Наприклад, стратегічне планування є важливим аспектом успішної гри-волейболу. Гравці повинні вміти прогнозувати рухи суперників, аналізувати гру та розробляти стратегії для досягнення мети - перемоги. Ці навички також можуть бути застосовані в підприємницькому середовищі, де важливо розробляти стратегії, планувати дії та впроваджувати інноваційні рішення. Тактичні навички також є важливим аспектом волейболу. Гравці повинні вміти адаптувати свою гру в залежності від ситуації на полі, використовувати різні тактики для отримання переваги над суперниками. Ці навички також можуть бути корисними в підприємницькому середовищі, де важливо вміти адаптуватися до змінних умов ринку та використовувати різні тактики для досягнення бізнес-цілей. Психосоматичний аспект волейболу також може мати важливе значення в підприємницькому контексті. Гравці повинні мати відповідний рівень фізичної

та психологічної підготовки, щоб бути ефективними на полі. Вони повинні вміти керувати своїми емоціями, контролювати рівень стресу та залишатися зосередженими на грі. Капітани команд та гравці, які відповідають за координацію дій команди на полі, навчаються вміти приймати рішення в стресових ситуаціях, бути авторитетними та впливовими лідерами. Ці навички можуть бути використані в підприємницькому середовищі, де лідерство є ключовим фактором успіху в управлінні командою, мотивації співробітників та досягненні бізнес-цілей. Крім того, гра-волейбол також сприяє розвитку комунікаційних навичок, які є важливими в підприємницькому середовищі. Гравці повинні вміти ефективно спілкуватися на полі, передавати важливу інформацію своїм партнерам, ділитися стратегічними планами та вирішувати конфлікти. Ці навички також можуть бути застосовані в комунікації зі співробітниками, клієнтами, партнерами та іншими стейкхолдерами в підприємницькому бізнесі.

Література:

1. Дутчак М. Теоретичний аналіз дефініції «оздоровчо-рекреаційна рухова активність // Спортивна наука України. 2015. №5 (69). с. 56-63;
2. Ібрагімов М. М. Теоретичні проблеми методології пізнання у фізкультурно-спортивній галузі знань//Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2015. №2. с. 136-141;
3. Ибрагимов М. М. Философия спорта как новый антропологический проект: монография. JL: Олимп, лит. 2014. 296 с.

ІНЖЕНЕРНЕ ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКЕ МИСЛЕННЯ У КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ

**Албул Р.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ
Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Сучасні комп'ютерні технології відіграють важливу роль у різних аспектах життя, включаючи бізнес, науку, медицину, освіту та соціальні комунікації. Швидкий розвиток цих технологій вимагає від фахівців високого рівня мислення, зокрема інженерного та підприємницького мислення. Інженерне мислення дозволяє розробляти технічні рішення та вирішувати складні технічні проблеми, тоді як підприємницьке мислення допомагає впроваджувати інновації та створювати цінність на ринку. Інженерне мислення є ключовим елементом розробки комп'ютерних технологій. Інженери використовують свої аналітичні та критичні навички для розробки нових програм, апаратних засобів, мереж та систем. Інженери детально вивчають вимоги проекту, аналізують його технічні аспекти, визначають можливі ризики та варіанти рішень. Вони також вміють

спілкуватися з іншими членами команди, взаємодіяти з клієнтами та замовниками, а також оцінювати ефективність розроблених рішень. Інженерне мислення допомагає забезпечити якість та надійність комп'ютерних технологій, а також забезпечує швидкий розвиток і вдосконалення технічних рішень [1].

Підприємницьке мислення також грає важливу роль у розробці комп'ютерних технологій. Підприємницькі навички допомагають інженерам розуміти ринкові потреби, виявляти можливості для інновацій, оцінювати комерційний потенціал технологій та вибирати оптимальні стратегії впровадження. Підприємницьке мислення також сприяє розумінню фінансових аспектів проектів, управлінню ризиками та прийняттю рішень з орієнтацією на бізнес-потреби. Врахування підприємницьких аспектів допомагає забезпечити успішну комерціалізацію комп'ютерних технологій та їх впровадження на ринку.

Інженерне та підприємницьке мислення взаємодіють у процесі розробки комп'ютерних технологій. Інженери, які володіють підприємницьким мисленням, здатні розуміти потреби ринку та враховувати їх у процесі розробки технічних рішень. Вони вміють оцінювати комерційний потенціал технологій та розробляти стратегії комерціалізації. З іншого боку, підприємці, які мають розуміння комп'ютерних технологій та інженерного мислення, можуть ефективніше спілкуватися з технічними експертами, розуміти технічні обмеження та можливості, а також бути більш інноваційними в розробці нових продуктів та послуг.

Поєднання інженерного та підприємницького мислення в комп'ютерних технологіях також сприяє створенню стартапів та розвитку нових бізнес-ідей. Інженери з підприємницьким мисленням можуть виявляти можливості для створення нових технологій, розробляти прототипи та тестувати їх на ринку. Підприємці з розумінням комп'ютерних технологій та інженерного мислення можуть ефективно керувати розвитком технічних проектів, визначати їх комерційний потенціал, залучати інвестиції та розвивати бізнес-стратегії.

Однак, важливо зауважити, що інженерне та підприємницьке мислення вимагає комплексного підходу та взаємодії між різними групами професіоналів, такими як інженери, бізнес-аналітики, менеджери, маркетингологи та інші. Комунікація та співпраця між цими групами є важливим фактором успіху в розробці комп'ютерних технологій та їх впровадженні на ринку. Також варто враховувати етичні аспекти розробки комп'ютерних технологій. Інженери та підприємці повинні бути відповідальними за розробку технологій, враховувати можливі наслідки їх застосування та визначати етичні рамки використання технологій, такі як захист приватності, безпека даних, виключення біасу та інші важливі аспекти [1].

Узагалі, інженерне та підприємницьке мислення в комп'ютерних технологіях є важливими факторами, які сприяють інноваційному розвитку технологічної галузі. Вони допомагають забезпечувати швидкий перехід від ідеї до реалізації технічних рішень на ринку, забезпечуючи ефективне використання ресурсів, оптимізацію процесів та максимізацію комерційного потенціалу технологій. Для розвитку інженерного та підприємницького мислення в

комп'ютерних технологіях, необхідно розглядати кілька аспектів. По-перше, важливо впроваджувати інтегровані навчальні програми, які поєднують технічні та бізнес-предмети, що допомагає студентам розвивати комплексний підхід до розробки технологій. По-друге, студенти мають мати можливість брати участь в реальних проектах, де вони можуть застосовувати свої знання та вміння в реальних умовах роботи. По-третє, співпраця між університетами, науковими установами, компаніями та стартапами може сприяти обміну знаннями та досвідом, що сприяє розвитку інженерного та підприємницького мислення.

Одним з прикладів розвитку інженерного та підприємницького мислення в комп'ютерних технологіях є концепція "інженер-підприємець" або "технічний підприємець". Це професійний профіль, який комбінує технічні знання та навички з бізнес-компетенціями. Інженер-підприємець має здатність розробляти нові технічні рішення, оцінювати їх комерційний потенціал, консультуватися з ринковими експертами, розуміти фінансові та бізнес-аспекти проектів, визначати стратегії маркетингу та продажів, керувати командою технічних фахівців та багато іншого. Це вимагає від інженер-підприємця широкого спектру знань та навичок, які поєднують технічні, технологічні, бізнес- та менеджерські аспекти [2].

Одним з основних аспектів інженерного та підприємницького мислення є здатність до творчого та інноваційного мислення. Інженери-підприємці повинні бути відкриті до нових ідей, шукати нестандартні рішення, впроваджувати новаторські технології та продукти на ринок. Це включає аналіз ринку, виявлення нових можливостей, вдосконалення наявних рішень та визначення стратегій розвитку. Крім того, інженери-підприємці мають вміти аналізувати ризики та приймати рішення на основі бізнес-даних. Вони повинні оцінювати економічний потенціал проектів, розуміти фінансові аспекти, управляти ресурсами та визначати стратегії ризик-менеджменту. Важливо володіти навичками проектного менеджменту, що дозволяє ефективно планувати, виконувати та контролювати роботу над проектами.

Література:

1. Терехина О.Л. ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА ПОНЯТІЙНОГО КОНСТРУКТУ «ІНЖЕНЕРНЕ МИСЛЕННЯ ІНЖЕНЕРІВ-МАШИНОБУДІВНИКІВ». "Наука і освіта", №8 2015. с.173-177;
2. Крутій К., Грицишина Т. STREAM-освіта дошкільнят: виховуємо культуру інженерного мислення. Дошкільне виховання. 2016. №1. С. 3-7.

ФІЗИЧНА АКТИВНІСТЬ ТА КУЛЬТУРА ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ЗДІБНОСТЕЙ

Аль-Шуекі Ж., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ

Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д.

Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Підприємництво є важливим економічним фактором, що сприяє сталому розвитку суспільства. У сучасному світі, де зміни є постійним явищем, підприємництво вимагає від особистості широкого спектру здібностей, включаючи креативність, лідерство, ризиковий менеджмент та соціальну взаємодію. Однак, для досягнення успіху в підприємницькій діяльності, крім фахових знань та досвіду, також важливо розвивати фізичну активність людей. Регулярна фізична активність сприяє покращенню фізичного здоров'я, збільшенню енергії та витривалості, зниженню рівня стресу та покращенню загальної самопочуття. Це може допомогти підприємцю бути більш продуктивним, енергійним та зосередженим, що важливо для ведення успішного бізнесу. Крім того, спорт може розвивати лідерські навички, такі як командний дух, вміння приймати рішення та керувати ризиками, що може бути корисним в бізнес-середовищі. У сучасній технологічній культурі актуальною стає проблема визначення гуманістичних можливостей фізкультурно-спортивної галузі знань. Щоб вирішити цю проблему, потрібно переосмислити досвід освоєння світу через фізичну культуру і визначити її новий зміст і роль у суспільстві. Також необхідна конкретизація накопиченого матеріалу в галузі фізкультури та спорту. Для цього виникає потреба в оновленні арсеналу методологічних засобів, що використовуються у цій галузі, а також в перегляді і оновленні теоретико-методологічних концептів, які використовуються для формування здорового способу життя, раціоналізації фізичних навантажень, підвищення ефективності спортивних змагань тощо[1]. У даному контексті категорія «здоров'я» набуває більш широкого значення, що включає культурно-історичний аспект і не може бути обмежена медико-біологічним змістом. Фізкультурно-спортивна галузь знань потребує переосмислення базового категоріально-понятійного апарату, щоб узагальнити дослідження основних тенденцій у розвитку рухової активності, які сприяють зміцненню здорового тілесного організму людини. Це вимагає вийти за межі вузько професійного мислення і дослідження провідних методологічних наративів у сучасному наукознавстві взагалі і гуманітаристиці зокрема. Фізична культура і спорт поєднують у своїй сутності природничі і гуманітарні знання, що відповідає характеру сучасного постнекласичного наукознавства, яке враховує взаємодію метафізичного з фізичним, антропологічного з природним і натурального з уявним. Таким чином, є потреба в теоретичному обґрунтуванні не лише природознавчого, а й філософсько-гуманітарного визначення поняття «здоров'я» у контексті оцінювання якості, способу і образу життєвого процесу. Фізкультурно-спортивна галузь знань виходить за межі медико-біологічного світосприйняття і сягає соціально-антропологічного рівня визначення її місця і ролі у суспільстві. Особливо

важливим стає це у зв'язку з викликами і загрозами антропокатастрофи, спричиненої віком інформаційних технологій. Отже, можна стверджувати, що фізична культура і спорт є надзвичайно важливими в сучасному світі, який знаходиться під впливом різноманітних викликів і загроз. Їх методологічний арсенал повинен бути розширений і переосмислений, щоб враховувати широкий культурно-історичний контекст поняття «здоров'я» і розвивати здоровий тілесний організм людини. Фізична культура і спорт поєднують у собі природничі і гуманітарні знання, що відповідає сучасному постнекласичному наукознавству [2]. Актуалізація проблеми підкреслює необхідність теоретичного обґрунтування філософсько-гуманітарного визначення поняття «здоров'я» в дискурсах оцінювання якості, способу і образу життєвого процесу. Фізкультурно-спортивна галузь знань виходить за межі медико-біологічного світосприйняття і зосереджується на соціально-антропологічному рівні визначення її місця і ролі у суспільстві. Таким чином, фізична культура і спорт є важливими складовими здорового способу життя і мають великий потенціал для розвитку людини та суспільства в цілому. Їхній методологічний арсенал повинен бути розширений і переосмислений, щоб відповідати викликам сучасності і забезпечувати наукову обґрунтованість фізкультурно-спортивної діяльності. Фізична активність та культура дійсно є важливими складовими здорового та щасливого життя людини. Фізична активність, така як регулярні вправи та тренування, може покращити фізичне здоров'я, зменшити ризик розвитку різних захворювань та сприяти підтримці здорового вагового рівня. Крім того, вона також може поліпшити настрій, підвищити енергію та зміцнити імунну систему.

Література:

1. Андреева О. В. Фізична рекреація різних груп. Київ: Поліграфсервіс, 2014. 280 с.;
2. Дутчак М. Парадигма оздоровчої рухової активності: теоретичне обґрунтування і практичне застосування// Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2015. №2. с. 44-52.

ІСТОРИЧНА РОЛЬ СУДОХОДНИХ ЕКСПЕДИЦІЙ, ТОРГОВЛІ ТА ПІРАТСТВА У ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ЗАХІДНИХ КРАЇН

Бойко О.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіБ
Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Судоходні експедиції, торгівля та піратство були ключовими елементами в історії економічного розвитку західних країн. Вони забезпечували знання, ресурси та платформи для збагачення, створювали нові ринки, підтримували зростання та зміну у суспільстві. У цій статті ми розглянемо історичну роль

судоходних експедицій, торгівлі та піратства у економічному розвитку західних країн.

Західні країни відправляли судна в експедиції від 15 століття, з метою пошуку нових торгових шляхів та ресурсів. Перші відомі експедиції були спрямовані на дослідження північної Африки та Азії. Найвідомішою серед них є експедиція Крістофора Колумба в 1492 році, яка відкрила шлях до Америки та дала початок імперії Іспанії в Новому Світі. Судоходні експедиції забезпечили розвиток морської торгівлі та стали фундаментом для створення глобальної економіки. Вони дали змогу вивезти екзотичні товари з інших країн, такі як шовк, чай та прянощі, до Європи. Це стало можливим завдяки знаходженню нових торгових шляхів, які відкрились в результаті експедицій. Розвиток морської торгівлі забезпечив розвиток економіки західних країн. Вони стали центром торгівлі з іншими країнами, які постачали різноманітні товари, такі як тканини, ювелірні вироби, скло, метали та інші ресурси. Торгівля сприяла створенню нових ринків та підвищенню рівня життя населення західних країн. Також, торгівля забезпечувала розширення культурного та інтелектуального обміну між країнами. Країни, що торгували між собою, отримували нові знання та технології, які сприяли їхньому розвитку. Історія піратства пов'язана з морською торгівлею, яка забезпечувала збагачення західних країн. Піратство було складною проблемою, оскільки пірати атакували торгові судна та забирали їхні ресурси, завдаючи великих фінансових втрат. Однак, піратство також сприяло економічному розвитку західних країн. Пірати стали важливими гравцями на ринку вторинного товару, продаючи захоплені товари на чорному ринку. Крім того, піратство також стало причиною збільшення військової потужності та розвитку морських сил західних країн, що сприяло їхньому подальшому розвитку [1-5].

Судоходні експедиції, торгівля та піратство мали велику історичну роль у економічному розвитку західних країн. Вони забезпечували знання, ресурси та платформи для збагачення, створювали нові ринки, підтримували зростання та зміну у суспільстві. Ці процеси стали фундаментом для створення глобальної економіки та сприяли розвитку культурного та інтелектуального обміну між країнами. Незважаючи на проблеми, такі як піратство, експлуатація та економічна конкуренція, судоходні експедиції, торгівля та піратство продовжують грати важливу роль у сучасній світовій економіці [6].

На сьогоднішній день, торгівля є важливою складовою економіки багатьох країн, а морська торгівля продовжує забезпечувати значну частину світової торгівлі. Розвиток сучасних технологій та транспортної інфраструктури сприяє подальшому зростанню торгівлі та міжнародному співробітництву. Однак, на сьогоднішній день, піратство залишається серйозною загрозою морській безпеці та світовій економіці. Розбещені піратські напади на торгові судна можуть завдати значних фінансових втрат та негативно вплинути на міжнародний торговий обмін [7-9]. Тому, для забезпечення сталого розвитку економіки та забезпечення міжнародної морської безпеки, необхідно приділяти належну увагу зміцненню міжнародного співробітництва, розвитку міжнародних норм та

правил, спрямованих на боротьбу з піратством, а також на розвиток міжнародної торгівлі та зміцнення міжнародних економічних зв'язків.

Література:

1. Bichler, R. (2004). Piracy and world history: An economic perspective on maritime predation. In *Pirates and Privateers: New Perspectives on the War on Trade in the Eighteenth and Nineteenth Centuries* (pp. 1-22). Palgrave Macmillan US.
2. Curtin, P. D. (1984). *Cross-Cultural Trade in World History*. Cambridge University Press.
3. Davis, R. C. (1962). The Rise of the English Shipping Industry in the Seventeenth and Eighteenth Centuries. *The Economic History Review*, 15(3), 438-451.
4. Findlay, R., & O'Rourke, K. H. (2007). *Power and plenty: Trade, war, and the world economy in the second millennium*. Princeton University Press.
5. Helleiner, E. (2006). *The making of national money: Territorial currencies in historical perspective*. Cornell University Press.
6. Rediker, M. (2014). *Outlaws of the Atlantic: Sailors, Pirates, and Motley Crews in the Age of Sail*. Beacon Press.
7. Rodger, N. A. M. (2004). *The Command of the Ocean: A Naval History of Britain, 1649-1815*. W. W. Norton & Company.
8. Steinberg, D. J. (2010). *The End of Free Trade: The Rise of Protectionism and Antiglobalization*. Routledge.
9. Wills, J. E. (1999). *Maritime History: A Handbook*. Greenwood Publishing Group.

ФІЛОСОФІЯ КРАСОТИ ТА ЕСТЕТИЧНЕ ВІДЧУТТЯ ЯК ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ Б'ЮТІ-ІНДУСТРІЇ

**Вавринюк У.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіБ
Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Б'юті-індустрія, яка включає косметику, парфумерію, стоматологію, пластичну хірургію та інші послуги, є однією з найбільш швидко зростаючих галузей сучасного бізнесу. З року в рік попит на продукти та послуги б'юті-індустрії зростає, і ця галузь стає все більш конкурентним та динамічним ринком. Однак, успіх б'юті-індустрії не обмежується лише економічними факторами. Філософія краси та естетичне відчуття відіграють важливу роль у розвитку цієї галузі. Філософія краси визначається як вчення про красу та її роль у житті людини. Вона включає в себе філософські роздуми про природу краси, роль

краси в суспільстві, а також етичні аспекти використання краси в комерційних цілях. «Естетика – це галузь філософії, яка займається природою краси та смаку. Естетика охоплює як природні, так і штучні джерела естетичного досвіду та судження. В рамках естетики розглядається те, що відбувається у нашій свідомості, коли ми стикаємося з естетичними об'єктами або середовищами, такими як перегляд образотворчого мистецтва, слухання музики, читання віршів, чи споглядання природи» [1]. Естетичне відчуття, з свого боку, відображає індивідуальні смаки, уподобання та оцінки людини щодо краси в навколишньому світі. Один з ключових аспектів впливу філософії краси та естетичного відчуття на б'юті-індустрію полягає у тому, що споживачі все більше стають свідомими споживачами, які оцінюють продукти та послуги на основі їх відповідності їхнім власним уявленням про красу та естетику. Люди більше не задовольняються лише функціональністю продуктів, вони також вимагають, щоб вони були естетично привабливими, виражали їхні власні цінності та відповідали їхньому відчуттю стилю. Тому виробники косметики, парфумерії, стоматології, пластичної хірургії та інших послуг у б'юті-індустрії повинні враховувати ці філософські аспекти при розробці своїх продуктів та послуг. Для досягнення успіху в б'юті-індустрії, важливо також розуміти етичні аспекти розвитку цієї галузі. Завдання б'юті-індустрії полягає не тільки в тому, щоб допомагати людям виглядати красиво, але й забезпечувати безпеку, ставитися етично до використання різних продуктів та послуг у контексті екології, тваринництва, соціальної відповідальності та інших аспектів. Філософія краси та естетичне відчуття також впливають на розвиток трендів у б'юті-індустрії. У сучасному світі, де соціальні медіа відіграють велику роль у формуванні сприйняття краси, тренди швидко змінюються, а споживачі шукають нові, непередбачувані рішення. Філософія краси та естетичне відчуття можуть бути використані як орієнтири при визначенні та впровадженні нових трендів у б'юті-індустрії, що враховують різні культурні, екологічні та етичні аспекти. Також варто враховувати етичні аспекти в б'юті-індустрії. Поняття краси в сучасному світі широке й різноманітне, і розробники продуктів та послуг повинні бути етично відповідальними у своїх діях. Це може включати використання природних і екологічно чистих інгредієнтів, врахування етичних стандартів у виробництві, тестуванні на тваринах та інших етичних аспектів. Розробники продуктів та послуг повинні бути відповідальними у своїх діях та сприяти створенню більш сталої та етичної б'юті-індустрії. Заключним аспектом є соціальна відповідальність у б'юті-індустрії. Соціальна відповідальність включає в собі врахування соціальних, культурних та етичних аспектів у розробці продуктів та послуг, відносин з співробітниками, споживачами та громадськістю, а також внесення внеску у соціальні програми та ініціативи. Б'юті-індустрія може впливати на багато аспектів суспільного життя, таких як стандарти краси, самооцінка, роль статусу та стереотипи, і тому важливо, щоб розробники продуктів та послуг відповідно враховували соціальні наслідки своїх дій. Отже, філософія краси та естетичне відчуття виступають важливими орієнтирами розвитку б'юті-індустрії. Вони взаємодіють між собою із стратегічного,

тактичного та психосоматичного підходу. Розробники продуктів та послуг повинні розуміти філософію краси, враховувати естетичне відчуття споживачів, розвивати тактичні маркетингові стратегії та відповідати етичним та соціальним стандартам. При цьому, б'юті-індустрія повинна враховувати різноманітність краси, підтримувати позитивну самооцінку та сприяти соціальній відповідальності. Врахування цих аспектів допоможе створити сталу, етичну та соціально відповідальну б'юті-індустрію, яка відповідає потребам споживачів та сприяє їхньому здоров'ю та добробуту. Отже, філософія краси та естетичне відчуття є важливими орієнтирами для розвитку б'юті-індустрії [2]. Врахування стратегічних, тактичних та психосоматичних аспектів гри-волейболу допомагає розробникам продуктів та послуг б'юті-індустрії досягти успіху на ринку. Врахування етичних та соціальних аспектів сприяє створенню сталої та відповідальної б'юті-індустрії, яка сприяє здоров'ю та добробуту споживачів. Важливо розуміти, що краса має багато вимірів, і розробники продуктів та послуг повинні бути відкриті до різноманітності краси, враховувати культурні різниці, індивідуальні особливості та потреби споживачів. Одним з ключових аспектів філософії краси є позитивна самооцінка. Б'юті-індустрія повинна сприяти підвищенню самооцінки споживачів, підкреслюючи їхню унікальність та природну красу, а не створювати непростижні стандарти, які можуть призвести до негативних наслідків для психічного здоров'я споживачів. Розвиток таких продуктів та послуг, які сприяють самоприйняттю та позитивному ставленню до власного вигляду, є важливим аспектом розвитку б'юті-індустрії. Також важливо звернути увагу на соціальну відповідальність б'юті-індустрії. Розробники продуктів та послуг повинні бути етичними у використанні природних ресурсів, уникати тестування на тваринах та підтримувати сталу виробництво. Крім того, важливо враховувати соціальні аспекти, такі як рівні заробітної плати, робочі умови, права працівників та дотримання принципів рівності та різноманітності [3]. Розвиток б'юті-індустрії повинен бути відповідальним і сприяти покращенню якості життя працівників, споживачів та сприяти сталому розвитку суспільства в цілому.

Література:

1. Стефурак С.М. ПОТЕНЦІАЛ РОЗРОБКИ ІДЕЙ ЧАРЛЬЗА САНДЕРСА ПІРСА В РАМКАХ ПРАГМАТИЧНОЇ ЕСТЕТИКИ \ Матеріали Першої Всеукраїнської наукової конференції студентів-філософів, аспірантів та молодих науковців «Філософія: modus operandi». Івано-Франківськ, 2021. 68 с.с.9-12;
2. Тесьє М.-Ф. Салон майбутнього. Les Nouvelles Esthiques Україна. 2007. №5 (45). С. 142-143.
3. Beauty and Personal Care — Euromonitor International. URL: <http://www.euromonitor.com/beauty-and-personal-care>

МИСЛЕННЯ БІРЖОВОГО ТРЕЙДЕРА: МОЖЛИВОСТІ ТА ОБМЕЖЕННЯ

**Гладчук Д.Р., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ
Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Мислення біржового трейдера є важливим аспектом в успішній торгівлі на фінансових ринках. Біржові трейдери взаємодіють зі складними факторами, такими як ринкова волатильність, економічні новини, технічний аналіз та психологія ринку, щоб приймати рішення щодо купівлі або продажу цінних паперів. Однак, мислення біржового трейдера також має свої можливості та обмеження, які можуть впливати на його рішення та результативність. У цій статті ми розглянемо різні аспекти мислення біржового трейдера, включаючи його можливості та обмеження, а також критику цінностей, які впливають на його рішення. Мозкові процеси біржового трейдера відіграють важливу роль у процесі прийняття рішень[1]. Один з ключових аспектів мислення біржового трейдера - це когнітивні процеси, такі як увага, сприйняття, пам'ять та прийняття рішень. Біржовий трейдер повинен бути уважним до ринкових динаміків, правильно сприймати інформацію про ринок, використовувати пам'ять для аналізу минулих ринкових подій, а також приймати рішення на основі доступної інформації. Однак, мозкові процеси біржового трейдера також мають свої обмеження. Наприклад, увага може бути обмеженою, оскільки трейдер повинен враховувати багато різних аспектів ринку одночасно. Сприйняття інформації також може бути обмеженим через різні перешкоди, такі як емоції, психологічні упередження або певні обмеження в мисленні трейдера. Пам'ять також може бути неабсолютною, оскільки трейдер повинен згадати багато різних деталей та інформації про ринок, що може викликати певні виклики[2]. Крім того, мозкові процеси біржового трейдера можуть бути під впливом його цінностей, переконань та стереотипів. Цінності трейдера можуть впливати на його сприйняття ринкових подій, оцінку ризиків та прийняття рішень. Наприклад, якщо трейдер має високий ризикотерпимий профіль та цінує високий прибуток, він може бути більш схильний до прийняття ризикованих рішень, навіть якщо це може мати негативні наслідки. Критика цінностей в мисленні біржового трейдера може бути важливим аспектом, оскільки цінності можуть впливати на об'єктивність його рішень та можуть мати наслідки для його успіху на ринку. Одним з аспектів критики цінностей може бути виявлення та визнання власних біасів та упереджень, які можуть впливати на прийняття рішень трейдером. Наприклад, психологічні упередження, такі як підтвердження вподобання (confirmation bias), можуть спонукати трейдера шукати лише ту інформацію, яка підтверджує його власні думки та переконання, і не брати до уваги інші аспекти ринку, що можуть бути важливі для прийняття об'єктивних рішень. Критика цінностей може також допомогти трейдеру визнати свої біаси, такі як емоційний вплив на прийняття рішень (emotional bias), статус кво (status quo bias) або

групову думку (herd mentality), і свідомо працювати над їхнім зменшенням. Додатково, цінності трейдера можуть впливати на його підходи до ризикових ситуацій та прийняття рішень на основі розуміння свого етичного фреймворку. Наприклад, трейдер з високою етичною свідомістю може бути більш схильним до додержання високих етичних стандартів у своїй діяльності на ринку, що може вплинути на його вибір активів та стиль торгівлі.

Однак, критика цінностей також може бути викликом для трейдера, оскільки вимагає свідомого розгляду та аналізу власних переконань, що може бути важко зробити в режимі високого тиску та швидких рішень на фінансових ринках. Мислення біржового трейдера має свої можливості та обмеження. Воно базується на складному взаємодії між різними когнітивними процесами, такими як сприйняття, оцінка, розуміння та прийняття рішень. Цінності трейдера можуть впливати на його мислення та прийняття рішень, і критика цінностей може бути важливим аспектом для забезпечення об'єктивності та ефективності його роботи на фінансових ринках.

Далі дослідження в цій області можуть включати більш детальний аналіз взаємодії між різними когнітивними процесами та впливу цінностей на мислення біржового трейдера. Можна дослідити, як різні типи цінностей, такі як фінансові, етичні, соціальні тощо, впливають на рішення трейдера, його стиль торгівлі, підхід до ризику та результативність на ринку. Дослідники також можуть вивчити, які стратегії можуть допомогти трейдерам стати більш свідомими щодо їхніх цінностей та зменшити вплив біасів на прийняття рішень. Додатково, можна провести дослідження на тему розвитку цінностей у біржових трейдерів, включаючи вплив освіти, досвіду та інших факторів на формування їхнього ціннісного орієнтування. Дослідники можуть також дослідити взаємодію між цінностями трейдера та організаційною культурою фінансової компанії, де він працює, та вплив цього на його мислення та рішення [3].

Нарешті, дослідники можуть розглянути питання етичного розуміння та поведінки біржових трейдерів. Вони можуть дослідити, як цінності трейдера впливають на його етичні оцінки та рішення на ринку, включаючи важливі аспекти, такі як дотримання регуляторних вимог, взаємодія з клієнтами та іншими учасниками ринку, а також відносини зі співпрацівниками та керівництвом компанії. Узагалі, розуміння мислення біржового трейдера, включаючи вплив його цінностей, може мати важливе значення для розвитку стратегій та підходів до трейдингу, а також для покращення рішень, як в індивідуальному, так і в організаційному рівні. Зрозуміння обмежень та можливостей мислення біржового трейдера може допомогти вдосконалити процеси прийняття рішень, розробляти ефективні стратегії ризик-менеджменту, покращувати етичну поведінку та взаємодію з різними учасниками ринку.

Критика цінностей також може бути важливою складовою наукового дослідження мислення біржового трейдера. Дослідники можуть вивчити, які негативні наслідки можуть виникнути внаслідок перекрученого сприйняття цінностей, а також виявити можливі ризики, пов'язані з певними ціннісними орієнтаціями трейдерів. Критичний підхід до цінностей може сприяти розвитку

більш об'єктивного та раціонального підходу до трейдингу, зменшенню впливу емоцій та біасів, і покращенню прийняття рішень на ринку.

Мислення біржового трейдера є складним процесом, який включає різні аспекти, такі як когнітивні процеси, емоції, цінності та індивідуальні особливості. Цінності можуть впливати на мотивацію, рішення та стиль торгівлі трейдера, а також на етичну поведінку та взаємодію з різними учасниками ринку.

Біржовий трейдинг - це складний процес, пов'язаний з купівлею, продажем та обміном цінних паперів на фінансовому ринку. Це вимагає від трейдера розуміння ринкових тенденцій, аналізу даних, прийняття швидких рішень та керування ризиками. Проте, в деяких випадках, біржові трейдери можуть бути вплетані в полон матеріальністю та мамоною, що може впливати на їхнє рішення та ефективність на ринку.

У сучасному світі матеріальність є важливим аспектом культури та суспільства. Змагання за фінансовий успіх, нагороди та визнання можуть спонукати біржових трейдерів до постійного прагнення до матеріальних благ. Це може привести до занурення в полон матеріальних цілей, коли фінансовий успіх стає єдиною метою, відволікаючи трейдера від розумного та об'єктивного аналізу ринкових умов.

Окрім того, мамона - це зайвий інтерес до багатства та матеріальних благ, який може відволікати від більш важливих аспектів життя, таких як родина, здоров'я, освіта та соціальні взаємодії. Біржові трейдери, піддавшись мамоні, можуть покладати надмірну увагу на нагороди та прибутки, забуваючи про інші аспекти свого життя, що може вплинути на їхнє фізичне та психічне здоров'я.

Література:

3. Біржова справа: підруч. / за наук. ред. докт. екон. наук, проф. О. М. Сохацької. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 655 с.;
4. Сохацька О.М., Мельник Ю.В. Біржова справа: підруч. для студентів ВНЗ. Терноп. нац. екон. ун-т. Вид. 3-тє, перероб., змін. та допов. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 654 с.;
5. Калінеску Т.В., Кушал І.М., Кирилов О.Д. Біржова діяльність: підручник. Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. Сєверодонецьк: Вид-во СХУ ім. В. Даля, 2016. 444 с.

МУЗИКА ТА ТАНЕЦЬ ЯК ЗАСОБИ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЛЮДИНИ

**Заярченко Н.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ
Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Сучасний бізнес-світ вимагає від підприємців високого рівня креативності, інноваційності, лідерства резилієнтності та інших підприємницьких здібностей.

Люди, які мають розвинені ці навички, мають більші шанси на успіх в бізнесі та досягнення своїх професійних цілей. Однак, розвиток підприємницьких здібностей вимагає не лише когнітивного, але й емоційного, фізіологічного та соціального розвитку [1]. Музика та танець відіграють важливу роль у житті людини, вони мають потужний вплив на її емоційний стан, фізіологічну реакцію та соціальну взаємодію. Музика та танець можуть бути використані як ефективні засоби самоактуалізації підприємницьких здібностей, сприяючи розвитку креативності, впевненості в собі, комунікаційних навичок та здатності керувати емоціями. В цій науковій статті ми розглянемо роль музики та танцю у процесі самоактуалізації підприємницьких здібностей людини, на основі наукових досліджень та теоретичних концепцій. Психологічний аспект впливу музики та танцю на підприємницькі здібності: Музика та танець можуть мати суттєвий психологічний вплив на розвиток підприємницьких здібностей людини. Дослідження показують, що музика може викликати різні емоції, такі як радість, захват, смуток, енергія, спокій, що може впливати на настрій та емоційний стан підприємця. Музика може стимулювати творчий потенціал, розширювати уяву та сприяти розвитку креативних рішень, що є важливими аспектами підприємницької діяльності. Також, танець може мати позитивний вплив на психічний стан та емоційний стан людини. Танець вимагає рухової активності, координації, ритмічності, співпраці з партнером, що може розвивати навички лідерства, комунікації та співпраці, які є важливими аспектами успішної підприємницької діяльності. Крім того, танець може допомогти зняти стрес, покращити настрій, збільшити впевненість в собі та покращити самооцінку, що є важливими психологічними аспектами успішної підприємницької діяльності. Когнітивний аспект впливу музики та танцю на підприємницькі здібності: Музика та танець можуть також впливати на когнітивні процеси та когнітивні здібності людини, що є важливим аспектом підприємницької діяльності. Дослідження показують, що музика може покращувати когнітивні функції, такі як увага, концентрація, пам'ять та критичне мислення. Музика може створювати сприятливу атмосферу для творчої роботи, сприяти глибокому зануренню в роботу та покращувати продуктивність підприємця. Танець також може впливати на когнітивні процеси, такі як сприйняття, координація та ритміка. Регулярна практика танцю може поліпшити сприйняття руху, розширити спектр рухів та розвинути моторику. Крім того, танець може вимагати складних рухових комбінацій та взаємодії з партнером, що може розвивати когнітивні навички, такі як планування, прийняття рішень та адаптація до змін. Соціальний аспект впливу музики та танцю на підприємницькі здібності: Музика та танець можуть також впливати на соціальні аспекти підприємницької діяльності, такі як комунікація, співпраця та лідерство. Музика та танець можуть стимулювати комунікацію та взаємодію між людьми, зокрема в колективному танці або музичних виступах. Вони можуть сприяти розвитку комунікативних навичок, таких як вміння слухати, виразно висловлювати свої думки та взаємодія з іншими людьми на емоційному рівні. Танець, зокрема груповий танець, може сприяти розвитку співпраці та командної роботи. Він може навчити співпраці з партнером,

взаємодії з різними людьми та вирішенню конфліктів. Також, танець може розвивати навички лідерства, коли одна людина веде групу в танцювальному виступі, що може бути корисним у підприємницькому контексті. Психологічний аспект впливу музики та танцю на підприємницькі здібності: Музика та танець також можуть мати важливий психологічний вплив на самоактуалізацію підприємця. Вони можуть допомогти розкрити творчий потенціал, збільшити впевненість в собі, розвинути самосвідомість та саморефлексію. Музика та танець можуть бути використані як способи самовираження та самовиразу, допомагаючи підприємцю розкрити свої внутрішні почуття, емоції та переживання. Музика та танець також можуть мати культурний вплив на розвиток підприємницьких здібностей. Вони можуть використовуватись як засоби вираження культурної ідентичності, сприяти розумінню та взаємодії з різними культурами та сприяти встановленню міжкультурних відносин у бізнесі. Музика та танець можуть також слугувати засобами створення бренду, реклами та маркетингу, оскільки вони можуть бути використані для створення унікального образу та відмінності в конкурентному бізнес-середовищі. Музика та танець можуть бути потужними засобами самоактуалізації підприємницьких здібностей людини. Вони можуть впливати на розвиток креативності, емоційного інтелекту, лідерських навичок, зниження рівня стресу та покращення здоров'я. Регулярні тренування в музиці та танці можуть допомогти підприємцям розвивати цінні навички, які можуть бути корисними в бізнес-середовищі, допомагаючи їм досягати успіху та відмінних результатів підприємницькій діяльності. Також варто зазначити, що використання музики та танцю як засобів самоактуалізації підприємницьких здібностей вимагає свідомого підходу та регулярної практики. Результати можуть бути більш помітними та довготривалими, якщо вони включаються в повсякденну рутину та розвиток особистості як підприємця [2].

Отже, музика та танець можуть бути ефективними засобами самоактуалізації підприємницьких здібностей людини, сприяючи розвитку креативності, емоційного інтелекту, лідерських навичок, зниженню рівня стресу та покращенню здоров'я. Використання музики та танцю в бізнес-середовищі може бути одним із ефективних способів розвитку підприємницької особистості та досягнення успіху в підприємницькій діяльності.

Література:

1. Мельник, Л., Шевель, А., Панченко, І., Скрипка, Є., & Серік, Т. (2020). СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В НЕПЛЮЄВСЬКОМУ БРАТСТВІ: ОСВІТА, ЩО ВИПЕРЕДЖАЛА ЧАС. Mechanism of an Economic Regulation, (3 (89), 98-116;
2. Skinner, C. Didital human: the Fourth revolution of humanity includes everyone. – Marshall Cavendish International (Asia) Pte Ltd, 2018. 400 с.

ПРАКТИКИ КУЛІНАРНОЇ ТВОРЧОСТІ: ВПЛИВ НА ЖИТТЯ ЛЮДИНИ ТА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО МИСЛЕННЯ

**Зварич В.С., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ
Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Кулінарна творчість є важливою складовою культури сучасного суспільства. Їжа вже давно втратила свій виключно функціональний аспект і стала мистецтвом, витвором творчості. Під час приготування їжі людина виявляє свою творчість, вміння поєднувати різноманітні продукти та експериментувати зі смаками, кольорами та текстурами. В цій статті ми розглянемо практики кулінарної творчості та їх вплив на життя людини, а також розвиток підприємницького мислення [1].

Кулінарна творчість може розкриватися в різних формах, таких як кулінарні експерименти, створення нових рецептів, декорування страв, оформлення столу та багато іншого. Це може бути хобі, захоплення, але також може виходити за межі домашньої кухні та перетворюватися на професійну діяльність.

Практики кулінарної творчості сприяють розвитку ряду важливих навичок та якостей, таких як:

1. Творче мислення: Під час приготування їжі людина розвиває свою творчість, вміння генерувати нові ідеї, поєднувати різні продукти, а також шукати нетрадиційні шляхи вирішення кулінарних задач. Це сприяє розвитку творчого мислення, яке може бути корисним не тільки в кулінарній сфері, але й у різних аспектах життя.

2. Смакова естетика: Кулінарна творчість також сприяє розвитку смакової естетики. Людина вчиться розрізняти різні смаки, аромати та текстури продуктів, вибирати правильні інгредієнти для створення гармонійних смакових поєднань. Це може вплинути на загальний розвиток смакових преференцій людини, розширити її кулінарний досвід та допомогти більш насолоджуватись їжею.

3. Організаційні навички: Кулінарна творчість вимагає планування, організації та керування різними процесами, такими як закупівля продуктів, підготовка робочого місця, розподіл часу для приготування різних страв. Це може розвивати навички організації та управління ресурсами, які можуть бути корисні в різних аспектах життя, включаючи підприємництво.

4. Експериментування та інновації: Кулінарна творчість включає в собі експериментування зі смаками, інгредієнтами, способами приготування. Це може стимулювати розвиток інноваційних навичок, навичок проблемного мислення та пошуку нестандартних рішень. Ці навички можуть бути корисні у різних аспектах життя, зокрема в розвитку підприємницького мислення [1-5].

Практики кулінарної творчості можуть мати позитивний вплив на життя людини. Вони можуть стати важливим джерелом задоволення, розслаблення та

вдосконалення навичок. Крім того, кулінарна творчість може забезпечити можливість самовираження, розширення кругозору та розвитку особистості. Кулінарна творчість може також мати значний вплив на соціальні аспекти життя людини. Вона може створювати можливості для спілкування та взаємодії з іншими людьми, особливо в контексті спільного приготування страв, спільного вживання їжі або організації кулінарних заходів. Це може сприяти розвитку соціальних навичок, таких як комунікація, співпраця, лідерство та толерантність до культурних різниць. Крім того, кулінарна творчість може також стимулювати формування спеціальних спільнот, таких як кулінарні клуби, спільноти шеф-кухарів або гурманів, що може забезпечити підтримку, інспірацію та нові можливості [6-7].

Кулінарна творчість може також розвивати підприємницьке мислення у людей. Вона може надихати до створення власного бізнесу в галузі гастрономії, такого як ресторан, кав'ярня, пекарня або кулінарний стартап. Створення та управління власним кулінарним бізнесом вимагає ряду навичок, таких як бізнес-планування, фінансовий менеджмент, маркетинг, управління персоналом та інноваційне мислення. Кулінарна творчість може стати основою для розвитку цих навичок та сприяти формуванню підприємницького мислення, що може бути застосовано в інших аспектах життя, поза кулінарною галуззю. Наприклад, навички бізнес-планування та фінансового менеджменту, набуті в процесі розвитку кулінарного бізнесу, можуть бути застосовані в будь-якій іншій галузі підприємництва. Крім того, кулінарна творчість може стимулювати інноваційне мислення, яке є важливим аспектом підприємництва, оскільки вона вимагає пошуку нових ідей, рішень та підходів до вирішення проблем[8].

Кулінарна творчість має великий вплив на життя людини та розвиток її підприємницького мислення. Вона сприяє розвитку кулінарних навичок, збагачує харчовий досвід, сприяє збереженню культурної спадщини та створює можливості для спілкування та соціальної взаємодії. Крім того, кулінарна творчість може стати стимулом для розвитку підприємницького мислення та використання набутих навичок в інших галузях підприємництва.

Практики кулінарної творчості також можуть бути використані в розвитку суспільства. Наприклад, сприяння розвитку місцевого кулінарного бізнесу може сприяти економічному зростанню регіону, створювати нові робочі місця, залучати туристів та сприяти розвитку культурної спадщини [9]. Кулінарна творчість може також бути використана як засіб розбудови спільноти, сприяти соціальній взаємодії та розумінню між різними культурами. Отже, практики кулінарної творчості мають значний вплив на життя людини та розвиток підприємницького мислення. Вони сприяють розвитку кулінарних навичок, збагачують харчовий досвід, сприяють збереженню культурної спадщини та створюють можливості для соціальної взаємодії[10]. Крім того, кулінарна творчість може стимулювати розвиток підприємницького мислення та використання набутих навичок в інших галузях підприємництва. Застосування практик кулінарної творчості в освіті та розвитку суспільства може мати позитивний вплив на розвиток культури, економіки та суспільства в цілому.

Література:

1. Стахмич Т. М., Пахолук О. М. Кулінарне мистецтво: Підручник: У 2 кн. Київ: Грамота, 2008;
2. Слащева, А.В. Кулінарне мистецтво країн світу: курс лекцій для студ. спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» ден. та заоч. форм навчання [Текст] / А. В. Слащева; М-во освіти і науки України, Донецьк. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. технології в рестор. госп. та готел. і рестор. справи. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2017. 177 с.;
3. Csikszentmihalyi, M. (1997). Creativity: Flow and the Psychology of Discovery and Invention. HarperPerennial, New York.
4. Sternberg, R. J. (2003). Wisdom, Intelligence, and Creativity Synthesized. Cambridge University Press.
5. Torrance, E. P. (1995). Why Fly? A Philosophy of Creativity. Praeger, Westport, CT.
6. Amabile, T. M. (1996). Creativity in Context: Update to the Social Psychology of Creativity. Westview Press, Boulder, CO.
7. Hennessey, B. A., & Amabile, T. M. (2010). Creativity. Annual Review of Psychology, 61, 569-598.
8. Runco, M. A. (2004). Creativity. Annual Review of Psychology, 55, 657-687.
9. Beghetto, R. A. (2019). Creative Pedagogy: A Framework for Reconceptualizing Teaching and Learning. Teachers College Press, New York.
10. Beghetto, R. A., & Kaufman, J. C. (2014). Classroom Contexts for Encouraging Creativity. In Kaufman, J. C., & Beghetto, R. A. (Eds.), Nurturing Creativity in the Classroom (pp. 3-22). Cambridge University Press.

ПРАКТИКА ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО МИСЛЕННЯ СКРІЗЬ МИСТЕЦТВО ТА ФІЛОСОФІЮ ФОТОГРАФІЇ: МІГ СВІТУ ВСТАНОВЛЕНИЙ У ОБ'ЄКТІВ

**Калантай Я.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ
Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Фотографія – це, звичайно, процес запису, це фіксація на світлочутливій поверхні стабільного зображення, згенерованого світлом. Роланд Барт вважав, що сутністю фотографії є те, що вона представляє сам акт певної часової присутності. Ми завжди можемо бути певними, що якась людина (автор фотографії) таки побачила те, що бачимо зараз ми на світлині, але наживо, переживаючи досвід присутності. У такому сенсі фотографія перетворюється на свідка: вона спіймала/аутентифікувала не лише об'єкт, а й час. Тому Барт твердить, що з феноменологічного погляду у фотографії

аутентифікація (встановлення певної належності) переважає над репрезентацією. Побачити щось через зображення чи фотографію – це зустрітися із потенційно вабливим предметом із минулого. Кожна світлина є історичною, її неможливо відділити від певних смислів минулого та контексту створення, бо фотографія є продуктом людської праці, вона не належить до світу природи, а радше є частиною світу культури. Ще Аристотель помітив: коли розум активно усвідомлює будь-що, він обов'язково усвідомлює це разом із зображенням; бо зображення схожі на чуттєвий зміст, за винятком того, що вони нематеріальні. Дійсно, фотографічне зображення нібито не є матеріальним (бо воно існує як проєкція), хоч і може набувати матеріальної форми, як-от паперова світлина чи друк на полотні. Тож маємо парадокс: фотографія нібито не має власної сутності (це лише знаки-сліди світу, відбитки), а отже, є нереальною, але з іншого боку – ми спокійно зауважуємо її реалістичність і правдивість. Звідси можна висувати закономірність, про яку писав Жан-Поль Сартр: світлина є формою омани. Припустити, що зображення є річчю – це припустити, що воно має окрему ідентичність, окрім тієї, що зображена. Сартр вважав, що немає об'єкта-речі з одного боку і зображення-речі – з іншого тому, що зображення – це небуття, що робить можливим наявність речі (зображеного) при її відсутності [1].

Сартр стверджував, що ми часто потрапляємо в “ілюзію іманентності”, бо припускаємо, що є два взаємодоповнюючі світи: світ речей і світ зображень. Відповідно ми розглядаємо зображення в таких же термінах, як і інші речі, але забуваємо, що картина – це не зображення. Картину можна аналізувати як об'єкт, натомість те, що на ній зображено, має розглядатися в інших категоріях. Філософи часто відрізняють абстрактне зображення від матеріального об'єкту; ще Платон вказував на розрізнення між *eikôn* (іконою-зображенням) та *eidos* (сутністю): де *eikôn*, тобто зображення, є копією *eidos*, або правдивої реальності. Мартін Гайдеггер стверджував: “У свідомості картини є картина-річ і те, що на ній зображене”, себто не-річ. Тож коли ми тримаємо в руках світлинку, то це є річ, картка паперу, яка є настільки ж матеріальною, як міст чи дерево, які вона показує. Але водночас фотографія не є просто об'єктом як згадуваний міст. Світлина, яка показує міст, є картиною-річчю, і щоб пізнати її, ми дивимося на те, що нам показане як “не-річ”. У сучасному світі фотографічні зображення – це не так висловлювання про світ, як його частини, мініатюри реальності, які може виготовити або придбати будь-хто. Так само, як фотографії створюють ілюзію володіння минулим, якого немає, вони допомагають невпевненим у собі людям володіти простором. Сьюзен Зонтаг твердить, що фотографування засвідчує певний досвід, але водночас і звужує його, обмежуючи пошуками фотогенічного, перетворюючи досвід в зображення, в сувенір. Зонтаг говорить, що і вдома, і за кордоном найзавзятіші фотографи, мабуть, ті, у кого відібрано минуле [2]. Підприємницьке мислення є важливою навичкою в сучасному світі, де технологічні зміни, глобалізація та постійна зміна вимагають нових підходів до вирішення проблем та досягнення успіху. В той же час, мистецтво та філософія є важливими джерелами інсайтів, творчості та інновацій, які можуть вдихнути нове життя в підприємницьку діяльність. Фотографія, яка поєднує в собі

мистецтво та технологію, є особливим об'єктом для дослідження в контексті практики підприємницького мислення. Фотографія, як мистецтво та техніка фіксування зображень, виконує важливу роль у візуальній культурі сучасного суспільства. Фотографія може бути використана як засіб виразності, спосіб передачі емоцій, ідей та повідомлень. Однак, фотографія також може мати філософську виміріну, що допомагає розуміти світ навколо нас. Одна з концепцій, яка може бути застосована в фотографії та пов'язана з практикою підприємницького мислення, - це ідея "міг світу встановлений у об'єкті". Ця концепція походить від філософа Ролана Барта, який стверджував, що об'єкт фотографії не лише фіксує реальність, але також створює новий світ, новий контекст та нову цінність. Фотографія може відображати об'єктивну реальність, але водночас вона може бути піддана інтерпретації, зміні контексту та використанню як засіб впливу на суспільство. Це відкриває можливості для підприємницького мислення, де фотографія може бути використана як засіб створення нових цінностей, розвитку бізнесу та впливу на ринок. Практика підприємницького мислення у фотографії може включати такі аспекти, як створення нових стилів та технік фотографії, розвиток нових ринкових сегментів, використання фотографії в рекламі та маркетингу, творчий підхід до розв'язання проблем та впровадження новаторських ідей в фотографічну практику. Підприємницьке мислення в фотографії не обмежується лише аспектами бізнесу. Воно також включає мистецтво та філософію фотографії. Фотограф - це не тільки технічний спеціаліст, але й митець, який відтворює світ через свій особистий погляд. Він вибирає об'єкти, композицію, світло, кольори та інші елементи, щоб створити свої унікальні фотографії. Це вимагає креативного мислення, здатності бачити красу в деталях, відчуття композиції та глибокого розуміння мистецтва фотографії. Філософський аспект фотографії також є важливим в контексті підприємницького мислення. Фотограф може піднімати соціальні, культурні, етичні та інші питання через свої фотографії. Він може висловлювати свої думки, відображати свої власні переживання, а також впливати на думки та почуття своїх глядачів. Це вимагає роздумів про сенс фотографії, розуміння контексту, в якому вона створена, та впливу, який вона може мати на глядачів. Таким чином, практика підприємницького мислення в фотографії включає не тільки розуміння бізнес-аспектів, але й розвиток креативного мислення, роздуми про філософські аспекти фотографії та використання мистецтва фотографії для вираження особистих поглядів та взаємодії з глядачами. Це вимагає від фотографа глибокого розуміння своєї мети та власної внутрішньої мотивації, яка допомагає відтворити свої ідеї та погляди на світ у своїх фотографіях.

Література:

1. Повторева С., Чурсінова О. ФЕНОМЕН ФОТОГРАФІЇ В КОНТЕКСТІ МЕТОДОЛОГІЇ ПОСТСТРУКТУРАЛІЗМУ // Філософські науки. Vol. 2, No. 2, 2016. с. 111-116
2. Bazin A. The Ontology of the Photographic Image. In What Is Camera? / A. Bazin // Volume 1, trans. Hugh Gray – Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 1967. P. 9–16

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

**Корнієнко Г.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ
Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Дошкільний навчальний заклад є важливим етапом в освітньому процесі дитини, де вона отримує базові знання та навички, які допоможуть їй у подальшому житті. У своїй сутності дошкільний навчальний заклад є складною системою, яка включає в себе багато факторів та процесів. У цій статті ми розглянемо дошкільний навчальний заклад як складну систему, визначимо основні складові цієї системи та проаналізуємо їх взаємодію [1].

Дошкільний навчальний заклад є складною системою, яка включає в себе такі складові, як дитина, педагоги, батьки, адміністрація, навчальний процес, матеріально-технічна база та інші. Дитина є центральною фігурою у дошкільному навчальному закладі, оскільки саме на неї спрямований весь освітній процес. Кожна дитина має свої особливості, здібності та потреби, тому вихователі повинні враховувати ці індивідуальні особливості кожної дитини під час планування та організації навчально-виховного процесу. Педагоги є відповідальними за організацію та проведення навчально-виховного процесу. Вони повинні мати відповідну кваліфікацію, знання та досвід, щоб забезпечити ефективну роботу з дітьми. Батьки є важливим елементом дошкільної системи, оскільки вони є першими вчителями своєї дитини та відіграють важливу роль у вихованні та розвитку дитини. Вони повинні співпрацювати з педагогами та адміністрацією дошкільного навчального закладу для досягнення спільних цілей [2].

Адміністрація відповідає за керівництво дошкільним навчальним закладом, забезпечення його нормальної роботи, взаємодію з батьками та педагогами. Навчальний процес, як цілісність, грає дуже важливу роль у функціонуванні дошкільного навчального закладу, оскільки саме тут відбувається передача знань та навичок дітям. Навчальний процес повинен бути побудований таким чином, щоб забезпечити максимальну ефективність та корисність для дітей. Матеріально-технічна база є важливим елементом дошкільного навчального закладу, оскільки вона забезпечує необхідні умови для проведення навчально-виховного процесу. Матеріально-технічна база повинна включати в себе всі необхідні обладнання та інструменти для проведення різноманітних занять та ігор [3].

У дошкільному навчальному закладі всі складові системи пов'язані між собою та взаємодіють одна з одною. Наприклад, педагоги повинні враховувати індивідуальні особливості кожної дитини та співпрацювати з батьками для досягнення спільних цілей. Адміністрація повинна забезпечувати необхідні

умови для роботи педагогів та розвитку дітей. Матеріально-технічна база повинна відповідати потребам педагогів та дітей.

Отже, дошкільний навчальний заклад є складною системою, яка включає в себе багато складових. Кожна складова системи має важливу роль у забезпеченні ефективного навчально-виховного процесу для дітей дошкільного віку. Педагоги, адміністрація та матеріально-технічна база повинні взаємодіяти та співпрацювати між собою для досягнення спільних цілей [4].

З метою ефективності навчально-виховного процесу в дошкільному навчальному закладі необхідно враховувати особливості кожної дитини та створювати індивідуальні умови для її розвитку. Педагоги повинні мати достатні знання та навички для роботи з дітьми, а також використовувати сучасні методи навчання та виховання.

Синергетичний підхід до управління розвитком професійної компетентності вихователів закладу дошкільної освіти базується на принципах взаємодії та самоорганізації системи. Це означає, що процес розвитку професійної компетентності вихователів є взаємодією різних факторів, таких як індивідуальні особливості вихователя, його досвід роботи, наявність необхідних ресурсів та інше. Взаємодія цих факторів призводить до виникнення нових властивостей, які відображають рівень професійної компетентності вихователя[5].

Управління розвитком професійної компетентності вихователів закладу дошкільної освіти повинно забезпечувати не тільки самоорганізацію системи, а й постійне зростання рівня професійної компетентності. Для цього необхідно використовувати різноманітні методи та засоби, такі як навчання, тренінги, семінари, самоосвіта тощо. Важливою складовою управління розвитком професійної компетентності вихователів є моніторинг та оцінка їхньої роботи, який дозволяє визначити ефективність вжитих заходів та коригувати їх у разі необхідності.

Крім того, важливим аспектом управління розвитком професійної компетентності вихователів є співпраця з іншими фахівцями та організаціями. Наприклад, співпраця з університетами та іншими навчальними закладами може допомогти вихователям отримувати нові знання та навички, які вони зможуть застосовувати у своїй роботі. Також, співпраця з батьками дітей може сприяти створенню сприятливого середовища для розвитку професійної компетентності вихователів, адже батьки можуть допомогти у забезпеченні належних умов для роботи вихователів та сприяти їхньому самовдосконаленню.

Отже, синергетичний підхід до управління розвитком професійної компетентності вихователів закладу дошкільної освіти є дієвим засобом забезпечення високої якості освіти дітей та задоволення потреб ринку праці. Цей підхід заснований на принципах взаємодії та самоорганізації системи, що дозволяє враховувати різноманітні фактори, які впливають на розвиток професійної компетентності вихователів. Управління розвитком професійної компетентності вихователів повинно включати в себе використання різноманітних методів та засобів, а також моніторинг та оцінку їхньої роботи.

Співпраця з іншими фахівцями та організаціями також є важливим елементом успішного управління розвитком професійної компетентності вихователів. Зокрема, співпраця з університетами та іншими навчальними закладами дозволяє вихователям отримувати нові знання та навички, а співпраця з батьками дітей може сприяти створенню сприятливого середовища для розвитку професійної компетентності вихователів. Узагалі, синергетичний підхід до управління розвитком професійної компетентності вихователів відкриває безліч можливостей для досягнення успіху в цій галузі. Він дозволяє ефективно взаємодіяти з різними елементами системи та забезпечувати їх взаємодію між собою. Крім того, він дозволяє використовувати різноманітні методи та засоби управління, що дозволяє досягати максимальної ефективності в діяльності.

Отже, синергетичний підхід до управління розвитком професійної компетентності вихователів закладу дошкільної освіти є ефективним засобом забезпечення високої якості освіти дітей та задоволення потреб ринку праці. Цей підхід забезпечує взаємодію та самоорганізацію системи, що дозволяє враховувати різноманітні фактори, які впливають на розвиток професійної компетентності вихователів. Управління розвитком професійної компетентності вихователів повинно включати в себе використання різноманітних методів та засобів, а також моніторинг та оцінку їхньої роботи.

Застосування синергетичного підходу до управління розвитком професійної компетентності вихователів закладу дошкільної освіти є важливим елементом забезпечення якісної освіти дітей та відповіді на виклики сучасного світу. Цей підхід дозволяє ефективно взаємодіяти з різними елементами системи, використовувати різноманітні методи та засоби управління, моніторинг та оцінку роботи вихователів, а також забезпечувати їх професійний розвиток.

Література:

1. Олійник В. В., Даниленко Л. І. Професійне зростання педагогічних працівників: організаційно – педагогічний аспект // Методист. 2003. № 3. С. 2–5. 12.
2. Пономарьов О.С. Моделирование деятельности фахівця: підручник. Харків: Вид-во ФОП Тагаєв П. О., 2011. 236 с.
3. Рибка Ю. В. Формування професійної компетентності вихователя дошкільного навчального закладу // Переяславская рада: её историческое значение и перспективы развития восточнославянской цивилизации. 2011. URL: <http://kpi.kharkov.ua/archive/conferences/>
4. Boyatzis, R.E. The competent manager: a model for effective performance. New York: Wiley. (1982)
5. Derous E. (2000) De C-story: verhelderende verhalen... actuele stromingen en rode draden binnen de competentieliteratuur [The C-story: clarifying stories... actual approaches and threads in competence literature]. // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://users.skynet.be/vocap>
6. Klemp, G. O. (1980). The Assessment of Occupational Competence. Washington, DC.: Report to the National Institute of Education.

МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ТА ТВОРЧІСТЬ У ПРАКТИКАХ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО МИСЛЕННЯ

**Корома О.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ
Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Музична культура та творчість є важливими аспектами сучасного підприємницького мислення. Музика не лише виконує роль розваги та естетичного задоволення, але й має потужний вплив на творчість, інноваційність та креативний розвиток. Музика є однією з найстаріших форм мистецтва, яка має великий вплив на культуру та суспільство. Вона виконує ряд функцій, включаючи розвагу, емоційний вираз, комунікацію та соціалізацію. Проте, музика також може впливати на розвиток творчості та підприємницького мислення, особливо в контексті сучасного бізнес-середовища. Розвиток творчості та підприємницького мислення є важливими компетенціями, необхідними в сучасному світі, особливо в умовах швидкого розвитку технологій та глобалізації. Музика, яка відображає різноманітні аспекти культури та суспільства, може стати важливим ресурсом для розвитку творчості та підприємницького мислення [1].

Один з аспектів використання музики в підприємницькому середовищі - це вплив музики на креативний процес. Дослідження показують, що музика може стимулювати творчий потенціал людини, сприяти генерації нових ідей та рішень. Музика може активувати різні частини мозку, сприяючи збільшенню когнітивної активності та підвищенню рівня концентрації. Вона також може викликати емоційні реакції, що можуть стимулювати творчий потенціал. Крім того, музика може впливати на емоційний стан та настрій людини, що має важливе значення в підприємницькому мисленні. Позитивний настрій, спричинений музикою, може підвищити рівень енергії та мотивації, сприяючи творчому та інноваційному мисленню. Музика також може сприяти відчуттю стресу та зниженню рівня втоми, що може позитивно вплинути на підприємницьку діяльність та прийняття рішень [2].

Додатково, музика може сприяти розвитку соціальної компетентності, що є важливим аспектом підприємницького мислення. Групові музичні активності, такі як музичні колективи, спільні виступи або музичні проекти, можуть розвивати навички співпраці, комунікації, лідерства та творчої колаборації, які є важливими в бізнес-середовищі. Музична культура також може стати джерелом натхнення для розробки нових ідей та концепцій у бізнесі. Музика відображає різноманітні культурні аспекти, такі як традиції, цінності, історія та ідентичність. Використання елементів музичної культури, таких як мелодії, ритми, інструменти або стилі, може допомогти в створенні унікальних продуктів, послуг або брендів, які можуть бути конкурентними на ринку. Бізнес-практики, які включають музичну культуру та творчість, можуть також впливати на розвиток інноваційного мислення у підприємців та бізнес-лідерів. Сприяння творчому

самовираженню, експериментуванню, ризику та відкритості до нових ідей може підтримувати інноваційність в бізнес-процесах та стратегіях [3-6].

Музична культура та творчість можуть відігравати важливу роль у підприємницькому мисленні та бізнес-практиках. Використання музики може сприяти розвитку креативності, стимулювати емоційну інтелігенцію, сприяти комунікації та співпраці, інноваційному мисленню та створенню унікальних продуктів або брендів. Однак, важливо ретельно продумувати вибір музики, враховувати різноманітність жанрів та аудиторій, дотримуватися авторських прав та етичних принципів, ємців до викликів сучасного бізнесу, де вимагається постійна інноваційність та творчість. Узагалі, музична культура та поетична творчість можуть бути важливими елементами підприємницького мислення, що допомагають розвивати креативність, інноваційність, емоційний інтелект, а також забезпечувати релаксацію та мотивацію. Використання музичного та поетичного мислення може сприяти підвищенню продуктивності, зниженню рівня стресу та покращенню загального стану емоційного благополуччя підприємця [8].

Зокрема, музична культура може використовуватися як інструмент для створення сприятливого робочого середовища. Наукові дослідження показують, що музика може впливати на настрій, підвищувати рівень енергії та креативності, а також сприяти зосередженості та покращенню роботи мозку. Підприємці можуть використовувати різні жанри музики, такі як класика, джаз, електронна музика тощо, в залежності від своїх вподобань та потреб, для створення робочої атмосфери, яка сприяє продуктивній праці та розвитку креативних ідей. Поетична творчість також може мати важливе значення в практиках підприємницького мислення. Поетичне мислення сприяє розвитку креативних та літературних вмінь, вдосконалює вміння виразно висловлювати думки та емоції, а також розвиває рефлексивне мислення та критичне мислення [9].

Музична герменевтика досліджує різні аспекти музики, такі як музичні твори, композитори, виконавці, виконавська практика, а також сприйняття та розуміння музики. Вона вивчає способи, якими музика сприймається та інтерпретується різними слухачами, а також як музика може передавати значення та емоції через звуковий мовлення. Музична герменевтика також досліджує роль контексту, культурного середовища та інших факторів у розумінні музичних творів. Поетична герменевтика, з іншого боку, вивчає творчість поетів, поетичні тексти та їх інтерпретацію. Вона вивчає використання мови, метафор, символів, образів та інших літературних засобів у поетичних творах, а також розуміння та тлумачення цих елементів з боку читачів. Поетична герменевтика також розглядає контекстуальні аспекти, такі як історичний, культурний та соціальний контексти, які можуть впливати на сприйняття та тлумачення поетичних текстів [10]. Музична та поетична герменевтика можуть бути корисними інструментами в практиках підприємницького мислення. Вони можуть допомагати підприємцям краще розуміти музичні та поетичні елементи в їхніх власних практиках, а також у взаємодії зі своїми клієнтами, співробітниками та іншими стейкхолдерами. Ось

деякі можливі способи, якими музична та поетична герменевтика можуть впливати на підприємницьке мислення [11].

Музична та поетична герменевтика можуть сприяти розвитку креативного мислення у підприємців. Вони можуть надихати на пошук нових ідей, нестандартних рішень та оригінальних підходів до вирішення проблем. Музика та поезія можуть стимулювати уяву, сприяти асоціативному мисленню та розширювати горизонти думок, що може бути корисним у підприємницькій діяльності.

Література:

1. Casson, M., & Casson, C. (2018). Entrepreneurship and the creative arts: exploring the intersection of music, art, and business. *International Journal of Entrepreneurship and Innovation Management*, 22(4/5), 340-358.
2. Sarasvathy, S. D. (2008). *Effectuation: Elements of entrepreneurial expertise*. Edward Elgar Publishing.
3. Baron, R. A. (2006). Opportunity recognition as the detection of meaningful patterns: Evidence from comparisons of novice and experienced entrepreneurs. *Management Science*, 52(9), 1331-1344.
4. Entrepreneurial emotions and the nature of opportunity. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 34(3), 445-467.
5. Dobson, W. (2017). *Entrepreneurship and the creative arts: An analysis of the music industry*. Routledge.
6. Gaglio, C. M., & Katz, J. A. (2001). The psychological basis of opportunity identification: Entrepreneurial alertness. *Small Business Economics*, 16(2), 95-111.
7. Baird, I. S., & Thomas, H. (2011). The role of creativity in entrepreneurship. *Journal of Business Venturing*, 26(2), 165-177.
8. Neck, H. M., & Greene, P. G. (2011). Entrepreneurship education: Known worlds and new frontiers. *Journal of Small Business Management*, 49(1), 55-70.
9. Ratten, V. (2017). *Entrepreneurship and the creative economy: Process, practice and policy*. Routledge.
10. Sarasvathy, S. D., & Venkataraman, S. (2011). Entrepreneurship as method: Open questions for an entrepreneurial future. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 35(1), 113-135.
11. Lumpkin, G. T., & Lichtenstein, B. B. (2005). The role of organizational learning in the opportunity-recognition process. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 29(4), 451-472.

ЗМІНА ЦІЛІСНОСТІ ЛЮДИНИ У ПРОЦЕСІ САМОРОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ АКТИВІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ЗДІБНОСТЕЙ

**Костяний К.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗІЗБ
Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

У сучасному суспільстві дедалі більше людей виявляють зацікавленість у саморозвитку та підприємництві. Прагнення розвивати власні здібності та займатися підприємницькою діяльністю може стати джерелом успіху та задоволення в житті. Однак, процес саморозвитку вимагає від людини зміни в різних аспектах її буття, включаючи цілісність особистості. Цілісність - це поняття, яке описує стан гармонії, єдності та інтегрованості всіх аспектів особистості, таких як фізичний, емоційний, когнітивний та соціальний, які взаємодіють між собою і формують цілісний образ людини. Проте, процес саморозвитку може викликати зміни в цілісності людини. Зокрема, активізація підприємницьких здібностей може впливати на цілісність особистості, вимагаючи переосмислення цінностей, зміни життєвих пріоритетів, адаптації до нових ролей та відносин з оточуючим середовищем. Таким чином, зміна цілісності людини може бути важливим аспектом її процесу саморозвитку в контексті розвитку підприємництва. Одним з теоретичних підходів, які можуть бути застосовані для розуміння зміни цілісності людини, є теорія розвитку особистості А. Маслоу [1]. Згідно з цією теорією, людина прогресує від задоволення низших потреб, таких як фізіологічні потреби і потреби в безпеці, до задоволення вищих потреб, таких як потреби в приналежності, визнанні, самоактуалізації та самореалізації. У процесі саморозвитку в контексті підприємництва, може відбуватися перехід від фокусу на низших потребах, таких як фінансова стабільність та безпека, до вищих потреб, таких як досягнення успіху в підприємницькій діяльності, створення власного бренду та впровадження інноваційних проектів. Цей процес може вимагати від особистості переосмислення власних цінностей та життєвих пріоритетів, що в свою чергу може призвести до зміни її цілісності. «Господарська реальність насправді інтегрує у собі духовні, культурні, соціальні, природні форми, постаючи як поліфонія смислів і подій. Господарська реальність може бути прожита безпосередньо у процесі онтологічного досвіду та онтологічних практик. Господарство є певним виразом цілісності людини, яка в силу «багатогранності та суперечливості» свого існування не задовольняється однією-єдиною природно-біологічною формою існування та створює своє, інше, штучне довкілля, яке розкривається у поліфонії смислових вимірів» [2, с.181]. Зміна цілісності людини у процесі саморозвитку в контексті активізації підприємницьких здібностей може включати ряд аспектів. По-перше, це може вимагати зміни в самовідчутті та самооцінці. Підприємництво може ставити виклики та вимагати від особистості більшої впевненості в собі, рішучості та здатності приймати ризики. Це може впливати на сприйняття самої себе та своїх

можливостей, змінюючи цілісний образ особистості. По-друге, зміна цілісності може включати переосмислення цінностей та життєвих пріоритетів. Підприємництво може вимагати від особистості зосередитися на досягненнях, інноваціях, створенні власного бізнесу та досягненні фінансового успіху. Це може призвести до зміни ціннісних орієнтацій, зокрема в переході від акценту на стабільності та безпеці до акценту на досягненнях та самореалізації. Ці зміни можуть впливати на різні аспекти життя, такі як відносини з родиною, друзями, співробітниками та суспільством загалом. По-третє, зміна цілісності може включати адаптацію до нових ролей та відносин, які супроводжують підприємницьку діяльність. Бути підприємцем може вимагати від особистості різних ролей, таких як лідера, рішучого приймача рішень, інноватора, маркетолога, фінансового аналітика, які можуть впливати на її цілісність. Зміна ролей та відносин може вимагати від особистості здатності адаптуватися до нових ситуацій, змінювати свої підходи та способи взаємодії з оточуючими. Це може впливати на сприйняття себе в різних ролях та взаємодію з оточуючим середовищем. Крім того, зміна цілісності може включати розвиток нових вмінь та навичок, які є важливими для підприємництва. Наприклад, це може включати розвиток навичок управління бізнесом, маркетингу, фінансів, стратегічного планування та інших аспектів підприємництва. Розвиток цих вмінь може вимагати зусиль, змін у способах навчання та розвитку, а також змін у власному мисленні та підходах до викликів підприємницької діяльності. Також важливим аспектом зміни цілісності в контексті активізації підприємницьких здібностей може бути розвиток підприємницької ментальності. Це включає в собі розвиток впевненості у власних здібностях, здатність бачити можливості в навколишньому середовищі, прийняття ризиків, здатність до інноваційного мислення та розвитку власної креативності. Отже, зміна цілісності людини у процесі саморозвитку в контексті активізації підприємницьких здібностей може бути складним та багатогранним процесом, який включає ряд факторів, таких як внутрішні властивості особистості, зовнішнє середовище, ролі та відносини, вміння та навички, а також ментальні установки.

Література:

1. Maslow, A. H. (July 1943). "A theory of human motivation". *Psychological Review*. 50 (4): 370–396.
2. Спаський І. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2023. Випуск 46, с. 175–186.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ПІДПРИЄМЦІВ НА ПРИКЛАДІ ІГРОВИХ СЦЕНАРІЇВ

**Мошняга В.Ю., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ
Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

У сучасному світі успіх підприємців вимагає від них розвиненого стратегічного мислення. Сценарії комп'ютерних ігор можуть бути корисним інструментом для розвитку такого мислення у підприємців. У даній статті розглядаються особливості розвитку стратегічного мислення підприємців на прикладі ігрових сценаріїв комп'ютерних ігор. Зокрема, описується вплив ігрових сценаріїв на розвиток навичок стратегічного мислення, аналізуються особливості стратегічного мислення в ігрових сценаріях та розглядаються можливості використання цих сценаріїв в навчальних програмах для підприємців [1].

У сучасному світі підприємництво є важливим чинником економічного розвитку, і успіх підприємців вимагає від них розвиненого стратегічного мислення. Стратегічне мислення - це вміння розуміти, аналізувати та розв'язувати складні проблеми, враховуючи довгострокові цілі та ресурси, і забезпечувати досягнення стратегічних цілей. Однак, розвиток стратегічного мислення може бути складним завданням, особливо для молодих підприємців, які ще не мають достатнього досвіду в управлінні бізнесом [2].

У останні роки комп'ютерні ігри стали популярним форматом розваги, але вони також можуть виконувати роль ефективного навчального інструменту для розвитку різних навичок, включаючи стратегічне мислення. Ігрові сценарії комп'ютерних ігор можуть дати підприємцям можливість вдосконалити свої навички стратегічного мислення, працюючи зі складними вирішуваними задачами, аналізуючи різні варіанти та приймаючи важливі рішення.

Однією з особливостей розвитку стратегічного мислення підприємців на прикладі ігрових сценаріїв комп'ютерних ігор є вплив цих сценаріїв на розвиток навичок стратегічного мислення. Комп'ютерні ігри можуть вимагати від гравців прийняття стратегічних рішень, планування та вирішення різних завдань, враховуючи різні фактори та обмеження. Гравці повинні розвивати вміння аналізувати поточну ситуацію, передбачати можливі наслідки різних рішень та визначати оптимальні стратегії дії. Ці навички можуть бути перенесені на реальний бізнес-контекст і допомогти підприємцям в прийнятті стратегічних рішень щодо розвитку своїх підприємств. Іншою особливістю є аналіз особливостей стратегічного мислення в ігрових сценаріях. В ігрових сценаріях підприємці можуть вчитися аналізувати різні ситуації, розпізнавати шаблони та тренди, визначати переваги та недоліки різних стратегій. Вони також можуть вчитися управляти ресурсами, включаючи фінанси, час та персонал, щоб досягти стратегічних цілей. Ігрові сценарії можуть включати різні складності, такі як обмежені ресурси, конкуренція, технічні труднощі та інші виклики, які можуть

знайти відображення в реальному бізнес-середовищі підприємців. Ще однією особливістю розвитку стратегічного мислення підприємців на прикладі ігрових сценаріїв комп'ютерних ігор є можливість експериментувати з різними стратегіями без реальних наслідків [3]. Гравці можуть випробувати різні рішення та оцінити їх ефективність, без ризику втрати реальних ресурсів. Це може дозволити підприємцям вчитися на своїх помилках, вдосконалювати свої стратегії та виробляти оптимальні рішення, що може бути корисним в реальному бізнес-середовищі.

Крім того, ігрові сценарії можуть також розвивати креативність підприємців. Вони можуть стикатися з нестандартними ситуаціями, де потрібно шукати нові, неочікувані рішення. Це може допомогти підприємцям розширити свій спектр мислення, розвинути критичне мислення та здатність до інновацій, що може бути цінними навичками в бізнесі. Наприклад, багато стратегічних ігор, таких як "Civilization", "SimCity", "RollerCoaster Tycoon" та інші, дозволяють гравцям будувати власні бізнеси, розробляти стратегії розвитку, планувати бюджет, управляти ресурсами та ризиками, виробляти рішення щодо маркетингу та продажу продуктів або послуг, взаємодія з конкурентами та вирішувати інші стратегічні завдання. Гравці можуть спробувати різні підходи, випробувати різні бізнес-моделі, виробляти інноваційні продукти та послуги, та оцінювати їх ефективність на основі результатів гри [4].

Додатково, ігрові сценарії також можуть розвивати лідерські навички підприємців. Вони можуть бути поставлені в ситуації, де потрібно приймати стратегічні рішення, керувати командою, взаємодіяти зі співробітниками та партнерами, управляти ризиками та приймати відповідальність за результати. Це може допомогти підприємцям розвивати навички лідерства, комунікації та прийняття рішень, що може бути корисними в реальному бізнес-середовищі [5;6].

Застосування ігрових сценаріїв комп'ютерних ігор в навчанні підприємців також має свої обмеження. Варто зазначити, що гри є спрощеним відображенням реального бізнес-середовища, і рішення, прийняті в межах гри, можуть не завжди адекватно відповідати реальності. Крім того, враховуючи швидкий технологічний розвиток, комп'ютерні ігри можуть старіти та втрачати актуальність в бізнес-контексті [7].

У підсумку, розвиток стратегічного мислення є важливим аспектом успіху підприємців, і застосування ігрових сценаріїв комп'ютерних ігор може бути цінним інструментом для розвитку цих навичок. Ігри можуть допомогти підприємцям розуміти складності стратегічного управління, робити дослідження ринку, аналізувати конкурентів, приймати рішення на основі обмежених ресурсів та управляти ризиками. Вони також можуть сприяти розвитку лідерських навичок, комунікації та прийняття рішень в командному середовищі.

Література:

1. Apperley T. H. Genre and game studies: Toward a critical approach to video game genres / T. H. Apperley // Simulation & Gaming. 2006. – Vol. 37. – No. 1. – P. 6–23.
2. Clearwater D. What Defines Videogame Genre? Thinking about Genre Study after the Great Divide / D. Clearwater // The Journal of the Canadian Game Studies Association. – 2011. – No. 5 (8). – P. 29–49.
3. Crawford C. The Art of Computer Game Design / C. Crawford. – Osborne : McGraw-Hill, 1997. – 81 p.
4. Crawford C. A. Taxonomy of Computer Games / C. A. Crawford // Crawford C. The Art of Computer Game Design. Reflections of an Master Game Designer. – Berkeley, California, Osborne : McGraw-Hill, 1984. – P. 19–40.
5. Egenfeldt-Nielsen S. Understanding VideoGames. The Essential Introduction / S. Egenfeldt-Nielsen, J. H. Smith, S. P. Tosca. – NewYork : Routledge, 2008. – 304 p.
6. Perron B. TheVideo GameTheory / B. Perron, M. Wolf. – NewYork : Routledge, 2009. – 430 p.
7. Poole St. Triggerhappy: theinner life of videogames/ St. Poole. – London: Fourth Estate, 2000. – 262 p.

КУЛІНАРНА ТЕРАПІЯ ЯК ОРІЄНТИР КОНСТРУЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТА ФІЗИЧНИЙ ВИМІР

**Путренко Є.С., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ
Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Ресторанний бізнес є складним та конкурентним сегментом галузі харчової промисловості. Власники ресторанів постійно шукають нові підходи та стратегії, які допоможуть їм відрізнитися від конкурентів та привернути більше клієнтів. Одним з таких підходів може бути застосування кулінарної терапії як орієнтиру для конструювання бізнес-процесів ресторанного бізнесу. Кулінарна терапія використовує певні кулінарні техніки, рецепти та інгредієнти з метою поліпшення фізичного та психологічного стану особи. Вона може бути застосована як терапевтичний підхід в лікуванні різних захворювань, а також як засіб підвищення загального благополуччя та покращення якості життя. В останні роки кулінарна терапія набула популярності як один з елементів холістичного підходу до здоров'я та добробуту.

Один з аспектів кулінарної терапії, який може бути застосований у ресторанному бізнесі, - це психологічний вимір. Смак, аромати та текстури їжі можуть впливати на наші емоції та настрій. Використання спеціальних технік та інгредієнтів, які викликають певні емоції, може допомогти ресторанам створювати особливу атмосферу та враження для клієнтів. Наприклад, використання трав, які мають розслаблюючі властивості, такі як лаванда або

м'ята, може допомогти створити романтичну та спокійну атмосферу в ресторані. Крім того, використання яскравих кольорів та цікавих форм страв може впливати на наші емоції та апетит. Додатково, ресторанні бізнеси можуть використовувати фізичний вимір кулінарної терапії для конструювання своїх бізнес-процесів. Використання свіжих та якісних інгредієнтів може відігравати важливу роль в успішності ресторанного бізнесу. Використання органічних продуктів, ставлення до екології та сталого розвитку можуть стати ключовими факторами в привабливості ресторану для клієнтів, які цінують здоровий спосіб життя та етичне виробництво продуктів. Бізнес-процеси ресторанного бізнесу можуть бути переглянуті з метою використання екологічно чистих інгредієнтів, підтримки місцевих постачальників та впровадження ефективних систем управління відходами та ресурсами.

Кулінарна терапія також може бути використана в ресторанному бізнесі для розширення асортименту страв та відкриття нових ринків. Застосування різноманітних кулінарних технік та рецептів може дозволити ресторанам відкрити нові напрямки в своєму меню, пропонуючи клієнтам унікальні та цікаві страви. Наприклад, використання елементів екзотичної кухні, такої як азіатська або африканська кухня, може привернути нових клієнтів, які цікавляться культурним розмаїттям та новими смаками [1].

Психологічний вимір кулінарної терапії також може використовуватися в ресторанах для підтримки здорового способу життя та харчування клієнтів. Наприклад, ресторани можуть надавати інформацію про калорійність та склад страв, а також пропонувати здорові альтернативи, такі як страви з низьким вмістом жиру, цукру або солі. Використання таких підходів може сприяти залученню клієнтів, які дотримуються здорового способу життя та звертають увагу на своє харчування. Крім того, ресторани можуть використовувати психологічні методи, такі як візуальне оформлення страв, розташування столиків та атмосфера закладу, щоб стимулювати апетит та насолоду від прийому їжі.

Узагалі, використання кулінарної терапії в ресторанному бізнесі має потенціал бути ефективним орієнтиром конструювання бізнес-процесів, забезпечуючи психологічний та фізичний вимір успіху. Враховуючи розширення свідомості про здоровий спосіб життя та харчування, розвиток вмінь приготування страв та впровадження кулінарної терапії може стати важливим фактором в розвитку ресторанного бізнесу. Дослідження психологічних та фізичних аспектів кулінарної терапії може сприяти розумінню її впливу на клієнтів, їхнє задоволення, здоров'я та поведінку, а також на різні аспекти бізнес-процесів, таких як менеджмент, маркетинг, кадрове управління та фінанси.

Кулінарна терапія може бути ефективним орієнтиром конструювання бізнес-процесів в ресторанному бізнесі з урахуванням її психологічного та фізичного виміру. Інтегрування елементів кулінарної терапії в ресторанный бізнес може сприяти покращенню клієнтського задоволення, здоров'я та поведінки, а також забезпечити конкурентну перевагу на ринку.

Дослідження психологічних аспектів кулінарної терапії показує, що вона може впливати на емоційний стан клієнтів, сприяти релаксації, стимулювати

апетит та підвищувати настрій. Фізіологічний вимір кулінарної терапії демонструє вплив їжі на фізичне здоров'я, таке як покращення харчових звичок, контроль за вагою та підтримка фізіологічних функцій організму. Ці фактори можуть взаємодіяти та сприяти покращенню загального стану клієнтів, що може впливати на їхнє сприйняття ресторанного бренду та вибір ресторану [2].

Кулінарна терапія також може мати важливий вплив на різні бізнес-процеси ресторану. Наприклад, впровадження кулінарних терапевтичних підходів може допомогти в управлінні меню, розробці нових страв, виборі інгредієнтів та стимулюванні креативності у кухні. Вона також може впливати на організацію простору ресторану, розміщення столиків, освітлення та атмосферу, що може створити особливий досвід для клієнтів. Кулінарна терапія може також бути використана як елемент маркетингової стратегії ресторану, пропонуючи унікальний продуктовий підхід, який відповідає вимогам сучасних споживачів, зацікавлює їх і стимулює до повторних візитів.

Одним з аспектів кулінарної терапії, який може бути використаний в ресторанному бізнесі, є взаємодія між гостем та кухарем. Відкриті кухні, шоу-кухні та можливість спостерігати за процесом приготування страв можуть стати частиною взаємодії між кухарем та клієнтом. Це може додати емоційного зв'язку між гостем та рестораном, створюючи позитивні емоції та сприяючи задоволенню від відвідування ресторану.

Крім того, кулінарна терапія може бути використана в ресторанному бізнесі для розвитку нових страв та меню. Використання певних продуктів, приготування страв за особливими техніками або представлення страв в нестандартному вигляді може стати відмінною можливістю відокремитися від конкурентів та створити унікальну пропозицію для клієнтів. Крім того, кулінарна терапія може допомогти в розробці меню для осіб з різними дієтичними обмеженнями або хронічними захворюваннями, враховуючи їхні потреби та вподобання. Фізичний вимір кулінарної терапії також може бути використаний в ресторанному бізнесі, зокрема в аспектах пов'язаних зі здоров'ям та станом здоров'я клієнтів. Наприклад, ресторани можуть пропонувати страви, які відповідають певним дієтичним вимогам, таким як низькокалорійна, вегетаріанська, веганська, безглютенова, безлактозна тощо. Це може відповідати зростаючому попиту на здорове харчування та специфічні харчові потреби різних груп споживачів.

Крім того, ресторани можуть також звернути увагу на інші фізичні аспекти кулінарної терапії, такі як використання свіжих та натуральних інгредієнтів, стимулюючих смакові рецептори та відповідаючих на потреби організму в поживних речовинах. Застосування принципів сезонності та локальності в закупівлі продуктів може не лише сприяти сталому розвитку ресторанного бізнесу, але й додати позитивний аспект екологічної відповідальності, що може бути привабливим для споживачів. Однак, важливо зазначити, що успішне впровадження кулінарної терапії в бізнес-процеси ресторану вимагає деякої підготовки та уважного підходу. Відданість використанню кулінарної терапії в бізнес-стратегії ресторану повинна бути ретельно продуманою, з урахуванням

досліджень, трендів ринку, розуміння потреб та вподобань цільової аудиторії, а також налагодження внутрішніх бізнес-процесів.

Література:

1. Стахмич Т. М., Пахолюк О. М. Кулінарне мистецтво: Підручник: У 2 кн. Київ: Грамота, 2008.
2. Слащева, А.В. Кулінарне мистецтво країн світу: курс лекцій для студ. спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» ден. та заоч. форм навчання [Текст] / А. В. Слащева; М-во освіти і науки України, Донецьк. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. технології в рестор. госп. та готел. і рестор. справи. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2017. 177 с.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

**Голубенко А.С., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – к.е.н., доц. Бровкіна Ю.О.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Одним з пріоритетних напрямків розвитку галузей економіки слід вважати роздрібну торгівлю, яка в останні часи активно нарощує свої позиції в соціально-економічній сфері України. Вхідні бар'єри до організації діяльності в цьому бізнесі достатньо низькі, що дає змогу створювати власну справу підприємцям з різним розміром капіталу. Розвиток ринкових відносин призводить до суттєвих змін на всіх етапах функціонування процесу торгівлі, починаючи від закупівлі товарів у виробників та закінчуючи реалізацією кінцевому споживачу.

Навколишнє оточення господарюючих одиниць у роздрібній торгівлі в останні часи суттєво погіршується загостренням економічної кризи. Серед вагомих загроз ззовні можна виділити: по-перше, девальвацію національної валюти, і як наслідок, падіння платоспроможного попиту основної маси населення, а також підвищення цін на імпортну продукцію; по-друге, стрімке зростання тарифів на паливо та енергію, що спричиняє зростання вартості продукції національних виробників. Останній факт також негативно впливає на бюджет пересічних українців, оскільки це змушує домогосподарства змінювати структуру споживання у бік скорочення кількості та зниження якості покупок, або взагалі відмови від деяких з них. Перелічені фактори погіршують динаміку роздрібної торгівлі, стримують повернення обігових коштів, сприяють формуванню небажаних запасів продукції тощо [1].

Пріоритетність розміщення підприємств роздрібної торгівлі у містах пояснюється цілою низкою факторів: по-перше, значна концентрація населення; по-друге, наявність платоспроможних покупців; по-третє, тенденція нарощування будівництва житлових будинків у містах потребує створення додаткових об'єктів соціальної інфраструктури – магазинів, кіосків, ринків тощо. Суттєвий внесок у розвиток роздрібної торгівлі по містах створює скорочення

кількості вільного часу працюючого населення. Для таких людей актуальними стають різні види магазинів, розташованих переважно біля їх місця проживання, з продовженим графіком роботи, або взагалі, магазини цілодобової торгівлі. Слід також зазначити, що сучасні покупці стають більш вибагливими та бажають отримувати від покупок максимальний ефект. Таке бажання здатні задовольнити саме супермаркети, які забезпечують необхідний рівень сервісу, подовжують тривалість роботи магазинів, організують каси самообслуговування тощо.

Сучасні тенденції в роздрібній торгівлі України характеризуються процесами глобалізації. Важливу роль в цьому відіграють бізнес-одиниці побудовані на основі мережевої організації, які в порівнянні з окремими торговими об'єктами мають низку конкурентних переваг. Можливість отримання економії від масштабів діяльності, залучення кваліфікованої робочої сили (насамперед менеджерів вищої ланки), створення власних учбових центрів для підготовки обслуговуючого персоналу магазинів (адміністратори, товарознавці, старші касири тощо), організація найбільш вигідних логістичних схем товаропостачання все це дозволяє ефективно працювати та утримувати лідируючі позиції на ринку.

На українському ринку організованої роздрібної торгівлі домінують мережі національних і локальних операторів. Їх частка у загальному роздрібному товарообігу в Україні складає досягає 70%. Але торгівля продуктами харчування має досить високі показники обігу по багатьом товарним позиціям, тому ця сфера діяльності має високу інвестиційну привабливість та сприяє просуванню на ринок зарубіжних компаній [2].

На розвиток торговельних мереж значно впливає формат торгівлі. На сьогодні в Україні немає чіткого розділення форматів магазинів, але можна виділити наступні їх типи: міні-маркети, магазини біля будинку, дискаунтери, супермаркети, гіпермаркети.

Функціонування того чи іншого формату залежить від багатьох факторів: район розміщення, перспективи будівництва нових житлових будинків, наявність вільних торговельних площ, структура попиту населення та інше.

Серед найбільш розповсюджених форматів в Україні можна виділити гіпермаркети, супермаркети та класичні магазини «біля будинку».

Серед тенденцій сьогодення можна окремо виділити появу магазинів дискаунтерів. До того ж, деякі відомі ритейли починають організовувати торговельні одиниці орієнтовані на продукцію низького цінового сегменту. Магазини-дискаунтери ефективно функціонують завдяки наступним правилам роботи: низький рівень торговельної націнки; відсутність програм лояльності; співробітники найчастіше повинні виконувати супутні завдання; в якості реклами випускаються каталоги, які містять повний перелік товарів магазину.

Враховуючи особливості функціонування торговельних мереж, найбільш перспективним напрямком їх розвитку може стати подальше розширення як за рахунок коштів національних інвесторів, так і іноземних. Удосконалення механізмів розвитку мереж повинно підкріплюватися державним регулюванням

торговельної діяльності та створювати умови для розвитку перш за все вітчизняного торговельного бізнесу.

Література:

1. Трансформаційні процеси в торгівлі України в умовах інтернаціоналізації: монографія / [Л.О. Лігоненко, Г.М. Богославець, Г.Л. Піратовський та ін.]; за ред. Л.О. Лігоненко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 334 с.
2. Фролова Л.В., Головинов М.И. и др. Экономика торгового предприятия. – Донецк: ДОННУЕТ, 2010. – 274 с.

ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОТЕХНІК ТА ПРАКТИК ДИПЛОМАТІЇ У РОБОТІ З КЛІЄНТАМИ БІЗНЕСА

**Драчков М. О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ТЗіЗБ
Науковий керівник – ст. викладач Спаський І.Д.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Взаємодія з клієнтами в бізнес-середовищі вимагає від фахівців високого рівня комунікаційних вмінь, зокрема здатності встановлювати та підтримувати позитивні відносини з різними типами клієнтів. Для досягнення успіху в роботі з клієнтами важливо володіти психотехніками та дипломатичними навичками, що дозволяють ефективно вирішувати конфлікти, розуміти потреби клієнтів та встановлювати довгострокові стосунки. Психотехніки є важливим інструментом в роботі з клієнтами бізнеса, оскільки вони дозволяють забезпечити ефективну комунікацію та взаємодію. Одним з ключових елементів психотехнік є активне слухання, яке включає уважне сприйняття та розуміння висловлюваних клієнтом думок, почуттів та потреб. Активне слухання дозволяє фахівцям збільшити рівень взаєморозуміння з клієнтами, виявити їхні очікування та реагувати на них відповідним чином. Це також сприяє забезпеченню взаєморозуміння та побудові довірливих відносин з клієнтами. Ще одна важлива психотехніка в роботі з клієнтами - це використання емоційного інтелекту. Емоційний інтелект включає здатність розпізнавати, розуміти та керувати власними емоціями та емоціями інших людей. Фахівці, які володіють емоційним інтелектом, можуть краще розуміти емоційні потреби клієнтів, вміти емоційно адаптуватися до різних ситуацій та ефективно взаємодіяти з клієнтами в емоційно напружених ситуаціях. Дипломатичні навички у роботі з клієнтами бізнеса: Дипломатичні навички є важливим елементом взаємодії з клієнтами бізнеса, оскільки вони дозволяють фахівцям ефективно вирішувати конфлікти, побудовувати взаємовигідні відносини та досягати співпраці. Одним з важливих аспектів дипломатії є управління конфліктами [1]. Фахівці, які вміють ефективно вирішувати конфлікти, можуть уникати негативних наслідків конфліктних ситуацій та забезпечити позитивний вихід з конфлікту з клієнтами. Важливим

аспектом управління конфліктами є здатність слухати погляди клієнтів, враховувати їхні інтереси та шукати компромісні рішення, які задовольняють обидві сторони. Додатково, дипломатичні навички також включають здатність будувати позитивні взаємовідносини з клієнтами. Це включає в собі вміння бути ввічливим, поважним та проявляти толерантність до різних точок зору клієнтів. Дипломатичні фахівці також вміють ефективно спілкуватися, використовуючи дипломатичні мовні засоби, такі як ввічливі форми висловлення, неперекручення та уникнення конфліктних слів чи висловлювань. Узагальнюючи, використання психотехнік та практик дипломатії у роботі з клієнтами бізнесу є важливими аспектами успішної взаємодії з клієнтами та досягнення взаємовигідних результатів. Дипломатичні навички та психотехніки мають великий потенціал у бізнес-середовищі [2]. Вони дозволяють забезпечити конструктивну комунікацію між бізнес-клієнтами, зміцнювати взаємну довіру та розуміння, розв'язувати конфлікти та досягати взаємовигідних рішень. Використання цих навичок також може позитивно вплинути на репутацію бізнесу, сприяти розширенню клієнтської бази та підвищенню рівня задоволеності клієнтів. Використання психотехнік та практик дипломатії у роботі з бізнес-клієнтами може бути важливим фактором успіху для бізнесу. Ефективна комунікація, встановлення довіри, розуміння потреб та вимог клієнтів, вирішення конфліктів та встановлення гармонійних відносин з клієнтами можуть сприяти підвищенню клієнтської лояльності, збільшенню обсягів продажів, розширенню клієнтської бази та підвищенню репутації компанії. Для успішного використання психотехнік та практик дипломатії в роботі з бізнес-клієнтами, важливо мати розуміння їхніх потреб, бажань та очікувань. Комунікація має бути відкритою, довірливою та співпрацівницькою, де прослуховування та розуміння клієнтів є основними складовими. Дипломатичні навички, такі як управління конфліктами, переговори, вміння робити компроміси та знаходити рішення, що влаштовують обидві сторони, також є важливими аспектами успішної роботи з бізнес-клієнтами. Дотримання етичних принципів та високого рівня професійної моралі є також надзвичайно важливим в аспекті використання психотехнік та практик дипломатії у роботі з клієнтами бізнесу. Ретельне дотримання норм та цінностей етики взаємодії з клієнтами забезпечує взаємовідносини, засновані на довірі та професіоналізмі, що може допомогти у побудові тривалих та стійких відносин з клієнтами. Незважаючи на всі переваги використання психотехнік та практик дипломатії в роботі з клієнтами бізнесу, слід зазначити, що це вимагає від фахівців високого рівня навичок та компетенцій. Регулярна підготовка, професійний розвиток та вдосконалення вмінь у цих напрямках є важливими для ефективного використання психотехнік та практик дипломатії у роботі з клієнтами бізнесу. Отже, використання психотехнік та практик дипломатії в роботі з клієнтами бізнесу може бути ефективним підходом, що сприяє побудові взаємовигідних відносин, досягненню спільних цілей та вирішенню конфліктів [3]. Врахування психологічних аспектів комунікації, застосування дипломатичних навичок, дотримання етичних принципів та професійної моралі є важливими факторами успіху в роботі з бізнес-клієнтами. Дослідження

психотехнік та практик дипломатії в роботі з бізнес-клієнтами вказують на ряд переваг цього підходу. Використання активного слухання, емпатії та співпрацівництва може допомогти встановити глибокі взаємини з клієнтами, забезпечити розуміння їхніх потреб та очікувань, а також виявити можливості для співпраці та взаємовигідних рішень. Застосування дипломатичних навичок, таких як управління конфліктами, переговори та компроміси, може допомогти у вирішенні складних ситуацій з клієнтами та побудові взаємовигідних рішень. Психотехніки також можуть бути використані для ефективного управління емоціями, стресом та взаємодією з різними типами особистостей. Наприклад, використання технік активного слухання, питань відкритого типу, аналізу мовного та невербального спілкування може допомогти зрозуміти потреби та очікування клієнтів. Застосування емоційного інтелекту, розуміння власних та емоцій клієнтів, може покращити рівень взаєморозуміння та зменшити можливі конфлікти. Також важливо використовувати психотехніки для ефективного управління стресом, особливо в ситуаціях, коли взаємодія з клієнтами може бути напруженою або складною.

Література:

1. Ковальчук Г.О. Реалізація діяльнісного, особистісно та професійно орієнтованих підходів у викладанні соціально-економічних дисциплін з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Інформаційні технології і засоби навчання. 2017. Том 61. №5. С. 110–126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2017_61_5_12
2. Нестерова М. Інформаційно-когнітивні технології в системі вищої освіти суспільства знань. Вища освіта України. 2015. №1. С. 40–45.
3. Рубанець О.М. Когнітивний підхід до науки як інформаційної системи URL: http://novyn.kpi.ua/2008-3/16_Rubanec.pdf

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА КЛІЄНТСЬКА ОРІЄНТАЦІЯ В МАРКЕТИНГУ ТА ЛОГІСТИЦІ

**Нікуліна О.Ю., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту МФтаІТ
Науковий керівник - ст. викладач Максимова Ю.О.
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, м. Одеса**

Проблема визначення маркетингу та логістики в Україні є надзвичайно актуальною, оскільки від цього залежить ефективність функціонування бізнесу. Зокрема, належна реалізація маркетингових стратегій та забезпечення клієнтської орієнтації має великий вплив на розвиток підприємств усіх вивів діяльності. В умовах жорсткої конкуренції на ринку, орієнтація на задоволення потреб споживачів є найбільш ефективним методом пошуку та утримання клієнтів. Вирішення проблеми визначення маркетингу та логістики та належне

врахування клієнтської орієнтації є необхідним для успішного функціонування бізнесу в Україні.

Слід зазначити, що не зважаючи на відмінність маркетинг та логістика сильно пов'язані одне з одним. Клієнти часто вимагають значної кількості товару за короткі проміжки часу та в специфічні місця. Ефективною роботою логістичної компанії можливо забезпечити швидку доставку, зменшення часу передачі товару та упакування в ефективний спосіб [1].

Ці дві галузі є двома важливими елементами у сучасному бізнесі. Особливості функціонування маркетингу полягають у розробці іміджу компанії, проведенні досліджень ринку, визначенні цільової аудиторії, розробці стратегії просування товарів та послуг на ринку, а також у взаємодії зі споживачами.

Однією з основних особливостей функціонування маркетингу є його клієнтська орієнтація. Маркетинг завжди повинен бути клієнто-орієнтованим у фокусі повинні бути потреби і бажання клієнтів. Знання свого клієнта та його більш детального розуміння дозволить розвивати ефективні маркетингові стратегії та продавати товар за максимально вигідними умовами [2]. Важливо зрозуміти, що орієнтація на потреби клієнтів повинна бути впроваджена не тільки у маркетингових підрозділах, а й у логістиці. Для цього необхідно організувати ефективну систему доставки товарів. Крім того, важливо забезпечити якісне зберігання товарів та їхню безпеку під час транспортування. Це забезпечить повне задоволення потреб клієнта і посилить лояльність до компанії.

Деякі українські компанії, такі як Allo.ua, Comfy, Rozetka, зосереджуються на наданні індивідуальних послуг та забезпеченні зручних і швидких способів зв'язку з клієнтами. Це робиться шляхом установа спеціальної платформи для зв'язку з клієнтами, де вони можуть задавати питання, отримувати консультації, висловлювати свої скарги та пропозиції. Інші компанії, такі як Lifecell та Vodafone, активно пропонують рішення проблем клієнтів через технічну підтримку та безкоштовні номери, на яких клієнти можуть звертатися з будь-яких проблем.

Такі компанії як Nova Poshta та Ukrposhta, забезпечують високоякісну логістику з метою задоволення потреб клієнтів. Вони використовують різні способи доставки, такі як кур'єрська доставка та забір з пунктів самовивозу. Крім цього, вони пропонують технічні рішення, які дозволяють клієнтам відслідковувати статус доставки своїх товарів та отримувати повідомлення про оновлення. Це допомагає зменшити імовірність незадоволеності клієнтів та збільшити їх лояльність до компаній.

Можна зробити висновок, що маркетингові та логістичні підрозділи повинні сприятливо взаємодіяти для досягнення спільної мети задоволення потреб клієнтів. Орієнтація на задоволення потреб клієнтів повинна бути впроваджена не лише в маркетингових, а й у логістичних підрозділах, щоб забезпечити повне задоволення потреб клієнтів та посилити лояльність до компанії. Як показують приклади, компанії, які віддають перевагу клієнтській орієнтації, забезпечують високий рівень відомості про бренд та мають високий

рівень лояльності серед клієнтів. Саме ці розглянуті типи компаній є яскравим прикладом забезпечення маркетингової ефективності та ефективної логістики.

Література:

1. Marketing Logistics: Functions & Role in Fulfillment - Shiprocket Fulfillment [Electronic resource] // Shiprocket Fulfillment. – Mode of access: <http://surl.li/gsjvh> (date of access: 20.04.2023). – Title from screen.
2. A Relationship Between Logistics & Marketing [Electronic resource] // Small Business - Chron.com. – Mode of access: <http://surl.li/gsjvd> (date of access: 20.04.2023). – Title from screen.

МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ЙОГУРТІВ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

**Булацескул К.А., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – д-р. техн. наук, проф. Мардар М.Р.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Молочна галузь відіграє важливу роль в економіці як в європейських країнах так і в Україні. Україна не є вагомим гравцем на молочній арені світу і не має суттєвого впливу на формування цін на молочні продукти, але вона є найбільшим постачальником кормів, що становлять близько 70% собівартості виробництва молока. Тому це матиме прямий вплив на весь виробничий ланцюжок. Україна має природні кліматичні та організаційно-технічні умови, придатні для виробництва та переробки молочної продукції. Під час кризи більшість українських молокопереробних підприємств скоротили виробництво, і деякі компанії не змогли втримати ринок і були змушені піти, а інші, навпаки, продовжили розвиток [1].

Асортимент молочної продукції на вітчизняному ринку чималий представлений (понад 250 видів), до складу якої входять продукти сметанні, йогурти, сири тверді сичужні, сирки солодкі та інша продукція. Ринок кисломолочної продукції є найперспективнішим сегментом молочної галузі. Основними асортиментними позиціями кисломолочної групи є кефір, йогурт та сир. Для даного дослідження обрано йогурт. Йогурт - це один з найбільш популярних молочних продуктів, який має корисні речовини завдяки вмісту пробіотиків які містять корисні бактерії, які допомагають підтримувати здоров'я кишкової мікрофлори та підтримувати імунну систему [2].

Розглянемо загальне бачення світового прогнозу, щодо ринку йогуртів (рис.1.). У відповідності до наведеної інформації ми можемо зробити висновки, що з 2020 року, ринок демонструє темп зростання в середньому на + 4,2 % за рік до 2024 року. Оцінюючи сумарний приріст від 2020 до 2024 року, він буде знаходитися на рівні 17 %, що є дуже серйозним темпом зростання.

Тенденції до росту споживання йогуртів була частково спровокована світовою пандемією 2020 року, під час якої акцент на здорове харчування за для покращення свого імунітету та протидії захворюванням став вирішальним фактором. Продукція, на основі пробіотиків, джерелом яких і є йогурти, почала викликати додаткову увагу з боку споживачів. Йогуртова галузь стала популярною з моменту свого дебюту на ринку, але на самому ринку панує величезна конкуренція. Такі відомі бренди, як Danone, Yoplait, Activia та інші, є одними з багатьох, які змагаються за домінування на цьому жорсткому конкурентному ринку. Протягом 2020 року Statista підрахувала, що світова йогуртова індустрія оцінювалася в 91,6 мільярда доларів в США, також прогнозованою сумою до 2027 року має вирости до 107,6 мільярда доларів.

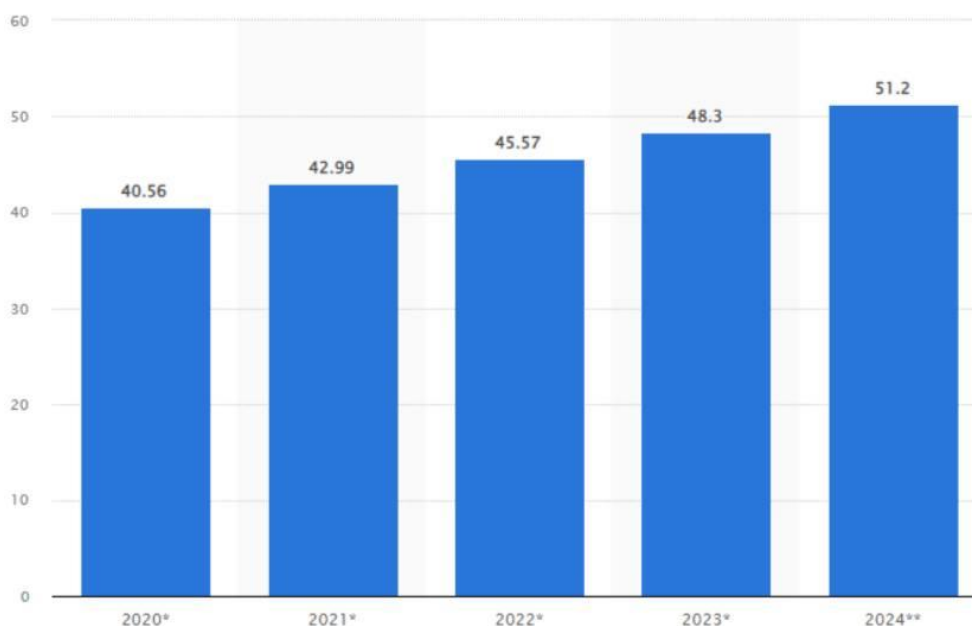

Рис.1. Прогнозований об'єм світового ринку йогуртів у млн. дол. з 2020 по 2024 року

Різноманітний вибір йогуртів, доступних сьогодні, може похвалитися безліччю типів і підтипів, що відрізняються за формою та смаком. Проте йогурти можна розділити на дві групи: питні й ложкові (густі). Лідерство на українському ринку зайняли питні йогурти, які більш ніж у 2 рази перевищили продажі густих йогуртів [2]. Причому більшість питних йогуртів, представлених на вітчизняному ринку, — це продукція місцевого виробництва. [2]. Так, на сьогоднішній день за експертною думкою виділяються такі рушійні фактори вибору йогурту для споживача, а саме: важливість здорового харчування; можливість схуднути; велика варіативність асортименту; практичність у використанні (мобільність);

У зв'язку з цим, розвиток маркетингових стратегій для залучення нових споживачів та задоволення потреб існуючих є важливим фактором успіху виробників йогуртів. Одним з напрямків розвитку маркетингу йогуртів є зосередження на інноваційних продуктах. Виробники йогуртів постійно працюють над розробкою нових смаків, форм і варіантів упаковки, щоб залучити

нових споживачів та задовольнити потреби існуючих. Наприклад, з'явилися йогурти з різними добавками, такими як ягоди, горіхи, злаки та інші, які надають продукту більш насичений смак та додають йому додаткові корисні властивості. Іншим напрямком розвитку маркетингу йогуртів є зосередження на пакуванні. Виробники йогуртів постійно працюють над розробкою нових форм і варіантів упаковки, щоб зробити продукт більш зручним та привабливим для споживачів. Останнім часом, з'явилися йогурти в герметичних контейнерах, які можна знову застосовувати, що зменшує відходи та забезпечує більш зручне зберігання продукту. Також, багато виробників йогуртів зосереджуються на розробці екологічно чистих упаковок, що сприяє збереженню довкілля [1].

Додатковою стратегією для збільшення продажів йогуртів є співпраця з іншими компаніями та брендами. Наприклад, багато виробників йогуртів співпрацюють зі спортивними брендами, зі шкільними кафетеріями та іншими закладами харчування для збільшення своєї аудиторії та просування продукту серед дітей та молоді. Є багато виробників які спеціалізуються на виробництві різноманітних видів йогуртів, таких як грецький йогурт, йогурт на кокосовому молоці, йогурт без лактози та інші. Ці компанії активно використовують маркетингові стратегії, щоб залучити клієнтів, зокрема співпрацюючи зі спеціалізованими магазинами та ресторанами, рекламуючи свій продукт в інтернеті та на соціальних мережах, та створюючи нові смаки та форми упаковки [1]. Отже, маркетингове дослідження є ключовим елементом у розвитку ринку йогуртів. Виробники йогуртів повинні постійно працювати над розробкою.

У майбутньому, очікується подальший розвиток ринку йогуртів. Зокрема, можливо з'явлення нових видів йогуртів, які відповідатимуть змінним потребам споживачів, а також зростання популярності екзотичних смаків та нових форм упаковки. Для того, щоб збільшити свою частку на ринку та привернути нових клієнтів, виробники йогуртів повинні продовжувати працювати над розробкою нових продуктів та маркетингових стратегій наприклад, дослідження показують, що зростаюча кількість споживачів шукає здорові альтернативи традиційним десертам, таким як пудинги, тістечка та морозиво. Це відкриває можливості для виробників йогуртів розробити нові смаки та форми продукту, які задовольнятимуть ці змінені потреби споживачів. Додатково, виробники можуть зосередитися на створенні більш персоналізованих продуктів для різних груп споживачів, таких як вегетаріанці, вегани, люди зі зниженою лактозною толерантністю та інші. Це можна зробити за допомогою розробки нових формул та використання різних інгредієнтів для створення продуктів, які підходять для кожної групи споживачів. Однією з ключових маркетингових стратегій, яку можуть використовувати виробники йогуртів, є зосередження на збільшенні своєї присутності на ринку через мережі роздрібної торгівлі. Крім того, виробники можуть використовувати різні маркетингові інструменти, такі як рекламні кампанії в соціальних мережах, спонсорство спортивних подій та інших заходів, щоб підвищити свідомість про свої продукти та збільшити свою репутацію.

Таким чином оскільки споживачі все більше звертають увагу на здорове харчування та підтримку здоров'я. Виробники повинні розуміти ці потреби та працювати над розробкою та маркетингом продуктів, які задовольняють ці потреби та збільшать їхню частку на ринку. Це вимагає постійного інноваційного підходу до бізнесу, який забезпечить успішний розвиток компаній на ринку йогуртів у майбутньому.

Література:

1. Війна в Україні та світовий молочний ринок. URL: <http://milkua.info/uk/post/vijna-v-ukraini-ta-svitovij-molocnij-rinok> (дата звернення 06.03.2023)
2. Тенденції розвитку молочної галузі України. URL: <http://agropolit.com/blog/412-molochna-galuz-ukrayini-ta-yiyi-maybutnye-cherez-10-rokiv-problemi-natsionalna-programa-rozvitku-ta-derjavna-pidtrimka> (дата звернення 06.03.2023).

ХАРАКТЕРИСТИКА КЛЮЧОВИХ ІНДИКАТОРІВ УСПІХУ ПІДПРИЄМСТВ, ЩО ЗАЙМАЮТЬСЯ РЕМОНТОМ МОБІЛЬНИХ ТЕЛЕФОНІВ

Андрущенко Є.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – к.е.н., доц. Савченко Т.В.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Ремонт мобільних телефонів користується великим попитом і актуальність послуги зростає стрімкими темпами. Адже кількість гаджетів зростає щодня. Вони час від часу ламаються. Навіть тріщина або подряпина може спричинити втрату функціоналу. Однак, перед тим, як купувати новий смартфон, можна спробувати його відновити.

Зараз існує велика кількість компаній, які пропонують професійний ремонт смартфонів, низькі чи, навпаки, доволі високі ціни. Все залежить від того, куди вирішить звернутися потенційний клієнт. Іноді буває і таке, що майстер – це шахрай, який бере передоплату або забирає телефон, замінює там деталі на неоригінальні чи просто його не ремонтує та повертає після оплати послуг. Ось чому потрібно серйозно підходити до вибору сервісного центру.

Важливо звертати увагу на такі критерії [1]:

- досвід та професіоналізм;
- використання оригінальних комплектуючих;
- надання гарантії на послуги;
- позитивні реальні відгуки;
- відкритість послуг;
- зручна взаємодія;
- ціни.

Ремонтом мобільних телефонів займаються як сервісні центри, так і мікропідприємства (фізичні особи підприємці). Як правило, на вибір підприємства, що оказує послуги з ремонту телефонів впливають економічні (раціональні) мотиви: порівняльна характеристика розцінок на послуги; задоволеність якістю послуг, додаткові сервісні послуги; так і емоційні : особисті контакти з надавачем послуг.

Значний вплив на вибір надавача послуг має географічне розташування підприємства з ремонту телефону, тому у великих містах, таких як Одеса, конкуренцію варто оцінювати за територіальною ознакою [1].

Для цього оцінюється роль підприємств у конкурентній боротьбі з точки зору споживачів на основі методу «асоціативного опитування споживачів» [2].

Як предмет опитування було взято п'ять загальних характеристик діяльності підприємств: рівень інформованості споживачів, ціна, якість послуг, широти асортименту послуг, професійний рівень персоналу.

Характеристика підприємств – конкурентів за рівнем їх конкурентної сили відтворена в таблиці 1.

Характеристика ключових індикаторів конкурентного успіху складається на основі бальної оцінки конкурентів споживачами згідно наступної шкали:

- 1 бал – негативна оцінка
- 2 бали – незадовільна оцінка споживачами
- 3 бали – задовільна оцінка споживачами
- 4 бали – добра оцінка
- 5 балів – індикатор сигналізує про відмінну оцінку споживачами.

Обробка первинних даних, отриманих в результаті опитування споживачів, виявила найбільш активних конкурентів серед підприємств за загальним рівнем їхньої конкурентної сили з точки зору споживачів на базі використання наступної шкали оцінок:

Таблиця 1. Характеристика підприємств – конкурентів за рівнем конкурентної сили, бали

Підприємства	Рівень інформованості споживачів	Ціна	Широта асортименту	Якість послуг (бали)	Професійний рівень персоналу	Загальна оцінка конкурентної сили	Роль у конкурентній боротьбі
ASC Service	5	3	4	5	4	23	Переможець
Express Service	5	3	3	3	4	18	Позиціонер
«Mast company»	2	3	2	4	3	15	Позиціонер

19-25 балів - підприємства, які володіють відносно високою конкурентною силою та конкурентний успіх яких базується на диференціації конкурентних переваг (переможці);

14-18 балів – підприємства, які володіють помірною конкурентною силою та конкурентний успіх яких сконцентрований на декількох стандартних конкурентних перевагах (опозиціонери);

0-15 балів - підприємства, які володіють незначною конкурентною силою та конкурентний успіх яких базується на одній – двох або декількох незначних конкурентних перевагах (аутсайдери).

Отже, дослідження показали що «Mast company» має оцінку конкурентної сили «15». Нижчу оцінку в порівнянні з конкурентами. Споживачі надали таку оцінку підприємству бо його конкурентний успіх базується на помірною конкурентною силою та конкурентний успіх сконцентрований на декількох стандартних конкурентних перевагах, а саме: низька ціна та доволі непогана стабільність продажу, а також активність, творчість персоналу, схильність до нововведень.

Щодо показника «Рівня інформованості споживачів» «Mast company» має оцінку «2». Це значить, що споживачі мають недостатній рівень інформованості про послуги, ціну, режим роботи підприємства. Підприємство не має таємниць від своїх споживачів, а навпаки, кожен, хто зацікавиться послугами «Mast company», може отримати інформацію в мережі Internetале іншими засобами розповсюдження інформації про послуги компанія не використовує.

По фактору «Ціна» підприємства «Mast company» має оцінку «3». Ціна на послуги з ремонту мобільних телефонів нижча ніж у конкурентів, але нажалі абсолютно не розроблена цінова стратегія підприємства та система лояльності.

Стосовно показника «Якість послуг», то тут «Mast company» має оцінку «4». Таку оцінку підприємство отримало достатньо високого рівня послуг, що надаються, але внаслідок обмеженості ресурсів підприємство не має достатньо видів обладнання, щоб братись за абсолютно всі види ремонтних робіт.

Що стосується основних конкурентів, то найвищі бали отримало ASC Service володіє високою конкурентною силою та конкурентний успіх майже всі конкурентні переваги, але при цьому достатньо високий рівень розцінок на послуги.

Література:

1. Організація діяльності з ремонту телефонів. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/sb/2008/november/issue-22/article-94010.html>
2. Євтушенко В.А., Кудінова М.М., Бахмет О.В. Дослідження та вдосконалення управління маркетинговою діяльністю організації у сфері послуг. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Випуск 6 (17) 2018 С.182 – 188.

АНАЛІЗ СПОЖИВЧИХ УПОДОБАНЬ ПРИ ВИБОРІ МОБІЛЬНИХ ТЕЛЕФОНІВ

Ковальчук О.І., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – к.е.н., доц. Савченко Т.В.
Одеський національний технологічний університет м. Одеса

Чисельність глобальних споживачів, що мають мобільні пристрої, продовжує зростати: 78% споживачів мають смартфони, понад 50% – планшети, і майже 10% є власниками натільних електронних пристроїв. Характерно, що чверть споживачів у країнах, що розвиваються, планують придбати натільний пристрій протягом 12 місяців [1].

Споживачі приділяють багато часу перевірці своїх мобільних пристроїв: майже всі користувачі перевіряють свої телефони протягом трьох годин після пробудження. На ринках, що розвиваються, 93% споживачів перевіряють свій телефон протягом години або менше після сну. 14% користувачів мобільних телефонів у країнах, що розвиваються, перевіряють свої пристрої принаймні 100 разів на добу.

За підсумками 2021 року, лідером продажів серед смартфонів стали девайси фірми Samsung. Про це говориться у [звіті](#) аналітиків Counterpoint, повідомляє Hubs.ua.

Успіх гаджетів компанії серед споживачів пояснюють випуском моделей Samsung серій Galaxy S21, Galaxy Z та Galaxy A.

Аналітики [зазначають](#), що лідером на ринку торік залишився Samsung – зростання склало 6%, компанія продала понад 270 млн смартфонів по всьому світу. На другому місці - Apple, який скоротив розрив: 237,9 млн смартфонів торік — на 18% більше, ніж у 2020-му. На третьому - Xiaomi - компанія відвантажила понад 190 мільйонів смартфонів у 2021 році - це на 31% більше, ніж у 2020 році. Також у топ-5 — виробник OPPO (143,2 млн, +28%) та Vivo (131,3 млн, +21%).

В цілому ж, необхідно відмітити таку особливість як розбіжність у тенденціях споживчого вибору українських споживачів у порівнянні, наприклад з британськими. В Британії зростання повернення до «кнопок» телефонів, це пояснюють тим, що люди втомились постійно проводити час у соціальних мережах, перевіряти свої канали в Instagram та Youtube, коротше кажучи, втомились бути онлайн 24/7. Статистика знає: люди стали настільки “нерозлучними” зі своїми смартфонами, що перевіряють їх в середньому кожні 12 хвилин. Натомість, поки що рано в наш час повністю залишитись без звичайного телефонного зв’язку, а тут немає нічого ефективнішого за кнопкові телефони, або, як останнім часом їх стало у нас модно називати, “бабусефони” [2].

Втім, в Україні – за даними дистриб’юторів і аналітиків – тенденція протилежна: продажі смартфонів ростуть, а кнопкових телефонів – зменшуються. Спеціалісти схиляються до того, що на українському ринку

гаджетів – інші тренди. В компанії GfK зауважили, що вподобання покупців зміщуються в бік смартфонів з великим екраном (діагоналлю понад 5 дюймів). “І немалий внесок у збільшення попиту на смартфони здійснили промо-компанії продавців та виробників і відновлення споживчого кредитування”, - пояснили в прес-службі компанії GfK [3].

Для визначень споживчих уподобань та факторів, що впливають на здійснення покупки мобільного телефону було проведено опитування споживачів (60% жінки, 40%) чоловіки, а результати опитування занесені в таблицю 1.

Опитуваним було запропоновано обрати лише один критерій при відповідях на питання для спрощення процесу рейтингування отриманих відповідей.

За популярністю перше місце займають смартфони, маючи знаний відрив за рівнем продажів від інших категорій телефонів, найбільш знаними мотивами для покупки сьогодні виступають якість телефонів та їх технічні можливості, оцінюючи технічні можливості телефонів споживачі надають перевагу таким характеристикам як розмір вбудованої пам'яті та час роботи без підзарядки.

Таблиця 1 – Визначення основних факторів, що впливають на вибір мобільного телефону

Фактор впливу	Результати опитування, %
1. Популярність різних категорій телефонів:	
Бюджетні телефони	2
Середній клас	10
Іміджеві телефони	3
Бізнес клас	7
Мультимедійні телефони	8
Смартфони	70
2. Спонукальні мотиви для покупки	
Бренд	8
Якість	20
Поради друзів	9
Консультація продавця	7
Особистий досвід	5
Найбільш популярна марка	8
Найбільш проста у використанні модель	3
Ціна телефону	5
Акції при купівлі товару	10
Технічні можливості	20
Незвичайний дизайн	4
Інше	1
3. Технічні можливості	
Розмір екрану	4
Роздільна здатність екрану	3
Розмір вбудованої пам'яті	20
Об'єм оперативної пам'яті	15
Час роботи без підзарядки	20
Операційна система	7

Процесор (частота / кількість ядер)	12
Роздільна здатність камери	12
Дизайн, колір і матеріал корпусу	7

Література:

1. Аналіз факторів, що визначають поведінку споживачів при купівлі мобільних телефонів. URL: http://www.rusnauka.com/25_SEN_2016/Matemathics/4_215549.doc.htm
2. Глобальні тренди споживчого ринку мобільних послуг. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/technology/articles/gx-global-mobile-consumer-trends.html>
3. Кнопові телефони: Захід до них вертається, а Україна поки що ні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2526776-knopkovi-telefoni-zahid-do-nih-vertaetsa-a-ukrainci-poki-so-ni.html>

АНАЛІЗ МАКРОСЕРЕДОВИЩА ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

Фортуна Д.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
 Наукові керівники – д.т.н., проф. Мардар М.Р., к.т.н., доц. Устенко І.А.
 Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Для розробки стратегічних рішень щодо підвищення конкурентоспроможності кисломолочних продуктів для ТОВ «Сільпо-Фуд» необхідно проаналізувати макросередовище підприємства. На фактори макросередовища компанія не може впливати, не може їх контролювати, але наслідки наступу цих факторів вона повинна розуміти та враховувати у розробці своєї стратегії [1-3].

Для вивчення макросередовища використовували PESTEL-аналіз, який дозволяє оцінити вплив кожного фактору макросередовища на діяльність торговельного підприємства. PESTEL-аналіз використовують при розробці й перегляді стратегії для існуючого ринку; при запуску нового продукту або послуги; для дослідження нового напрямку діяльності або для запуску продажів в новій країні або регіоні. Він допомагає виявити та оцінити фактори довкілля за 6-ти категоріями: P (Political) Політичні, E (Economical) Економічні, S (Social-Culture) Соціально-культурні, T (Technological) Технологічні, E (Environmental/Ecological) Екологічні чинники та L (Legal) Правові. Кожній категорії факторів відповідає буква в аббревіатурі назви методу [3]. Основна мета інструменту PESTEL-аналізу: визначити фактори, які задовольняють двом критеріям: вони перебувають поза управління підприємства та вони мають певний вплив на компанію. Всі фактори повинні бути ретельно проаналізовані і має бути оцінений можливе їх вплив на компанію [4]. Нами проведено дослідження всіх вищезазначених факторів та розділено їх у таблиці PESTEL-аналізу у відповідних осередках в порядку зменшення їх значущості (табл. 1).

Проведений аналіз допоміг встановити, що найбільшого впливу на торговельне підприємство (ТОВ «Сільпо-Фуд») завдають соціально-культурні фактори (вага 1,291) та економічні фактори (вага 0,721).

Таблиця 1. Зведена таблиця PESTEL-аналізу для ТОВ «Сільпо-Фуд»

Соціально-культурні фактори		Економічні фактори	
Образ життя та звички споживачів	0,418	Рівень інфляції, відсоткові ставки	0,327
Популяризація здорового способу життя та ментальне здоров'я	0,4	Погіршення платоспроможності населення	0,327
Формування культури відповідального споживання	0,267	Збільшення конкуренції на ринку з боку вітчизняних торговельних мереж	0,067
Розширення проникнення сучасної онлайн-торгівлі у життя людини	0,206		
Разом	1,291	Разом	0,721
Технологічні фактори		Політичні фактори	
Використання цифрових технологій в ритейлі	0,242	Війна на території України	0,4
Використання кас самообслуговування	0,218	Інтеграція України у світовий торговельний простір	0,067
Разом	0,46	Разом	0,467
Екологічні фактори		Правові фактори	
Розвиток у роздрібній торгівлі «зеленого» ритейлу	0,236	Законодавство, яке регулює правила роботи в галузі торгівлі	0,345
Екологічна відповідальність ритейлу	0,073	Впровадження Закону України «Про обмеження обігу пластикових пакетів на території України»	0,073
Разом	0,309	Разом	0,418

У ході виконання роботи зроблено висновок по кожному фактору та прописано вплив фактору на галузь, на торговельне підприємство і сплановано програму дій, які необхідно провести, щоб знизити негативний вплив фактору і максимально використовувати позитивний вплив фактору на діяльність підприємства.

За результатами PESTEL-аналізу встановлено, що всі перераховані вище фактори є значущими для розвитку ритейлу, але найбільше на роботу торговельного підприємства (ТОВ «Сільпо-Фуд») впливають економічні та соціально-культурні фактори, а саме рівень інфляції, відсоткові ставки, погіршення платоспроможності населення та образ життя та звички споживачів, популяризація здорового способу життя та ментальне здоров'я відповідно.

Література:

1. Пугачевська К.Й. Стратегічні напрями і тенденції інноваційного розвитку торгівлі / К. Й. Пугачевська. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/12-2015/13.pdf>.
2. Криган Р. В. Сучасні умови розвитку роздрібної торгівлі в Україні / Р. В. Криган // Торгівля, комерція, підприємництво: збірник наукових праць [редакц.

кол.: Апопій В. В., Куцик П. О., Семак Б. Б. та ін.].— Львів: Львівська комерційна академія, 2015. – Вип. 18. – С. 31-36.

3. Структурні зміни та сучасні тенденції розвитку внутрішньої торгівлі України: монографія /Апопій В. В., Міщук І. П., Антонюк Я. М. та ін.; за ред. проф. Апопія В. В. Львів : «Новий Світ -2000», 2017. 440 с.

4. Основные подходы к разработке маркетинговой стратегии при продвижении сети супермаркетов на новые рынки. Управление каналами дистрибуции. 2011. № 02 (26). С. 78 -84.

МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ВИНА В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

**Прокопчук А.Р., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – ст. викл. Голодонюк О.М.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

В Україні виноробна промисловість відіграє важливу роль у господарському комплексі країни. До його складу входять близько 400 суб'єктів господарювання, які мають ліцензію на виробництво виноробної продукції. Близько половини цих підприємств реально працюють. Але лише ця половина виробляє понад 800 найменувань виноградних вин.

Отримавши статус країни-кандидата на членство в ЄС, Україна отримала нові перспективи у розвитку сільського господарства, зокрема у виноградарстві та виноробній галузі. Вимога про імплементацію норм права ЄС в українське законодавство у сфері виноградарства та виноробства прописана в Угоді про асоціацію.

Водночас виноградарство та виноробство в Україні переживає не найкращі часи. Причиною кризи у виноградарсько-виноробній галузі стала військова агресія Російської Федерації проти України. Негативний вплив на галузь зробили знищення або пошкодження виноробних підприємств, зниження попиту та реалізації виноробної продукції, різке зростання імпорту виноробної продукції, подорожчання основних споживчих товарів, скорочення площ виноградних насаджень і валового виробництва винограду та порушення логістичних ланцюгів. Крім того, досі не врегульовані умови розрахунків між торговими мережами та постачальниками продуктів харчування та низка неефективних управлінських рішень для розвитку галузі.

Внаслідок війни постраждали виноградники Київської та Херсонської, Чернігівської, Миколаївської та Одеської областей. Було зруйновано Гостомельський склозавод, який забезпечував потреби багатьох місцевих виробників бутельованого вина. Також постраждав склад імпортера та дистриб'ютора вина «Бюро Він», який володіє найбільшим винним магазином

Європи – GoodWine. Збитки постачальника склали близько 15 млн євро. Також було повністю знищено виробництво сидру.

Нинішній стан ринку вина в Україні можна охарактеризувати як складний. Вплив політичної та економічної ситуації загрожує бізнесу, який розвивався роками. На українському ринку вина виробництво скорочується катастрофічними темпами. Головною причиною падіння виробництва та споживання вина в Україні в нинішніх реаліях є бойові дії на території України, внаслідок яких основні виноробні регіони, а саме Миколаївська та Херсонська області, перебувають під окупацією та заборона вживання алкоголю та часові обмеження, що діють сьогодні, тощо (рис. 1).

Для покращення ситуації, що склалася необхідно збільшувати насадження, відновлювати та закладати нові розсадники винограду, а насамперед покращувати якість вина з визнаних світових сортів, які добре ростуть на території України, а також розвивати місцеві автохтонні сорти, яких є досить багато в Україні.

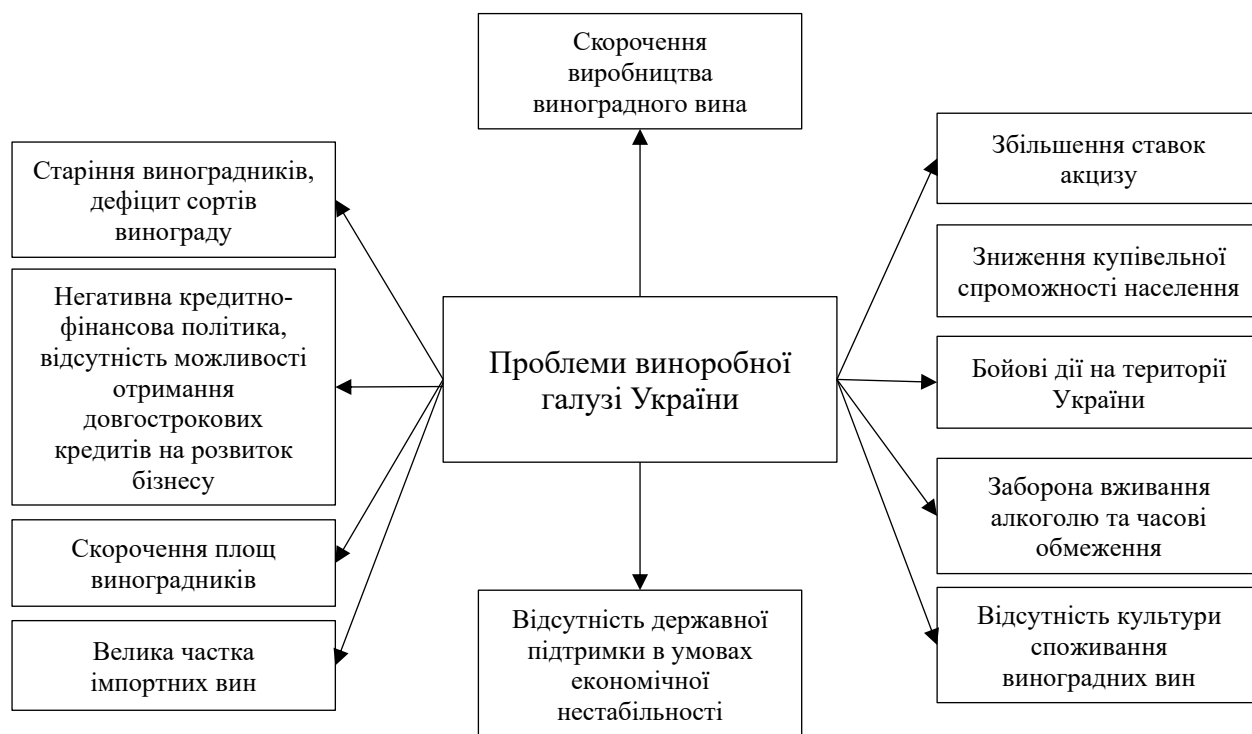

Рис. 1. Негативні фактори впливу на виноробну галузь України

Зараз необхідно визначити пріоритети розвитку виноградарства з урахуванням зональних і регіональних особливостей, вдосконалити механізм надання державної підтримки виноградарству та забезпечити розвиток виноробства з урахуванням вимог СОТ, розробити Виноградний кадастр під загальний кадастр земель. Відкритими залишаються питання регулювання земельних відносин та раціоналізації землекористування, розвитку правового та технічного оформлення права оренди землі під виноградники та формування ринку земель сільськогосподарського призначення.

Напрямами розвитку виноробної галузі також є: залучення великих інвестицій у галузь; вибір правильної маркетингової політики; захист ринку від

імпортою виноробної продукції та неякісної сировини; інноваційно-інвестиційне зміцнення матеріально-технічної бази виноробної галузі, впровадження екологічно безпечних, ресурсозберігаючих та енергозберігаючих технологій.

Отже, сприятливі ґрунтово-кліматичні умови, чудові сорти винограду, знання та багаторічний досвід виноробства дозволяють створювати українські вина неповторного смаку та якості. А потенціал ємності вітчизняного та зовнішнього ринку вина, наявність інтелектуального та виробничого капіталу для впровадження інноваційних технологій, переорієнтація споживчих переваг з міцних алкогольних напоїв на вино зумовлюють необхідність удосконалення та розвитку виноградарства та виноробства в Україні.

Література:

1. Виноробство в Україні: сучасний стан і перспективи. URL: <https://agropolit.com/blog/475-vinorobstvo-v-ukrayini-suchasniy-stan-i-perspektivi>
2. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/234125.html

РОЛЬ ОБ'ЄКТИВНО НАБУТИХ КОНФЛІКТІВ ЯК МОТИВАЦІЙНИЙ ЗАХІД В ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРІВ ОРГАНІЗАЦІЇ

Бугор Н.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Колісник П.П., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – PhD доц. Заболотна О.С.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Конфлікти виникають постійно у житті людини у всіх сферах життєдіяльності та мають різноманітні прояви і наслідки. Відповідно менеджер змушений знаходити способи управління ними, їх оцінювання, зниження їхніх негативних наслідків та запобігання конфліктам.

Між психічною реакцією людини на відповідальність за особисті вчинки (залежать від неї самої) і реакцією на відповідальність за поведінку й результати спільної діяльності колективу, в якій зусилля менеджера опосередковано зусиллями підлеглих, існує значна відмінність. Невпевненість менеджера у правильності дій підлеглих породжує у нього невпевненість щодо досягнення мети діяльності колективу. Він починає побоюватися, що у разі невдачі до нього будуть застосовані санкції не за його особисту діяльність, а за невдачі дії всього колективу. Такий стан часто негативно впливає на психіку менеджера та працівника.

Основними ознаками конфлікту

- наявність ситуації, яка сприймається учасниками як конфліктна;
- об'єкт конфлікту, який не може бути поділений справедливо між учасниками конфліктної ситуації;
- бажання учасників продовжити конфлікт для досягнення своїх цілей.

Завдання оптимізації соціально-психологічного клімату колективів диктує нагальну необхідність виявлення причин виникнення конфліктів між їх членами. У всіх конфліктів є декілька причин, основними з яких є обмеженість ресурсів, які потрібно поділити, взаємозалежність завдань, відмінності в цілях, уявленнях і цінностях, відмінності в манері поведінки, рівні освіти, незадовільні комунікації та подібне.

Можна сміливо сказати, що саме конфлікт є двигуном прогресу. Незаперечна користь конфлікту полягає у позбавленні існуючого синдрому покірності, конфліктні ситуації стимулюють активність деяких верств населення.

«У суперечці народжується істинна»

Коли менеджер об'єктивно набуває конфлікти? У чому їх зміст?

- При визначенні системи мотивації для виконавців. У кожній із них є винагороди за «досягнення», і відсутність винагород (а іноді і штрафи) за «недосягнення». Будь-яка система мотивації конфліктна за своєю суттю.

- При постановці завдання, виборі виконавців. Кому-то доручили не те, що він хотів робити. Кого-то відсторонили від роботи, про яку він мріяв. Терміни виконання часто здаються нам нереальними, жорсткими. Нам не видають всіх запитаних ресурсів.

- При контролі. Будь-який контроль конфліктний, бо в ньому міститься «перевірка». Приймання результатів. Винесення вердикту «зроблено - незроблено». Перелік зауважень, вимог до доопрацювання. А контроль за фінансовою дисципліною! Тут ще й постійні вимоги до «обґрунтованості» витрат, вже майже звинувачення в розтраті або присвоєння.

Відомо, що менеджер, який уникає конфліктів, - непрофесійний менеджер. Хоча б тому, що менеджер постійно займається вирішенням нових завдань, а «нове» завжди вступає в конфлікт зі «старим», «звичним».

Смішно говорити про це, але навіть пересадка співробітників в кімнати провокує локальні конфлікти - хтось звик дивитися у вікно, у кого-то тепер за спиною сидять люди, а панянци незручно ставити чоботи.

Одна з головних проблем мотивації – велике різноманіття життєвих орієнтирів співробітників – те, що є привабливим для одних, не зацікавить інших. Очевидно, що топ-менеджер та некваліфікований працівник потребують різної мотивації, і це справедливо не лише для працівників різного рівня.

Конфлікт, як одна з форм спілкування, має свої правила. Порушує їх, як правило, програє.

Смішно, якщо не розуміти, що «конфлікт» - не спосіб з'ясування відносин чи «докази правоти», а саме інструмент менеджера. Тому необхідно вчитися користуватися ним.

Найчастіше конфлікти використовуються для наступного:

- Для загострення проблематики (її актуалізації);
- Для розтину аргументів сторін;
- Для виявлення «зацікавлених» сторін, усіх учасників конфлікту;
- Для виявлення мотивації учасників;
- Для оцінки перспектив і можливостей вирішення проблеми.

Конфлікт - інструмент для роботи з проблемами, ні з завданнями. Завдання, як правило, має виразну постановку, коло можливих рішень, оцінку ризиків і т.

Для переходу «конфліктної ситуації» в «конфлікт» потрібна суб'єктивна воля, зовнішній вплив або інцидент. Іноді це буває дійсно «зовнішнім» по відношенню до всіх учасників конфлікту, але частіше хтось усвідомлено (чи інтуїтивно) повертає кермо в сторону загострення конфлікту.

Більшість вважає, що конфлікт – це те, чого слід уникати. Але психологи переконані у протилежному. Конструктивний конфлікт може бути корисним всім учасників. Це непоганий спосіб розвантажити психіку і вирішити низку протиріч, що виникли.

Будь-який процес спілкування людей - це завжди процес виховання. І в конфлікті, без якого неможливий розвиток, енергія повинна йти не на руйнування іншого або себе, а на виховання. Причому треба завжди пам'ятати, що виховання можливо тільки з добром у серці, інакше зовнішня жорсткість перетвориться в жорстокість внутрішню.

Література:

1. Витоки ділових конфліктів та їх роль в процесі управління. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://referat.repetitor.ua/>
2. Гірник А., Бобро А. Конфлікти: структура, ескалація, залагодження: навч. посіб. Київ.: Основи, 2003. 172 с.
3. Новікова Н. Управління конфліктами в організації: підходи до 53 вирішення та профілактики. Галицький економічний вісник. 2013. № 2(41). С.79–83.
4. Цюрупа М. В. Основи конфліктології та теорії переговорів. навч.посіб. Київ: Кондор, 2004. 172 с.

CREATING ECONOMIC SECURITY OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES

Шестопалова А. І., студ. УПА «Бакалавр» ф-ту Інноваційних технологій

Науковий керівник – Пасічник М.В.

Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків

In the context of transformation processes in the state economy, the formation of regulatory and legal legislation of the activities of economic entities in the context of European integration, the following appear factors of negative environment (redundancy of business, reduction of investment capital and the competitiveness of existing entities of the state, the growth of the level of criminal activities, increased manifestations of corruption in the national economy, etc.), and as a result, there is a need for improved economic security and entrepreneurship.

The article is aimed at researching and substantiating possible ways to ensure the economic security of food industry enterprises.

A state that is able to strategically address the challenges of modern security in the field of entrepreneurial business in the food industry, while at the same time forming the basis for its own economic development in the long term and ensuring the economic security of the state. To effectively ensure the economic security of food industry enterprises, it is necessary to use a systematic approach that provides for a comprehensive consideration of the conditions and factors of their activities. Given the above, we can consider the following, more comprehensive mechanism for ensuring the economic security of food industry enterprises:

Structurally, this mechanism consists of 3 blocks:

- formation of general theoretical principles ensuring economic security of enterprises food industry;
- formation of practical preconditions for the implementation of the mechanism;
- practical implementation of security measures economic security of food industry enterprises.

The purpose of the proposed mechanism is to ensure the target level of economic security of food industry enterprises, which will provide such economic entities, on the

one hand the ability to generate the necessary level of income, and on the other hand, to achieve improved economic efficiency and sustainable development.

The most important tasks of the proposed mechanism are to ensure the economic security of food industry enterprises, the implementation of which will allow it to fulfil its functions: identification of factors influencing the economy security of food industry enterprises, monitoring of its level, justification and implementation measures to ensure the target level of security, determining the effectiveness of measures in order to adjusting management actions.

The use of the proposed mechanism for ensuring the economic security of food industry enterprises will allow achieving the strategic goal of business entities, which includes production sustainability, market significance, achievement of food competitiveness in the domestic and foreign markets, implementation of the socio-economic component based on employment, effective state support for business in the food industry as a priority sector of the national economy, innovation and investment support, efficient use of labour potential, etc.

Література:

1. Васильців, Т.Г. (2008) Економічна безпека підприємництва України: Стратегія та механізм зміцнення: монографія. Львів: Вид-во "Арал", 2008. - 386 с.
2. Васильчак С.В. Механізми формування економічної безпеки підприємств готельного бізнесу на основі маркетингових інструментів / С.В. Васильчак, О.М. Вівчарук, О.В. Фурсіна // Зб. наук. праць "Формування ринкових відносин в Україні" [за ред. І.Г. Мансурова]. Київ, 2017. - №. 12 (199). – С.75-79.
3. Дейнеко Л.В. Розвиток харчової промисловості України в умовах ринкових перетворень: проблеми теорії та практики // Л.В. Дейнеко / Київ, Вид-во Знання, 1999. - 331 с.
4. Козаченко А.В., Пономарьов В.П., Ляшенко А.Н. (2003) Економічна безпека підприємства. Сучасний стан та механізм забезпечення практики. // А.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, А.Н. Лященко / Київ: Вид-во "Лібра", 2003, 280 с.

РИНОК ПРАЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Шумілов Б.Б., аспірант, 1-го року навчання, спец. «073- менеджмент»,

Курянов В.М., аспірант 1-го року навчання, спец. «073- менеджмент»

Барбарош Н.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА

Науковий керівник – д.е.н., проф. Ніколюк О.В.

Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Воєнний стан в країні вніс зміни у функціонування ринку праці. З лютого по березень 2022 було зруйновано більш ніж 411 закладів освіти, 36 закладів охорони здоров'я, 26 заводів або заводських складів, 15 аеропортів, 6 ТЕС/ГЕС. Також втрачено десятки тисяч кілометрів автомобільних і залізничних шляхів,

зруйновано чи виведено з ладу 350 мостів і мостових переходів [7]. Бойові дії стали причиною повного або часткового припинення діяльності підприємств, значні проблеми в організації роботи бізнесу та логістиці, зниження споживчого попиту.

За результатами дослідження Gradus Research [4], з лютого до березня 2022 року у країні припинили або обмежили свою діяльність 86 % компаній, працювали частково або майже не працювали 48 %. Лише 13 % компаній працювали без змін, а частка бізнесу в 6 % працювала в більшому обсязі. За час з початку воєнного стану відбулася галузева трансформація як один із способів забезпечення стійкості функціонування економіки, рис.1

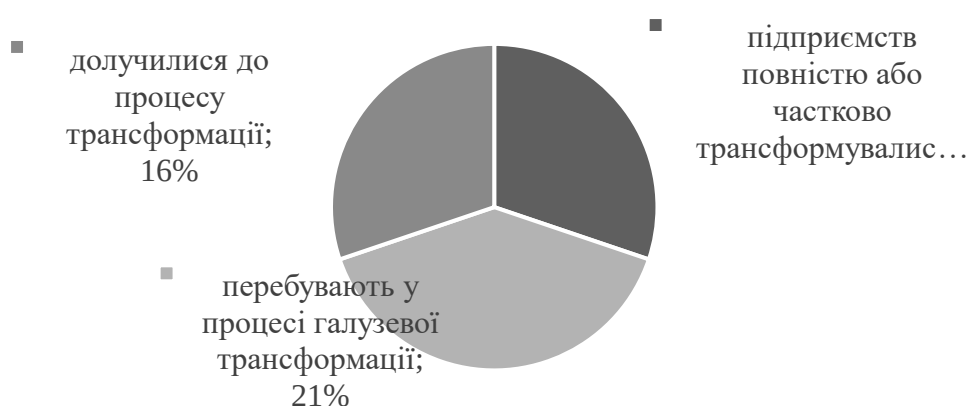

Рис.1 Галузева трансформація підприємств

*складено авторами на підставі [4]

Також розглянемо дослідження соціологічної групи Рейтинг [8], за даними опитування станом на березень 2022 року серед українців, відображено на рис.2

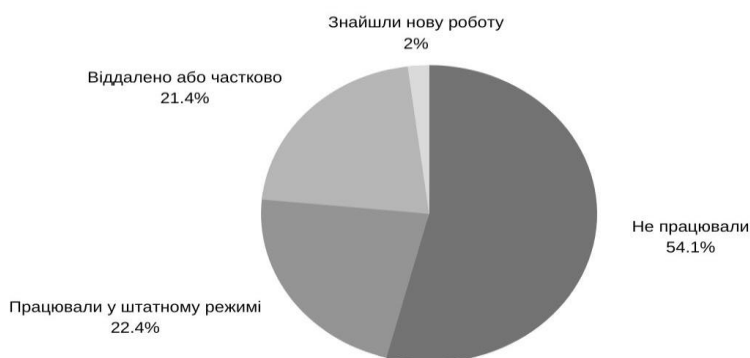

Рис.2 Як змінилась зайнятість та її форма

*складено авторами на підставі [8]

Зважаючи на складнощі, що негативно впливають на населення та членів їх родини, економічне становище внаслідок вторгнення не змінилося, рис.3

Рис.3 Економічне становище внаслідок вторгнення

Навіть у таких умовах українці бажають професійно розвиватися в повоєнний період. Отримання нових знань є актуальним напрямом планів, рис.4

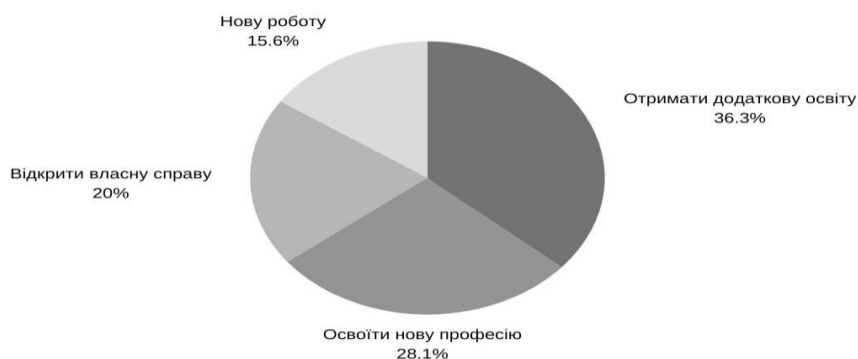

Рис.4 Зміни в професійній структурі

опитуваннями Advanter Group і Ліги ділових клубів України на початку квітня, серед 276 власників та CEO підприємств, через війну без роботи у секторі МСБ залишилось 1,2 млн українців [5]. А, за даними Державної служби зайнятості в квітні на 25 326 вакансій претендувало 283 356 безробітних, тобто конкуренція на одне робоче місце складала майже 12 осіб [3]. На сайтах з пошуку роботи можемо спостерігати дефіцит вакансій. Портал rabota.ua до воєнного стану мав 43 резюме на одну вакансію, після введення воєнного стану співвідношення зросло 190 резюме на одну вакансію.

Рис.5 Сфери в яких працювали зареєстровані безробітні
*складено авторами на підставі [1]

Відповідно до нових умов роботодавці планують переглядати свою кадрову політику. За результатами опитування Європейської Бізнес Асоціації, проведеного у лютому-квітні, 74% компаній планують зміни щодо персоналу.

Рис.5 Нова кадрова політика
*складено авторами на підставі [2]

Важливо зазначити, що для відновлення ринку праці в країні важливим є мобільність робочої сили. При набуті мобільності зросте її адаптивність та конкурентоспроможність. Відбудуться зміни що визначають якісну характеристику працівників, їх потенціалу, здатність пристосування до нових умов та набуття нових професійних навичок. Це дасть змогу роботодавцям переносити підприємства в безпечні зони, та продовжувати роботу зменшуючи ризики небезпеки для працівників.

Література:

1. Аналітичний портал Слово і діло [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.slovoidilo.ua/2022/06/04/statija/suspilstvo/bezrobittya-ukrayini-chomu-kilkist-oficijno-bezrobitnyx-zmenshylasya-ta-yaka-bude-sytuacziya-rynku-praczi-pislya-vijny>
2. Блог Ярослава Железняка [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://lb.ua/blog/yaroslav_zhelezniak/518244_vryatuvati_robochi_mistsya_yak_viyn_a.html
3. Державний центр зайнятості [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/68>
4. Діагностування стану українського бізнесу під час повномасштабної війни Росії з Україною [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://gradus.app/documents/188/BusinessInWar_Gradus_KSE_Report_30032022_u_a.pdf
5. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-04/oglyad_rinokpraci_0.pdf
6. Новинний портал Укрінформ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3480722-za-cas-vijni-malij-ta-serednij-biznes-vtrativ-do-85-milardiv-eksperti.html>
7. Центр економічної стратегії [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ces.org.ua>
8. Шосте загальнонаціональне опитування: адаптація українців до умов війни. 19 березня 2022 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_1000_ua_032022_v__press.pdf

СУЧАСНІ МЕТОДИ ЗАХИСТУ ВІД ФІНАНСОВОГО ШАХРАЙСТВА НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Боцу А.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту МФтаІТ
Науковий керівник – ст. викладач Максимова Ю.О.
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, м. Одеса

Фінансове шахрайство є серйозною проблемою для підприємств, яка може спричинити значні збитки. Ця проблема дуже актуальна і буде актуальна завжди, тому потрібно знати як її вирішити, інакше якщо це не робити, то будь-яку людину та підприємство будуть чекати значні збитки, що призведе до поганої економічної ситуації у державі і в суспільстві.

Шахрайства не виникають на порожньому місці та їх виконує якась фізична особа або фірма. Фірма, що вирішила не бути на боці закону це організація, в якій у кожної особи є відповідна роль, де все продумано до дрібних деталей у разі здійснення плану та їх викриття. Вони мають певні навички та досвід у психологічних, юридичних, технічних сферах [1].

Тоді, якщо є різні шахраї, то які можуть бути жертви цих шахраїв? Якщо ми розглядаємо людину, яка попалась на гачок аферистів, то це можуть бути фізичні особи або певна фірма, яка обдурює. Так само і фірма може стати жертвою обману афериста або такої ж фірми.

Так як ми розглядаємо шахрайство на підприємстві, то нас цікавлять деякі види шахрайства:

- Шахрайство з боку робітників підприємства.
- Шахрайство з боку керівника цього підприємства.
- Шахрайство з боку постачальників товару або послуг.
- Шахрайство з боку клієнтів або замовників.
- Шахрайство з боку інвестицій [2].

Також звернемо увагу, що є так звані Фіктивні підприємства, їх ще називають «фірмою-одноденкою» [3]. Це такі фірми, що існують лише на паперах та не роблять ніякої діяльності і не мають активів. Такі фірми мають характерні риси, а сама:

- Відсутня реальна діяльність, але наявна у документах.
- Невідповідність між документальною діяльністю та реальністю.
- Невідповідність у податковій декларації.
- Підозрілі фінансові операції.
- Чітко не зрозуміло якою справою займається організація.
- Адреса організації не існує або не відповідає дійсності.

Такі характерні риси має лише фіктивна фірма, що здійснює фінансові шахрайства, такі як відмивання грошей, ухилення від податків, отримання кредитів, шахрайство з цінними паперами та інше. Тож якщо ви зустрінете якусь компанію з такими характерними рисами, варто уникати з нею будь якого співробітництва.

На сьогоднішній день дуже актуальним для кожного підприємства є наявність підрозділу управління корпоративним шахрайством, що включає в себе набір процесів, призначених для запобігання внутрішньому та зовнішньому шахрайству в організації.

Цей підрозділ збирає дані користувачів, облікових записів і пристроїв, щоб виявити шахрайство, корупцію чи злочинну поведінку.

Для більш ефективної роботи системи підрозділи розбиваються на п'ять ключових рівнів:

- Рівень, орієнтований на кінцеву точку, захищає точку доступу користувачів за допомогою 3DS, геолокації або інших рішень автентифікації.
- Рівень, орієнтований на навігацію, порівнює раніше зібрані дані з поточними моделями поведінки, щоб проаналізувати ймовірність, наприклад, захоплення облікового запису (АТО).

- Рівень, орієнтований на канал, який відстежує діяльність облікових записів в межах окремого каналу, порівнюючи їхні дії з попередніми діями та наявним набором правил.
- Міжканальний рівень: аналізує поведінку користувачів у кількох каналах, включаючи продукт і оплату.
- Рівень аналізу посилок сутності безпосередньо порівнює зв'язки між користувачем і транзакціями.

Сучасні рішення запобігання шахрайства на підприємствах дуже гнучкі, модульні та легко інтегруються. За допомогою моніторингу транзакцій та використанню сучасних технологій керівництво підприємства може знизити рівень шахрайства за кілька хвилин та покращити рівень безпеки.

Література:

1. Контрагент-одноденка: чому шкодить бізнесу і як його виявити . [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://surl.li/gstan>
2. Кримінальна відповідальність за шахрайство. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://surl.li/gstbi>
3. Стаття 190. шахрайство - Кримінальний кодекс України. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://surl.li/gsszv>

THEORETICAL ASPECTS OF DETERMINING THE FIXED ASSETS OF THE ENTERPRISE

Pochechun Y.M., student of Bachelor's degree, Economy, Business and Control Faculty

Scientific supervisors - Associate Professor, Ph.D. Stupnytska T.M.,

Assistant Volodina O.P.

Odesa National University of Technology

Fixed assets are an important object of economic science. In modern business conditions, non-current assets play a decisive role, as they constitute a significant part of the property of any business entity, thus ensuring its production activity. Currently, the issue of interpretation of the term "non-current assets" and their classification requires special attention, because there are significant differences in the name and definition of means by which non-current assets are understood in economic science. In order to understand the essence of the concept of "non-current assets" and reveal their content and classification, it is necessary to investigate approaches to its definition.

The question of defining the category "non-current assets" and their classification was considered in the works by such scientists as O.P. Gatsenko, L.L. Goretska, N.M. Urban, M.V. Pivtorak, Y.V. Sokolov, V.E. Vankevich, N.M.

Khorunzhak, O.V. Kurochenko, M.A. Kopnov, N.V. Gudz, P.N. Denchuk, R.V. Romaniv, V.S. Semyon and others.

In economic theory, finance, accounting, non-current assets are considered differently, their concepts are interpreted differently, the term that is unifying for long-term assets has different names.

According to M.V. Pivtorack the use of the term "non-current assets" in NP(S)BO 1 "General requirements for financial reporting" is not quite correct in relation to the objects it combines (according to NP(S)BO 1, these are assets that are not reversible [1]). According to the author, the only asset that is not negotiable is land. Based on this, he proposes to divide assets into fixed and circulating assets, which corresponds to the classical principle of capital division. Therefore, non-current assets, i.e. fixed capital is a component of the asset (property) of the enterprise [9].

Approaches to the definition of the term "non-current assets" in the economic literature are given in Table 1.

Table 1 – Approaches to defining the term "non-current assets" in the economic literature*

Author(s)	Definition
Vankevich V.E.	non-current assets are long-term tangible and intangible assets, most of which take part in the process of production of products, works and services for more than one year and the circulation of the organization's assets, ensures the inflow of cash
Hudz N.V.	non-current assets are material and financial resources intended for realization or use within a period longer than twelve months from the balance sheet date or operating cycle.
Khorunzhak N.M.	non-current assets - a set of property values of the enterprise, which repeatedly participate in the process of economic activity and which transfer their value to products in parts".
Kurochenko O.V.	non-current assets are tangible and intangible resources that belong to the institution and ensure its functioning and the useful life of which is expected to be more than one year.

*compiled by the author based on sources [5, 6, 7, 14]

It can be seen from Table 1 that each of the authors singles out their characteristic features for the "non-current assets" category, but all authors consider both the economic benefit from their use and a long term of their beneficial use to be mandatory for non-current assets.

Therefore, we share the opinion of the authors [5, 6, 7, 14], who believe that non-current (long-term) assets are a set of property values and intangible rights that participate in the production of products and the provision of services that are not intended for resale, useful effect of which is expected to be received for a long time (more than one year or operating cycle).

According to Y.V. Sokolov's division of assets into current and non-current assets is quite conditional, because all the means invested in production and in circulation differ only in the time of circulation [12]. That is why some scientists [3, 5,

9] suggest renaming the term "non-current assets" to "long-term assets" or "fixed assets".

In foreign economic and accounting practice, the concept of "non-current assets" is denoted by different terms, which follows from the peculiarities of translation from different languages of the world. So, in English, non-current assets can be called non-current assets, fixed assets, long-term assets, etc. [3]. Also, in foreign literature, separate components of long-term assets are often displayed - fixed assets, intangible assets, etc., and the term that unites them is absent, which allows us to conclude that the studied term is ambiguous.

Over a long period of time, world practice has developed numerous options for the types of non-current assets, so their detailed study and purposeful management requires systematization according to various classification features, because classification facilitates current accounting, simplifies reporting, including on the presence and movement of non-current assets.

Table 2 shows the approaches to the classification of non-current assets, which are the most widespread in the economic literature (according to the scientific approach).

Table 2 – Approaches to the classification of non-current assets according to the scientific approach*

Author(s)	Classification features
Gudz N.V. Denchuk P.N., Romanov R.V.	The following groups are distinguished by types of non-current assets: - material; - intangible; - financial.
Semyon V. S.	-by type of property; - by the nature of the display of wear; - by the form of functioning (by functional types); - according to the nature of service of certain types of activities.
Blank I.O.	-by functional type; - according to the nature of service of certain types of activities; - by nature of property; - by forms of loan collateral and insurance features; - according to the nature of the display of wear.

*compiled by the author based on sources [4, 6, 11]

From the table 2, it can be seen that the common features of the classification are the form of functioning (functional types), by which the authors understand tangible, intangible and financial assets. It should also be noted that Semyon V.S. and Blank I.O. in their classifications propose to classify non-current assets according to the following characteristics: type of ownership, according to the nature of wear and tear and the nature of maintenance of certain types of activities.

For accounting purposes, non-current assets are classified according to the Accounting Chart of Accounts and the Instructions for its Application/Instructions for the Application of the Chart of Accounts for Accounting of Assets, Capital, Liabilities and Business Operations of Enterprises and Organizations № 291 of 11.30.1999 [2] on the types represented by class 1:

- fixed assets;
- other non-current material assets;
- intangible assets;
- depreciation (amortization) of non-current assets;
- long-term financial investments;
- capital Investments;
- long-term biological assets;
- deferred tax assets;
- long-term receivables and other non-current assets;
- goodwill.

In this way, the issue of defining the category of "non-current assets" and their classification was considered. The conducted study of the economic literature shows the ambiguity of the concept of "non-current assets". So, separate components of long-term assets are often displayed - fixed assets, intangible assets, etc., and the term uniting them is absent. In our opinion, the most appropriate is the following definition: non-current (long-term) assets are a set of property values and intangible rights that participate in the production of products and the provision of services, and which are not intended for resale, the beneficial effect of which is expected to be received for a long time (more than one year or operating cycle). The analysis of the scientific literature on the issue of classification of non-current assets showed that, in general, authors form their classifications according to various characteristics, and there is no single complete classification of non-current assets in the economic literature.

References:

1. *Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti: natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 1 №73 vid 07.02.2013 r. za stanom na 12.01.2023.* (2023). Retrieved April 11, 2023, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
2. *Plan rakhunkiv bukhhalterskoho obliku aktyviv, kapitalu, zoboviazan i hospodarskykh operatsii pidpriemstv i orhanizatsii № 291 vid 30.11.1999r. za stanom na 29.07.2022r.* (2022). Retrieved April 11, 2023, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>
3. Butynets, F. F., & Horetska, L. L. (2002). *Bukhhalterskyi oblik u zarubizhnykh krainakh*. PP «Ruta».
4. Blank, I. O. (2000). *Upravlinnia aktyvamy*. Nika-Tsentr.
5. Vankevych, V. Ye. (2007). *Oblik neoborotnykh aktyviv i dzherel yikh formuvannia: stan i rozvytok* (avtoref. dys. na zdobuttia nauk, stupenia kandydata ekonomichnykh nauk), Minsk.
6. Hudz, N. V., Denchuk, P. N., & Romaniv, R. V. (2016). *Bukhhalterskyi oblik* (2nd ed.). Tsentr uchbovoi literatury.
7. Kurochenko, O. V., & Kopnov, M. A. (2008). *Ekonomika vid A do Ya: poniatiino-termino-lohichniy slovnyk*. Personal.
8. Luchko, M. R., & Benko, I. D. (2016). *Bukhhalterskyi oblik v zarubizhnykh krainakh*.

9. Pivtorak, M. V. (2006). *Oblik osnovnykh zasobiv u rybnomu hospodarstvi* (avtoref. dys. Na zdobuttia nauk, stupenia kand. ekon. nauk: spets. 08.06.04 «Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt»), Kyiv.
10. Semion, V. S. (2008). Aktyvy yak oblikova katehoriia: problemy traktuvannia. *Visnyk ZhDTU*, (2 (44), 146–155.
11. Semion, V. S. (2019). Poniattia neoborotnykh aktyviv, yikh klasyfikatsiia ta sklad. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu*, (3), 161–167.
12. Sokolov, Ya. V. (1996). *Bukhhalterskyi oblik: vid dzherel do nashykh dniv*. Audyt, YuNITI.
13. Skorobohatova, V. V. (2012). *Bukhhalterskyi oblik ta kontrol monetarnykh aktyviv: problemy teorii ta metodolohii*. ZhDTU.
14. Khorunzhak, N. M., & Rohozhkina, V. V. (2017). Poniatiina sutnist neoborotnykh aktyviv i problemy yii identyfikatsii. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, (19), 554-560.

THE METHODOLOGY OF THE ANALYSIS OF THE ENTERPRISE'S CREDITOR INDEBTEDNESS: PRACTICAL ASPECTS

Serdiuk K., student of Master's degree, Economy, Business and Control Faculty
Scientific supervisors - Associate Professor, Ph.D. Stupnytska T.M.,
Assistant Volodina O.P.
Odesa National University of Technology

Accounts payable is one of the sources of attracting assets into the enterprise's turnover. It arises due to the fact that in the course of the enterprise's activity, settlements with legal entities and individuals are not always carried out at the same time as the alienation of property, the performance of works, the provision of services, which leads to the emergence of certain obligations to suppliers and other counterparties of economic relations. The payables that arise at the same time are a type of commercial credit, which is an important factor in stabilizing the financial condition of the enterprise. Accounts payable are reflected in form № 1 "Report on financial results" in section II of the liability "Current liabilities".

In the conditions of a crisis state of the economy, the share of accounts payable in the sources of the formation of property of trade enterprises increases significantly. This leads to an increase in their financial dependence on creditors. Therefore, due attention should be paid to accounts payable during the analysis of the financial situation.

Enterprises are obliged to settle their obligations in a timely manner. They have to pay fines and penalties for late payments. However, practice shows that the possibility of avoiding property liability for non-fulfillment of their own contractual obligations enables them to evade mutual settlements with partners. Untimely

payments cause financial complications for creditor enterprises, negatively affect their economic activity, and ultimately the country's economy in general [6].

The rational organization of control over the status of payments with creditors contributes to the strengthening of contractual and settlement discipline, the fulfillment of obligations to supply products in the specified range and quality, increasing responsibility for compliance with payment discipline, reducing payables, and improving the financial condition of the enterprise.

The methodology of the analysis of payables was studied by such scientists as I. Blank, F. Butynets, I. Vlasova, H. Vlasiuk, O. Volovych, S. Zelenko, V. Mukoviz, I. Miahkykh, B. Konon, I. Ometsinska, H. Partyn, T. Paianok, O. Popazova, O. Popovych, N. Solovei, V. Sopko, T. Teslenko and other. But there is no unified approach to the analysis of accounts payable in the economic literature.

Approaches to the methodology of the analysis of accounts payable in the economic literature are given in the table 1.

Some scientists propose approaches to improving the analysis of accounts payable. For example, H. Vlasiuk proposes to create a table that shows the debt owed to each supplier according to contracts and the terms of repayment of the debt according to the schedule and actually. In his opinion, this will make it possible to determine whether the terms of delivery of goods and material values and the timeliness of

Table 1 – Approaches to the methodology of the analysis of accounts payable in the economic literature *

Scientist	Methodology for analyzing accounts payable
Volovych O.	Considers it expedient to use methods of grouping and vertical analysis; distributes debts into groups according to certain criteria, which depend primarily on the purpose of the analysis - first, a typological grouping is carried out, and then a structural one, which involves calculating the specific weight of each group in the total amount of the company's debts.
Harasym P., Loboda N., Harasym N.	They offer a method of assessing liability, the main task of which is to identify signs of bankruptcy and prevent bankruptcy; the essence of the proposed method is to determine the structure of liabilities, their transfer, calculated based on reported data on the solvency and liquidity of the enterprise, as well as the calculation of maximum liabilities, the influence of such factors as income, operating expenses and current assets of the enterprise.
Miahkykh I.	Application of the calculation and analytical method. Based on the data of receivables and payables and the factors affecting them, the dependence of the indicators of the shares of receivables and payables is determined.
Konon B.	Uses methods of horizontal, vertical, trend analysis, method of financial ratios; a number of solvency and liquidity ratios are used to analyze the company's ability to repay its current liabilities.
Popovych O., Solovei N.	Offers the development of an organizational methodical model for the analysis of accounts payable; determination of the composition and structure of the company's accounts payable, analysis of deviations and trends in changes in accounts payable items over a number of years.

Paianok T.	Model accounts payable using econometric methods, namely regression analysis and time series analysis; at the micro level, it predicts its impact on the production stocks of the enterprise and the results of its activities with the help of an application program STATGRAPHICS.
Teslenko T.	Advises to use the method of analysis of current liabilities, which consists in studying their structure, turnover, degree of solvency and liquidity of the enterprise; these indicators are calculated on the basis of financial reporting data, taking into account income, activity costs, current assets of the enterprise; such an analysis is carried out in order to establish the level of solvency of the enterprise and prevent its bankruptcy.
Tomchuk O.	He believes that the main tasks of accounts payable management are the acceleration of settlements with the company's customers, the reduction of "bad" debts (debts for which it is doubtful or definitely will not be received), the implementation of an effective sales policy, the prevention of an unjustified increase in liabilities, especially late paid ones, as this leads to charging penalties, fines, termination of contractual relations, threats to ensure uninterrupted supply of goods, etc.

*Compiled by the author based on sources [1,4,5,8,9,11-13]

calculations for each operation have been met [3].

According to the researches of Vlasova I. each of the information requests of the management system can be satisfied with the help of the application of appropriate methodical tools for analyzing the state of payables [2].

In the process of improving the accounts payable management system Karbazina I. [7] deems it necessary for the enterprise to form and maintain a register of documents of the enterprise of amounts payable to suppliers, which displays information for each supplier about what the enterprise pays for and what the terms of payment are.

I. Ometsinska, believes that both the analysis and accounting of the company's payables can be improved by classifying its debts by maturity [10].

Thus, it can be concluded that accounts payable at the enterprise allows the use of temporarily borrowed funds, but this reduces the indicators of the level of solvency and liquidity. A correctly selected method of analysis of payables makes it possible to eliminate the negative consequences caused by the presence of payables. Therefore, if the activity of the enterprise is aimed primarily at improving its financial position, the enterprise should pay special attention to the analysis of payables. A correctly developed strategy for controlling accounts payable allows timely and in full to carry out the obligations to customers, which contributes to the creation of the reputation of a reliable and responsible enterprise.

References:

1. Paianok, T. M., Lahovskyi, V. V., & Kraievskyi, V. M. (2019). *Analitika ta prohnouzuvannia sotsialno-ekonomichnykh protsesiv i podatkovykh nadkhodzhen*. TsP «Kompyrnt»

2. Vlasova, I. O. (2005). *Oblik rozrakhunkiv z debitoramy ta kredytoramy* (avtoreferat dys. ... kand. ekon. nauk: zakhyst 24.03.2005 / nauk. ker. Rassulova N.V.), Donetsk: Donetskii derzhavnyi universytet ekonomiky i torhivli
3. Vlasiuk, H. V. (2009). Shliakhy vdoskonalennia bukhhalterskoho obliku rozrakhunkiv z postachalnykamy. *Derzhava ta rehiony*, (5), 40–44.
4. Volovych, O. B. (2013). Analitychne zabezpechennia upravlinnia zaborhovanistiu pidpriemstv. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*, (769), 12-18.
5. Harasym, P. M., Loboda, N. O., & Harasym, M. P. (2014). Strukturna dynamika zobov'iazan pidpriemstva yak klasychna oblikovo-analychna paradyhma. *Ekonomichni nauky*, (11(2)), 102-110.
6. Hryniv, B. V. (2011). *Ekonomichniy analiz torhovelnoi diialnosti*. Tsentr uchbovoi literatury
7. Karbazina, I. V. *Osoblyvosti upravlinnia kredytorskoiu zaborhovanistiu na pidpriemstvakh*. Retrieved April 07, 2023, from <https://cdn.hneu.edu.ua/rozvitok19/thesis03-20.html>
8. Konon, B. (2012). Kharakterystyka suchasnykh metodiv analizu potochnykh zobov'iazan sub'iekta hospodariuvannia. *Ekonomichniy analiz*, (11), 23-26.
9. Miahkykh, I. M. (2013). Metodychnyi pidkhid do analizu ta otsinky debitorskoi ta kredytorskoi zaborhovanosti yak skladovykh upravlinnia finansovoi stiikosti aviakompanii Ukrainy. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, (4(21)), 255-262.
10. Ometsinska, I. Ya. (2008). *Orhanizatsiini aspekty metodyky analizu zobov'iazan pidpriemstv*. In *Ekonomichniy i sotsialnyi rozvytok Ukrainy v XXI stolitti: natsionalna identychnist ta tendentsii hlobalizatsii* (Vol. 2, pp. 468–470). Ternopil; Ekonomichna dumka.
11. Popovych, O. V., & Solovei, N. V. (2018). Analiz potочноi kredytorskoi zaborhovanosti na PAT «SPETs-AVIA» za 2014-2016 roky. *Molodyi vchenyi*, (3 (55)), 370-373.
12. Teslenko, T. I. (2009). *Oblik i analiz potochnykh zobov'iazan* (avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.09: zakhyst / nauk.ker. M.V.Kuzhelnyi), Kyiv: NUDPS Ukrainy
13. Tomchuk, O. F. (2016). Analitychne zabezpechennia upravlinnia kredytorskoiu zaborhovanistiu pidpriemstva. *Naukovyi visnyk LNUVMBT im. S.Z. Gzhytskoho*, 18(2), 160-164. [doi: 10.15421/nvlvet6931](https://doi.org/10.15421/nvlvet6931)

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА

**Вязментінов О.В., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК
Наукові керівники – к.е.н., доц. Ступницька Т.М., к.е.н., доц. Антонюк О.П.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Економіка – це матеріальна-технічна база війни, рівень розвитку промисловості визначає швидкість створення та відновлення зброї, інноваційну та технічну оснащеність збройних сил, інфраструктурні та логістичні можливості держави для швидкого та оперативного оснащення та виводу людей с передових позицій.

На жаль, але «безкоштовних сніданків не буває», і за кожний постріл, за кожную зруйновану домівку треба сплачувати кошти, наприклад один постріл з протитанкового комплексу Javelin обходиться приблизно 100 тис. доларів США; з зенітно-ракетного комплексу Stinger біля 70 тис. доларів США; вартість пуску однієї ракети з ЗРК Patriot близько 3 мільйонів доларів США [7,8,9]. Таким чином, державний бюджет України витримує величезне навантаження, за даними офіційного державного веб-порталу з обліку бюджету України у 2022р. на оборону було виділено 42,24%, на громадський порядок, безпеку та судову владу 16,39% від загальної суми державного бюджету [1].

Стабільне та сильне економічне середовище – здатність України відстоювати свою незалежність, суверенітет та цілісність, досконало та незрівнянно оснащати армію, соціально забезпечити незахищені верстви населення.

Економічна діяльність суб'єктів підприємницької діяльності генерує податкові надходження, що у своє чергу є інструментом наповнення бюджету України. Частка податкових надходжень за даними офіційного державного веб-порталу з обліку бюджету України у 2022р. склала 53,14% від загальної суми дохідної структури бюджету, що свідчить про величезну роль підприємницької діяльності в економіці України та наповненні державного бюджету в цілому [1]. В свою чергу підприємства мають свої фінансові інструменти для підвищення та акумуляції прибутку, одним з яких є дебіторська заборгованість. Термін дебіторська заборгованість є багатограним, в економічній літературі не існує єдиного визначення даного терміну, на нашу думку найбільш доречним є визначення Томчука О. та Сидоренко І. – «в умовах інфляції для покупців дебіторська заборгованість є джерелом кредитування їх діяльності на дуже вигідній основі тому, що виступає як безвідсотковий кредит» [6], але воно потребує модифікації, з цією ціллю наводимо авторське визначення поняття дебіторської заборгованості - це операція надання безвідсоткового кредиту контрагентам з метою примноження прибутку.

Методика аналізу дебіторської заборгованості висвітлена в працях багатьох провідних українських вчених: М.Д. Білик та Є.В. Дубровська, О. Кияшко, О.Є. Федорченко, Т.С. Єдинак, П.Я. Попович, Г.В. Савицька, О.П. Колісник, Л.В.

Кручак, Н.В. Андрюхіної не дивлячись на це актуальність даної теми тільки зростає, оскільки дебіторська заборгованість є прискорювачом торгівлі, та тим фінансовим інструментом, яким неможливо нехтувати для ефективного та прибуткового використання оборотних коштів підприємства.

На основі дослідження наукових підходів щодо проведення аналізу дебіторської заборгованості, викладених в працях науковців, можна виокремити наступні етапи послідовності його проведення [5]:

1. Аналіз динаміки, руху та структури дебіторської заборгованості (питома вага дебіторської заборгованості в загальному обсязі оборотних активів, питома вага сумнівної заборгованості в складі дебіторської заборгованості).

2. Аналіз якості дебіторської заборгованості (питома вага простроченої заборгованості).

3. Оцінка показників оборотності дебіторської заборгованості (коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, тривалість періоду погашення дебіторської заборгованості).

4. Аналіз співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованостей (коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості).

Для підвищення ефективності використання дебіторської заборгованості потрібно вчасно та поглиблено проводити її аналіз, що призведе до прийняття коректних управлінських рішень (нарахування штрафів, пені; стягнення суми займу через судове справочинство) та недопущення простроченої дебіторської заборгованості, оскільки недолік коштів за реалізовані товари, роботи, послуги може тягнути за собою зниження фінансової стійкості або навіть банкрутство підприємства, як в мирний час, так особливо й в умовах війни, що має пряму залежність з сумою податкових зборів до державного бюджету України.

З метою підвищення оборотності дебіторської заборгованості розроблені шляхи зменшення суми коштів, що були недоотримані по дебіторській заборгованості:

1. До моменту передачі товарів, робіт, послуг у безвідсоткову позику:

- У час домінанто вираженої ролі інформаційних технологій велику роль та частку в оцінці компанії грає імідж. На нашу думку, на підприємстві потрібно розробити систему оцінки іміджу компанії дебітора, що може включати: проведення кон'юнктурних опитувань задля виявлення думки споживачів з приводу якості послуг, що надаються або товарів, що випускаються, а також опитувань інших підприємств з приводу надійності та платоспроможності дебітора; перевірка судових проваджень проти дебітора за допомоги «Єдиного державного реєстру судових рішень»; наявність добре розвинених соціальних мереж, що підвищує рівень продаж та ділової активності дебітора.

- Оформлення юридичних контрактів с чіткими термінами повернення наданих цінностей;

- Розробка системи лояльності дебіторів до підприємства. Наприклад – надано товар на суму 100 тис. грн., з безвідсотковим контрактним терміном повернення 60 днів, але якщо дебітор сплачує кошти в термін 30-ти діб то на наступний раз на товари, що будуть передані у позику він отримує знижку у

розмірі 0,5%. Дана програма пришвидшить оборотність коштів та допоможе збільшити та розширити збутовий потенціал підприємства. Даний досвід досить широко використовується в обліку зарубіжний країн.

- Розрахунок максимальної суми та термінів погашення дебіторської заборгованості для дебітора та підприємства в цілому, ураховуючи кредиторські зобов'язання підприємства та суму пені, штрафів, неустойок у разі не виконання своїх контрактних обов'язків, а також економічну та ринкову ситуацію в Україні та світі.

- Розширення диверсифікації покупців з метою зниження ризиків.

2. Після моменту передачі товарів, робіт, послуг у безвідсоткову позику:

- Посилення контролю за розрахунками по дебіторській заборгованості, що включає створення відділу розрахунків з покупцями з належним програмним забезпеченням для створення постійного моніторингу.

- Налагодження швидких і професійних комунікативних зв'язків між юридичним та бухгалтерським відділом для стягнення простроченої дебіторської заборгованості в судовому порядку. Слід зазначити, що стягнення боргу до 260 тис. грн. за умови наявності договору у письмовій формі проводиться через судовий наказ, який є рішенням суду за яким боржника буде зобов'язано виплатити борг. Він отримується у спрощений спосіб без типового судового процесу (із присутністю сторін, безкінечними засіданнями, відкладенням засідань, дебатами і т.д.) та термін розгляду суду заяви про видачу судового наказу не може перевищувати 5-ти днів – це стверджує про важливість підписання договорів та розвінчує міф, що «суд це довго і дорого» [3].

- Виділення платоспроможних покупців для пошуку збільшення обсягу збуту на взаємовигідних умовах та навпаки зменшення частки слабких покупців.

- Розробка та впровадження програмного забезпечення для постійного аналізу дебіторської заборгованості.

За даними державного веб-порталу Дія.Бізнес двома найвагомішими проблемами, що заважає бізнесу відновлюватися є відсутність достатньої кількості платоспроможних клієнтів на внутрішньому ринку та відсутність достатнього капіталу, що ще раз вказує на важливість вміння управляти та прогнозувати суму дебіторської заборгованості в стратегічному та фінансовому аспектах діяльності підприємства [2].

Тому правильна організація і методика аналізу дебіторської заборгованості підприємства дозволить приймати ефективні управлінські рішення щодо повернення боргів, дозволить спрогнозувати надходження коштів [4]. А навички фінансового аналізу разом з вмінням приймати управлінські рішення дозволять підвищити оборотність дебіторської заборгованості, котра в свою чергу стане базою для примноження прибутку та фінансового стану керівника підприємства.

Література:

1. Open Budget: [державний інтернет-портал бюджету для громадян]. URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=12&year=2022&budgetType=NA TIONAL> (дата звернення: 24.03.2023).

2. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування у вересні. *Дія.Бізнес*: [інтернет-портал]. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna-u-veresni> (дата звернення: 24.03.2023).
3. Стягнення боргу і зменшення дебіторської заборгованості через судовий наказ у Господарському суді. *Harbar Legal*: [інтернет-портал]. URL: <https://harbar.legal/uk/blog/styagnennya-borgu-i-zmenshennya-debitorskoyi-zaborgovanosti-cherez-sudoviy-nakaz-u> (дата звернення: 24.03.2023).
4. Кручак Л. Методика аналізу дебіторської заборгованості в системі управління підприємством // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/22-2016/37.pdf> (дата звернення: 24.03.2023).
5. Козіцька Н. О., Шестак А. С., Дебіторська заборгованість як об'єкт економічного аналізу. URI: <http://eir.nuos.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5690>. (дата звернення: 24.03.2023).
6. Томчук О., Сидоренко І. Методика проведення аналізу дебіторської заборгованості в системі управління підприємством // *Фінанси, облік, банки*. 2019. № 1(24). С. 94–101.
7. В «Укроборонпромі» розповіли, скільки коштує постріл з Javelin і української «Стугни». *Ukr.Media*: [веб-сайт]. URL: <https://ukr.media/ukrain/231572/> (дата звернення: 24.03.2023).
8. Гірко В. ЗПК Patriot: що відомо про комплекс ППО, який передасть Україні США. *ФАКТИ ICTV*: [веб-сайт]. URL: <http://surl.li/fxsjn>. (дата звернення: 24.03.2023).
9. Stinger против российских самолетов и танков: Что за зенитно-ракетные комплексы США планируют передать Украине. *www.depo.ua*: [веб-сайт]. URL: <http://surl.li/fxsmv> (дата звернення: 24.03.2023).

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: АСПЕКТИ КЛАСИФІКАЦІЇ ТА АНАЛІЗУ

**Каразамфір Т.І. студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Наукові керівники – к.е.н., доц. Ступницька Т.М., к.е.н., доц. Антонюк О.П.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Фінансовий результат – один з найважливіший показників діяльності підприємства, якій відображає зміни вартості власних фінансових ресурсів товариства за звітний період в результаті комерційної діяльності. Якщо фінансові результати в звітному періоді позитивні (прибуток), то створюється приріст власних ресурсів, а якщо отриманий збиток від господарювання – відбувається

зменшення власних ресурсів товариства. Фінансові результати визначаються як різниця між доходами та витратами підприємства за видами його діяльності.

Фінансові результати діяльності підприємства характеризуються приростом суми власного капіталу (чистих активів), основним джерелом якого є прибуток від операційної, інвестиційної, фінансової та від іншої діяльності.

Класифікація фінансових результатів за різними ознаками наведена на рис. 1.

а) За джерелами формування, що використовуються в обліку:	1) Прибуток (збиток) від продажів; 2) Операційний прибуток (збиток); 3) Прибуток (збиток) від позареалізаційних операцій; 4) Надзвичайна прибуток (збиток).
б) За джерелами формування за основними видами діяльності організації:	1) Прибуток (збиток) від операційної діяльності; 2) Прибуток (збиток) від інвестиційної діяльності; 3) Прибуток (збиток) від фінансової складової діяльності.
в) За складом елементів:	1) Маржинальний прибуток; 2) Валовий прибуток; 3) Чистий (нерозподілений) прибуток (непокритий збиток).
г) За характером оподаткування:	1) Оподатковуваний прибуток; 2) Прибуток, що не підлягає оподаткуванню.
д) За періодом формування:	1) Прибуток (збиток) попереднього періоду; 2) Прибуток (збиток) звітний період; 3) Передбачуваний прибуток (збиток).
е) За ступенем узагальнення:	1) Прибуток (збиток) організації; 2) Консолідований прибуток (збиток).

Рис. 1. Класифікація фінансових результатів за різними ознаками*

*сформовано автором на підставі джерел [4;8]

Отримання та величина доходів свідчить про те, що підприємство веде активну товарну стратегію та уважно керує своїми наявними активами та затратами. Кінцевим фінансовим результатом діяльності товариства є прибуток підприємства.

Прибуток це перевищення доходів над витратами а обернене значення, тобто коли витрати менше доходів називають збитком. З економічної точки зору прибуток - це приріст (або зменшення) власного капіталу підприємства внаслідок господарської діяльності. З господарської точки зору, прибуток - це різниця між господарським станом підприємства на початок і кінець року.

Особливо актуальним є проведення аналізу фінансових результатів в умовах ринкової економіки, адже результати проведеного аналізу сприяють найбільш обґрунтованому вибору об'єктів можливих інвестицій.

Аналіз фінансових результатів є необхідною умовою ефективного управління доходами і витратами підприємств із метою збільшення прибутку та підвищення показників рентабельності. Від того, наскільки якісно проведений аналіз фінансових результатів, визначені основні чинники, які його забезпечують, залежить майбутня результативність діяльності підприємства.

Звітність про фінансові результати, а саме форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та форма 5 «Примітки до річної фінансової звітності» вміщує важливіші показники ефективності господарської діяльності підприємства. Ці дані поряд з формою №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» підприємства складають основну інформацію, необхідну підприємствам, що співпрацюють з підприємством, акціонерам, дебіторам, кредиторам, банкам, податковим органам.

Після складання форми №2 «Звіт про фінансові результати(Звіт про сукупний дохід)», необхідно проводити аналіз з використанням різноманітних методик та засобів оцінки. Це дасть змогу аналізувати фінансові результати господарювання підприємства як за один рік, так і за декілька років, також це дасть можливість відзначити слабкі та сильні сторони діяльності. На підставі аналізу експерти можуть надати методи якіснішого використання наявних активів та їх ефективного розміщення й застосування. На підставі цього керівники підприємства зможуть сформулювати оптимальну структуру засобів підприємства. Також аналіз може виступати інструментом прогнозування окремих показників діяльності підприємства.

Надзвичайно важливо також проаналізувати дослідження інших авторів, які вивчали тему фінансових результатів у наукових працях. Значну увагу проблемам обліку фінансових результатів у своїх працях приділили такі вітчизняні вчені як М.Т. Білуха, Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна, О.В. Мец, О.С. Бородкін, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, В.М. Добровський, В.П. Завгородній, Г.В. Савицька, Я.Д. Крупка, М.В. Кужельний, Є.В. Мних, В.В. Сопко, О.О. Фальченко, М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька, Л.К. Сук, Н.М. Ткаченко, М.Г. Чумаченко, Б. М. Литвин, М. В. Стельмах С.І., Шкарабан, В.Г. Швець, М.В. Іванець та інші. В табл.1 систематизовано основні підходи щодо аналізу фінансових результатів підприємства, наведені в економічній літературі.

Таблиця 1— Основні підходи щодо аналізу фінансових результатів підприємства, наведені в економічній літературі*

Автор	Вивчений напрям аналізу
Білик М.Д., Павловська О.В.	Вертикальний і горизонтальний аналіз фінансових результатів підприємства. Факторний аналіз прибутку. Аналіз показників рентабельності. Факторний аналіз показників рентабельності. Система «директ-кост» як теоретична база аналізу витрат та оптимізації прибутку. Аналіз резервів збільшення прибутку.
Рибчак Д.М.	Оцінювання динаміки абсолютних показників фінансових результатів (прибутку і рентабельності). Визначення спрямованості і розміру впливу окремих чинників на суму прибутку та рівень рентабельності.

	Виявлення й оцінювання можливих резервів зростання прибутку і рентабельності. Аналіз порогу прибутку.
Фальченко О.О.	Порівняння фінансових показників звітного і минулого періоду. Оцінка динаміки, обсягів, якості та структури фінансових результатів. Встановлення ефективності здійснення господарської діяльності. Дослідження структури та динаміки прибутку підприємства.
Крамаренко Г.О., Чорна О.Є.	Оцінка динаміки й структури показників прибутку. Факторний аналіз прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг). Аналіз фінансових результатів від іншої реалізації фінансових укладень і позареалізаційної діяльності. Оцінка динаміки показників рентабельності.
Мец О.В.	Коефіцієнтний аналіз за всіма видами прибутку. Аналіз витрат та доходів підприємства. Аналіз рентабельності. Оцінка фінансового стану підприємства
Іванець М.В.	Аналіз відносних показників, що характеризують прибутковість підприємства. Визначення впливу окремих факторів на результативний показник. Виявленні загальної тенденції динаміки показників для прогнозування майбутніх результатів. Порівняння фактичної позиції звітності з плановим періодом.
Литвин Б.М., Стельмах М.В.	Оцінка динаміки й складу фінансових результатів; Факторний аналіз прибутку від операційної діяльності; Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу виробництва та прибутку; Аналіз рентабельності підприємства.

*сформовано автором на підставі джерел [2; 3; 5; 6; 7; 9; 10]

З табл. 1 видно, що відсутній єдиний підхід щодо оцінювання фінансових результатів діяльності підприємствами в економічній літературі. На нашу думку аналіз фінансових результатів діяльності підприємствами необхідно проводити за наступними напрямками: аналіз рівня, динаміки й структури фінансових результатів за видами діяльності підприємства; аналіз формування та динаміки фінансового результату від операційної діяльності як основної діяльності підприємства; детальний аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів за видами діяльності підприємства та показників, що їх формують, тобто доходів і витрат; аналіз формування чистого прибутку; аналіз показників рентабельності.

Таким чином, дослідження питання аналізу фінансових результатів дає можливість стверджувати, що не існує єдиного підходу до методики аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. Значна перевага надається прогнозу та оцінці й полягає у забезпеченні комплексного аналізу фінансових результатів, наочності відображення динаміки і змін показників, які аналізуються, ефективному виборі управлінських рішень на основі аналітичних даних.

Також слід зазначити, що правильно обрана методика аналізу фінансових результатів є фундаментом для отримання достовірних показників, та, як результат – максимально ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства, дотриманням розрахункової та кредитної дисципліни, досягненням раціонального співвідношення власних та інвестиційних коштів,

фінансовим прогнозуванням з метою ефективного функціонування підприємства в майбутньому.

Література:

1. Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25, затв. наказом Мін.фін. України від 25.02.2000 № 39. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00> (дата звернення: 10.03.2023)
2. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий аналіз: підручник. К.: Центр учб. л-ри, 2008. 392 с.
3. Іванець М., Бойко І. Підходи до аналізу фінансових результатів підприємства // Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у ХХІ столітті: матеріали 80 міжнар. наук. конф. молодих учених, аспірантів і студентів, Київ, 10–11 квітня 2014 р. К.: НУХТ, 2014. Ч. 3. С. 71-72.
4. Костецька Н. Факторний підхід до формування стратегії зниження витрат підприємства // Галицький економічний вісник. 2011. Вип.30. С. 159–166
5. Фінансовий аналіз / М.Д. Білик та ін. 2-ге вид. К.: КНЕУ, 2007. 592 с.
6. Фальченко О.О., Артеменко О.І. Особливості формування фінансових результатів // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Сер.Технічний прогрес та ефективність виробництва. 2015. № 26. С. 154-157.
7. Рибчак Д.М. Проблеми обліку фінансових результатів діяльності підприємства в умовах нестабільності економіки // Бухгалтерський облік, аналіз і аудит в управлінні економічними процесами світової і національної економіки: сучасний стан та перспективи: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 11 грудня 2015 р., м. Кам'янець-Подільський. Тернопіль: Крок, 2015. С. 85-88.
8. Зарудна Н. Я., Кундеус О. М., Яковець Т. А. Облік та нормативно-правове забезпечення підприємницької діяльності: навч. посіб. Тернопіль : Крок, 2016. 284 с.
9. Литвин Б.М., Стельмах М.В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. К. : «Хай-Тек Прес», 2008. 336 с.
10. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: навч. посіб. К.: Вища школа, 2003. 280 с.

АНАЛІЗ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Козак О.А., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – к.е.н., доц. Ступницька Т.М.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

У сучасних умовах господарювання у зв'язку з військовим станом, економічною нестабільністю держави, інфляцією, падінням вартості національної валюти, дефіцитом фінансових ресурсів більшість підприємств

України знаходяться на межі фінансової кризи. Різке збільшення розмірів дебіторської заборгованості та її часток в оборотних активах підприємств на тлі зменшення обсягів виробництва продукції та скорочення матеріальних запасів є однією з найбільш вагомих причин виникнення кризових явищ на підприємствах. Для нормального функціонування всіх ланок народного господарства необхідно, щоб підприємці, ухвалюючи рішення, мали достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства. Враховуючи той факт, що величина та структура дебіторської й кредиторської заборгованості впливають на фінансовий стан підприємства, необхідно контролювати їх співвідношення.

Питання аналізу заборгованості підприємства розглядали в своїх працях науковці Т.М. Паянок, І.М. Мягких, Багрій К.Л., Л.В. Кручак, Є.П. Гнатенко, О.Б. Волович, І.О. Бланк, Ф.Ф. Бутинець, Л.Л. Горецька, Є.В. Дубровська та О.В. Попович. Незважаючи на значну кількість праць, присвячених аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єктів господарювання, проблемні питання у цій сфері залишаються актуальними і потребують нових наукових розробок.

Підходи до проведення аналізу заборгованості, які розглядаються в економічній літературі наведені в табл. 1.

Таблиця 1. Наукові підходи до методики аналізу заборгованості*

Науковець	Методика проведення аналізу заборгованості
Мягких І.М.	Пропонує застосування розрахунково-аналітичного методу; на основі даних дебіторської й кредиторської заборгованостей та факторів, що впливають на них, визначають залежність показників часток дебіторської та кредиторської заборгованостей.
Волович О.Б.	Рекомендує використовувати методики групування та вертикального аналізу. Розподіляють заборгованість на групи за певними критеріями, які залежать насамперед від мети аналізу. Спершу проводять типологічне групування, а потім структурне, яке передбачає обчислення питомої ваги кожної групи в загальній сумі заборгованості підприємства.
Багрій К.Л.	Пропонує використання горизонтального, вертикального, трендового аналізу, методу фінансових коефіцієнтів. Для проведення аналізу спроможності підприємства погашати свої поточні зобов'язання використовується низка коефіцієнтів платоспроможності та ліквідності.
Паянок Т.М.	Моделює кредиторську заборгованість за допомогою економетричних методів, а саме регресійного аналізу та аналізу часових рядів. На мікрорівні прогнозує її вплив на виробничі запаси підприємства і результати його діяльності за допомогою прикладної програми STATGRAPHICS.
Попович О.В.	Рекомендує складання організаційно методичної моделі аналізу кредиторської заборгованості. Визначення складу та структури кредиторської заборгованості підприємства, аналіз відхилень та тенденцій в змінах статей кредиторської заборгованості за ряд років.

* складено автором за даними [2, 6, 7]

Основними джерелами інформації для аналізу фінансового стану є форми фінансової звітності: № 1 “Баланс (Звіт про фінансовий стан)” та № 5 “Примітки до фінансової звітності”.

На нашу думку, аналіз заборгованості підприємства для знаходження механізмів підвищення фінансово-економічної ефективності управління нею необхідно розглядати як послідовність наступних етапів:

- аналіз динаміки і структури заборгованості;
- аналіз показників оборотності заборгованості;
- аналіз співвідношення заборгованості.

На першому етапі здійснюється аналіз динаміки і структури заборгованості за допомогою прийомів горизонтального та вертикального аналізу. Визначається абсолютне та відносне відхилення показників заборгованості, та вивчається структура заборгованості шляхом визначення питомої ваги її складових (заборгованості за товари, роботи, послуги; за розрахунками та іншої) у загальній частині заборгованості.

На другому етапі здійснюється розрахунок показників оборотності заборгованості. Методика аналізу показників оборотності заборгованості полягає в порівнянні даних звітного та минулого років (або інший звітний період), визначають зміни і вивчають причини цих змін, їхню якісну характеристику. За результатами розрахунку, роблять висновок про динаміку стану розрахунків з дебіторами та кредиторами у порівнянні з попереднім періодом.

На третьому етапі здійснюється аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, тобто вилученого із обороту грошового капіталу та залученого капіталу в якості джерела фінансування поточних платежів.

При проведенні аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості складають розрахунковий баланс шляхом порівняння цих видів заборгованості. Результатом такого аналізу може бути виявлення перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською заборгованістю або перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською заборгованістю.

Домінування того чи іншого виду заборгованості призводить до дисбалансу у підсумку. Як збільшення, так і зменшення дебіторської і кредиторської заборгованості може негативно вплинути на фінансовий стан підприємства. При одночасному зростанні тривалості обороту дебіторської й кредиторської заборгованості у підприємства можуть виникнути істотні проблеми із платоспроможністю, а ймовірність своєчасної сплати боргів зменшується, що в короткостроковій перспективі приведе до зниження доходу.

Аналіз росту дебіторської заборгованості не можна вважати лише негативним явищем у господарській діяльності підприємства. Коли дебітори надійні, акуратні в платежах і вигідні за умовами постачання та ціною продажу, збільшення їхніх боргових зобов'язань приводить до росту обсягу реалізації продукції (робіт, послуг), до підвищення доходів і прибутку підприємства. До того ж, нормальна дебіторська заборгованість може бути ліквідним активом, її можна оформити векселем, продати, поступитися банку або іншому підприємству.

Тому для ефективного управління діяльністю підприємства необхідно постійно здійснювати аналіз заборгованості і докладати всіх зусиль для зниження рівня співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості. Необхідно проводити якісний аналіз, основне завдання якого полягає у виявленні видів продукції, робіт, послуг за якими виникає найбільша дебіторська заборгованість, а також у визначенні найбільш важливих клієнтів (споживачів, посередників, постачальників) підприємства, за якими найчастіше виникає дебіторська заборгованість.

Для побудови ефективної процедури роботи із заборгованістю, на підприємстві слід впровадити регламентовану політику роботи, яка має передбачати такі стадії:

1. Ретельний аналіз контрагента на його добросовісність (перед початком відносин).

2. Розробка уніфікованих договорів співробітництва, які належним чином захищатимуть інтереси підприємства.

3. Встановлення єдиних правил надання кредиту або відтермінування платежу.

4. Розробка алгоритму дій, які виконуються при утворенні заборгованості.

5. Постійний аналіз стану дебіторської заборгованості (бажано призначити особу, відповідальну за такі дії, щоб саме вона сигналізувала керівнику у випадках, коли вже час вживати активні методи впливу на контрагентів).

Таким чином, проведені дослідження дозволяють сформулювати кілька загальних правил, які сприятимуть встановленню безпечних відносин з контрагентами та спростять управління заборгованістю:

- завжди прораховувати та враховувати ризик несплати покупцями виставлених рахунків;
- збільшувати коло покупців для зменшення втрат у випадку не здійснення оплати одним або декількома з них;
- проводити регулярно якісний аналіз заборгованості підприємства;
- здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості;
- своєчасно вести претензійну та судову роботу з боржниками, до того, як заборгованість стане сумнівною або безнадійною;
- у випадку систематичних порушень контрагентом порядку розрахунків – припиняти співпрацю з ним.

Література:

1. Савченко А.М., Коротаєва І.Р. Аналіз кредиторської заборгованості на прикладі підприємства ПАТ «Монделіс Україна» // Modern Economics. 2019. № 18 (2019). С. 174-180. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V18\(2019\)-26](https://doi.org/10.31521/modecon.V18(2019)-26).
2. Мягих І. М. Методичний підхід до аналізу та оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості як складових управління фінансової стійкості авіакомпаній України // Сталий розвиток економіки. 2013. №4 (21). С.255-262.

3. Степаненко О.І., Дубовик М.Ф. Аналіз дебіторської заборгованості, її вплив на фінансовий стан та ділову активність підприємства // Проблеми системного підходу в економіці. 2022. № 2 (88). С.116-125. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2022-2-17>.
4. Міщук Є.В., Сідорова І.І. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості: проблемні аспекти // Економічна наука. 2018. № 2/2018. С.54-57.
5. Кручак, Л. В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання // Економічний аналіз: збірник наукових праць. 2016. Том 25. № 2. С. 93-98.
6. Попович О. В. Аналіз поточної кредиторської заборгованості на ПАТ «СПЕЦ-АВІА» за 2014-2016 роки // Молодий вчений. 2018. №3 (55). С.370-373.
7. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень: монографія / Укладачі: Паянок Т. М., Лаговський В. В., Краєвський В. М. та ін. К.: ЦП «Компринт», 2019. 426 с.

ФІНАНСОВА ОСНОВА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

**Балан Д.В. студ. 2 курсу, Інститут економіки та менеджменту
Науковий керівник – д.е.н., проф. Балан О.С.
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса**

У лютому виповнився рік від початку повномасштабного вторгнення, що ставило місцеве самоврядування перед складними викликами в умовах воєнного стану. Результати соціологічних досліджень, оцінки міжнародних експертів та відгуки керівників об'єднаних територіальних громад ОТГ та їх членів свідчать, що реформа децентралізації була ефективною, зміцнила своє закріплення та успішно впоралася з випробовуваннями, допомагаючи громадам вистояти навіть у важкі періоди воєнного стану.

Слід нагадати, що реформа децентралізації влади, розпочата в Україні у 2014 році, мала на меті забезпечення спроможності місцевого самоврядування, його матеріально-фінансової самостійності, а також побудову ефективної територіальної організації влади.

Проте, досвід показує, що успішна реалізація реформи децентралізації потребує міцної економічної бази. Враховуючи складну економічну ситуацію в країні, просте «адміністративне» об'єднання територіальних громад автоматично не забезпечує їхню здатність до самодостатності та самоврядування.

Однак, російська збройна агресія в Україні призупинила реалізацію фінансової децентралізації та муніципальної реформи взагалі, призводячи до значних економічних втрат. За рік повномасштабної війни вітчизняна економіка втратила сотні мільярдів доларів, зокрема, на початок літа загальна сума втрат становила приблизно 350 млрд доларів США, а на кінець 2022 року ця цифра досягла 700 млрд доларів.

Згідно з дослідженням проведеним аналітичним підрозділом Київської школи економіки, на листопад 2022 року прямі збитки економіки внаслідок руйнувань в Україні є меншими, але теж становлять майже 136 млрд. доларів США. Найбільші пошкодження спостерігалися в житловому фонді, транспортній інфраструктурі, енергетичних об'єктах, освітніх та медичних закладах.

Масштаб збитків варіюється в різних регіонах країни, зокрема прифронтові регіони мають більше руйнувань, тоді як тиллові області мають зростання населення через внутрішньо переміщених осіб, що ставить додаткове навантаження на місцеву інфраструктуру. Незначні руйнування житлового фонду спостерігаються в областях, де не відбувалися активні бойові дії, тоді як у Київській області збитки оцінюються на понад 8 млрд доларів США, а в Донецькій та Харківській областях - відповідно на 14,3 млрд доларів та майже 16 млрд доларів США.

Важливо відмітити, що після початку повномасштабної війни, пріоритети розвитку територіальних громад в Україні суттєво змінилися. Замість фокусу на сталому та ефективному економічному розвитку, тепер основним завданням стало забезпечення безпеки для мешканців та економічного "виживання".

В результаті воєнних дій багато підприємств припинили свою діяльність, інфраструктура була серйозно пошкоджена, а багато українців були змушені залишити свої домівки та шукати притулку в інших регіонах. В цій ситуації регіони, які знаходяться у тилу, несли додаткову відповідальність за економічне функціонування, формування резервів, надання послуг населенню та підтримку критичної інфраструктури. Проте, громади з розвинутим управлінським та фінансово-економічним потенціалом продемонстрували вищу спроможність та стійкість.

Додатковим фінансовим викликом можуть стати збільшені витрати на забезпечення безпеки, допомогу постраждалим та відновлення пошкодженої інфраструктури. Операції з евакуації населення, розміщення внутрішньо переміщених осіб та надання допомоги потерпілим також можуть вимагати значних фінансових ресурсів.

Оцінка спроможності української центральної та місцевої влади забезпечувати функціонування територій навіть під час найжорстокіших моментів збройної агресії Росії була високо оцінена нашими міжнародними партнерами. Українська децентралізація, яка пройшла випробування війною, отримала високі оцінки від Європейської комісії, що передувала наданню нашій країні статусу кандидата в члени ЄС. Міжнародні професори в багатьох світових виданнях висловлювали своє захоплення нашими громадами та нашою моделлю реформ.

Держава має приділяти особливу увагу фінансовій підтримці місцевих бюджетів в умовах війни. Це може включати передачу додаткових коштів на компенсацію втрат доходів від податків та зборів, а також виділення окремих коштів на допомогу постраждалим та відновлення пошкодженої інфраструктури.

Узагальнюючи, можна відзначити, що в Україні на сучасному етапі процес формування економічних основ місцевого самоврядування відбувається дуже

повільно через ряд об'єктивних та інших причин. Незважаючи на задекларовану самостійність місцевих органів влади у вирішенні внутрішніх проблем своїх територій, муніципальна влада продовжує залишатися економічно залежною від держави.

Більш того, російська агресія спричинила значні проблеми на шляху реформ на місцевому рівні, завдавши великих збитків економіці країни. Тому одним з важливих і складних завдань держави та місцевої влади в умовах воєнного стану є подолання наслідків російської агресії, відновлення зруйнованої промислової та іншої інфраструктури, а також організація роботи місцевого господарства та комунального сектора економіки належним чином, з урахуванням організаційно-правового та матеріально-фінансового забезпечення.

Література:

1. Моргун В.В. Конституційно-правове забезпечення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних державах. – .Дис. ... доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2021. 236с.
2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1.04.2014 р. № 333-р.
3. Закон України про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні"
4. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» № 2849-IX від 13.12.2022
5. Тенденції та ризики місцевого економічного розвитку в умовах війни: звіт за результатами соціологічного дослідження (методом фокус-групових інтерв'ю) територіальних громадах Львівської області. URL:https://decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/1213/LED_Report_Focus_Group_Lviv_2022.pdf (Дата звернення: 15.01.2023 р.)

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

**Денєва Д.А., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник - PhD, доц. Заболотна О.С.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Для розвитку цивілізованих суспільних відносин важливим є формування паритету інтересів бізнесу, держави та суспільства. Важливим інструментарієм побудови партнерських відносин у вирішенні нагальних питань слугує механізм соціальної відповідальності.

Соціальну відповідальність у цілому можна трактувати як систематичне й цілеспрямоване надання певних соціальних гарантій громадянам для

підвищення їх життєвого рівня, що здійснюється підприємствами й організаціями, органами місцевого самоврядування, місцевими органами влади, державою тощо. Слід наголосити, що соціальна відповідальність підприємства обов'язково базується на його прибутковій діяльності, адже збитковий суб'єкт господарювання не в змозі сприяти нагромадженню не лише коштів бюджетів різних рівнів, а й створенню власного соціального капіталу. Акцент на ролі соціально-економічних результатів підкреслює суспільну місію підприємницької діяльності на відміну від прибутку, одержання якого є, перш за все, сенсом підприємництва для його власників.

Відповідальність людини носить соціальний характер, оскільки людина є членом соціуму і активно з ним взаємодіє при вирішенні завдань свого буття. Особистість у реальній дійсності є і суб'єктом, і об'єктом відповідальності.

Соціальна відповідальність виступає умовою взаємодії індивіда та соціуму. Вона виявляється у взаємодії особистості (індивіда) і суспільства (соціуму) як:

- набута властивість людини, що є результатом впливу на неї певних соціальних умов; - соціокультурна якість особистості, що пов'язана з її вольовою цілеспрямованістю;
- механізм соціального контролю, регулювання системи соціально-суспільних відносин особи і суспільства, ознака соціальної організації суспільства.

Аналіз соціальної відповідальності у літературі охоплює широке коло аспектів. Питанню соціальної відповідальності присвячені роботи багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема Ф. Котлера, Патрік Байерза, Зеленко О.О., Затейшикової О.О., Саприкіної М.А., Колота А.М., Лазоренко О. та інших. Активну роботу по дослідженню та впровадженню соціальної відповідальності в Україні проводить Центр «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності», Представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні. Однак недостатньо приділяється уваги питанню доцільності включення соціальної відповідальності в стратегію розвитку бізнесу.

До основних принципів соціальної відповідальності відносяться:

- підзвітність, яка полягає у тому, що організація має звітувати щодо впливу від своєї діяльності на суспільство і довкілля;
- прозорість, яка означає, що суб'єктам господарської діяльності потрібно бути прозорими в їх рішеннях і діяльності, які впливають на інших. Прозорість не має на увазі розкриття службової інформації, а також інформації, що захищена відповідно до законів або може спричинити порушення правових зобов'язань;
- гуманність – визнання важливості і загальності прав людини, зазначених у Всесвітній Декларації з прав людини;
- страх як категорія, що обмежує ті сфери, на які за жодних умов не повинен поширюватися вплив людини (страх за майбутнє людства, породжений благоговінням перед життям);

— поміркованість у прийнятті тих чи інших рішень (мета поміркованості – збереження життя, і лише майбутнє покоління здатне повноцінно оцінити наслідки теперішньої діяльності); — патріотизм як розуміння цінності та унікальності Батьківщини;

— відчуття обов'язку як моральні зобов'язання людини, котрі вона виконує з почуттям совісті;

— моральність як особлива сфера суспільної свідомості та вид суспільних відносин, мета яких – сформувані способи нормативного регулювання поведінки і дій людей у суспільстві за допомогою норм, принципів і категорій моралі;

— духовність як процес гармонійного розвитку духовних задатків людини;

— професійна компетентність як знання, досвід, здобування освіти з відповідної галузі діяльності;

— творча спрямованість як схильність до творчої ініціативи;

— працелюбність як риса характеру, котра полягає у позитивному ставленні особистості до процесу трудової діяльності, що виражається через активність, ініціативність, добросовісність, дисциплінованість тощо.

Соціальна відповідальність виступає як інструмент впливу на підвищення продуктивності на підприємстві.

Формування системи заходів з підвищення рівня соціальної відповідальності підприємства потрібно розглядати на трьох рівнях: державному, місцевому та на рівні торговельного підприємства. На перших двох рівнях соціальна відповідальність проявляється перед громадянами, що сприяє підвищенню життєвого рівня в суспільстві та розвитку економіки держави. Саме за таких умов підприємництво, як вид господарської діяльності, забезпечує "досягнення економічних і соціальних результатів", що визначено у Господарському кодексі України. На третьому рівні соціальна відповідальність стосується частини громадського суспільства, а саме співробітників підприємства.

Можливість реалізації соціальної відповідальності пов'язано з наявністю деяких факторів, серед яких: ресурсне та кадрове забезпечення, правова база, управління, організаційна культура. Реалізація соціальної відповідальності здійснює безпосередній вплив на цілу низку показників, які визначають, ефективність, стійкість та конкурентоспроможність суб'єктів господарювання.

Таким чином, соціальна відповідальність стає філософією бізнесу. Її вплив на основні показники діяльності підприємств, дозволяє отримати суттєві результати та досягти стратегічних цілей бізнесу.

Література:

1. Алоні Г. Етика бізнесу: соціальнофілософський аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Г. Алоні. - Київ, 2008. — 16 с.

2. Жуковська В.М. Соціальна відповідальність як складова реалізації корпоративної стратегії розвитку // В. М Жуковська, Н. В. Сичова / Вісн. нац. ун-

ту водн. госп-ва та природокористув. — 2008. — № 1 (41). — С. 72–79. 4. Господарський кодекс України: Прийнятий 16 січ. 2003р. — К. : Істина, 2003. — 208 с.

3. Стратегія сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2020 року. – офіційний сайт [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.svb.org.ua/sites/default/files/201309_strategiya_spriyannya_rozvitku_svb_v_ukrayini.pdf.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

**Денєва Д.А., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник - PhD, доц. Заболотна О.С.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

У ринковій економіці підвищення продуктивності праці – основний чинник вирішення економічних проблем підприємства. Зміна співвідношення між затратами робочого часу і кількістю виробленої продукції характеризує рух продуктивності праці. Рівень і динаміка продуктивності праці визначаються складною взаємодією чинників: матеріально-технічних, організаційних, економічних, соціальних, природно-кліматичних, структурних тощо. Сучасна економічна ситуація в Україні та кризовий стан справ на підприємствах зумовили необхідність підвищення ефективності праці як на рівні підприємства, первинної ланки суспільного виробництва, так і на рівні усього народного господарства загалом. Систематичне зростання продуктивності праці має пріоритетне значення для підвищення ефективності функціонування будь-якого підприємства, галузі, всього господарського комплексу. Саме тому вибрана тема є досить актуальною.

Продуктивність праці — це найважливіший з показників ефективності трудового процесу, що виражається відношенням виробленої продукції (послуг) до відповідних витрат безпосередньої, живої праці.

Зростання продуктивності праці означає: економію уречевленої і живої праці і є одним з найважливіших факторів підвищення ефективності виробництва.

При аналізі і плануванні продуктивності праці найважливішим завданням є виявлення і використання резервів її зростання, тобто конкретних можливостей підвищення продуктивності праці. Резерви зростання продуктивності праці - це такі можливості економії суспільної праці, які хоча і виявлені, але з різних причин ще не використані.

Взаємодія чинників і резервів полягає в тому, що якщо фактори являють собою рушійні сили, або причини зміни її рівня, то використання резервів - це

безпосередньо процес реалізації дії тих чи інших факторів. Ступінь використання резервів визначає рівень продуктивності праці на даному підприємстві

У нових умовах господарювання особливо гостро стоїть проблема дослідження продуктивності праці та виявлення резервів її зростання, у зв'язку з цим тема даної дипломної роботи в даний час набуває особливої актуальності.

Великий внесок у дослідження проблем підвищення продуктивності праці зробили як вітчизняні, так і закордонні вчені. Питання, пов'язані з перспективами і проблемами даної теми знайшли відображення у роботах таких вчених: Г. М. Биков, В. С. Астраускас, В. С. Вечканов, Л. І. Абалкин, М. Г. Абалкин, А. К. Семенов, Р. В. Гаврилов, Н. Г. Чумаченко, Н. І. Іванов, М. Д. Прокопенко, В. М. Шубін та інші.

На практиці можуть діяти декілька варіантів зростання продуктивності праці:

- зростання врожайності сільськогосподарських культур або продуктивності тварин за одночасного зниження трудових затрат на один гектар або одну голову;
- зростання урожайності сільськогосподарських культур або продуктивності тварин за сталих трудових затрат на один гектар або одну голову;
- зростання урожайності сільськогосподарських культур або продуктивності тварин за одночасного зростання трудових затрат, але темпи зростання врожайності та продуктивності тварин є вищими;
- сталими залишаються урожайність сільськогосподарських культур або продуктивність тварин, а затрати праці знижуються;
- виробництво продукції знижується, але затрати праці мають вищі темпи зниження.

Продуктивність праці належить до основних чинників підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, водночас сама перебуває під впливом багатьох інших, які мають певний напрям і рівень впливу. Їх можна умовно об'єднати в чотири групи.

Відповідно до наявних чинників, усі джерела, спрямовані на підвищення продуктивності праці, можна умовно об'єднати в три основні напрями:

- джерела, що забезпечують збільшення обсягів виробництва (зростання врожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин, поліпшення структури посівних площ і стада тварин, меліорація земель, запровадження нових технологій і под.);
- джерела, які забезпечують зниження трудових затрат (зростання фондозабезпеченості та фондоозброєності праці, механізація виробничих процесів, запровадження індустріальних технологій виробництва продукції, удосконалення форм організації виробництва).

- джерела комплексного впливу, що водночас забезпечують зростання виробництва продукції та зниження трудових затрат (раціональна спеціалізація і концентрація виробництва, запровадження ресурсозберігаючих і прогресивних технологій у рослинництві й тваринництві, поліпшення організації праці та підвищення її інтенсивності, матеріальне і моральне стимулювання, кваліфікація кадрів, трудова й технологічна дисципліна, кооперація виробництва, поліпшення умов праці та відпочинку).

Можна побачити, що всі ці соціально-економічні фактори впливу на працівників мають використовуватись в певному порядку: виробничу кваліфікацію немає сенсу проводити без спеціальної освіти, використання стимулів та мотивів – без покращання умов праці.

Можна побудувати таку стратегію кадрової політики малого підприємства:

1. З новим перспективним працівником укладається контракт (за бажанням роботодавця – на термін).
2. Підприємство надає працівнику вищу або спеціальну освіту (за рішенням роботодавця).
3. Робітник працює за спеціальністю, збільшуючи обсяги виробництва.
4. Працівник проходить курси з виробничої кваліфікації, щоб збільшити професійні знання.
5. Поглибивши кваліфікацію, робітник збільшив свою продуктивність, тому він ще збільшує обсяги виробництва.
6. Роботодавець покращує умови праці, що знову ж таки призводить до того, що працівник виробляє більше.
7. Керівник використовує методи мотивації.
8. Робітник намагається працювати краще за інших, збільшує кількість виробленої продукції.

За такої стратегії керівник завжди має можливість запропонувати працівнику певні соціально-економічні блага, які б другий міг отримати за збільшення обсягів виробництва.

Висновки. Стимулювання працівників є одним з провідних напрямків збільшення продуктивності праці і, як наслідок, обсягів виробництва. Для того, щоб завжди мати можливість впливу на робітників, і одночасно щоб не втратити цінні кадри, керівник має створювати довгостроковий план-стратегію, який би передбачував розвиток відносин між роботодавцем і підлеглим. Ця стратегія має передбачувати інтелектуальний розвиток працівників як мінімальної виробничої одиниці задля збільшення доходів підприємства в цілому.

Література:

1. Кельдер Т.Л. Економіка праці. Запоріжжя: ЗДУ, 2001. с. 59
2. Крушельницька Я. В. К 84 Фізіологія і психологія праці: Підручник. — К.: КНЕУ, 2003. — с. 68

3. Слободчикова Ю.В. Шляхи підвищення продуктивності праці // Економіка та підприємництво. – 2009. – №5. – С. 279-281.
4. Семенов Г.А., Панкова М.О., Семенов А.Г. Економіка підприємства: Навч. Посібник. Вид.2-ге, переробл. та доп. – К.: Центр навчальної літератури. – 2005. – с.135-139
5. Шаховська Л. С. Мотивація праці в перехідній економіці. - Волгоград, 1995. – с. 17

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Георгієва О.Г. студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – к.е.н., доц. Атамась Г.П.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

В умовах науково-технічного прогресу значно ускладнились взаємовідносини суспільства з природою. Людина отримала можливість впливати на хід природних процесів, підкорила сили природи, почала опановувати майже всі доступні відновні і невідновні природні ресурси, але разом з тим забруднювати і руйнувати довкілля. До кінця ХХ в. забруднення навколишнього середовища відходами, викидами, стічними водами всіх видів промислового виробництва, сільського господарства, комунального господарства міст набуло глобального характеру і поставило людство на грань екологічної катастрофи. Не обійшли ці проблеми стороною і Україну, а в деяких моментах, наприклад, радіоактивне забруднення, Україна стала “лідером”.

Україна - одна з най-урбанізованих країн Європи - у містах мешкає майже 70% населення. І тому в країні потрібно багато що рятувати. Давайте розберемось що саме! А ось і рейтинг найбільш актуальних екологічних проблем, що стоять сьогодні перед Україною.

Неякісна вода. 80% населення України використовує в своєму житті воду з поверхневих джерел, а екологічний стан цих вод з кожним роком погіршується. Недостатнє очищення стоків, неякісне очищення промислових вод, надмірна насиченість органікою призводить до того, що сьогодні практично всі водойми країни наблизилися до 3 класу забрудненості. Але очисні споруди, що виробляють питну воду, розраховані на прийом води 1-2 класу забруднення.

Забруднення повітря. Щорічно в атмосферу України потрапляє понад 6 млн. тон шкідливих речовин і вуглекислого газу. Традиційно головними забруднювачами залишаються промислові підприємства. Однак збільшення кількості автомобілів на дорогах спричинило і збільшення шкідливих викидів в атмосферу. За останні кілька років кількість відпрацьованих газів, що надходять у повітря на території великих міст, зросла на 50-70%.

Деградація земельних ресурсів. Складний стан земельних ресурсів України зумовлений тим, що 71% всього агроландшафту країни

використовується для господарської діяльності. Але через надмірне і неправильне використання родючості землі з кожним роком падає. Екосистема ґрунту руйнується в основному через інтенсивний розвиток ерозії: останнім часом їй піддалося більше 35% сільгоспугідь України. Активне використання добрив призвело до збільшення площі кислих ґрунтів (на 2, 4 млн. га за останні 15 років).

Знищення лісів. Україна належить до малолісистих країн - ліс покриває лише шосту частину її території. Але при цьому експорт деревини з України в 2,5 рази перевищує імпорт. Споживче ведення лісового господарства призводить до того, що ліси не відновлюються і втрачають біологічну стійкість (площа лісів, уражених шкідниками і хворобами, постійно збільшується). А цінні деревні породи (дуб, бук і сосна) замінюються малоцінними (грабом, березою, осикою).

Небезпечні геологічні процеси. Істотна частина валового внутрішнього продукту країни пов'язана з видобутком і переробкою мінерально-сировинних ресурсів (41-43%), сконцентрованих у гірничодобувних регіонах Донбасу, Карпатського регіону. Між тим, екологія цих регіонів страждає не стільки від інтенсивного видобутку, скільки від неправильного закриття нерентабельних і вироблених шахт і кар'єрів. Ігнорування наукових підходів до цього процесу призвели до активізації процесів підтоплення міст і сіл, забруднення поверхневих і підземних водозаборів, просідання земної поверхні.

Побутові відходи. Однією з найбільш серйозних екологічних проблем України сьогодні можна вважати проблему утилізації і переробки різних відходів. У країні діє близько 800 офіційних звалищ, загальна кількість сміття на яких перевищила 35 млрд. т. щорічно ця цифра зростає ще на сімсот-вісімсот тисяч тон. За інформацією Міністерства екології та природних ресурсів, загальна площа всіх полігонів з відходами вже займає 4% площі України.

Чорнобильська катастрофа. Аварія призвела до радіоактивного забруднення більш ніж 145 тис. кв.км території України, Білорусії та Росії. На радіоактивних територіях сьогодні розміщено понад дві тисячі населених пунктів, в яких проживає майже півтора мільйони людей. Українські вчені єдині в думці про те, що наслідки Чорнобильської аварії ще дуже довго будуть про себе нагадувати.

Сучасна Україна має велику кількість екологічних проблем, для вирішення яких ми пропонуємо:

- 1) заборонити рух транспорту по території країни, що використовують в якості палива бензин, газ, забруднюючих повітря речовинами, що призводять до хвороб й смерті людей;
- 2) заборонити діяльність АЗС, які сприяють розвитку небезпечного для оточуючих транспорту, встановлення замість них електростанцій для підзарядки електротранспорту;
- 3) заборонити неправильну утилізацію сміття(спалення, закопування),що підлягає повторній переробці;
- 4) організація просвітницьких програм у суспільстві для підвищення екологічної свідомості громадян, побудова сміттепереробних підприємств по

всій державі, використання їх як додаткове джерело грошових надходжень до бюджету, виробництво на них електроенергії й тепла, замість стандартних ТЕС, які даремно спалюють вугілля й газ.

Нераціональне та необґрунтоване використання суспільством природно-ресурсного потенціалу в процесі господарської діяльності спричиняє виникнення негативних еколого-економічних наслідків, що викликають зміну характеристик усіх природних компонентів та їх складових, які в подальшому призводять до екологічних криз.

Література:

1. Загальна гігієна з основами екології. Підручник. – К., 2003.
2. Злобін Ю.А. Основи екології.- К.: Лібра, 1998. – 249.
3. Корсак К.В., Плахотнік О.В. Основи екології, – К.: МАУП, 2000. – 238с.

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**Клентак М.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Нуковий керівник – к.е.н., доц. Работін Ю.А.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Забезпечення економічної безпеки промислових підприємств є важливою умовою безкризового функціонування і розвитку господарської системи підприємства. Гарантувати економічну безпеку підприємств та його комерційний успіх в конкурентній боротьбі на цільовому ринку, це комерціалізація інновацій, яка є важливим засобом підвищення ефективності виробничо-комерційної діяльності підприємства, забезпечення конкурентоспроможності підприємства та його продукції на світовому та національному ринках.

Інформаційна безпека - це стан захищеності систем обробки і зберігання даних, при якому забезпечена конфіденційність, доступність і цілісність інформації, використання й розвиток в інтересах громадян або комплекс заходів, спрямованих на забезпечення захищеності інформації особи, суспільства і держави від несанкціонованого доступу, використання, оприлюднення, руйнування, внесення змін, ознайомлення, перевірки запису чи знищення.

Суб'єкти інноваційної діяльності - це фізичні або юридичні особи України, фізичні або юридичні особи іноземних держав, особи без громадянства, об'єднання цих осіб, які провадять в Україні інноваційну діяльність або залучають майнові та інтелектуальні цінності, вкладають власні чи запозичені кошти в реалізацію в Україні інноваційних проектів.

Визначаючи ключову роль інноваційного розвитку в забезпеченні економічної безпеки підприємств, відмітимо, що на її поточний та перспективний стан суттєво впливають і інші показники діяльності підприємства, які є

ключовими і при розгляді результатів інноваційної діяльності промислового підприємства.

Взаємовплив та взаємозв'язок економічної безпеки та інноваційного розвитку промислового підприємства:

- успішність (ефективність) бізнесу
- соціальний розвиток та попередження комплаєнс-ризиків
- конкурентоздатність підприємства та його продукції
- життєздатність підприємства
- сприятливість до інновації (інноваційність) та інвестицій (інвестиційність)
- сталий розвиток промислового підприємства

Інноваційний розвиток органічно корелює з його сталим безкризовим розвитком, який передбачає стабільний режим функціонування всіх елементів економічного механізму підприємства, що забезпечує динамічне покращення показників їх розвитку та задовольняє дію критеріїв і принципів антикризового менеджменту.

У найзагальнішому вигляді економічну безпеку підприємства можна визначити як стан найбільш ефективного використання ресурсів підприємства для запобігання загрозам і забезпечення стабільного виробництва в поточний час і в стратегічному майбутньому.

Економічна безпека підприємства характеризується сукупністю якісних і кількісних показників, розгляд яких дозволяє зробити наступні важливі висновки:

-Інноваційно складова економічної безпеки є надзвичайно важливою, так як визначає майбутнє підприємства, без її наявності неможливо в повному обсязі забезпечити економічну безпеку любого підприємства.

-Рівень економічної безпеки підприємства прямо корелює з показниками економічною ефективності виробничо-комерційної діяльності підприємства.

-На ступінь економічної безпеки певним чином впливають фактори макросередовища, які реально впливають і на місткість цільового ринку, і на споживацькі можливості покупців, і на соціально-складову ринку.

-Надзвичайно важливою складовою економічної безпеки вважаємо комплаєнс-програму підприємства, яка в певній мірі є запобіжником для розвитку корупції, шахрайства, відмивання грошей, зuboжіння працівників.

На мою думку, потрібно приділяти набагато більше уваги посиленню взаємозв'язку економічної безпеки країни в цілому і її інноваційного розвитку у внутрішній і зовнішньоекономічній сферах. У зв'язку з цим необхідно створити при управлінні економічної безпеки спеціальну структуру, яка буде займатися питаннями розвитку інноваційного сектора вітчизняної економіки, наприклад, а також сформував відповідний відділ, який працює на постійній основі і курирує стратегічні аспекти інноваційного розвитку України з метою своєчасного прогнозування та виявлення потенційних і реальних, зовнішніх і внутрішніх загроз інноваційної складової економічної безпеки нашої країни.

Література:

1. Згадова Н.С., Рогатіна Л.П., Губко В.І. Рейдерство в Україні – загроза економічної безпеки підприємств. Економічний простір: Збірник наукових праць. № 159. ПДАБА, 2020. С.49-53 с.
2. Ковалев Д., Сухорукова Т. Экономическая безопасность предприятия. Экономика Украины. 2018. № 10. С. 48 -51.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА РЕГІОНУ В ІЄРАРХІЇ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

**Клентак М.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Нуковий керівник – к.е.н., доц. Згадова Н.С.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Національна безпека функціонує через систему відносин між особою та суспільством, між громадянином і державою, між суспільством і державою, між різними державами. Тому національна безпека - це стан внутрішніх і міждержавних відносин, який визначає ефективність системи державних, правових і суспільних гарантій прав та свобод людини та громадянина, базових цінностей та інтересів суспільства й суверенної держави від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Суб'єктами національної безпеки є суб'єкти політичної, економічної, соціальної, інтелектуальної та інших видів діяльності, на основі яких виникає стан захищеності інтересів громадянина, суспільства, держави.

В системі національної безпеки економічна безпека виконує чітко визначні функції, несе на собі суттєве функціональне навантаження. Її сутність полягає у тому, що вона є матеріальною основою національної суверенності, що визначає реальні можливості забезпеченні інших видів безпеки. Тобто економічна безпека - це підґрунтя для функціонування всіх інших її елементів, що входять у цю систему (військові, науково-технічні, екологічні).

Чіткого поділу на складові національної безпеки немає. Вважається, що національна безпека поділяється на такі основні види: політичну, економічну, державну, соціальну, інформаційну, науково-технологічну, екологічну, гуманітарну та військову безпеки.

Економічна безпека регіону може розглядатися як послідовна зміна станів економічної системи, що характеризують його здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім дестабілізуючим чинникам з метою забезпечення реалізації інтересів регіону на основі ефективного використання конкурентних переваг.

Основні складники економічної безпеки регіону:
-інвестиційна безпека

- інноваційна безпека
- фінансова безпека
- зовнішньо-торговельна безпека
- демографічна безпека
- продовольча безпека
- енергетична безпека
- соціальна безпека

Економічна безпека є визначальною складовою та основою національної безпеки країни. Поняття “економічна безпека” використовується сучасними європейськими і американськими економістами і відображає підвищення значущості забезпечення безпеки у всіх сферах життя людства і особливо в економіці у зв’язку із зростанням в світі ролі чинників ризику, невизначеності, випадковості і взаємозалежності.

Безпека держави у всіх її формах реалізується через відповідне державне фінансування, основою якого є створений внутрішній валовий продукт, то чи не найважливішою її складовою є саме економічна безпека. Вона характеризується таким станом національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечує конкурентоспроможність держави, її незалежність від зовнішнього середовища та економічний добробут населення.

Отже, економічна безпека є складовою частиною національної безпеки, її фундаментом та матеріальною основою. Забезпечення економічної безпеки є винятковим обов’язком держав.

Висновки.

Ми визначили що: національна безпека - це стан внутрішніх і міждержавних відносин, які визначає ефективність системи державних, правових і суспільних гарантій прав та свобод людини та громадянина, базових цінностей та інтересів суспільства й держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. Економічна безпека - це провідна складова національної безпеки, яка відображає причинно-наслідковий зв’язок між економічною могутністю країни, її воєнно-економічним потенціалом та національною безпекою. економічна безпека є матеріальною основою національною суверенності, що визначає реальні можливості в забезпеченні інших видів безпеки.

Література:

1. Згадова Н.С., Рогатіна Л.П., Губко В.І. Рейдерство в Україні – загроза економічної безпеки підприємств. Економічний простір: Збірник наукових праць. № 159. ПДАБА, 2020. С.49-53 с.
2. Ковалев Д., Сухорукова Т. Экономическая безопасность предприятия. Экономика Украины. 2018. № 10. С. 48 -51.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРОДОВОЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ ТА КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН

**Колева А.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – к.е.н., доц. Ткачук Т. І.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

У системі глобальних проблем продовольча проблема є однією з найдавніших, а кліматична з'явилася нещодавно. Але їх взаємозв'язок найбільш яскраво доводить єдність усіх глобальних проблем, їх взаємообумовленість, взаємний вплив, а, відповідно, і необхідність такого ж комплексного підходу до їх розв'язання.

У різноманітних визначеннях продовольчої безпеки присутні такі її ознаки, як фізична та економічна доступність продовольства, його якість та повноцінність. Вплив кліматичних змін позначається на кожній із цих ознак. Що стосується кліматичних змін то їх вплив відчувається в кожній із складових продовольчої безпеки.

Так, зміни у температурному режимі, зсув сезонів (наприклад: рання весна, пізня осінь і таке ін.), аномальні явища, що набувають характеру природних катастроф (повені, зливи, засухи, ожеледиці), призводить до значних втрат продукції в сільському господарстві, що позначається на фізичній доступності продовольства. Особливо це стосується регіонів світу, де ведення аграрного виробництва є ризикованим, саме через природно-кліматичні умови. А це позначається на стабільності фізичної доступності продовольства.

Нажаль, до таких регіонів вже можна віднести і деякі регіони України. Так, зокрема, майже щороку, ми спостерігаємо катастрофічні повені, які знищують особисті городи людей, запаси харчових продуктів у по грибах, призводять до загибелі свійських тварин.

Такі події, в свою чергу, викликають підвищення цін на продукти харчування, збільшують попит на малопоживну, неякісну, але більш дешеву продукцію, з боку людей з низькими та навіть середніми доходами. Отже, не забезпечується економічна та соціальна доступність продовольства.

З іншого боку, це може призвести до збільшення імпорту продовольчу продукції, що негативно позначиться на самозабезпеченості та продовольчій незалежності держави, а також послабить конкурентоспроможність національних товаровиробників. Скорочення національного виробництва, в свою чергу, веде до скорочення робочих місць, зниження доходів, а отже — до зменшення купівельної спроможності населення.

Світ зіткнувся з продовольчої кризою безпрецедентних масштабів, найбільшою в сучасній історії. Мільйонам людей загрожує посилення голоду, якщо зараз не буде вжито заходів для масштабної відповіді на причини цієї кризи: конфлікти, кліматичні потрясіння та загрози глобальної рецесії. Взаємодія цих факторів з кожним днем ускладнює життя найуразливіших верств населення світу та скасовує нещодавні досягнення розвитку.

Щовечора 828 мільйонів людей лягають спати голодними. З 2019 року кількість тих, хто стикається з гострою нестачею продовольства, зросла зі 135 мільйонів до 345 мільйонів. Загалом 49 мільйонів людей у 49 країнах балансують на межі голоду.

Хоча потреби захмарні, ресурси досягли дна. Світова продовольча програма (ВПП) вимагає 22,2 мільярда доларів США, щоб охопити 160 мільйонів людей у 2022 році. Однак у зв'язку з тим, що світова економіка переживає пандемію COVID-19, розрив між потребами та фінансуванням більший, ніж будь-коли.

Клімат землі зараз змінюється швидше, ніж будь-коли у відомий історії людства, головним чином в результаті діяльності людини. Є науковий консенсус щодо того, що нестримні викиди вуглецю призведуть до глобального потепління щонайменше на кілька градусів Цельсія до 2100 року, що призведе до значного впливу локальних, регіональних і глобальних ризиків на людське суспільство та природні екосистеми. Глобальна зміна клімату вже призвела до широкого спектру наслідків у кожному з регіонів землі, а також у багатьох секторах економіки.

Наслідки, пов'язані зі зміною клімату, очевидні в різних регіонах і в багатьох секторах, важливих для суспільства, таких як здоров'я людини, сільське господарство та продовольча безпека, водопостачання, транспорт, енергетика, біорізноманіття та екосистеми; очікується що в найближчі десятиліття вплив останніх буде все більш руйнівним. Є дуже висока впевненість, що частота та інтенсивність екстремальної спеки та сильних опадів зростає в більшості континентальних регіонів світу. Ці тенденції узгоджуються з очікуваною фізичною реакцією на потепління клімату. Частота та інтенсивність екстремально високих температур майже напевно зросте в майбутньому в міру підвищення глобальної температури. Існує висока впевненість, що випадки екстремальних опадів, швидше за все, продовжуватимуть зростати за частотою та інтенсивністю в більшій частині світу.

Спостережувані зміни протягом 20-го століття включають підвищення глобальної температури повітря та океану, підвищення глобального рівня моря, тривале стійке повсюдне зменшення снігового та льодовикового покриву та зміну циркуляції атмосфери та океану, а також регіональних погодних умов, які впливають на сезонні дощі.

Зміна клімату є однією з найбільших загроз нашого покоління — для громадського здоров'я, екосистем та економіки. Прогнозовані наслідки зміни клімату, багато таких уже мають місце, включають:

- Більш часті та інтенсивні урагани, повені, спека та інші екстремальні погодні явища
- Збільшення смертності від спеки
- Нестача їжі та води
- Вимушена міграція через підвищення рівня моря та стихійні лиха
- Збільшення збитків від повеней і лісових пожеж
- Поширення хвороб, що передаються комахами та водою

Сільське господарство завжди залежало від непередбачуваної погоди, але клімат, що швидко змінюється, робить сільське господарство ще більш вразливим. У деяких регіонах підвищення температури може підвищити врожайність. Однак очікується, що загальний вплив зміни клімату на сільське господарство буде негативним — скорочення поставок продовольства та підвищення цін на продукти харчування. В багатьох регіонах, які вже страждають від високого рівня голоду та відсутності продовольчої безпеки, включно з частинами Африки на південь від Сахари та південної Азії, очікується найбільше скорочення виробництва продуктів харчування.

Очікується, що підвищений рівень вуглекислого газу в атмосфері також призведе до зниження рівня цинку, заліза та інших важливих поживних речовин у культурах.

Зі змінами режиму опадів фермери стикаються з подвійною загрозою: повені і посухи. Обидві крайнощі можуть знищити врожай. Повені змивають родючий верхній шар ґрунту, від якого залежить продуктивність фермерів, а посухи висушують його, через що його легше видувати або змивати. Вищі температури збільшують потребу культур у воді, роблячи їх ще більше вразливими в посушливі періоди.

Певним видам бур'янів, комах та інших шкідників сприяють високі температури та підвищення вмісту CO₂, що збільшує їхній потенціал шкоди посівам і створює фінансові труднощі для фермерів. Зміна клімату також означає, що сільськогосподарські шкідники можуть поширюватися на нові території, де фермери раніше з ними не боролися.

З підвищенням температури більшість льодовиків у світі почали відступати, що вплинуло на фермерів, які залежить від талої води для зрошення. Тим часом підвищення рівня моря підвищує небезпеку повенів для прибережних ферм і посилює проникнення солоної води в прибережні прісноводні фотоності горизонти, роблячи ці джерела води занадто солоними для зрошення.

Очікується, що зміна клімату також вплине на екосистеми та послуги, які вони надають сільському господарству, такі як запилення та боротьба зі шкідниками, природними хижаками. Багато дикорослих видів рослин, які використовуються у вітчизняній селекції, тим часом знаходяться під загрозою зникнення.

Діяльність продовольчої системи, включаючи виробництво їжі, її транспортування та зберігання відходів на звалищах, призводить до викидів парникових газів, які сприятимуть зміні клімату. Серед цих джерел тваринництво є найбільшим, на нього припадає приблизно 14,5 відсотка глобальних викидів від діяльності людини. М'ясо жуйних тварин, таких як велика рогата худоба та кози, є особливо інтенсивним викидом.

Головною перешкодою для продовольчої безпеки наразі є доступ до їжі. У всьому світі виробляється достатньо їжі, щоб прогодувати нинішнє населення світу, але понад 10 % недоїдають.

Зміна клімату, ймовірно, значною мірою сприятиме відсутності продовольчої безпеки в майбутньому через підвищення цін на продукти

харчування та скорочення виробництва продуктів харчування. Продукти харчування можуть подорожчати, оскільки зусилля щодо пом'якшення наслідків зміни клімату підвищать ціни на енергоносії. Вода, необхідна для виробництва їжі, може стати дефіцитнішою через збільшення використання води для посівів і послуг. Конкуренція за землю може посилитися, оскільки певні території стануть кліматично непридатними для виробництва. Крім того, екстремальні погодні явища, пов'язані зі зміною клімату можуть спричинити раптове зниження продуктивності сільського господарства, це призведе до швидкого зростання цін.

Кліматичні зміни поділяються на такі, які пов'язані з людською економічною діяльністю, та такі, які мають природний характер. Такий поділ визначає як можливості, так і шляхи подолання, нейтралізації негативного впливу.

Але ми маємо усвідомлювати, що зміни у кліматі - це невблаганний процес, який неможливо усунути повністю. Отже людство має пристосуватися до нього, намагаючись звести до мінімуму негативний вплив кліматичних змін, виходячи з пріоритету соціально-економічного розвитку. Для цього необхідні відповідні державні програми, а також їх координація на міжнародному рівні.

Література:

1. Ткачук Т. І., Андрющенко Є. Г. Проблеми забезпечення продовольчої безпеки в умовах кліматичних змін // Економічна та продовольча безпека України. - 2016. - Том 4. - Випуск 3. - С. 17 -22
2. Чижиков Г. Економічні інтереси суб'єктів малого бізнесу в умовах інтеграції економіки України у світове господарство / Г. Чижиков / Економіст. – 2016. – № 3. – 483 с.
3. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : навч. посібник / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, І. Ю. Сіваченко та ін.; МОН України, Одес. держ. екон. ун-т. – К. : Центр навч. л-ри, 2016. – 791 с.

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

**Ровінська А.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – к.ю.н., доц. Шишлюк В.Р.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Україна – аграрна держава, багата як на родючу землю, так і на працьовитих людей. Проте протягом останніх років можна простежити поступове гальмування розвитку сільського господарства. Ситуація у тваринництві значно гірша, ніж у рослинництві. Упродовж останніх років у цій сфері спостерігається стабільне зменшення виробництва молочної та м'ясної продукції, а також кількості вирощених тварин. Найпроблемнішим нині є молочне скотарство. Як стверджують фахівці, сьогодні показники галузі найгірші за усі роки історії країни. Власне, для подолання цієї кризи доцільно дослідити

сучасний стан виробництва та реалізації молочної продукції, визначити основні чинники проблемних явищ та надати рекомендації для виходу з негативної ситуації.

Причинами скорочення споживання молочних продуктів в Україні є такі:

- втрата частини територій з декількома мільйонами споживачів;
- економічна криза, що зумовила падіння купівельної спроможності населення;
- зростання цін на молочні продукти;
- поширення анти трендів споживання молочних продуктів від промислових корів;
- необізнаність споживачів щодо корисності продукції та асортиментних груп [1].

Іншою причиною кризи в молочній галузі є недостатня фінансова підтримка від держави та інвесторів. Уряд не надає достатньо коштів на розвиток галузі, інвестори не бачать достатньої прибутковості в інвестуванні в молочну галузь.

Інвестиції в молочну галузь можуть допомогти покращити кризове становище. Інвестори можуть вкладати кошти в модернізацію виробничих потужностей, закупівлю сучасного обладнання та впровадження новітніх технологій [2, С. 126]. Також ефективними інвестиціями для молочної галузі є:

інвестиції в генетику та правильну селекційну роботу в американській системі оцінок, а що стосується породи, то тільки Голштин і саме селекції США;

в правильне управління персоналом – наразі найслабшу ланку у виробництві молока;

в крос (тунельну) вентиляцію, особливо якщо доїти багато рентабельного молока;

у найбезпечнішу і найкомфортнішу підстилку для корів – у пісок; В резервуари для накопичення води, це наразі дуже актуально для України;

у використання смаженої сої у годівлі корів.

Це дозволить підвищити якість продукції, зменшити витрати на виробництво та збільшити обсяг продажів. Також необхідно вести активну маркетингову роботу, просувати високоякісну молочну продукцію на світових ринках та залучати іноземних інвесторів.

Перспективи розвитку молочної галузі в Україні є досить великими. Україна має великий потенціал у виробництві якісної молочної продукції завдяки наявності потужного скотарства і земельних ресурсів. Крім того, світовий попит на молочні продукти зростає, що створює додаткові можливості для експорту української молочної продукції на зарубіжні ринки. З початком повномасштабної війни експорт став порятунком для галузі. Через вимушену міграцію населення та економічну кризу в Україні відбулося суттєве зниження споживання молокопродуктів. Навіть при істотному скороченні виробництва молока, надлишки виявилися надто великими.

Загалом, перспективи розвитку молочної галузі в Україні є досить високими, країна має потенціал стати провідним виробником якісної молочної продукції в Європі та розширити свій експорт на зарубіжжя.

Література:

1. Лінецька Я. Хто і скільки споживає молочних продуктів? URL: <https://avm-ua.org/uk/post/hto-i-skilki-spozivae-molocnih-produktiv>
2. Ефективність інвестицій підприємств молочної промисловості : оног. К. : ННЦ «ІАЕ», 2015. 254 с.

РОЗВИТОК ТА ЗНАЧЕННЯ ТЕОРІЇ “ДОВГИХ ХВИЛЬ”

**Тертічна А.В. студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Як показує практика, ефективне функціонування та розвиток економіки неможливі без регулювання соціально-економічних процесів, це можливо лише на основі їх передбачення. Отже, значно зростає важливість та вага теоретичних досліджень динаміки економічних показників та процесів, у тому числі, і на довготривалу перспективу. Теорія М. Кондратьєва тут може стати у нагоді, бо вона якраз була результатом досліджень у сфері передбачення соціально-економічного розвитку.

Теорія ця і у свій час не була однозначно сприйнята економістами, піддавалася критиці, але, зауважемо, що жодна теорія не може претендувати на те, аби бути абсолютною істиною, і завдання справжньої науки якраз і полягає у максимальному наближенні теоретичних побудов до реальних процесів. Усе це проявляється і у критиці окремих положень теорії Кондратьєва, яка, тим не менш, не заперечує її саму, і яку можна вважати її подальшим розвитком.

Коли світові вчені почали детальніше аналізувати надбання Кондратьєва, їх позиції щодо довгих хвиль розділилися: від більшого чи меншого сприйняття (Шумпетер, Ван Дейн, Глісман, Мандел, Менш, Росту), до критичного осмислення (Хансен, Метц, Кляйнкнехт, Розенберг) та навіть повного заперечення (Вайншток, Мілвард, Ван дер Цванк, Ван Евійк). У СРСР вчення Кондратьєва довгий час вважалося "вульгарним" через невідповідність ідеології. Лише наприкінці 80-х та на початку 90-х російські економісти (Глаз'єв, Яковець, Клименко, Меньшиков) "реабілітували" та доповнили дослідження Кондратьєва.

Микола Кондратьєв, хоч і не зміг з усією науковою строгістю, довести існування великих циклів, він, перш за все, поставив перед наступними поколіннями цікаву проблему, дискусії щодо якої ведуться і сьогодні. По-друге, неоднозначність у виявленні великих циклів, можливо, свідчить про їх більш складну природу, ніж собі її уявляв Кондратьєв. По суті, ці фактори обумовили подальший розвиток теорії. Деякі вчені сприйняли аргументи за існування довгих хвиль. Це зробив, наприклад, Шумпетер, який звернув увагу на

технологічний аспект у праці Кондратьєва та розвинув його. В праці "Ділові цикли" Йозеф Шумпетер представив довгі хвилі як одну з форм прояву економічної динаміки, причинним фактором якої виступав інноваційний процес.

Як зазначає дослідник великих хвиль Румянцева С.Ю., після виходу праць Шумпетера (1939 р.) та його послідовника - Менша (1975 р.), великі хвилі почали асоціюватися переважно з інноваційними та технологічними змінами. На основі ідей Шумпетера та Менша, з'явилася ціла низка досліджень та концепцій великих хвиль: теорія провідного сектору економіки Ростоу, техніко-економічні парадигми К. Перес-Перес, теорія життєвого циклу інновацій Дж. ван Дейна. Серед інших дослідників були К. Фріман, Л.Суте, Б.Беррі. Вчені розробили схожі концепції, зокрема варто відмітити теорію "ядра саморозвитку" (Маєвський) та теорію технологічних укладів (Глаз'єв). Це призвело до виникнення інноваційно-технологічного напрямку в теорії довгих хвиль. Власне кажучи, цей напрямок сьогодні є мейнстримом в рамках самої теорії.

Спільна ідея інноваційно-технологічних теорій полягає в тому, що довгострокові цикли в економіці виникають на фоні зародження, розвитку, поширення та насичення інновацій. Зародження нової технології відбувається ще у попередньому циклі розвитку економіки. Нова висхідна хвиля довгого циклу пов'язується з масовим поширенням та інвестиціями в нові технології, появою в економіках окремих нових галузей та галузових комплексів, або як ще їх називають мегаринків. Нисхідна хвиля характеризується тим, що досягається, по-перше, межа ємності ринку, по-друге, межа вдосконалення нової технології. Сукупність цих двох факторів призводить до скорочення темпів економічної активності, сукупного попиту, зниження цін. Економіка надовго входить в період низької активності, вивести з якого може лише новий інноваційний прорив.

Таким чином, сучасна періодизація великих циклів тяжіє до періодизації технологічних хвиль. Перший довгий цикл (1780-1851) пов'язують з розпалом Промислової революції, розвитком текстильної та металургійної галузей. Другий цикл (1844-1896) пов'язують з появою нового революційного елементу господарського життя - залізницями. Не підлягає сумніву, що поява залізничного транспорту на Заході відкрила нові надзвичайні можливості для інвестицій у всій економіці та кардинально змінила хід економічного життя. Надлишок потужностей та зниження активності у залізничній галузі у 80-рр. XIX ст. співпало з нисхідною фазою великого циклу. Третій довгостроковий період (1890-1940) відносять до появи на економічній арені електроенергетичної, хімічної та автомобільної промисловостей. Четверта хвиля (1936-1985) ознаменувалася зародженням сектору споживчих товарів довгострокового вжитку, електротехніки, інфраструктурної промисловості. Остання стала наслідком зростання впливу державного сектору економіки в період з 30 по 70-рр., і як результат - реалізацією масштабних інфраструктурних проєктів. П'ятий цикл (1980-2015/25) пов'язується з зародженням та розвитком інформаційних та комунікаційних технологій, персональних комп'ютерів, Інтернету, мережевого та супутникового зв'язку тощо. За оцінками, пік циклу припав на 2000-2007 рр., коли hi-tech сектор почав наблизитися до свого насичення, і інвестиції в галузь почали

спадати. Вчені вже прогнозують виникнення нової, шостої, хвилі, яка буде заснована на нанотехнологіях, генній інженерії, надшвидкісних інформаційних та мережевих технологіях.

Проте, не дивлячись на всю зрозумілість аргументації, питання стосовно того, чи є великі цикли лише продуктом технологічних змін, залишається. Основним недоліком більшості теорій довгих хвиль, які виникли після Кондратьєва, є те, що вони пішли шляхом її спрощення, в той час як економічне життя ставало комплекснішим. Хоча не можна заперечувати визначальну роль технологій у економічній динаміці та циклах, все ж таки, вони не є єдиним домінуючим фактором, на що вказував і сам Кондратьєв. Він намагався уникнути такої монокаузальності, розглядаючи економіку як складну та динамічну систему. Емпіричні правильності у Кондратьєва, серед яких є і технологічні новації, виступають не в ролі причин великих циклів, а в ролі симптомів. Протиріччя в даному випадку заключається між формою прояву та рушійною силою довгих хвиль.

У зв'язку із тим, що роль та значення державного управління економікою у сучасному світі постійно зростають, Україна не може залишатися поза цим вектором розвитку. Тим більш, зважаючи на сучасний стан національної економіки та перспективи та проблеми її післявоєнного відродження. Тому теорії макроекономічного розвитку, зокрема, теорія "довгих хвиль" М. Кондратьєва, стають важливою основою економічної політики.

Безперечно, М.Д. Кондратьєву належить провідна роль у постановці проблеми великих циклів в економіці, яка залишається не вирішеною і по сьогоднішній день. Хоча Кондратьєв виявив довгі хвилі емпірично, він запропонував і теоретичне обґрунтування механізму їх розвитку. З позицій сьогодення, критика в бік формально-математичного методу, яким користувався Кондратьєв у своєму дослідженні, бачиться виправданою. Можна стверджувати, що довгі цикли в економіці не можна виявити, використовуючи методологію відхилень економічних показників від тренду, адже вони (довгі хвилі) входять в структуру самого тренду. Проте, запропонована ним теорія розвитку довгих хвиль, причиною яких є процеси акумуляції, концентрації та розсіювання капіталу, необхідного для створення нових продуктивних сил, безумовно, має право на життя.

Література:

1. Shumpeter J. Business Cycles: A Theoretical, Historical and Statistical Analysis of the Capitalist Process. - New York, 1939.
2. Кондратьев Н.Д. Большие циклы конъюнктуры. Доклады и их обсуждения в Институте экономики. - М., 2008.
3. Румянцева С.Ю. Длинные волны в экономике: многофакторный анализ. - 2003.
4. Сборник научных трудов. - М., 2006. 6. Фомина А.В. Циклы Кондратьева в экономике: Монография // Международный фонд Н.Д. Кондратьева. - М., 2005.

КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВНУТРІШНІХ ЗАГРОЗ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Чебан П.О., студ. СВО «Бакалавр»

Науковий керівник – к.е.н., доц. Неустроєв Ю.Г.

Одеська національна академія харчових технологій, м. Одеса, Україна

В умовах євроконвергенції України економічна безпека банків залишається національною та міжнародною проблемою, оскільки процеси фінансової інтеграції носять глобальний характер і мають наднаціональні аспекти прояву. Безпека банківського сектора на національному рівні проявляється в забезпеченні стабільності національної валюти, грошово-кредитного, валютного й фондового ринків. На рівні окремих установ безпека діяльності – це не лише фінансова стійкість і надійність, але й здатність до оцінювання ризиків і загроз, забезпечення стратегічних пріоритетів і сталого розвитку. За таких умов систематизація загроз і небезпек є важливим аспектом при розробці механізмів ідентифікації рівнів економічної безпеки банківської системи загалом і конкретних установ зокрема.

Істотне підвищення рівня капіталізації комерційних банків шляхом залучення додаткового акціонерного капіталу, як і піднесення рівня капіталізації їхнього прибутку, протягом багатьох років на практиці не здійснювались. Ця обставина відчутно вплинула на всю фінансово- економічну систему. І тому проблема суттєвої модернізації діючої банківської системи або створення нової з урахуванням усіх чинників фінансової безпеки є пріоритетною, оскільки від її вирішення залежить національна безпека України.

На мій погляд, безпеку банківської діяльності в цілому та її окремих складових слід розглядати в двох аспектах. По-перше, з точки зору фінансових наслідків її діяльності для країни в цілому та окремих клієнтів. По-друге, з точки зору недопущення та відвернення явних і потенційних загроз усієї банківської системи країни, НБУ та вітчизняним комерційним банкам.

Що до найбільших загроз економічній безпеці банківських установ і страхових компаній доцільно віднести такі: загальний економічний спад, нестійкість і непередбачуваність валютних курсів, дефіцит ліквідності, втрату ділової репутації, втрату клієнтів та їх довіри до установ і компаній, вилучення фінансових активів зі збереження і управління, зниження попиту на фінансові послуги, низький рівень регулятивного і резервного капіталів, падіння доходів населення та його нездатність виконувати свої фінансові зобов'язання, скорочення кредитних та інших видів фінансових операцій, не- ефективність фінансового менеджменту, шахрайство, політичну нестабільність, воєнні дії в державі, недоліки в організації державного регулювання і нагляду.

С. І. Мельник загрози економічній безпеці банків класифікує за такими ознаками: за походженням; за ймовірністю виникнення; стосовно видів діяльності банку; стосовно осіб, причетних до їх реалізації; за заподіяним збитком; за природою виникнення; за причинами появи; за ступенем тяжкості

наслідків. Такий підхід вважається достатньо обґрунтованим з позицій предметності сфери банківського бізнесу.

Банк постійно перебуває під певною загрозою. Основні зовнішні і внутрішні загрози фінансовій безпеці комерційних банків можна класифікувати наступним чином: Проводяться дослідження фінансової стабільності банківських установ, аналізуються різні аспекти вдосконалення фінансового менеджменту, існує значна кількість робіт, що досліджують питання ліквідності й банківських ризиків, але все це лише окремі частини єдиної картини. У той же час не вистачає досліджень, що дозволяють сформувати цілісне бачення інструментарію забезпечення фінансової безпеки банку. До внутрішніх інструментів належать: 1) фінансове планування; 2) фінансовий аналіз; 3) фінансове управління; 4) фінансовий контроль.

Водночас з'явилися й інші загрози, які донині не були притаманними для учасників банківського сектора. Так, воєнні дії на сході країни призвели до того, що Постановою від 6 серпня 2014 року Національний банк України наказав банкам України призупинити здійснення всіх видів фінансових операцій у населених пунктах, які не контролюються українською владою. Це означало втрату частини регіональної банківської мережі, клієнтів та фінансових ресурсів від здійснення операційної діяльності на анексованих й окупованих територіях. Тому новітнім критерієм, який необхідно враховувати при групуванні небезпек і загроз економічній безпеці банків, слід вважати ступінь впливу на безпеку банківської діяльності, який може бути значний, допустимий або мінімальний. Загалом загрози безпеці банків можна поділити на дві великі групи – внутрішні й зовнішні.

До внутрішніх загроз банківської діяльності відносять:

1. Некваліфіковане управління, помилки в стратегічному плануванні і прогнозуванні банківської діяльності, аналізі власного капіталу і прибутку, визначенні джерел капітального зростання при прийнятті тактичних рішень.

2. Недостатність ліквідних активів як результат недотримання економічних нормативів центробанку.

3. Відсутність достатньої кваліфікації співробітників банку, недостатній кадровий потенціал для вирішення першочергових завдань забезпечення безпеки банківської діяльності.

4. Неповорнення кредитних ресурсів у банк і недоотримання прибутку внаслідок високоризикованої кредитної політики.

5. Слабке маркетингове опрацювання ринку банківських послуг і, як наслідок, недостатня диверсифікація операцій, що пропонуються банком, відсутність дієвої банківської реклами.

6. Наявність каналів витоку банківської інформації і помилки в організації схоронності фінансових і матеріальних цінностей банку.

На сьогодні не існує усталених підходів до систематизації небезпек і загроз економічній безпеці банків. Тому для отримання повної інформації про рівень економічної безпеки банків необхідне застосування сукупності методів, оскільки окремо жоден із них не надає повної інформації для прийняття управлінських

рішень і планування відповідних заходів. Ефективність механізму забезпечення економічної безпеки банків прямо пропорційно залежна від ступеня врахування ризиків, загроз і небезпек. В основі забезпечення економічної безпеки банків лежить їх фінансова стабільність, яка є результатом дії системи управлінських, організаційних, технічних та інформаційних заходів, спрямованих на забезпечення їх стійкого функціонування, захист прав та інтересів, підвищення ліквідності активів, збереженість фінансових і матеріальних цінностей. Найбільш негативним впливом реалізації будь-якої загрози є ліквідація банку, причиною якої може бути сукупний вплив факторів мега-, макро-, мезо- та мікрорівнів, тому в процесі оцінювання рівня економічної безпеки банків необхідно комплексно враховувати їх взаємовплив і взаємообумовленість.

Отже, проблема виміру банківської безпеки набуває великої значущості і актуальності. Від адекватної оцінки наявного рівня банківської безпеки багато в чому залежить повнота, своєчасність і результативність управлінських заходів із ліквідації, попередження і за- побігання наявним і потенційним загрозам банківській системі, а від так – і вітчизняним господарському комплексу і соціальній сфері.

Література:

1. Мельник О.О. Система загроз економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / О. О. Мельник // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». – 2011. – № 25. 97–103 с.
2. Журибіда Н.Р Систематизація небезпек і загроз економічній безпеці банків: аспірантка, Львівський торговельно-економічний університет// Бізнес-інформ №7 – 2018. 234-238 с.
3. Дмитров С.О. Управління фінансовою безпекою комерційного банку / О.С. Дмитров //Фінансовий простір. – № 2 (6). – 2012. 11 – 15 с.

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В ОЦІНЦІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Єфремов Д., студ. гр. МгЕк-1-22

Науковий керівник – д.е.н., проф. Гончаренко О.В.

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро

The theses underline the significance of economic research in entrepreneurial activity, describes a general depiction of the situation in the Ukrainian market. The gravity of applying of economic tools to the production program of the enterprise has been confirmed.

Детермінантність категорії «ефективність підприємницької діяльності», потребує від економічного відділу фокусування уваги, насамперед, на аналізі потреб організації в трудових, матеріальних і фінансових ресурсах; розробці

заходів із забезпечення режиму економії, пошуку резервів, попередженню втрат і непродуктивних витрат, а також контрольно-аналітичної роботи з кошторисною документацією [1, с. 89].

Досконале розуміння потреб споживачів, вміння оцінювати та передбачати реакцію ринку стосовно реалізації нової ідеї у виробництві - визначає підприємця, як організатора виробничого процесу, бо запорукою прийдешнього успіху є навик поєднання в єдиний процес двох складових: введення новачки на ринок та «прогнозування його реакції» [1, с. 90]. Релевантність даного аспекту пояснюється зменшенням часу між появою інноваційного товару на ринку та випуском конкурентами відповідного виробу, що копіює оригінал. В даному спрямуванні полегшується доступ до «просунутих» технологій, переваги створені завдяки «Know how», або впливу масштабування поступово нівелюються, тому господарюючий суб'єкт змушений стрімко та динамічно вносити корективи у свою діяльність бо нехтування або зволікання в даному процесі призводить до невиправних втрат конкурентних позицій.

Якісний економічний інструментарій дослідження стає основою ґрунтового розгляду середовища існування підприємства та передуює створенню ефективних робочих процесів, являючи собою базис стабільного функціонування структури [2, с.15].

У вітчизняному науковому й експертному середовищі простежується досить динамічний розвиток методичного інструментарію економічних досліджень. При загальному збільшенні адаптованих закордонних методик, які широко й не завжди ефективно використовуються для аналізу національних реалій, маємо зменшення застосування традиційних підходів коефіцієнтного, факторного й структурного аналізу при розширенні варіативної частини дослідницьких рішень й пожвавленні творчої складової в плануванні досліджень.

Ключовим аспектом стало прагнення компаній щодо найповнішого розуміння потреб власного споживача, що потребувало доповнення класичних методів дослідження іншими, в складі яких присутня інноваційна складова. Наявна тенденція до зростання кількості компаній, які застосовують результати фахових економічних досліджень з метою формування стратегій та тактичного проектування, а також задля генерування найефективніших управлінських рішень.

Модерновий українській ринок формує «price policy» згідно висновків економічних досліджень. Нерідко основою відсутності належної якості в роботі агентів є прозаїчна захланність, як власника так і дослідницької фірми. Замовник, що оголошує тендер, при обранні економічного агентства виходить з позиції пошуку найдешевшої пропозиції і, таким чином, сам створює потенційні умови для провалу проекту. Невизначеність середовища функціонування й високі вимоги до адаптивності потребують з'ясування й аналізу «порогу» витрат, зниження якого унеможливорює ефективне функціонування ринкового суб'єкта. Рейтинг цінової політики аналітиків, може свідчити про низький рівень

професійних якостей виконавця, який просто не вірно оцінює завдання та неспроможний уявити обсяг робіт [2, с. 17-18]. Беручи до уваги динаміку ринкового середовища, можемо констатувати, що практична площина використання економічного аналізу стає дедалі більш актуальною, дозволяючи керівникам компанії “бути в тренді” та адаптувати виробничу стратегію фірми до плінних зовнішніх чинників. Результати повинні бути ретельно опрацьовані. Економічний відділ компанії має досконало опрацьовувати результати проведених економічних розрахунків і трансформувати їх в предметні рекомендації, що в подальшому враховуються при формуванні виробничих програм.

Необхідність впровадження інструментарію економічних досліджень у господарську практику підприємств вже ні в кого не викликає сумніву. Про це свідчить хоча б той факт, що 92% підприємств у США та 78% у Німеччині і Великобританії регулярно проводять економічний аналіз, оптимізуючи тим самим виробничі процеси та одержуючи високий приріст прибутку. Цікаво, що пересічна американська компанія з річним обсягом збуту 35 млн дол. витрачає на економічні дослідження майже 2,5% свого бюджету, а фірма із продажами менше 25 млн дол. – лише 1,3% [3, с. 23].

В Україні, за прогностичними оцінками, кількість замовлених економічних досліджень вітчизняними підприємствами на 2022 рік мало становити 42,19% загалу, тим не менше, поступово зростає відсоток підприємств, які намагаються застосовувати закордонну практику ведення бізнесу і, за прогнозами на 2024 рік цей показник має сягати 60-62% [3, с. 20].

Відтак, можемо стверджувати, що застосування економічних інструментів для оптимізації виробничих процесів на підприємстві має загальновизнане високе значення в сучасній економіці, оскільки ігнорування економічних факторів збільшує загрози створення додаткових ризиків та утворює прямі і непрямі збитки. Це обумовлено фактором невизначеності ринкового середовища в якому підприємство вимушене вести економічну діяльність за наявності великої кількості негативних чинників. Саме тому в країнах з розвинутою економікою керівництво підприємств вкладає значні кошти в розвиток економічної діяльності, забезпечує аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища та використовує економічні розрахунки для моніторингу ринку.

Література:

1. Огліх В. В. Основи здійснення економічних розрахунків та аналіз їх ефективності при плануванні виробничої програми на підприємстві / В. В. Огліх, С. П. Криворучко // Вісник ДНУ. Економіка. - Вип. 2. - 2010. - №10/1. - С. 89-95.
2. Полторак В. А. Економічні дослідження: Навчальний посібник / В. А. Полторак. - К.: Центр навчальної літератури, 2013. - 378 с.
3. Старостіна А. О. Міжнародні економічні дослідження та управління ризиками – важливі чинники підвищення конкурентоспроможності підприємств / А. О. Старостіна, В. А. Кравченко // Теоретичні та прикладні питання економіки. - Вип. 26. - 2011. - С. 14-26.

ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА ВИНИКНЕННЯ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ПОЛІТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ ТА ЦІННОСТЕЙ

Мільковський В.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту НГтаЕ

Науковий керівник - к.і.н., доц. Черняк Г.А.

Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими й практичними завданнями. Відомо, що система політичних поглядів і ціннісних орієнтацій виражає змістовне відношення людини до соціальної дійсності і в цій якості визначає мотивацію її поведінки, робить істотний вплив на всі сторони її діяльності. Це складний соціально- психологічний феномен, що характеризує спрямованість і зміст активності особи, визначає загальний підхід людини до світу, до себе, надаючи сенс і напрям особистим позиціям, поведінці, вчинкам. Система політичних поглядів і ціннісних орієнтацій має багаторівневу структуру. Як елемент структури особи, погляди і ціннісні орієнтації характеризують внутрішню готовність до здійснення певної діяльності із задоволення потреб і інтересів, вказують на спрямованість її поведінки. Оскільки набір поглядів і цінностей, які засвоює індивід у процесі соціалізації йому «транслює» саме суспільство, дослідження такої системи виявляється особливо актуальною проблемою[1].

На сучасному етапі головну роль у житті молоді посідають проблеми мікрорівня. Тобто в молодих громадян формується якісно нове сприйняття навколишнього світу крізь призму насамперед особистих інтересів. Їх турбує власне здоров'я, кар'єра, матеріальні блага, освіта, сім'я. Звичайно, це деякою мірою правильно. Але важливе значення в формуванні поглядів та цінностей молоді людини грає держава.

Мета статті - висвітлити основний вплив держави на виникнення у студентської молоді політичних поглядів та цінностей.

Виклад основного матеріалу дослідження. За останні десятиріччя як у нашій країні так і за кордоном проблема політичних поглядів і ціннісних орієнтацій молоді, особливо студентської молоді набула особливої актуальності. Ці поняття є об'єктом дослідження багатьох наук, зокрема філософії, психології, соціології, що говорить про їхню складність та багатоплановість.

Як відомо, держава може впливати як на виникнення добрих, так і на виникнення поганих політичних поглядів та цінностей серед студентської молоді України. Це залежить від різних факторів, таких як освітня політика, медіа, політичні процеси та інші. Одним з ключових факторів, який може впливати на формування політичних поглядів та цінностей студентської молоді, є освітня політика держави. Якщо держава забезпечує якісну та об'єктивну освіту, яка дає можливість студентам здобувати різноманітні знання та розвивати критичне мислення, то це може допомогти студентам розвивати свої політичні погляди та цінності на основі об'єктивних фактів та аргументів.

Однак, якщо освітня політика держави є більш орієнтованою на пропаганду чи відповідні політичні ідеології, це може призвести до виникнення поганих політичних поглядів та цінностей серед студентської молоді. Також, якщо державні ЗМІ є необ'єктивними та пропагандистськими, це також може впливати на формування поганих політичних поглядів та цінностей серед студентської молоді.

Крім того, політичні процеси та політична культура в країні також можуть впливати на формування політичних поглядів та цінностей студентської молоді. Якщо в країні відбуваються демократичні процеси та практикуються принципи правової держави, це може стимулювати студентів до формування добрих політичних поглядів та цінностей, таких як повага до прав людини, свобода висловлювання та думки, демократія та толерантність. З іншого боку, якщо в країні відбуваються політичні кризи, корупційні скандали, порушуються права людини та інші негативні явища, це може призвести до формування поганих політичних поглядів та цінностей серед студентської молоді, таких як авторитаризм, націоналізм, нетерпимість та інші. Окрім цього, держава може впливати на формування політичних поглядів та цінностей студентської молоді через соціальні та економічні фактори. Якщо держава забезпечує достатній рівень соціального захисту та економічної стабільності, то це може допомогти студентам бути більш толерантними та відкритими до інших поглядів та культур[2].

У цілому, вплив держави на формування політичних поглядів та цінностей студентської молоді є значний, і залежить він від різних факторів, таких як освітня політика, медіа, політичні процеси, соціальні та економічні умови та інші. Для того, щоб держава мала позитивний вплив на формування добрих політичних поглядів та цінностей серед студентської молоді, важливо забезпечувати об'єктивну та якісну освіту, підтримувати демократичні процеси та політичну культуру, забезпечувати соціальний захист та економічну стабільність.

Також важливим фактором є розроблення і впровадження прогресивних освітніх програм, які сприяють формуванню критичного мислення та аналітичних навичок серед студентів. Це дозволить їм розуміти складні соціальні та політичні проблеми, а також розрізняти правду від брехні.

Крім того, держава повинна забезпечити свободу висловлювання та думки, а також демократичний простір для розмов та дискусій між студентами з різними поглядами. Це дозволить студентам вільно висловлювати свої думки та ідеї, обговорювати різні погляди та думки, і нарешті, розвивати свої навички аргументації та переконання.

Окрім цього, важливо забезпечити доступність освіти для всіх студентів, а також забезпечити рівні умови для всіх студентів незалежно від їхньої соціальної та економічної ситуації. Це дозволить зменшити негативний вплив економічних труднощів на формування політичних поглядів та цінностей студентської молоді.

Нарешті, важливо зазначити, що держава не є єдиним фактором, який впливає на формування політичних поглядів та цінностей студентської молоді.

Інші фактори, такі як медіа, релігійні установи, сім'я та друзі також мають значний вплив на цей процес. Однак, держава може зробити значний внесок у позитивний вплив на формування добрих політичних поглядів та цінностей серед студентської молоді, який в будь-якому випадку є важливим для сталого розвитку суспільства та збереження демократії.

Можна зазначити, що формування політичних поглядів та цінностей є складним процесом, який залежить від багатьох факторів. Для досягнення позитивного результату необхідно залучати до цього процесу не тільки державу, але й громадські організації, активістів, викладачів, батьків та студентів самостійно[3]. Важливо зробити так, щоб формування політичних поглядів та цінностей було базоване на критичному мисленні, повазі до думки та поглядів інших, та спрямоване на підвищення рівня свідомості студентської молоді в суспільно-політичній сфері.

Висновки. Отже, держава має значний вплив на формування політичних поглядів та цінностей у студентської молоді в Україні, через освіту, медіа та політичну систему. Вона може сприяти розвитку критичного мислення та підвищенню рівня свідомості, або ж, навпаки, втручатися у вільне формування думок та пригнічувати свободу слова і думки. З цього приводу важливо, щоб державні органи були уважні до своєї ролі в цьому процесі та дотримувались демократичних принципів, зокрема, гарантували свободу слова та вільне формування думок. Залучення до цього процесу всіх зацікавлених сторін є ключовим для досягнення позитивних результатів у формуванні політичних поглядів та цінностей серед студентської молоді в Україні.

Література:

1. Галактіонова І. В. Фактори впливу на формування політичної культури молоді України, 90-ті роки ХХ ст. / І. В. Галактіонова // Наукові записки Національного університету "Києво-Могилянська Академія". – К., 2001. – Т. 19: Політичні науки. – С. 73–79.
2. Жадан І. Психолого-педагогічні проблеми політичної освіти молоді / І. В. Жадан // Наукові записки Національного університету "Києво-Могилянська Академія". – К., 2000. – Т. 18: Політичні науки. – С. 91–95.
3. Ключенко Э. Политическое участие: теория, методология и измерение с применением метода шкалограммирования по Гутману / Эдуард Ключенко // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2005. – № 4. – С. 46–72.

МЕНТАЛІТЕТ ТА СОЦІАЛЬНІ УЯВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ

Піддубний Д.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту НГтаЕ
Науковий керівник-к.і.н., доц. Черняк Г.А.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Постановка проблеми. Однією з актуальних проблем сучасних соціально-гуманітарних наук є проблема менталітету та соціальних уявлень сучасної молоді України взагалі, та студентської молоді особливо. Ця тема достатньо складна, включає дослідження ряду аспектів, а саме: вікові психологічні особливості молоді, соціологічні проблеми освіти і виховання, вплив держави, колективу, сім'ї та інше. Основна мета цієї статті полягає у тому, щоб проаналізувати вже здобуті напрацювання у цій царині та окреслити де які нові перспективи застосування цього дослідження у практиці студентського життя.

Виклад основного матеріалу. Менталітет та соціальні цінності - це терміни, які широко використовуються в соціальних науках, таких як соціологія, психологія, політологія, антропологія та інші. Вони є ключовими поняттями при вивченні культури та суспільства, адже вони відображають уявлення та цінності, які регулюють поведінку людей у певному соціальному контексті. Формування менталітету - тривалий процес, що йде на всьому протязі історії суспільства, формування традицій, кодів культури, стандартів поведінки, стилів мислення. Особистість вбирає цю загальну духовну налаштованість, сукупність образів, ідей, вірувань, навичок духу через особливі канали трансляції, що дозволяють їм передаватися з покоління в покоління. Включаючи в себе певні світоглядні моделі, менталітет формує схильність особистості мислити, відчувати і діяти певним чином. Через призму менталітету людина сприймає основні аспекти реальності - простір, час, мистецтво, політику, економіку, культуру, релігію. І або відштовхує все те, що чуже - стандарти поведінки, ідеї, або легітимізує. Відкидаючи ж можливі новації в культурі, політичній, релігійній, економічній та інших сферах життя суспільства зберігає тим самим суспільство як таке [1].

Менталітет студентської молоді України. Менталітет - це сукупність уявлень, переконань, стереотипів та психологічних особливостей, які визначають спосіб мислення та поведінку людей в певному соціальному контексті [2]. Менталітет студентської молоді України відрізняється від менталітету інших соціальних груп, адже студентська молодь є досить специфічною соціальною групою, яка знаходиться на перехресті різних соціальних процесів та впливів.

Однією з головних особливостей менталітету студентської молоді України є її відкритість до нового та готовність до змін. Студентська молодь, як правило, є активною та ініціативною, вона готова приймати нові ідеї та виклики, а також активно залучатися до соціальних процесів. Крім того, менталітет студентської молоді України відображає її толерантність до різних соціальних груп та культур, що є дуже важливим у контексті сучасної глобалізації та

міжнаціональної взаємодії. Однак, на менталітет студентської молоді України впливають й інші фактори, такі як економічні, соціальні та політичні умови в країні. Наприклад, під час періоду економічної нестабільності та політичної кризи, менталітет студентської молоді може зазнати змін, що може проявлятися у зміні цінностей та поглядів на життя [4].

Соціальні цінності студентської молоді України. Соціальні цінності - це уявлення про те, що є важливим та цінним для суспільства та індивіда. Соціальні цінності відображають уявлення людей про те, яким має бути суспільство та які цінності мають бути підтримані та захищені. Соціальні цінності студентської молоді України відрізняються від соціальних цінностей інших соціальних груп, оскільки студентська молодь має свої особливості та потреби.

Однією з головних соціальних цінностей студентської молоді України є свобода та демократія. Студентська молодь вважає, що кожна людина має право на свободу вибору та самовизначення, а також на участь у прийнятті рішень, які стосуються її життя та суспільства в цілому. Крім того, студентська молодь підтримує ідеї рівності та справедливості, а також бореться зі стереотипами та дискримінацією на різних рівнях[3].

Ще однією важливою соціальною цінністю студентської молоді України є освіта та розвиток. Студентська молодь вірить у те, що освіта є ключовим чинником у забезпеченні успіху та просуванні у житті, тому прагне отримати якісну освіту та постійно розвиватися. Крім того, студентська молодь підтримує ідею культурної різноманітності та міжкультурної взаємодії, вважаючи, що це сприяє збагаченню культурного досвіду та розумінню різних культур та традицій [3].

Іншою важливою соціальною цінністю студентської молоді України є здоров'я та спорт. Студентська молодь розуміє важливість здорового способу життя та фізичної активності, тому часто займається спортом та підтримує ідею здорового способу життя.

Також, соціальні цінності студентської молоді України пов'язані з патріотизмом та національною ідентичністю. Студентська молодь вважає, що важливо берегти національну культуру та традиції, а також розвивати національну економіку та встановлювати добросусідські відносини з іншими країнами.

Висновки. Отже, менталітет та соціальні цінності студентської молоді України є складними та різноманітними поняттями, які формуються під впливом різних факторів. Студентська молодь вважає свободу, демократію, рівність та справедливість важливими соціальними цінностями, а також підтримує ідеї освіти, розвитку, культурної різноманітності, здоров'я та спорту, патріотизму та національної ідентичності.

Зважаючи на ці цінності, важливо розуміти, як вони впливають на поведінку та рішення студентської молоді. Наприклад, освіта та розвиток можуть спонукати студентів до пошуку нових знань та навичок, а також до участі у проектах, які сприяють їх професійному розвитку. Здоров'я та спорт можуть спонукати студентів до здорового способу життя та досягнення спортивних

цілей. Патріотизм та національна ідентичність можуть стимулювати студентів до більш глибокого вивчення культури та історії України, а також до участі у різних національних проектах та ініціативах.

Отже, вивчення менталітету та соціальних цінностей студентської молоді України є важливим завданням для розвитку суспільства в цілому. Розуміння цих цінностей може сприяти більш якісному розвитку освіти, культури та спорту, а також зміцненню національної ідентичності та добросусідських відносин з іншими країнами.

Література:

1. Менталітет, ментальність і ціннісні орієнтації особистості/[Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://stud.com.ua/151832/sotsiologiya/mentalitet_mentalnist_tsinnisni_oryentatsiyi_osobistosti.
2. Смітюх Г.Є. Україна сакральна: минуле, сьогодення, майбутнє./Г Смітюх, В. Стрілецький.-К.Знання України,2006.С.36.
3. Слюсаревський М.М. Український менталітет: ретроспективи і перспектива/ Микола Миколайович Слюсаревський.-К.Гнозис,1998.С.201-202.
4. Храмова В. До проблеми української ментальності / Українська душа. – К., 1992. – С. 48.

ВПЛИВ РІВНЯ ОСВІТИ НА ПОДАЛАННЯ ПОЛІТИЧНОГО ВІДЧУЖЕННЯ В СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Пуга О.А., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту НГтаЕ
Науковий керівник – к.і.н., доц. Черняк Г.А.

Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Постановка проблеми. Становлення України як суверенної, соборної, демократичної держави – процес складний, довготривалий і далеко не однозначний. Зміни відбуваються в усіх без винятку сферах життя нашого суспільства, але найпомітніші з них ті, що стосуються свідомості громадян, їхньої життєвої позиції, участі в державотворчих процесах. У контексті демократичної тенденції неможливо залишити поза увагою фундаментальну цінність впливу освіти на подолання політичного відчуження в студентському середовищі. Тому не випадково ця проблема перебуває у центрі уваги вищих закладів освіти.

Виклад основного матеріалу. Освіта у всі часи була невід'ємною частиною розвитку соціуму. Рівень освіти є важливою складовою економічного розвитку держави та є одною з базових складових індексу людського розвитку (ІЛР). Не дарма освіченість відносять до першого плану ІЛР, адже саме від неї безпосередньо залежать наступні складові: валовий внутрішній продукт на душу населення (ВВП), та рівень життя. ВВП та рівень життя в свою чергу залежать

від економічної ситуації та розвитку медицини, а це вже і є показник освіченості. Показник ІЛР в Україні на достатньо високому рівні, майже кожен другий громадянин має освіту, кожен третій – вищу. Наша країна відноситься до країн з високим індексом людського розвитку, входить до топ 100 країн та посідає заслужене 74 місце. В Україні переважно освіту здобувають студенти віком від 16 до 25 років, дуже рідко можна зустріти здобувача першої, а то і другої освіти старшого віку [3]. І нажаль це дуже сумна статистика, адже навчатись ніколи не пізно, на протязі всього життя люди здатні розвиватись та засвоювати нову інформацію, освоювати нові знання, випробовувати себе в нових сферах.

Що до політичної освіченості, яка є одним з різновидів освіти ситуація доволі складна. Політичне відчуження – це втрата зв'язку між державою і суспільством, між особою і владою в рамках політичного простору, яка супроводжується комбінацією складних почуттів (незадоволення, безсилля, розчарування), а також процесами дистанціювання і віддалення в суспільстві. В термінології [Ю. Габермаса](#), політичне відчуження – це порушення репродукції політичної влади, що викликається втратою мотивації учасників життєвого світу до її легітимації [1].

Причини політичного відчуження в політологічній літературі розглядаються з двох позицій: з позиції суспільства і з позиції влади. Основними причинами політичного відчуження з боку влади є: бюрократичні настрої, делегування, політичний фетишизм, самоосвіта. Що стосується причин відчуження з боку суспільства, то ними є: зустрічна реакція, відчуття незадоволення владою, відсутність підтримки з боку влади, втрата мотивації до легітимації діючої влади .низький рівень [політичної культури](#) [2].

Відношення студентської молоді до влади, протягом усіх часів незалежності характеризується недовірою, байдужістю, зневіренням. На мою думку це сталося після ряду політичних ситуацій в державі, а саме: постійна корупція, «кумівство», негативні рейтинги попередніх президентів (Особливо Януковича , та наслідків його відходу від влади), вплив олігархічної верхівки на чинних депутатів при владі, некомпетентність та необ'єктивність судової системи, постійні пусті передвиборчі обіцянки чиновників та низка інших факторів. Найгірше з цього всього це неповага та зневіра народу, асоціація з чиновниками це корупція, бездіяльність та вседозволеність. Україна – країна з великим потенціалом , яка має безліч перспектив для розвитку: одні з найродючіших ґрунтів світу , чималі поклади корисних копалин (приблизно 5% світових запасів), країна знаходиться на переважно рівнинній території, майже вся територія відноситься до помірного кліматичного поясу, є низька вірогідність глобальних природних катаклізмів (шторми, цунамі, землетруси, бурі), є вихід до моря. Це мало б сприяти високому економічному розвитку, гідному грошовому заохоченню робочої сили, стабільному позитивному приросту населення, значним закордонним інвестиціям в бізнес та виробництво за умови стабільної і позитивної політичної ситуації в Україні яка нажаль відсутня(і до війни також). Не дивно, що через низку цих та інших політичних факторів розчарування та зневіра серед населення починається ще з студентських часів.

Провівши мінімальні опитування серед одногрупників можна відстежити сумну статистику. По-перше, неповага та зневага в політичній системі, судовій системі, економічній ситуації. По-друга повна зневага в чудове безхмарне майбутнє України, безініціативність в політичному житті, ігнорування виборчої програми. Нажаль більшість вважає що вибори це лише формальність і все давно вже вирішено, більшість не розуміє що голос кожного надзвичайно важливий і саме ми – народ, будемо майбутнє своїми руками і як пасивно будемо так і виходить. В Україні дуже низька явка на виборах (менше 50% і продовжує рости у від'ємному напрямку), через повну бездіяльність ситуація лише погіршується, але це аргументовано, коли народ не міг терпіти минулих систем правління люди підіймали майдани. І самі затяті патріоти які відстоювали свої права та права держави наразі залишаються посмертно героями-ангелами... . Людям легше виїхати в іншу країну, а ніж полягти нічого не досягнувши... . Саме через все це між народом і людьми утворилась величезна прірва, так зване політичне відчуження. Але воно зустрічається не лише в студентів, в людей абсолютно різного віку, навпроти молодь це певна рушійна сила яка намагається боротись з політичним режимом, а чим старше населення тим більше воно зневірилось. Нажаль часто молодь не знайшовши підтримки виїжджає за кордон, де отримує гідні умови праці та солідну заробітну плату. Так Україна втрачає освічених і талановитих спеціалістів, які замість підтримки економіки України, вкладають сили в економіку інших країн. Такими темпами ніякого позитивного розвитку в майбутньому не передбачається.

На даний період у нас в країні війна, яка внесла свій коректив в політичну систему та відносинами між владою та народом. Вся Україна, всі люди, всі політики стали одним цілим єдиним механізмом. Найбільше нас пов'язує одна мета до якої ми будемо йти нога об ногу. Найбільшим зв'язком для нас став президент, він став прикладом відваги, патріотизму, непокірності та сили нашого народу, у більшості людей віра саме до нього. Його політичні та людські якості заслуговують шани та поваги, я вірю в майбутнє України на чолі саме з цим президентом.

Нас об'єднало спільна біда, люди почали більше цікавитись політичним життям, піднявся рівень довіри до влади, тому саме зараз з'явилась надія, якщо зберегти цей зв'язок між політикою і народом після нашої перемоги можна відбудувати потужну державу з сильною економікою. Це відбудеться коли політики почнуть думати за людей, будуть створювати умови в яких стане можливо підіймати малий та великий бізнес коли народу будуть допомагати, захищаючи від інших чиновників, правоохоронців, податківців, а не топити його.

Висновки. Отже, політичне відчуження студентів це велика проблема для держави, яку необхідно змінювати. Рівень освіти частково впливає на відносини між народом та політикою, але не є головним фактором відчуження. Для подолання прірви між урядом та народом потрібно змінювати систему в державі з середини. Для подолання всіх перепон та побудови сильної, незламної країни.

Література:

- 1..Відчуження політичне //Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін. За ред. М. П. Требіна. — Х . :Право, 2015.С.12.
- 2..С.Кисельов. Відчуження політичне // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — с.105 [ISBN 978-966-611-818-2](#).
- 3.Електроний ресурс /<https://www.wikiwand.com/uk>

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Сербенюк Ю.С. студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ІТХіГБР
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що студентська молодь є важливою складовою сучасного українського суспільства, носієм інтелектуального потенціалу, визначальним фактором соціально-економічного прогресу і тому майбутнє держави багато в чому залежить від громадянської позиції підростаючого покоління.

Мета дослідження: на основі теоретичного узагальнення проблеми дослідження виявити та дослідити теоретичні основи процесу соціалізації студентів

Проблеми соціалізації в сучасному українському суспільстві пов'язані із трьома обставинами:

- 1) зміною системи цінностей, у результаті чого старше покоління не завжди може підготувати молодь до життя в нових умовах;
- 2) корінною й дуже швидкою зміною соціальної структури суспільства;
- 3) ослабленням системи формального й неформального соціального контролю як фактора соціалізації. Сутність соціалізації полягає в поєднанні пристосування (адаптації) і самоствердження людини в умовах конкретного суспільства.

Соціалізація – це сукупність усіх соціальних і психологічних процесів, завдяки яким індивід засвоює систему знань, норм і цінностей, що дозволяють йому функціонувати як повноправному члену суспільства[1].

Необхідною складовою соціалізації особистості майже в усіх країнах світу є освіта. Успіхи сучасної освіти, й особливо вищої, обумовлюються не тільки обсягом знань, умінь і навичок людини, але й її здатністю здобувати і використовувати нові знання у нових умовах. Важливо, наскільки студент як суб'єкт соціалізації, самостійний в інформаційному просторі, який рівень його соціальної компетентності, як швидко він вибирає ту сферу діяльності, у якій зможе досягти високого професіоналізму. Перед вищою освітою стоїть важливе завдання - забезпечити виховання життєво і соціально компетентної особистості,

здатної здійснювати самостійний вибір і приймати відповідальні рішення в різноманітних життєвих ситуаціях, формування власних мотивів, інтересів та ідеалів, які б забезпечували участь молоді в розбудові української держави. Вищі навчальні заклади України мають оновлювати не лише процес навчання, але й удосконалювати позанавчальну діяльність, яка спрямована на розвиток духовності, ціннісних орієнтацій кожного юнака й дівчини, їхню просоціальну поведінку [2].

Студентський період є важливою стадією соціалізації й має певні ознаки, зокрема:

- а) відбувається активне включення молодих людей у нове середовище;
- б) посилюється самостійність у виборі цінностей, ідеалів, середовища для спілкування, видів діяльності, що підвищує необхідність рівноправної, демократичної партнерської взаємодії;
- г) домінуючим фактором впливу стає нове соціальне середовище [3].

Сім'я також залишається основним інститутом соціалізації молодого покоління, оскільки зберігає традиційні основи стійкості і стабільності суспільства та забезпечує усталеність стосунків з навколишнім світом. Сім'я орієнтує молоду людину на засвоєння соціального досвіду через систему цілеспрямованих засобів, сприяє формуванню нормативної системи цінностей, спрямовує її на бачення ринкових перетворень крізь призму цивілізованих відносин, в основі яких лежить особиста відповідальність і компетентність [4].

Також важлива в цьому процесі цілеспрямована систематична участь держави і всіх гілок влади в житті молодого покоління оскільки дає змогу розв'язати проблеми соціальної адаптації молоді в сучасному перехідному суспільстві. Політика держави повинна створювати необхідні економічні, соціальні умови для розвитку молоді за допомогою масової державної і громадської підтримки інноваційної діяльності, соціальний захист молоді, сприяти формуванню творчої активності молоді, здібностей, навичок, а також стимулів до саморозвитку та самореалізації, завдяки чому будуть створені передумови для її прискореного розвитку[5].

З огляду на викладене, можна зробити **висновки**, що метою соціалізації студентів перш за все є активне опанування ними досвідом попередніх поколінь та уміннями використовувати його в інтересах створення власного добробуту не на шкоду іншим. Молодь для кожного суспільства є його майбутнім, і національно-духовне відродження України неможливе без переосмислення теорії та практики соціалізації молоді. Для покращення всіх показників соціалізації до найвищих необхідно поліпшення та налагодження педагогічного та соціально-психологічного впливу на учнівську молодь у навчальних закладах.

Література:

1. Особливості соціалізації студентської молоді
<https://core.ac.uk/download/390031687.pdf>

2.Кравченко О.О. Громадянська соціалізація студентської молоді в умовах ВНЗ // Акт. проблеми соц. педагогіки та соціальної роботи. - https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/bitstream/6789/5643/1/Кравченко_Тези.pdf

3.Соціалізація молоді в українському суспільстві: стан, особливості становлення <https://social-science.uu.edu.ua/article/658>

4 Провідні фактори соціалізації молоді

<https://ukrreferat.com/chapters/rizne/providni-faktori-socializacii-molodi.html>

5. Шулигіна Р. Особливості професійної соціалізації студентської молоді в освітньому просторі ВНЗ // Київ. - <http://www.ird.npu.edu.ua/files/shulygina.pdf>

КУЛЬТУРА ТА СОЦІАЛЬНІ УЯВЛЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ НА ОБЛАШТУВАННЯ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ВІЙНИ

Шепеляєва Д.Д., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту НГтаЕ

Науковий керівник – к.і.н., доц. Черняк Г.А.

Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Актуальність. На сучасному етапі розвитку Україна опинилася у досить важкому культурному і соціальному становищі. Серйозні проблеми постали перед країною через нестабільність внутрішньополітичної ситуації. Ці проблеми негативно впливають на нашу молодь і суспільство в цілому, такі різкі зміни потребують адаптації до нових умов і швидкої переорієнтації людини. Наразі наша держава і люди, які тут проживають, більш менш адаптувалися до нових реалій, знайшли в собі сили стати на ноги і йти далі. Але, нажаль, запитуючи у людей про майбутнє, вони не знають, що відповісти [1]. Багато хто не знають, що чекати в майбутньому, але є і такі, які чекають тільки кращого.

Виклад основного матеріалу. Наша молодь, студенти нашої країни в майбутньому стануть тими, хто відбудує нашу країну. Звісно всі вони розуміють, що культурне і соціальне становище нашої країни матиме великі зміни, які наразі вже почалися. Особливо багатьох турбує мовне питання. Рік війни став поворотним, майже вся молодь оголосила бойкот мові окупанта, і тепер спілкуються українською. Ми впевнені, що це потужний крок до повної українізації населення. Лінгвісти і соціологи вважають, що це один з найважливіших кроків до самостійної, справді самостійної і незалежної держави.

Війна дуже сильно вдарила по освітньому процесі, лишивши наших студентів найкращих років життя. Постраждало багато закладів освіти, закладів культури. Багато студентів вимушені навчатися за кордоном. Але, навіть попри це, студенти сподіваються, що вони матимуть можливість відчувати в майбутньому всі радості справжнього навчального періоду. Ми не маємо можливості зараз покласти руки, саме студенти майбутнє нашої країни, які піднімуть її на вищий рівень. Наші модернізовані університети мають стати центрами науки і інновацій. Тому освітнє питання є дуже важливим для країни. Потрібно надати

більше можливостей для нашої молоді в плані спеціальностей, потрібно заохочувати молодь до навчання і кращого майбутнього[2].

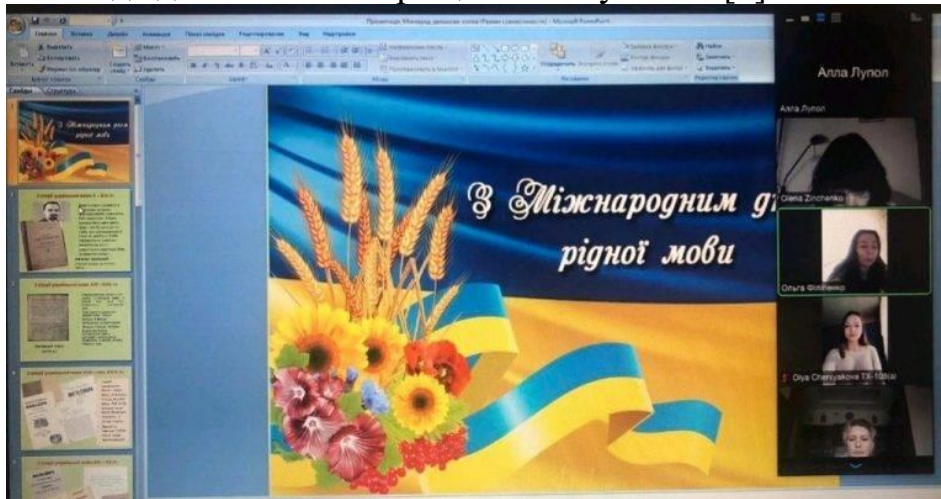

Рисунок. 1- Виховний захід до Міжнародного дня рідної мови в ОНТУ

Звісно, великі зміни торкнуться мистецтва. Ми і зараз бачимо багато новин про зміни в літературній структурі, масово виключають російську і радянську літературу з програм, наші письменники більше уваги приділяють війні, адже майбутні покоління мають знати все про цю війну. Багато молодих студентів відкрило в собі талант до написання творів, саме в воєнний період. Наразі вони не такі відомі як Тарас Шевченко, але це лише справа часу [3].

Великі зміни ми бачимо в музикальному просторі нашої країни. Якщо раніше проводячи різні челенджі, питаючи в українців, яку музику вони слухають, можна було почути щось на кшталт Ольга Бузова, Хабіб, то зараз все більше і більше можна почути про «Океан Ельзи», «Фіолет», «Один в каное». Багато студентів віддають перевагу саме нашим виконавцям, адже їх набагато приємніше слухати і саме вони надають натхнення нашій молоді.

Найприємніше чути в новинах про наших молодих науковців, які попри війну приймають участь в різних наукових виставках, а також допомагають ЗСУ своїми винаходами. Для майбутнього науки в нашій державі необхідні більше уваги приділити науковцям і тим, хто планує йти в цю структуру. Адже, на превеликий жаль, зараз через нестачу коштів багато молодих кваліфікованих фахівців виїжджають за кордон. Якщо ми поглянемо на мінімальну зарплату науковця, яка становить майже 3000 гривень на 2021 рік, то зрозуміємо, що науковці в дуже скрутному становищі наразі. Тому майбутнім науковцям хотілося б мати більше можливостей вигідно працювати в нашій державі. Одне з найголовніших завдань в післявоєнний період буде об'єднати науковців, владу і представників бізнесу для створення нових парків, новітніх лабораторій.

Рисунок. 2- Молоді українські науковці вибороли три медалі на фестивалі у Тунісі

Ще одна важлива сторінка нашого життя завжди була покладена на туризм. Наразі зрозуміло, що відсоток відвідування нашої країни іноземцями впав майже до нуля. Саме туризм виконує різні функції, найважливіша з них – формування любові до рідного краю, своєї країни. Активний туристський обмін розглядається як важлива складова інтеграційних процесів та невіддільна ланка міжнародного обміну і співробітництва з іншими країнами. Саме з міжнародних відносин ми можемо знайти для себе багато корисного і підстроїти деякі системи під нашу країну і наших людей.

В рік війни студенти зіткнулися з великою проблемою соціалізації. Більшість студентів просиділи дома пів року, а деякі і більше, і звісно це не дуже добре вплинуло на їх психологічний стан. На час війни понад 70% громадян перебувають в стресовому стані. Приблизно 71 % опитаних відчували тривожність і напруження. З початку війни Росії проти України близько 650 тисяч людей звернулися до психологів і психіатрів. Зрозуміло, що і багато студентів відчували на собі психологічні потрясіння особливо в перші дні війни. Надалі, в майбутньому, дуже важливо буде привести в норму психологічний стан кожної людини, створити допоміжні програми для молоді в кожному закладі освіти. Ми маємо турбуватися про наступні покоління. В майбутньому буде багато проблем з соціалізацією, нас чекають перемини в свідомості, поведінці і довірі.

В Київському національному університеті було проведено опитування студентів в виді есе. Кожен студент описував свої перші дні життя під час війни, виїзд зі свого населеного пункту, адаптацію до реалій війни і звісно бачення майбутнього нашої країни. Що хотіли б студенти зробити після завершення війни? Відповіді були різними: подорожі різними куточками України; зроблять те, що відклали на потім; «просто буду жити»; «обійму кожному знайому людину»; зустрінуться з друзями і рідними, і відсвяткують перемогу. Незважаючи на

відчуття тривоги і небезпеки, студентська молодь плекає яскраві надії на краще, бажають, щоб бійці ЗСУ скоріше повернулися в рідні домівки, і мріють обійняти рідних і близьких[2].

Висновки. Попри страхи, стреси наша молодь змогла опанувати себе з початку війни. Знайшли в собі сили продовжувати життя, допомагати іншим людям, допомагати ЗСУ, займатися волонтерством. Поки на фронті йде війна, в тилу будується бетонний фундамент для відновлення нашої держави, для нових стандартів, нових впроваджень. Кожен має віру в краще і готовий стояти до самого кінця, готовий віддати все заради України, нашої Батьківщини. І кожен день ми віримо в перемогу, прославляємо нашу країну і наших захисників.

Література:

1. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія /С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. С.28-29.
2. Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток //Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, курсантів та молодих вчених, 9 листопада 2022 р.; [за ред.: Нагірняка М.Я.]. Львів : ЛДУ БЖД, 2022. С.189.
3. Ціннісні орієнтації сучасної української молоді. Щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України про становище молоді в Україні (за підсумками 2015 року) / Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики; [редкол.: Жданов І. О., гол. ред. колег., Ярема О. Й., Беляєва І. І. та ін.]. – К., 2016. С.74.

УЧАСТЬ МОЛОДІ У ВОЛОНТЕРСТВІ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ГРОМАДСЬКОЇ АКТИВНОСТІ

Щербатюк О.Я., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту НГтаЕ

Науковий керівник – к.і.н., доц. Черняк Г.А.

Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими й практичними завданнями. Утвердження української державності, демократизація суспільства вимагають нових підходів до процесів формування політичної зрілості молоді. Вона має бути найактивнішою верствою населення і приймати активну участь в політичному житті суспільства. Тому участь молоді у волонтерстві є важливою складовою її суспільної активності [1]. Держава, визначаючи шляхи становлення і розвитку суспільства, орієнтується передовсім на молодь, чий потенціал і знання можуть стати запорукою прогресивного розвитку держави. Адже взаємини держави і молодого покоління не тільки

віддзеркалюють труднощі та суперечності перехідного періоду нашої країни, а й впливають на перебіг соціально-економічних та політичних перетворень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зараз молодь в нашій країні – це величезна, і найголовніше, зростаюча сила. І багато хто замислюється над тим, як зробити так, щоб сила ця сприяла розвитку нашої країни, розвитку політичної системи. Молодь надає динаміку розвитку країни, є авангардом і локомотивом позитивних змін у суспільстві.

Молодь є найбільш активна, і радикальна частина суспільства. У рамках цієї соціальної групи сконцентрована колосальна потенційна енергія[2].

Можна виділити деякі якості української молоді:

- економічна незалежність, ініціативність, активність, самостійна творчість, пов'язана з організацією нової справи і постійною кількістю можливостей докласти власні зусилля;
- зацікавленість в особистій приналежності до політичних свобод, розвиненість правової і моральної відповідальності;
- рельєфно оформлена світоглядно-екологічна орієнтація;
- національно зорієнтована свідомість, для якої рідна мова і культура народу є засобом національної самоідентифікації.

Деякі політологи виділяють такі чинники ставлення до державно-владних структур та громадсько-політичних організацій:

- невдоволеність громадян України умовами свого життя;
- майнове розшарування суспільства;
- нестабільна економіко-політична ситуація в державі;
- низький рівень політичної культури молоді;

Нещодавно студентська молодь з сумнівом сприймала тезу про те, що Україна є достовірно демократичною країною, багатьох з них не влаштовував новий політичний устрій і нові політичні цінності. В період трансформації українського суспільства серед молоді посилювалися авторитарні політичні цінності, причому більшість вважала основним змістом демократії не владу народу, а свободу особи, законність і порядок.

Війна Росії проти України вмить докорінно змінила життя і погляди української студентської молоді. Серед молоді підвищився інтерес до самоосвіти, різноманітних соціальних і благодійних проєктів. Культурне дозвілля та соціальний активізм стали важливими факторами адаптації до умов війни. Молодь стала більш згуртованою, патріотично та політично спрямованою.

На вибір молоддю світоглядних орієнтацій. – на думку В. Чопей, – впливають такі фактори:

- соціальні лідери, «кумири», приклад тих, хто досягнув соціального успіху сильних осіб;
- пропаганда і агітація у засобах масової інформації;
- ступінь відкритості суспільства, доступ до альтернативних джерел інформації;
- індивідуальний досвід людини, її життєва стратегія, конкретна ситуація, що передуює світоглядному вибору

Зараз молодь в нашій країні – це величезна, і найголовніше, зростаюча сила. І багато хто замислюється над тим, як зробити так, щоб сила ця сприяла розвитку нашої країни, розвитку політичної системи. Молодь надає динаміку розвитку країни, є авангардом і локомотивом позитивних змін у суспільстві. Тому участь молоді у волонтерстві є важливою складовою її суспільної активності[3].

В сучасній Україні соціальні пріоритети визначені як провідні напрями державної політики. Для вирішення соціальних проблем залучаються різні соціальні інституції та неурядові організації, створюється та функціонує розгалужена система різноманітних соціальних служб. Однак, залишається актуальною проблема недостатньої кількості людських ресурсів для вирішення таких соціальних проблем, як-то: профілактика наркотичної залежності, ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки молоді, соціальна реабілітація дітей з особливими потребами, ресоціалізація осіб, які повернулися з місць позбавлення волі, соціальний супровід прийомних сімей тощо. На жаль, кадрове забезпечення закладів соціальної сфери не відповідає вимогам сьогодення, не вистачає професійно підготовлених фахівців для їх розв'язання [4]. Саме тому останнім часом в Україні активно стимулюється благодійна діяльність та розвивається волонтерський рух. Наразі волонтери є повноправними суб'єктами соціальної та соціально-педагогічної роботи. Волонтер – це фізична особа, яка добровільно здійснює благодійну, неприбуткову та вмотивовану діяльність, що має суспільно корисний.

Висновки. Участь молоді у волонтерстві сприятиме доступності волонтерства для кожного громадянина держави незалежно від віку, статі, релігійних та політичних переконань, забезпеченню прозорості та розширення напрямів волонтерської діяльності в державних, громадських та релігійних організаціях. А молоді люди матимуть ще більше можливостей для реалізації власних соціальних ініціатив, які сприятимуть не лише популяризації волонтерства та зростанню їхньої соціальної активності, а, й в-першу чергу, покращать якість життя членів місцевих громад.

Література:

- [1] Див.: URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Volunteering>
- [2] Див.: URL: <https://www.unv.org/swvr/volunteers-count-their-work-deserves-be-counted>
- [3] Про волонтерську діяльність : Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>
- [4] Див.: URL: <https://www.prostir.ua/?news=volonterstvo-v-ukrajini-pid-zahrozoyu-yaki-ryzyky-nesut-novi-zakonodavchi-initsiatyvy-schodo-pidtrymky-volonterskoji-diyalnosti>

РОЛЬ СУЧАСНОЇ КОРПОРАТИВОЇ КУЛЬТУРИ В ФОРМУВАННІ АДАПТАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Курянов В.М., аспірант 1-го року навчання, спец. «073- менеджмент»

Шумілов Б.Б., аспірант 1-го року навчання, спец. «073- менеджмент»

Федчишина А.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА

Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Адаптація системи управління персоналом до складних умов функціонування вимагає широкого використання сучасних методів управління, накопиченого іноземного та національного досвіду тощо. Однією з головних причин проблем більшості національних підприємств, пов'язаних із управлінням персоналом в період невизначеності, варто вважати слабку адаптацію до змін у зовнішньому середовищі. Система адаптації управління повинна бути представлена комплексом структур і механізмів, створених для розробки напрямків адаптації підприємства, підвищення гнучкості структури, збереження її потенціалу.

Адаптація в соціально-економічному середовищі – це процес пристосування внутрішніх властивостей підприємства до вимог динамічного зовнішнього середовища на основі використання організаційно-економічних і соціальних регуляторів з метою забезпечення стійкості функціонування в довгостроковій перспективі. Особливе значення це має в кризові періоди та періоди невизначеності, до яких можливо віднести період дії воєнного стану[1]. В цих умовах цілі управління персоналом зазнають певні трансформації. В даний час основною складовою управління персоналом підприємства є створення умов для розширення знань, підвищення кваліфікації та постійного розвитку співробітників. Тому справедливо стверджувати, що розвиток персоналу є найважливішою умовою успішної діяльності підприємств, оскільки одним із найважливіших завдань стає готовність персоналу до розвитку та самоосвіти [3]. На систему управління персоналом мають вплив як зовнішні так і внутрішні чинники, серед яких значну роль відіграє вплив корпоративної культури (рис.1). Корпоративна культура підтримує адаптацію організації до динамічних вимог бізнес-середовища, що, у свою чергу, вимагає впровадження змін у корпоративній стратегії та організаційній структурі. Щоб бути стабільною, сучасна бізнес-організація повинна прийняти ідею змін і втілити плани та політику розвитку.

Основою корпоративної культури є система цінностей організації. У ширшому розумінні корпоративна культура - це система цінностей, переконань, вірувань, уявлень, очікувань, символів, а також ділових принципів, норм поведінки, традицій, ритуалів і т. д., які склались в організації або її підрозділах за час діяльності та які приймаються більшістю співробітників [4].

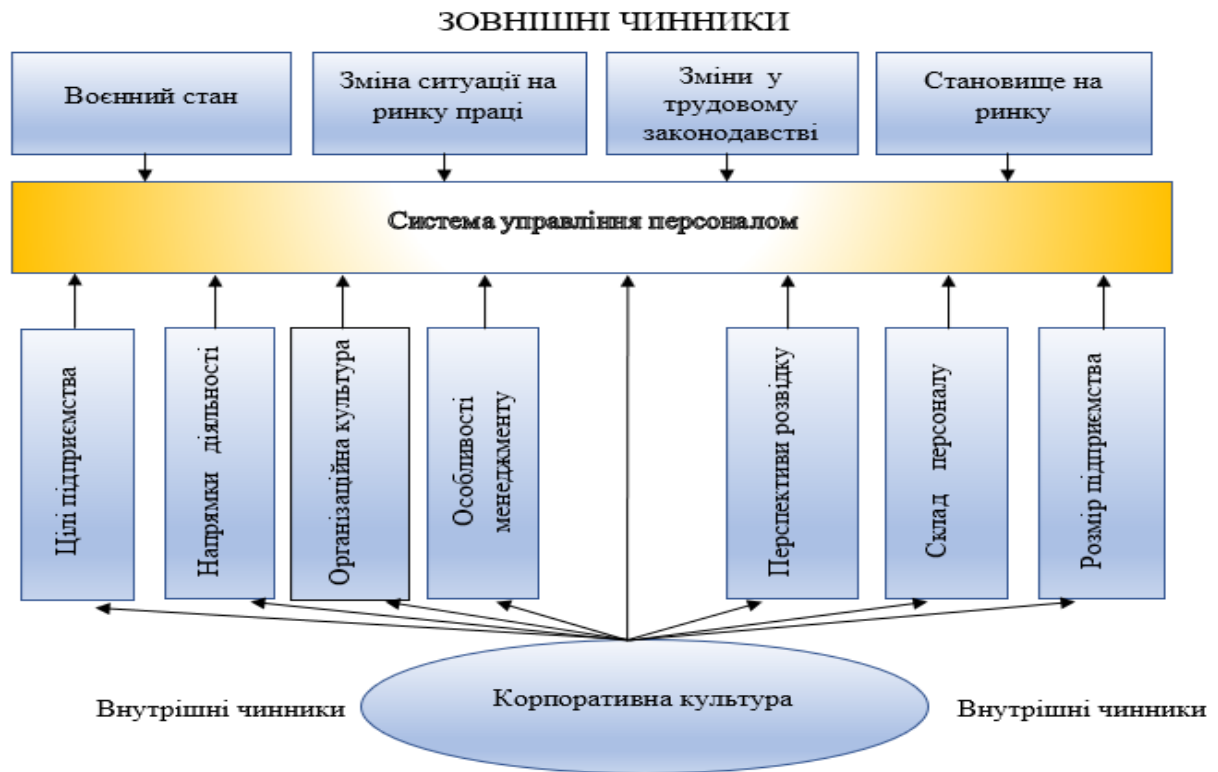

Рис. 1 Вплив сучасної корпоративної культури на формування системи управління персоналом підприємства [2]

Метою формування корпоративної культури є управління поведінкою працівників на основі утворення єдиної системи цінностей, норм і правил, яка узгоджує пріоритети працівника та підприємства, сприяє досягненню його цілей, реалізації генеральної стратегії. Усталена система цінностей і норм дозволяє установити збалансований взаємозв'язок у колективі і створити сприятливий психологічний клімат. Це особливо важливо, коли потрібно швидко проводити адаптаційні заходи системи управління персоналом, наприклад, зміну діючих стандартів. Проведене дослідження серед керівників структурних підрозділів підприємства, дозволяє зробити висновок про готовність персоналу до змін в нових умовах воєнного стану.

Важливо зазначити, що головною метою корпоративної культури є формування моральності колективу та створення сприятливих умов для працездатності. Вона також є важливою складовою в формуванні мотивації персоналу підприємства, інструментом управління, за допомогою якого, персонал буде працювати та використовувати свої знання, вміння, досвід для досягнення цілей, стратегії та мети діяльності підприємства.

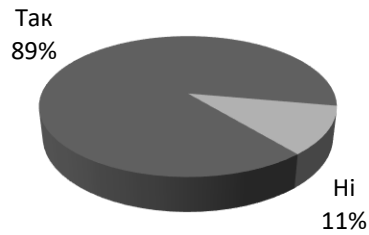

Рис.2 Готовність персоналу до змін в стандартах та правилах роботи в умовах воєнного стану
*розроблено авторами

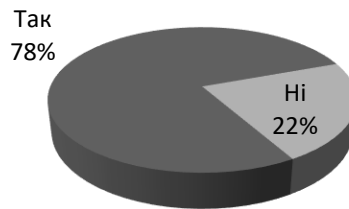

Рис.3 Готовність персоналу підвищувати кваліфікацію в умовах воєнного стану
*розроблено авторами

Отже, маємо підстави стверджувати, що корпоративна культура в усіх її складових є одним із важливих продуктів процесу управління персоналом. Головним завданням корпоративної культури та її поступового вдосконалення і розвитку є згуртування трудового колективу навколо спільних інтересів, виховання фірмового патріотизму, що сприяє свідомому ставленню до праці, зростанню продуктивності, задоволенню працівників роботою та її результатами. Формування єдиної системи цінностей і норм у колективі дає змогу забезпечити його згуртованість, створити власний фірмовий стиль, спрямувати діяльність персоналу на досягнення успіху компанії.

Література:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України №766-VIII від 10.11.2015 // Відомості Верховної Ради (ВВР) №28. - Київ: Мін-во Юстиції України, 2015. - 250 с.
2. Управління персоналом: підручник / уклад. : Л.В. Балабанова, О.В. Сардак. - Київ: Центр учбової літератури, 2011. - 23.24 с.
3. Козак КБ. Формування та функціонування адаптивних механізмів управління сталим розвитком агропромислового виробництва сталим розвитком агропромислового виробництва / К.Б. Козак; Одес.нац.тех.університет. - Харків: Стильна типографія, 2020. - 212 с.
4. Данюк В.М. Сучасне розуміння корпоративної культури / В.М. Данюк, О.О. Чернушкіна // Київський національний економічний університет. - 2010. - № 5. - С. 250.

ЗНАЧЕННЯ ТА ОСНОВНІ ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОГО ПІДБОРУ ТА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ І НАВЧАННЯ ПРАЦІВНИКІВ

Крецу Ю. Є. студ. ф-ту ММтаПА

Науковий керівник – к.е.н., доц. Корсікова Н.М.

Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Найбільш значущим ресурсом кожної компанії є її люди, їх інтелект, креативні навички та здатність створювати щось нове. Через це, обов'язковою умовою для успішного функціонування будь-якого підприємства є ефективне формування, розвиток та високий рівень управління персоналом. В основі цього процесу лежить організація ефективного підбору, підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників.

Підбір персоналу – це цілеспрямована робота по залученню в компанію кандидатів, що володіють якостями і навичками, необхідними для поточних і довгострокових потреб організації. Інакше кажучи, це пошук, тестування та наймання людей, які можуть і хочуть працювати, мають потрібні роботодавцю компетенціями, знаннями та поділяють цінності компанії.

Якісний підбір працівників:

- збільшує прибуток компанії;
- підвищує продуктивність праці;
- дозволяє компанії розвиватися.

Непрофесійний підхід до найму співробітників загрожує зривами термінів виконання робіт, зниженням доходів компанії, збоями в бізнес-процесах. В кінцевому підсумку вам доведеться повернутися у вихідну точку – почати пошук і витратити кошти і час на підбір нових співробітників. Системні помилки в процесі підбору – я спостерігала це на практиці – істотно збільшують витрати компанії.

Менеджер, наймаючи спеціаліста, зобов'язаний заздалегідь розробити критерії оцінки ділових та особистих якостей претендентів відповідно до вимог робочого місця чи посади. Такими критеріями можуть бути: здоров'я, зовнішній вигляд, працездатність, ініціатива, кваліфікація, вміння приймати рішення і обґрунтовано ризикувати, входити в контакт і влитись в колектив, зацікавленість у своїй роботі, лояльність до фірми тощо. Обидві сторони повинні намагатись досягти взаєморозуміння. Треба бути об'єктивним, не піддаватись першому враженню, не приймати швидких рішень на основі «інформації зі сторони», інерції свого мислення, яке працює проти будь-кого.

З розвитком технологій і розвитком стратегій на робочому місці виникає потреба в професіоналах, які відповідають цим змінам у плані знань і навичок, що обумовлює необхідність постійного удосконалення процесів не тільки підготовки, але й перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників.

Одним із найкращих способів покращити знання та навички персоналу в процесі їх підготовки, перепідготовки та підвищення професійної кваліфікації є навчання. Відповідно, забезпечення співробітників відповідним і послідовним

навчанням може допомогти підвищити продуктивність і ефективність на робочому місці.

Можна виокремити декілька причин необхідності підвищення уваги керівництва до процесу навчання співробітників (рис. 1). Незважаючи на витрати на навчання співробітників, віддача від інвестицій є величезною, якщо вона постійна.

Рис.1. Переваги впровадження навчальних програм в управлінні персоналом. Джерело: складено автором на основі [1]

Навчанням в рамках процесів підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу буде мати певну різницю, що обумовлено особливостями цих процесів.

Підготовка кадрів здійснюється на декількох рівнях: у середніх, середньо-спеціальних, вищих навчальних закладах і на виробництві. Так, первісну підготовку працівники організації отримують в різних навчальних закладах. Керівники, фахівці і службовці, як правило, закінчують вищі навчальні заклади, коледжі. Підготовка таких кадрів здійснюється на основі затверджених державних стандартів. Так, державний освітній стандарт - директивний документ, відповідно до якого здійснюється навчально-виховний процес у вузах.

Система підготовки на виробництві повинна враховувати як інтереси організації в більш швидкому заповненні вакантних робочих місць, економії на витратах, пов'язаних з витратами на навчання, так і інтереси робітничого - отримати повноцінну професійну підготовку.

Для сучасного етапу характерні розширення сфери діяльності з підготовки кадрів на одних підприємствах і згортання цієї діяльності, що супроводжується скороченням чисельності працівників у відділах підготовки кадрів, - на інших. Надання платних послуг одних підприємств іншим починалося з підприємств-виробників нової техніки, які організовували курси для робітників підприємств-замовників цієї нової техніки.

Особливості процесу перепідготовки кадрів представлені у таблиці 1.

Підвищення кваліфікації кадрів, як і придбання знань, навичок і вмінь, - результат самої виробничої діяльності. Спеціально організоване навчання дозволяє досягти мети за більш короткий термін. Підвищення кваліфікації спрямоване на послідовне вдосконалення професійних знань, умінь і навичок, зростання майстерності за наявною у працівника професії. Особливість

підвищення кваліфікації полягає в тому, що слухачі, вже володіючи певними знаннями і практичними навичками виконання робіт, можуть критично ставитися до навчального матеріалу, прагнучи отримати саме ті знання, які їм перш за все необхідні для їх діяльності.

Таблиця 1

Особливості процесу перепідготовки кадрів

Особливість	Сутність особливості
Необхідність у перепідготовці	Викликається процесами вивільнення працівників та їх планове просування, внутріфінансова плинність кадрів (у пошуках ними кращої роботи, умов праці тощо)
Ув'язуватися з професійно-кваліфікаційними просуванням працівників	Основна її форма - це навчання суміжним і другим професій. Особливо велике поширення освоєння других і суміжних професій отримало у зв'язку з розвитком колективних форм організації праці як важливої умови реалізації на практиці принципу взаємодопомоги та взаємозамінності
Контингент учнів	Входять робітники середнього та старшого віку, які працювали певний час (часто досить тривалий) за певною професією, що накладає свою специфіку на навчання.

Джерело: складено автором на основі [2]

Підвищення кваліфікації керівників і спеціалістів необхідне для того, щоб вдосконалити їхні знання, вміння і навички, а також навчити управляти сучасним виробництвом та пристосовуватися до навколишніх змін, які мають значний вплив на їхню трудову діяльність. Спеціалісти та керівники при цьому мають можливість покращити свої фахові навички в межах швидше набутої спеціальності за професійним спрямуванням їхньої діяльності.

При виборі форм і видів навчання, враховуються побажання працівників, щодо їх підготовки, перепідготовки та підвищення рівня кваліфікації. Працівники проходять підготовку в тому випадку, коли вони здобувають певну професію вперше. До перепідготовки вдаються тоді, коли потрібно розширити професійний профіль працівника, а також через відсутність роботи, що відповідає його професії, чи втрату здатності виконувати роботу, що стосується попередньої професії.

Література:

1. Дериховська В. І. Взаємозв'язок розвитку персоналу та стратегії управління персоналом. *Бізнес Інформ*. 2013. № 7. С. 341–347.
2. Балабанова Л. В. Управління персоналом. Підручник. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 468 с.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВНЗ

**Мельник А.І., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММіПА
Науковий керівник – к.і.н., доц. Черкаський А.В.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

У 21 столітті основним багатством суспільства є духовність та творчий потенціал людини, а також її здатність до інновацій. Тому навчальні заклади повинні пріоритетно виховувати у молоді громадянську свідомість, патріотизм, знання своїх прав та обов'язків, навички самостійного творення та критичного мислення, а також готувати їх до активної участі в суспільному житті. Молодіжні громадські організації можуть бути важливими педагогічними чинниками у формуванні громадянської позиції у молоді. Крім того, національні та міжнародні органи розробляють концепції та програми з громадянського виховання, і Україна може використовувати досвід країн постсоціалістичного та пострадянського простору, зокрема Польщі, для розвитку цієї сфери.

Статутні та нормативно-правові документи визначають завдання громадянського виховання учнів, зокрема Закон України «Про громадські об'єднання», «Про громадські молодіжні та дитячі об'єднання», «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді України». Крім того, існують державна програма «Освіта (Україна в ХХ ст.)», Концепція виховання громадянськості особистості в розбудові Української держави, «Загальнодержавна концепція патріотичного виховання молоді», державна цільова соціальна програма «Українська молодь» та інші, які мають значний вплив. Основне завдання громадянського виховання полягає у формуванні учнів громадянської свідомості, патріотизму, знання своїх прав та обов'язків, навичок самостійного творення та критичного мислення, а також готовності до активної участі в суспільному житті. Молодіжні громадські організації можуть відігравати важливу роль у формуванні громадянської позиції у молоді, а Україна може використовувати досвід інших країн для розвитку цієї сфери.

Важливо зазначити, що законодавчі акти та програми встановлюють завдання громадянського виховання учнів, яке полягає у розвитку громадянської свідомості, патріотизму, знання прав та обов'язків, навичок самостійного творення та критичного мислення, а також готовності до активної участі в суспільному житті. Молодіжні громадські організації можуть відігравати важливу роль у формуванні громадянської позиції у молоді, а держава може користуватися досвідом інших країн для розвитку цієї сфери. Молодь є ключовим елементом сучасного українського суспільства, яке несе в собі інтелектуальний потенціал, рушійну силу та детермінанти соціально-економічного прогресу. Важливо, щоб молодь стала активною, дієвою та творчою силою, яка забезпечить перспективи державотворення України. Громадська діяльність сприяє розвитку особистості, формуванню національної свідомості, самотворенню та духовному вдосконаленню.

Проблеми громадянського виховання молоді завжди є актуальними для філософських та психолого-педагогічних наук, і вирішення цих проблем потребує модернізації освітньо-виховного процесу та залучення студентського самоврядування. Громадянська відповідальність є важливою для розвитку суспільства, і її рівень у студентів можна оцінити через їх громадську діяльність, виконання громадських обов'язків та участь у студентському та волонтерському русі. Молодь є ключовим елементом українського суспільства, і її активна участь у громадській діяльності сприяє розвитку особистості та національної свідомості.

Молодь є ключовим елементом розвитку українського суспільства, а її соціальна активність є важливим фактором у формуванні індивідуальності та національної свідомості. Залучення молоді до громадської діяльності, виконання громадських обов'язків та участь у студентському та волонтерському русі допомагає їм розкрити свої здібності та таланти, підготуватися до свідомого вибору місця в житті та допомагає у формуванні особистісної самотворчості та духовного удосконалення. Розвиток громадянської відповідальності серед студентської молоді є важливим етапом у формуванні здорового та демократичного суспільства.

Розвиток творчих здібностей студентів є головною передумовою їх успішної кар'єри в майбутньому. Тому колектив вчителів разом зі студентським самоврядуванням пропонують широкий спектр можливостей для самореалізації талановитих та креативних молодих людей. Це допомагає студентам розвивати свої здібності, знайти своє місце у житті та досягти успіху в обраній сфері діяльності.

В університеті студенти мають можливість брати участь у різноманітних громадських та культурних заходах, організовувати свої власні ініціативи, приєднуватися до студентських організацій та клубів. Це допомагає їм розвивати лідерські та комунікативні навички, вчить працювати в команді та приймати відповідальність за свої дії.

Крім того, університет надає студентам можливості для волонтерської діяльності, допомоги соціально вразливим групам населення, участі в проектах з екології та збереження культурної спадщини. Це сприяє формуванню громадянської свідомості та вихованню людей, які готові допомагати іншим та брати участь у побудові суспільства.

Отже, розвиток творчих здібностей та формування громадянської відповідальності є важливими складовими процесу навчання в університеті. Це допомагає студентам стати успішними та зрілими людьми, які здатні не тільки досягати своїх особистих цілей, але й допомагати іншим та приносити користь суспільству в цілому.

Література:

1. Соціально-педагогічні засади формування громадянської відповідальності у студентів: збірник матеріалів / [голова редкол. О. А. Удалова,

члени редкол. В. М. Бабич, Ю. В. Ївженко, Л. В. Корецька, О. Д. Літвінчук, Н. К. Наумова]. – Київ, 2019. – 210 с.

2. Закон України «Про освіту» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2017, № 38-39. – ст. 380.

3. Роль молоді в молодіжній політиці України. Аналітична записка. Просп. Чорновола, 4, Львів, 779019. – ст. 36.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

**Красногорська А.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – к.і.н., доц. Черкаський А.В.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

У сучасному світі громадянська відповідальність є однією з найбільш важливих рис суспільства. Серед студентської молоді ця риса також є дуже важливою, оскільки саме студенти мають стати майбутніми лідерами суспільства. У нашій доповіді ми розглянемо психологічні аспекти формування громадянської відповідальності у студентської молоді.

Для дослідження психологічних аспектів формування громадянської відповідальності у студентської молоді можуть бути застосовані різноманітні методи дослідження. Основними з них є:

1. Анкетування - за допомогою анкет можна дослідити уявлення студентів про громадянську відповідальність, їхнє ставлення до неї, знання про права та обов'язки громадянина тощо.

2. Експертні оцінки - можна дослідити думки та оцінки експертів, які мають досвід у роботі зі студентською молоддю, щодо формування громадянської відповідальності.

3. Спостереження - спостерігаючи за поведінкою та взаємодією студентів в різних ситуаціях, можна дослідити їхній рівень громадянської відповідальності.

4. Групові дискусії - дослідження можна проводити за допомогою групових дискусій, де студенти обговорюють теми, пов'язані з громадянською відповідальністю, висловлюють свої погляди, обґрунтовують свої думки.

5. Тестування - за допомогою тестів можна визначити рівень знань студентів про громадянську відповідальність, їхнє розуміння прав та обов'язків громадянина.

Для більш точного та об'єктивного дослідження необхідно використовувати комбінацію різних методів. Для отримання більш детальної інформації можуть застосовуватись додаткові методи, наприклад, інтерв'ю, фокус-групи, аналіз документів тощо.

Також, присутні психологічні бар'єри, які можуть перешкоджати формуванню громадянської відповідальності у студентів. Одним з

найважливіших бар'єрів є відсутність внутрішньої мотивації до громадянської активності. Для того, щоб студенти проявляли громадянську відповідальність, необхідно, щоб вони мали свідоме бажання допомагати іншим, брати участь у громадському житті, бути активними громадянами.

Інший бар'єр полягає у страху перед змінами. Багато студентів не бажають проявляти громадянську відповідальність, оскільки це може потребувати від них змін у поведінці, діях та ставленні до оточуючих. Це може викликати страх перед відмовою оточуючих, або відчуття виходу за межі своєї зони комфорту.

Також, одним з бар'єрів є відсутність довіри до інших людей та до системи в цілому. Студенти можуть бути недовірливими до державних інституцій, політиків, громадських організацій та інших людей, які займаються громадською діяльністю. Це може бути пов'язано зі стереотипами та негативними досвідами, які у студентів можуть бути пов'язані з цими інституціями та людьми.

Психологічні методи та інструменти, які можуть допомогти у формуванні громадянської відповідальності у студентів:

1. Розвиток соціальних навичок: залучення студентів до волонтерських проєктів та робота в командах допомагає розвивати навички співпраці, ефективної комунікації та вирішення конфліктів.

2. Використання методів активного навчання: такі методи дозволяють студентам взаємодіяти та співпрацювати в процесі навчання, розвиваючи тим самим соціальне та критичне мислення.

3. Рефлексія: залучення студентів до процесу саморефлексії та аналізу власної поведінки допомагає розвивати громадянську свідомість та відповідальність за свої дії.

4. Створення сприятливого середовища: створення атмосфери довіри та поваги у групі допомагає студентам відчувати себе частинкою спільної команди та залучатися до різноманітних проєктів.

5. Використання технологій: використання інноваційних технологій, таких як онлайн-курси та вебіари, допомагає залучити студентів до процесу навчання та розвивати навички самостійної роботи та відповідального ставлення до своїх зобов'язань.

На основі дослідження психологічних аспектів формування громадянської відповідальності у студентської молоді, можна зробити наступні рекомендації:

1. Необхідно забезпечити належні умови для формування громадянської відповідальності у студентів, зокрема, надавати доступ до інформації про права та обов'язки громадянина, створювати можливості для участі у громадському житті.

2. Важливо розвивати навички самостійності та відповідальності у студентів, зокрема, за допомогою методів активного навчання, які стимулюють самостійну діяльність та самопізнання.

3. Необхідно створювати можливості для співпраці з іншими студентами та громадськими організаціями, що сприятиме розвитку соціальних навичок та вмінь взаємодії з іншими людьми.

4. Важливо забезпечити участь студентів у проектах та ініціативах, що спрямовані на вирішення громадських проблем, що дасть їм можливість переконалися у своїй здатності до впливу на оточуючу дійсність та допоможе сформувати відповідальне ставлення до соціальних проблем.

5. Важливо звернути увагу на виховання моральних цінностей у студентів, таких як повага до прав та свобод інших людей, повага до природи, любов до Батьківщини, що сприятиме формуванню громадянської свідомості та відповідальності.

Література:

1. Гавриш О.О. «Психологія громадянської відповідальності: теорія та практика» / м. Київ, видав.: «Київський університет» / 2013р. / С. 60.
2. Позняк С.І. «Ресурси громадянськості: соціально-психологічна складова» / м. Кіровоград, видав.: «Інститут соціальної та політичної психології» / 2013р. / С. 63.

СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Тяжем О.Ю. здобувач ОР "доктор філософії" спец 281 "Публічне управління та адміністрування"

Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

В сучасних умовах сьогодення які охоплюють економічні, політичні умови, де глобалізація сприяє переформатуванню структури сучасного світу, впливає на коригування національних систем державного управління та спричиняє нестабільність у функціонуванні економічних систем окремих регіонів та загальносвітової економіці, виникає нагальна потреба у формуванні та прийнятті нових, швидких та ефективних управлінських рішень, що охоплюватимуть проблематику публічного управління розвитком комунальних підприємств.

Проблемами дослідження публічного управління розвитком комунальних підприємств займаються відомі вітчизняні та закордонні учені, зокрема О. Бурак, П. Бубенко, І. Драган, О. Завада, В. Мамонов, В. Ольшанський, І. Покуца, О. Парубець, В. Русін В. Торкатюк, та ін. Незважаючи на досить велику кількість досліджень в умовах сьогоденних реалій залишається безліч питань. Умови воєнного стану спричиняють необхідність подальших досліджень проблематики публічного управління розвитком комунальних підприємств з урахуванням реалій сьогодення, нових ризиків та загроз.

Житлово-комунальне господарство - це важлива соціально орієнтована ланка економіки країни, багатогалузевий господарський комплекс, призначення якого полягає у наданні житлових та комунальних послуг населенню, бюджетним

установам та комерційним підприємствам, що забезпечують реалізацію відповідних прав і захист здоров'я громадян, сприяє соціально-економічному розвитку та зміцненню безпеки держави [1].

Дослідження практики діяльності комунальних підприємств підкреслює, що комунальний сектор на сьогодні є найменш ринковим та одним з найбільш закритих для розвитку управління. Державне регулювання комунальних підприємств позбавляє їх можливості приймати самостійні рішення щодо ключових питань з реформування, публічного управління й фінансового оздоровлення сектора [2]. Проблеми управління комунальними підприємствами затикається з цілою низкою проблем (Рис. 1).

Військове вторгнення російської федерації завдає потужного удару економіці країни та величезних збитків інфраструктурі, виробничим об'єктам, об'єктам комунальної та соціальної сфери, що є спробою знищення незалежності України [3].

У поствоєнний період перед державою та українським урядом постануть певні виклики та нові можливості :

- в країні буде величезна руйнація інфраструктури, промислового сектору, житлового та комунального господарства, обсягом в сотні мільярдів доларів;
- до держави будуть надходити міжнародні фінансові ресурси (на відбудову за аналогією відомого «Плану Маршалла») від урядів США, ЄС та інших країн;
- міжнародна технічна допомога забезпечить доступ до сучасних західних технологій, в тому числі й у галузі житлово-комунального господарства.

Необхідність впровадження змін в управлінні розвитком комунальних підприємств в Україні обумовлена часом та є невідворотною. На відміну від більшості держав, які вже підводять підсумки проведених реформ, нехай і не кінцевих, але результативних, Україна лише починає цей складний шлях. Умови сьогодення, що, нажаль, вимагають врахування об'єктивного становища нашої держави, диктують необхідність при управлінні розвитком вітчизняних комунальних підприємств врахувати позитивний досвід зарубіжних країн [4], які успішно реформували житлово-комунальне господарство та дозволяють уникнути небажаних негативних результатів впроваджених реформ.

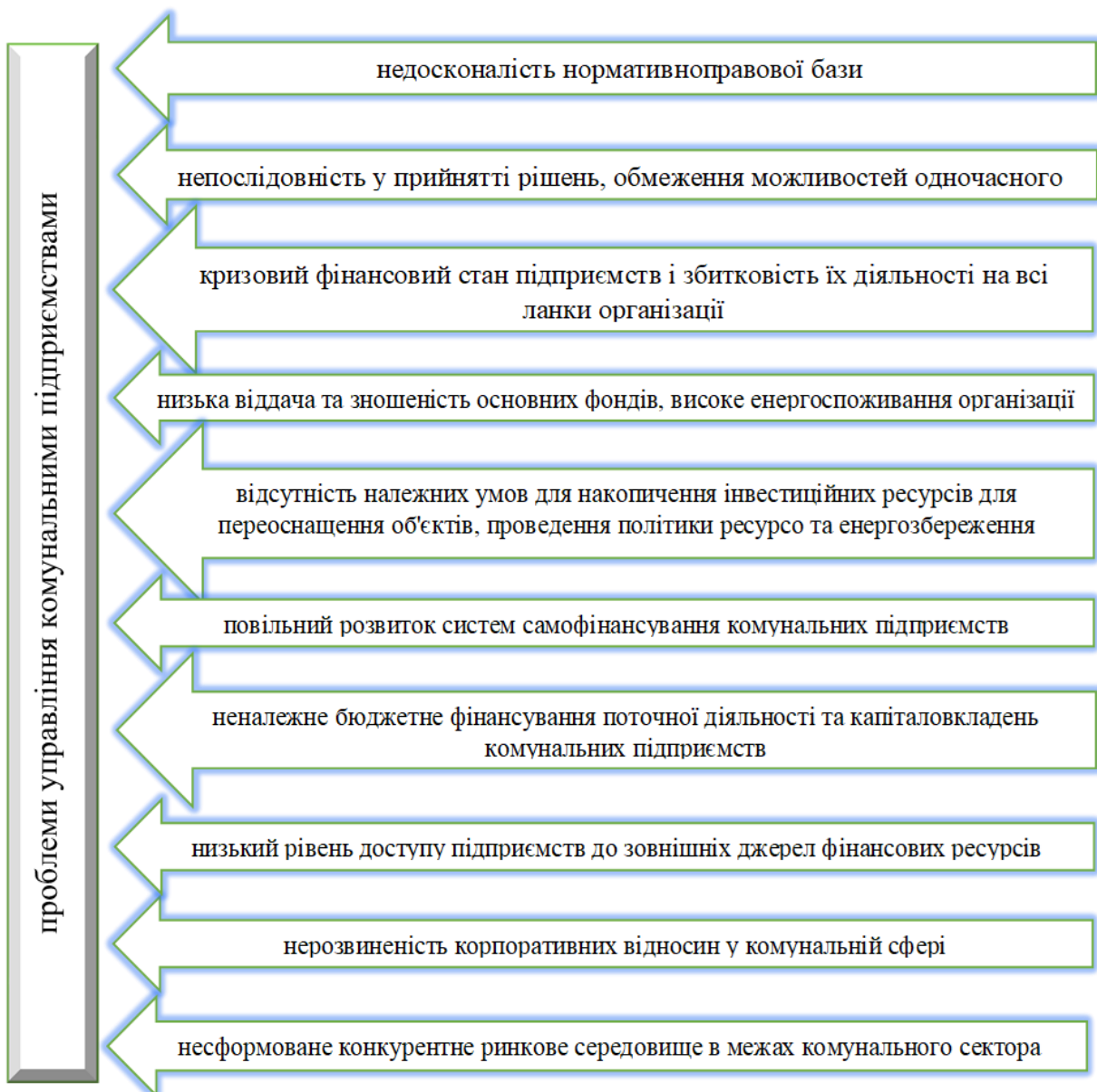

Рис.1 Основні проблеми управління комунальними підприємствами

Отже, одними з перспективних орієнтирів управління розвитком комунальних підприємств в Україні повинні стати їх наближення до форм та методів управління комунальним господарством зарубіжних країн, а також до ринкових умов, що забезпечить надання вітчизняним комунальним підприємствам більшої свободи і відповідальності у прийнятті управлінських рішень. Саме у такий спосіб видається можливим залучити до фінансування комунальних підприємств більший обсяг інвестиційних і позикових коштів та, відповідно, забезпечити підвищення ефективності управління їх розвитком.

Література:

1. Мамонова В.В. Корпоративний підхід в управлінні комунальними підприємствами. *Теорія та практика державного управління*. 2009. Вип. 3. С. 130—135.
2. Бубенко П.Т., Покуца І.В., Ващенко В.А. Трансформація процесу управління комунальними підприємствами через розвиток державноприватного партнерства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. Вип. 3. С. 20—23.
3. Ковтун О.А. Організаційні механізми відновлення житлового фонду України у поствоєнний період. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Публічне управління та адміністрування в умовах війни та в поствоєнний період в Україні». 2022. Том II – С. – 38.
4. Савченко Т.В., Ніколюк О.В. Міжнародний досвід державного регулювання регіональних ринків птахівництва. *Економіка харчової промисловості*. Том 14. № 4. 2022. URL: <https://journals.ontu.edu.ua/index.php/fie/article/view/2429>

ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ ЩОДО ПРОТИДІЇ ТА ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Кухрівський Д.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ФСП

Науковий керівник - д.держ.упр., проф. Чукут С.А.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ

Постановка проблеми. Корупція є однією з головних проблем в Україні. Корупція існує не лише у державних органах чи органах місцевого самоврядування, а й у бізнес-середовищі, органах прокуратури, судах, митних органах. Україна має лише 33 бали та знаходиться на 116 місці в рейтингу “Індекс сприйняття корупції”[1]. Україна проводить активну антикорупційну політику як і міністерствах, органах місцевого самоврядування, так і в системі освіти, медицині. Однак, на жаль антикорупційна діяльність не проводиться системно, існують прогалини у нормативно-правових актах, антикорупційних програмах.

Мета: порівняти антикорупційні стратегії європейських держав та виокремити досвід європейських країн щодо запобігання та протидії корупції

Викладення основного матеріалу дослідження. В Україні існує “Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки” від 20 червня 2022 року, в якій підкреслюється необхідність у змінах законодавства щодо забезпечення зручного повідомлення про корупцію, внесення змін до Закону України «Про прокуратуру»[2;3]. Підкреслюється необхідність у проведенні антикорупційної експертизи нормативно-правових актів. Велика увага приділяється прозорості ведення бізнесу, спрощенні процедур ведення бізнесу. Також потребує вирішення проблема запобігання та протидії корупції в судах, органах прокуратури, органах

правопорядку, а саме - слід удосконалити перевірки відповідності критеріям доброчесності кандидатів у межах процедур добору та призначення нових суддів, запровадити прозору методику виставлення балів, забезпечити здійснення електронного судочинства, удосконалити систему виконання судових рішень. Окрім того, слід передбачити удосконалення контролю за фінансуванням діяльності політичних партій, запровадження нового механізму розподілу коштів державного фінансування з метою фінансової підтримки партій.

Для аналізу досвіду європейських держав обрано дві країни – Естонію та Фінляндію, що зумовлено насамперед їхнім високим місцем у рейтингу «Індексу сприйняття корупції» та відповідним досвідом ефективного запобігання та боротьби з корупцією.

Естонія знаходиться на 14 місці в рейтингу “Індекс сприйняття корупції”[1]. В Естонії є “План антикорупційних дій на 2021–2025 роки”, що регулюється “Законом про боротьбу з корупцією” від 01.04.2013 [4;5]. В цих нормативно-правових актах основними цілями визначено прозорість діяльності держави та органів місцевого самоврядування, обізнаність підприємців щодо запобігання корупції, обізнаність молоді (студентів, школярів) щодо запобігання корупції та негативного впливу, захист викривачів, прозорість у сфері охорони здоров’я, добробуту, спорту, розслідування корупції. В країні значна увага приділяється підвищенню прозорості публічних закупівель, доступності даних, підвищенню прозорості ведення бізнесу, обізнаності молоді, компаній, студентів, школярів, державних службовців щодо запобігання корупції, пояснення наслідків корупційних правопорушень. Окрім того, передбачено проведення занять та тренінгів на тему корупції. Також спрямовані зусилля на розроблення інформаційної системи охорони здоров’я та цифрового реєстру, які дозволять підвищити прозорість у сфері охорони здоров’я. Потребує подальшого розвитку належне забезпечення відповідної процесуально-аналітичної спроможності у сфері бізнесу для боротьби з корупцією.

Франція посідає 21 місце в рейтингу “Індекс сприйняття корупції”[1]. У Франції розроблена “Французька антикорупційна стратегія на (2021-2030)” [6]. В основному у своїй стратегії Франція спирається на міжнародне співробітництво, обмін кращим досвідом з країнами-партнерами, недержавними структурами країн-партнерів. Велика увага приділяється аудиту належного використання державних коштів, покращенню статусу викривачів, прозорості у видобувних галузях, підвищенню прозорості в державних закупівлях. Франція і надалі планує співпрацювати з країнами-партнерами, які мають намір посилити та покращити судову систему. Зокрема, Франція співпрацюватиме з “Expertise France” і “Civipol”, Агентством технічної міжнародної співпраці у Франції [7;8;9].

Висновки. Отже, проаналізувавши досвід щодо протидії та запобігання корупції України, Естонії та Францією, доходимо до висновку щодо важливості імплементації досвіду європейських країн в Україні. Це зумовлено системним підходом у цих країнах до запобігання та протидії корупції, зокрема вжиття відповідних ефективних заходів щодо цього.

Слід відзначити, що українська “Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки” має низку недоліків [2]. Насамперед відсутність системного підходу до запобігання та протидії корупції. Саме тому Україні важливо врахувати та імплементувати кращий досвід європейських країн щодо протидії та запобігання корупції.

Зокрема для вдосконалення “Антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки”, на нашу думку слід:

1. Розробити план заходів для підвищення обізнаності серед школярів та студентів щодо протидії та запобігання корупції.

2. Запровадити різноманітні тренінги, курси у школах та університетах щодо обізнаності з корупційними правопорушеннями та їх наслідками

3. Налагодити ефективний обмін досвідом між Україною та іншими європейськими країнами щодо протидії та запобігання корупції.

4. Для запобігання та протидії корупції максимально використовувати різноманітні інструменти електронного урядування для забезпечення прозорості та відкритості в діяльності органів влади та органів місцевого самоврядування, судової гілки влади та регулювання бізнесу.

Література:

1. Corruption perceptions index .URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2022>
2. Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки . - 2022. - № 2322-IX.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#n93>
3. Закону України «Про прокуратуру». – 2014. - №1697-VII.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
4. Anti-corruption Action Plan 2021–2025. URL: <https://www.korrupsioon.ee/sites/www.korrupsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/anticorruptionactionplan20212025.pdf>
5. Anti-corruption Act. -2012.URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/515042021003/consolide>
6. France’s Anti-Corruption Strategy in Its Cooperation Action (2021-2030). – 2021.URL: https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/strategie_anticorruption_de_la_fce_ds_s_on_aciton_de_coop_en_cle81dc7d.pdf
7. Expertise France .URL: <https://www.expertisefrance.fr/>
8. Civipol/ URL: <https://www.civipol.fr/en>
9. Agency for Technical Cooperation and Development.URL: <https://www.developmentaid.org/donors/view/118399/acted>

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В РОБОТІ З ГРОМАДСЬКІСТЮ (НА ПРИКЛАДІ УПРАВЛІННЯ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ)

Титаренко О. Р., студ. СВО «Магістр»

Науковий керівник – д-р. н. з держ. управ. Пашко Л.А.

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Постановка проблеми. Успішна діяльність поліції, як сервісної служби європейського зразка, залежить не лише від чіткого дотримання поліцейськими вимог чинного адміністративного законодавства України в процесі виконання завдань у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку. Нажаль, наявність прогалин у правовому регулюванні щодо застосування превентивних поліцейських заходів, передбачених ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію» [1] на практиці сприяє виникненню проблем, пов'язаних з порушенням прав і свобод громадян. Це, в свою чергу, не сприяє підвищенню довіри населення до поліції.

Категорія «поліцейські заходи» є новою для українського законодавства, тож з'ясування її змісту викликало жвавий інтерес як серед вітчизняних науковців, так і безпосередньо поліцейських, юристів практиків, а також представників громадськості. Особливої уваги у цьому контексті заслуговує питання реалізації такого поліцейського заходу, як поліцейське піклування [2].

Основна мета дослідження – виявити пріоритетні напрями активізації превентивної діяльності патрульної поліції в роботі з громадськістю на прикладі Управління патрульної поліції у Волинській області.

Виклад основного матеріалу. Проведений нами аналіз свідчить, що до повноважень працівника підрозділів поліції превентивної діяльності доцільно віднести:

1. Організацію в межах компетенції проведення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень. Така діяльність передбачається спільно з благодійним фондом «Тільки разом», Головним управлінням державної служби з надзвичайних ситуацій України у Волинській області, Управлінням екстреної медичної допомоги та медицини катастроф започаткували проєкт «Нереальні історії з реальними людьми». У загальноосвітніх навчальних закладах організовували сценарії небезпечних ситуацій, в яких учні набували практичних навичок ефективних дій за таких обставин з метою допомогти собі та іншим людям залишатись в безпеці [3].

2. Вжиття заходів з попередження жорстокого поводження з дітьми, вчинення стосовно них насильства, у тому числі батьками, законними представниками, а також своєчасного вилучення дитини в разі загрози її життю і здоров'ю, влаштування її до спеціальних установ. У літній період 2022 року відвідано 2 літніх дитячих таборів, в яких нами було проведено два заняття. На

зустрічах відбулося ознайомлення з такими актуальними темами, як: «Протидія булінгу» та «Ти і поліція». Також було наголошено на важливості дотримання Правил дорожнього руху (далі – ПДР) та було представлено діяльність та місію поліції. Крім цього, спільно з Департаментом сім'ї, молоді та спорту Луцької міської ради проведено велоквести на спортивних майданчиках, проведено три велоквести «Безпека+», під час яких діти мікрорайонів за допомогою гри вивчали правила безпеки на дорозі [3].

3. Вжиття заходів з організації забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських і річкових портах, інших публічних місцях, зокрема під час проведення масових (мирних зібрань, культурно видовищних, публічних і релігійних заходів, виборів і референдумів) та спортивних (футбольних матчів та інших масштабних спортивних змагань) заходів, організації формування відповідних обліків, запобігання та припинення групових порушень (громадського) порядку, масових заворушень.

4. Організацію забезпечення публічної безпеки та порядку, безпеки дорожнього руху в місцях перебування та на маршрутах руху посадових осіб, щодо яких здійснюється державна охорона. За 2022 року відділом зв'язків з громадськістю відвідано 37 загальноосвітні школи у Волинській області, 3 вищі професійні училища та 2 вищий навчальний заклад. У цих закладах освіти проведено близько 251 профілактичних бесід та занять, якими охоплено близько 6274 дітей. Також протягом вказаного періоду відвідано 10 дитячих навчальних закладів, в яких проведено 25 занять та охоплено 481 дітей. Вони ознайомилися з роботою патрульного поліцейського, зі спеціальними засобами, а також з правилами дорожнього руху та важливістю їх дотримання. У 2022 році проведено чотири профілактичні бесіди щодо важливості дотримання ПДР та було подаровано світлоповертальні елементи. Під час однієї акції водіям дякували за перевезення дітей у автокріслах та розповсюджували інформаційні листівки [3].

5. Здійснення серед населення роз'яснення законів, інших нормативних актів з питань безпеки дорожнього руху, залучення з цією метою засобів масової інформації, кіно-, відео- і друковану продукцію. Спільно з Обласною бібліотекою для юнацтва та Департаментом молоді та спорту Луцької міської ради була продовжена реалізація проекту «Помічник патрульного», до якої долучилися Молодіжний центр Волині та Технічний фаховий коледж Луцького національного технічного університету. У партнерському проєкті патрульні допомагають учням створювати у рідній школі безпечне освітнє середовище. З учасниками проєкту проводили в їхньому навчальному закладі уроки по безпеці на дорозі для учнів молодших класів [3].

6. Вжиття разом з відповідними центральними і місцевими органами виконавчої влади та іншими установами й організаціями заходів із запобігання дитячому дорожньо-транспортному травматизму та порушенням ПДР неповнолітніми. У 2021 році та у 2022 році спільно з Генеральним консульством Республіки Польща у м. Луцьку було продовжено проєкт «Безпечна дорога до школи». З учнями шкіл Волинської області проводяться бесіди про важливість

дотримання правил дорожнього руху. Особлива увага звертається на наявність світлоповертальних елементів у темну пору доби. Було роздано близько 2000 таких елементів [3].

Висновки. Поведений аналіз дозволив нам сформулювати низку висновків, а саме:

Поліцейське піклування в умовах воєнного стану набуває надзвичайної актуальності, адже від його якості залежить ефективність та результативність не лише взаємодії поліцейських з громадськістю, а й діяльності патрульної поліції в цілому.

Процедура поліцейського піклування повинна мати імперативний характер і застосовуватися лише за потреби з чітким дотримання вимог Закону України «Про Національну поліцію» [4].

Виявлені пріоритетні напрями активізації превентивної діяльності патрульної поліції в роботі з громадськістю на прикладі Управління патрульної поліції у Волинській області свідчать про розширення кола зацікавлених сторін і, як результат, здійснення партнерської взаємодії. Це – сучасна ознака переосмислення місії та ролі патрульної поліції як гаранта безпеки громадян.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 17.04.2023).
2. Патрульна поліція Волинської області. Офіційний канал патрульної поліції Волинської області в телеграм.URL: <https://t.me/volynpatrol> (дата звернення: 17.04.2023).
3. Адміністративна діяльність органів поліції України: підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки; авт.: О. І. Безпалова, О. В. Джафарова, С. М. Князєв та ін.; передм. О. М. Бандурки; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. 432 с.
4. Ільницький В. О. Застосування поліцейських заходів: адміністративно-процесуальний аспект. *Науковий Вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 4. С. 124-127.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Арбузова А.С., студ. СВО «Бакалавр» спец. 281 «Публічне управління та адміністрування» Навчально – наукового інституту економіки та менеджменту
Науковий керівник – д.е.н., проф. Балан О.С.
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

Без перебільшення можна сказати, що головною є фінансова складова, яка є невід’ємною частиною внутрішньої функції виробництва економічної безпеки підприємства, оскільки в ринкових умовах саме підприємство є «двигуном» будь-якої економічної системи, яка є «двигуном» будь-якої економічної системи, визначає фінансово-економічний стан підприємства, динаміку суб'єктів господарювання, фінансову стійкість, платоспроможність та структурні джерела фінансування.

Тому правильна оцінка фінансових результатів діяльності та фінансового стану підприємства в сучасних умовах господарювання є важливою як для власників і менеджерів, так і для інвесторів, партнерів, кредиторів та державних органів. Без перебільшення можна сказати, що фінансове становище бізнесу, його фінансова стабільність – це теж інтерес конкурентів, а з іншого боку – інтерес послаблення його конкурентних позицій на ринку.

Фінансова безпека стала однією з ключових проблем для багатьох державних підприємств. Фінансова безпека підприємства - це важливий елемент його діяльності, оскільки дозволяє підприємству зберігати свою конкурентоспроможність, розвиватися та забезпечувати потреби споживачів та громади в цілому.

Фінансова безпека підприємства – це визначений якісно та кількісно рівень фінансового стану підприємства та діяльність, спрямована на досягнення такого стану, який характеризується збалансованістю і якістю використання фінансових інструментів економічної системи та забезпечує її здатність реалізувати свою місію й забезпечувати стабільний розвиток, витримуючи негативний вплив зовнішніх та внутрішніх дестабілізуючих факторів.

Для забезпечення фінансової безпеки державного підприємства необхідно враховувати декілька ключових аспектів.

1. Фінансова стійкість

Концепція фінансової стійкості підприємства передбачає здатність підприємства виконувати свої зобов'язання перед постачальниками та кредиторами. Для забезпечення стійкості підприємства, його власники (без врахування власників пайових фондів) повинні контролювати рівень ліквідності та грошових коштів на підприємстві.

2. Можливість відновлення фінансової діяльності

Фінансова безпека підприємства передбачає його здатність до повного відновлення фінансової діяльності після негативного впливу зовнішніх чинників, таких як кризові періоди, зміна податків тощо.

3. Ефективне управління фінансами

Керівництво державного підприємства повинно розуміти загальні принципи фінансової діяльності та мати можливість ефективно керувати фінансовими ресурсами, щоб забезпечити максимальні результати.

4. Спроможність виконувати функції та завдання

Державне підприємство має бути здатне забезпечувати свої функції та завдання, які покладені на нього законодавством, не тільки в даний час, але й у майбутньому.

5. Максимальний рівень доходів та мінімальний ризик витрат

Державне підприємство повинно забезпечувати максимальний рівень доходів при мінімальному ризику витрат, що, в свою чергу, збільшує фінансову стійкість підприємства.

Таким чином, фінансова безпека державного підприємства є важливим аспектом його діяльності. Забезпечення стійкої фінансової діяльності, ефективне управління фінансами та здатність виконувати функції та завдання, які покладені на нього законодавством, дозволяє державному підприємству зберігати свою конкурентоспроможність, розвиватися та забезпечувати потреби споживачів та громади в цілому. Зважаючи на те, що фінансова безпека залежить від вирішення клієнтських потреб, цін на ринку тощо, цілком зрозуміло, що управління державним підприємством повинно бути стабільним та ефективним.

У складних умовах сьогодення перед суб'єктами господарювання стоїть непроста задача, яка полягає у тому, щоб сформувати дієву систему попередження зовнішніх і внутрішніх загроз діяльності підприємства. Впровадження попереджувальних заходів дасть змогу чітко діагностувати, контролювати та нейтралізувати негативні фактори, тому гарним варіантом буде розробка дієвої стратегії фінансової безпеки підприємства, але в той же час вона потребує комплексного вивчення.

Література:

1. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
2. Горячева К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки / К.С. Горячева // Економіст. — 2003. — № 8. — С. 65—67.
3. Єрмошенко А.М. Співвідношення основних категорій фінансової безпеки страхових організацій / А.М. Єрмошенко // Вісник Української академії банківської справи. — 2005. — № 1. — С. 33—38.
4. Журавка О.С. Теоретичні аспекти формування системи фінансової безпеки підприємства / О.С. Журавка, Є.К. Бондаренко // Інноваційна економіка. — 2012. — № 4. — С. 234—237.
5. Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С.Н. Ильяшенко // Актуальные проблемы экономики. — 2003. — № 3. — С. 12—19.

6. Кудрицька Ж.В. Система управління фінансовою безпекою підприємства / Ж.В. Кудрицька // Ефективна економіка. – 2012. – № 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua>.
7. Пономаренко О.Е. Теоретичні аспекти фінансової безпеки підприємств / О.Е. Пономаренко // Економіка розвитку. – 2010. – № 1 (53). – С. 77–80.
8. Реверчук Н.Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур : [монографія] / Н.Й. Реверчук. – Львів : ЛБІ НБУ, 2004.– 195 с.
9. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : [монографія] / [А.О. Єпіфанов, О.Л. Пластун, В.С. Домбровський та ін.]; за заг. ред. А.О. Єпіфанова. – Суми : ДВНЗ УАБС НБУ, 2009. – 295 с.

РОЗВИТОК ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА В УКРАЇНІ

**Рябков В.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – ст. викладач Березовська Л.В.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Лідерство — це управлінський статус, соціальна позиція пов'язана із прийняттям рішень, це керівна посада. Таке визначення лідерства впливає зі структурно-функціонального підходу, що припускає розгляд суспільства як складної, ієрархічно організованої системи соціальних позицій і ролей.

Політичне лідерство в системі владних відносин посідає особливе місце. У лідерстві найбільше яскраво проявляється «видимість» влади, її наочність. Політичні лідери персоніфікують собою владу. Вони мають такий величезний вплив, що він не зрівнюється із впливом, інших суб'єктів політики.

Феномен політичного лідерства завжди привертав увагу представників світової політичної думки. Наприклад, Н. Макіавеллі розглядав політичного лідера як володаря, здатного використати всі доступні засоби для збереження влади, наведення порядку. Т. Карлайл і Р. Бмерсон вважали лідера творцем історії, наділеним особливим талантом. Ідею політичного лідера як надлюдини сформулював Ф. Ніцше. На його думку, політичний лідер — це завжди сильна особистість, наділена всіма можливими чеснотами, яка здатна нав'язати свою волю широким верствам. Г. Тард розглядав феномен лідерства, виходячи з теорії наслідування. За Г. Тардом, люди схильні діяти, наслідуючи поведінку яскравої особистості, якою є лідер. Марксисты розглядають політичне лідерство у контексті історичної необхідності і класових інтересів. У такому розумінні лідер обслуговує інтереси класу, що висунув його на політичну арену.

Політичне лідерство завжди означає вплив на інших людей, причому цей вплив особливий: він є постійним і здійснюється на всю групу, організацію, суспільство; він є пріоритетним, оскільки характеризується односпрямованістю — від лідера до членів групи. Він спирається не лише на пряме застосування сили, а перш за все на авторитет. Диктатор, який спирається лише на силу, — це не лідер,

так само як і керівник державного рівня, який втрачає свій вплив за вказаними параметрами.

Розвиток політичного лідерства в Україні є складним процесом, який пов'язаний з численними викликами та проблемами, з якими стикалось українське суспільство. Наприкінці 80-х – початку 90-х років в Україні почався новий етап демократизації й розмежування політичних сил. Почалось створення політичних партій, суспільних рухів і масових організацій. Історичний досвід, зокрема України, свідчить, що політичне лідерство є не лише впливовим чинником національного, соціального та культурного розвитку, а й основою духовної безпеки людини й суспільства. Його можливості зберігати й утверджувати саме смислові координати державної системи, формувати сприйняття і образ держави у світі, дають змогу розглядати політичне лідерство не лише як впливовий професійний і соціальний інститут, а й як ефективний інструмент внутрішньої і зовнішньої політики, важливу умову успішного розвитку української політичної нації.

Отже, можна виділити деякі ключові фактори, які впливають на цей процес:

1. Культура та історія. Україна має багату культурну спадщину та складну історію, яка впливала на формування національної свідомості та політичної культури. Ці фактори можуть визначати спосіб, яким лідери сприймають свою роль та взаємодіють зі суспільством.

2. Економічний розвиток. Стабільність економіки та соціальної сфери є важливим фактором для розвитку політичного лідерства. Якщо суспільство відчуває покращення свого матеріального становища, то це може стимулювати довіру до політичних лідерів та віру в їх здатність досягти позитивних змін.

3. Соціальна мобільність та освіта. Розвиток освіти та соціальної мобільності можуть стимулювати зростання кількості людей, які бажають стати політичними лідерами. Більш висока якість освіти може дозволити людям розуміти складні політичні процеси та брати участь у них.

4. Конкуренція на політичній арені. Наявність конкуренції на політичній арені може сприяти розвитку політичного лідерства, оскільки це стимулює конкуруючі сили до пошуку нових ідей та рішень.

5. Демократичні інститути. Наявність демократичних інститутів, які забезпечують рівність участі громадян у політичному житті, може забезпечувати розвиток політичного лідерства в країні.

Розвиток політичного лідерства в Україні пов'язаний з численними факторами, які потребують уваги та розвитку відповідних політичних та соціальних процесів.

Велику увагу слід приділити й формуванню рейтингу та іміджу політика. Політичний імідж – це складний, багатофакторний феномен, специфіка конструювання якого пов'язана з особливістю політики як виду діяльності, її місця в житті людей і характером діяльності політичного лідера чи організації. Роль ефективного політичного іміджу проявляється як у високому рейтингу популярності його носія, так і в можливостях впливу на громадську думку, в

можливостях активного формування політичної діяльності держави і суспільства в цілому.

У загальному вигляді механізми формування політичного лідерства в Україні зводяться до наступних основних важелів:

1. **Вибірчі процеси.** Вибори є важливим механізмом формування політичного лідерства. В Україні проводяться вибори на різних рівнях влади, що дозволяє громадянам обирати своїх представників, які зможуть відстоювати їхні інтереси та забезпечувати розвиток країни.

2. **Партійні механізми.** Партії в Україні виконують важливу роль у формуванні політичного лідерства. Вони надають можливість молодим та талановитим людям зайняти високі посади у владі та розвивати свою політичну кар'єру.

3. **Громадські механізми.** Громадські організації та активісти грають важливу роль у формуванні політичного лідерства. Вони надають можливість громадянам впливати на політику та вибір лідерів через масові протести, петиції, акції тощо.

4. **ЗМІ.** ЗМІ мають великий вплив на формування образу політичних лідерів та їхню популярність серед громадськості. Завдяки масштабному покриттю подій та інформаційній підтримці, ЗМІ допомагають підвищувати вплив політичних лідерів на громадську думку.

5. **Освіта та тренінги.** Для формування якісного політичного лідерства в Україні важливо мати належну освіту та знання у різних сферах діяльності.

Головний зміст політичного лідерства полягає у тому, що за всієї різноспрямованості впливу воно виступає інтегративною складовою організації суспільства в цілому та побудови правової й демократичної держави в Україні зокрема. Роль політичного лідерства в Україні є дуже важливою для розвитку країни. Політичні лідери відіграють ключову роль у формуванні національної стратегії, визначенні пріоритетів державної політики, вирішенні проблем та конфліктів, забезпеченні стабільності та розвитку економіки, зміцненні демократії та правової держави.

Національний лідер повинен мати високий рівень етики та моральних цінностей, дотримуватися демократичних принципів та рівноправності перед законом, відстоювати інтереси своєї країни та її громадян, сприяти розвитку вільного та справедливого суспільства.

Політичне лідерство має допомагати вирішувати важливі соціально-економічні проблеми, такі як бідність, безробіття, корупція, та сприяти підвищенню рівня життя громадян. Політичне лідерство в сучасній Україні набуває демократичних пріоритетів: спрямування на легалізацію національно-державної політики, створення законодавчо-правової бази, персоніфікації, професіоналізації, інституціоналізації.

РОЗВИТОК ЛІДЕРСТВА У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

**Мельник А.Р., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – ст. викладач Березовська Л.В.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

У процесі реалізації завдань, встановлених у системі публічного управління, досягнення цільових орієнтирів передбачає наявність не лише виконавців із необхідними компетенціями, а й ефективних лідерів-управлінців. Багато актуальних досліджень продемонстрували, що лідерство може підвищити як індивідуальні, так і організаційні показники діяльності органів публічної влади. Вчений Джозеф Шварц зазначає, що лідерство збільшує мотивацію співробітників на державній службі, підкреслюючи для персоналу важливість служіння суспільству загалом. Виявлено, що лідерство в управлінні найтісніше пов'язане як із мотивацією державної служби, так і з роботою, яка передбачає, що керівники повинні заохочувати своїх співробітників підвищувати ефективність.

Лідерство є одним із ключових елементів успіху подальшого розвитку державної служби, адже ефективний лідер спроможний забезпечити успішну та злагоджену роботу структурних підрозділів, здатності досягати встановлених цілей. Завданням відповідних інституцій сфери публічного управління повинна стати підготовка керівників-лідерів, що матимуть можливість реалізовувати інноваційні ідеї. У зазначеному розумінні є необхідність створення керівників нового типу, які віддані своїй справі та країні, ініціативних, лідерів, що можуть вести за собою колектив однодумців.

Для сучасних держав актуальною потребою є формування демократичного лідера у системі публічного управління, здатного успішно вирішувати нагальні проблеми та забезпечити розвиток держави у майбутньому. Необхідність значного удосконалення якісних характеристик управлінської діяльності лідерів, вибір найефективніших інструментів формування сучасних лідерів в органах публічної влади нині є особливо значущим. Ефективні інструменти формування лідера в органах публічної влади передбачають:

- постійне вдосконалення системи публічного управління на основі підвищення організації системи;
- формування груп компетенцій для керівників, що передбачають дотримання цінностей та етики;
- зв'язок посадового рівня, профілю компетенції посади з елементами системи державної служби;
- проведення навчально-практичних заходів;
- систему підвищення кваліфікації державних службовців різних рівнів;
- наявність дієвих механізмів вертикальної соціальної мобільності.

Керівнику-лідеру необхідне поєднання якостей лідера (неформальний авторитет, інтелектуальний рівень, здатність до прийняття ризикових рішень,

наполегливість, уміння прогнозування, бажання досягати успіху, комунікативні навички тощо) та керівника (формальний авторитет, здібності до аналізу, професійні знання, бажання навчатися). Владні позиції керівника мають посилюватися за рахунок отримання визнання своїх підлеглих лідером, виходячи з особистих якостей.

Загальні тенденції розвитку лідерів у державному управлінні

1. Визначення профілю компетенцій майбутніх лідерів: компетенції, необхідні для майбутніх лідерів, можуть відрізнятися від тих, які мають сьогоденні лідери з урахуванням їх відповідальності, функцій і ролі. Важливим є визначення форми публічного сектору в майбутньому та проблеми, які необхідно вирішувати для виявлення та розвитку відповідних лідерів для майбутнього середовища.

2. Виявлення та відбір потенційних лідерів: виявлення та відбір потенційних майбутніх лідерів включає в себе вибір майбутніх лідерів ззовні або розвиток їх у публічному секторі. Якщо держава приділяє більше уваги першому методу, то слід також розглянути питання набору кращих кандидатів для конкуренції з іншими секторами.

3. Постійний розвиток лідерства: оскільки розвиток майбутніх лідерів займає багато часу, дуже важливо підтримувати сталий розвиток лідерства на основі розроблення комплексної програми з погляду необхідного для розвитку майбутніх лідерів публічного управління. Це включає час для розвитку лідерів і встановлення зв'язку між стимулюванням і виконавською дисципліною.

4. Заохочення наставництва та навчання: для підготовки потенційних лідерів в одних країнах створюють спеціалізований інститут розвитку лідерства. Інші країни передбачають основний підхід до лідерства у чинних навчальних програмах і створюють нові навчальні курси для керівників.

Різні аспекти, пов'язані з лідерством у публічному управлінні, можна розвивати на основі необхідного інституційного середовища, що:

- формує чіткі правові основи функціонування державної служби;
- забезпечує розвиток громадянського суспільства та дієвих комунікацій влади та громадян;
- посилює захист основних прав та інтересів людини на основі справедливої судової влади;
- забезпечує високий рівень антикорупційної діяльності;
- реалізує заходи щодо підвищення престижності державної служби та впроваджує систему матеріального стимулювання службовців;
- організовує моделі освітньої та наукової діяльності, пов'язаної з набуттям знань і компетенцій фахівців публічного управління та досліджень проблематики розвитку лідерства у публічному управлінні.

Отже, аналіз сучасних підходів до розвитку лідерства в органах публічної влади доводить, що побудова ефективної системи публічного управління додає конкурентних переваг країні, створюючи демократичні принципи управлінської

діяльності на основі верховенства права. У зазначеній системі публічного управління ключовим аспектом стає розвиток лідерських якостей державних службовців, який підвищить окремі показники діяльності органів публічної влади.

Література:

1. Стратегія реформування державного управління України до 2021 року.
[URL:https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/reform%20office/01_strategy_eng.pdf](https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/reform%20office/01_strategy_eng.pdf)
2. Розкриття людського потенціалу для роботи в державному секторі.
[URL:http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UN/UNPAN021616.pdf](http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UN/UNPAN021616.pdf)
3. Хаїтов П. Розвиток лідерства на державній службі за умов сучасних законодавчих новацій в Україні. *Legea și Viața*. 2017. № 302 (2/2). С. 115–119.
4. Толкованов В.В. Розвиток лідерства на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування як один із пріоритетних напрямів адміністративної реформи в Україні. Лідерство в державному управлінні : щорічні Рішельєвські академічні читання / гол. ред. : В.В. Толкованов ; Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.». Одеса : Юрид. літ., 2012. С. 3–8.
5. Колесник Л.Л. Сучасні підходи до розвитку лідерства на державній службі. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 3 (89). С. 174–177.

ТЕНДЕНЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

**Мельник А.Р., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – к.е.н. доц. Колеснікова К.С.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Наша суспільна дійсність змінюється швидкими темпами, що вимагає від держави ефективної відповіді на складні виклики та завдання. Це, в свою чергу, потребує розвитку та вдосконалення публічного управління та адміністрування.

Перш за все, варто зазначити, що у сучасному світі зростає значення відкритості та прозорості в діяльності органів влади. Це стосується як місцевих, так і державних органів. Зараз дедалі більше уваги приділяється забезпеченню доступу до інформації та залученню громадськості до процесів прийняття рішень.

Другою важливою тенденцією є зростання ролі технологій в публічному управлінні. Сучасні технології дозволяють швидше та ефективніше збирати, обробляти та аналізувати інформацію, що допомагає органам влади приймати обґрунтовані рішення. Крім того, технології сприяють забезпеченню відкритості та прозорості у діяльності органів влади, наприклад, шляхом публікації інформації у мережі Інтернет.

Третя тенденція полягає в зміні підходу до управління відносинами з громадськістю. Сьогодні органи влади все більше звертають увагу на взаємодію з громадськістю та залучення її до процесів прийняття рішень. Для цього використовуються різноманітні інструменти, такі як громадські слухання, онлайн-консультації та інші.

Четвертою тенденцією є зростання значення регуляторної політики. Органи влади все більше звертають увагу на створення сприятливого бізнес-середовища для підприємництва та розвитку економіки. Регуляторна політика охоплює різні аспекти діяльності підприємств, включаючи регулювання бізнес-процесів, забезпечення безпеки та здоров'я працівників, захист прав споживачів та інше.

П'ятою тенденцією є зростання ролі регіонального та місцевого рівнів управління. В умовах децентралізації влади та розвитку місцевого самоврядування, місцеві органи влади отримали більші повноваження та відповідальність за прийняття рішень. Це дозволяє забезпечувати більш ефективне та адаптивне управління на місцевому рівні.

Шостою тенденцією є зростання ролі глобальної співпраці та взаємодії між державами. Умови глобалізації та міжнародної взаємодії ставлять перед органами влади нові виклики та завдання. У рамках глобальної співпраці потрібно вирішувати проблеми, що стосуються економіки, екології, безпеки, науки та інновацій. Для цього потрібна взаємодія між державами та міжнародними організаціями, яка ґрунтується на принципах партнерства та співпраці.

Сьоомою тенденцією є розвиток інформаційних технологій та їх вплив на публічне управління. Сучасні технології, такі як штучний інтелект, блокчейн, інтернет речей, можуть значно полегшити та покращити роботу органів влади та дозволити швидше та ефективніше приймати рішення. За допомогою інформаційних технологій можна забезпечувати прозорість та відкритість управління, а також залучати громадян до прийняття рішень.

Всі ці тенденції свідчать про те, що управління та адміністрування у сучасних умовах стає більш складним та вимагає більш високого рівня ефективності, прозорості та відповідальності. Владні органи повинні бути більш гнучкими та адаптивними до змін в соціально-економічному середовищі, а також вміти ефективно взаємодіяти з громадськістю та залучати її до прийняття рішень. Для досягнення успіху в управлінні та адмініструванні необхідно використовувати нові технології та інструменти, які дозволяють забезпечувати більш точне та оперативне прийняття рішень, а також більш ефективний контроль за їхнім виконанням.

Крім того, важливо забезпечити належний рівень професійної компетентності та етики серед працівників управління та адміністрування, а також розвивати систему постійного професійного навчання та перепідготовки. Це дозволить підвищити якість надання послуг громадянам та підприємствам, забезпечити більш ефективне використання ресурсів та зменшити ризики корупції та некомпетентності.

Узагалі, тенденції управління та адміністрування відображають потребу у зміні підходів до управління державними справами та забезпеченні збалансованого розвитку суспільства. Розвиток ефективних та прозорих систем управління та адміністрування є важливим фактором для забезпечення сталого розвитку країн та вирішення глобальних проблем.

Література:

1. Публічне управління в Україні: стан, виклики та перспективи розвитку: матеріали щоріч. Всеукр. наук. – практ. конф. За міжнар. Участю, присвяч. 100-річчю держ. служби в Україні: у 5 т./ за ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. – Київ: НАДУ, 2018. – Т.1. – 120 с.
2. Публічне управління та адміністрування: навчальний посібник / Ю. Г. Кальниш, Т. М. Лозинська, В. І. Тимцуник; М-во освіти і науки України, Полтав. держ. аграр. акад. – 2015: РВВ ПДАА, 2015. - 280 с..
3. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія / За заг. ред. Сергія Чернова, Валентини Воронкової, Віктора Банаха, Олександра Сосніна, Пранаса Жукаускаса, Йоліти Ввайнхардт, Регіни Андрюкайтене; Запоріз. держ. інж. акад. – Запоріжжя: ЗДІА, 2017. – 602 с
4. Жовнірчик Я. Ф. Модернізація державної влади в умовах глобалізації // Міжнародний науково-практичний журнал «Економіка та держава». – 2016. – № 3. – С. 13-16.

ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ГРОМАД

**Муркалова Д.І., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – к.е.н., доц. Брюшкова Н.О.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Транскордонне співробітництво є важливою частиною політики сусідства ЄС. Воно підтримує сталий розвиток на зовнішніх кордонах ЄС, допомагає зменшити різницю в рівні життя та вирішувати спільні транскордонні проблеми, і вперше було визнано в Регламенті Європейського інструменту сусідства та партнерства (ЄІСП) на 2007-2013 рр., який був прийнятий у березні 2007 року.

Транскордонне співробітництво сприяє співпраці між державами-членами ЄС та сусідніми країнами, які мають спільний сухопутний або морський кордон. Вона також може фінансувати програми між кількома державами-членами ЄС та сусідніми країнами в одній морській акваторії, такі як програма транскордонного співробітництва [1].

Програми транскордонного співробітництва базуються на принципах моделі регіонального співробітництва ЄС, але адаптовані до специфіки зовнішньої співпраці ЄС, що робить програми транскордонного співробітництва

унікальним механізмом співпраці - це сильна прихильність і відповідальність країн-учасниць, заснована на збалансованому партнерстві між країнами-учасницями по обидва боки кордону.

Трьома основними цілями ТКС є:

1. Сприяння економічному та соціальному розвитку прикордонних регіонів.
2. Вирішення спільних проблем (навколишнє середовище, охорона здоров'я, безпека та захист).
3. Створення кращих умов для руху людей, товарів та капіталу.

У Європі транскордонне співробітництво означає співпрацю між регіонами та муніципалітетами сусідніх транскордонних територій. Кордони та транскордонні регіони відрізняються за своїми контекстуальними характеристиками (фізичні та природні умови, демографічна ситуація та щільність населення, соціально-економічна структура, загальний рівень розвитку тощо) та аспектами, характерними для транскордонного співробітництва (правова база, постійні транскордонні структури, географічний масштаб, залучені суб'єкти тощо).

Економічні центри прикордонних регіонів часто частково відрізані від своїх природних внутрішніх районів по іншій бік кордону, що створює викривлення у структурі торгівлі та послуг. Добре розвинена транскордонна інфраструктура та відносна регіональна зв'язність по обидва боки кордону, тобто природні передумови для транскордонного співробітництва, як правило, були створені на десятиліття пізніше, ніж їхні місцеві аналоги.

Приклади специфічних проблем у прикордонних регіонах:

- різні адміністративні структури та повноваження;
- різне податкове та соціальне законодавство;
- різні закони про територію та просторове планування;
- різні закони про навколишнє середовище та відходи;
- різниця в обмінних курсах,

Транскордонне співробітництво набуває все більшого значення для Європи сьогодні. Європейський досвід може слугувати моделлю для інших регіонів та субрегіонів світу.

Міжнародна практика показує, що єврорегіон є ефективною формою організації транскордонного співробітництва. Співробітництво в рамках єврорегіону переважно базується на визначенні пріоритетів та формуванні системи проектів, які відповідають пріоритетам національної євроінтеграції та європейської регіональної політики, зокрема розвитку транспортної, енергетичної, прикордонної, туристичної та інформаційної інфраструктури, сучасних систем технічної та екологічної безпеки, соціального захисту, освіти і науки, розвитку підприємництва, а також забезпеченню сталого соціально-економічного та просторового розвитку і сприянню подальшого економічного зростання.

З огляду на вищезазначене, перспективним є посилення транскордонного співробітництва України за такими напрямками:

- підписання угод та договорів про співробітництво, спрямованих на розвиток транскордонного співробітництва;
- написання спільних стратегій та регіональних програм розвитку транскордонного співробітництва;
- затвердження концепцій і програм створення транскордонних індустріальних парків, промислових зон, кластерів та інших форм транскордонного співробітництва або реалізація існуючих проектних ініціатив [2].

Водночас слід активізувати єврорегіональне співробітництво в таких сферах:

- удосконалення нормативно-правової бази в рамках імплементації Протоколу № 3 Мадридської конвенції та запровадження нових форм єврорегіонального співробітництва;
- забезпечити безперервність роботи Міжвідомчої комісії сприяння транскордонному співробітництву та єврорегіонам, включити до її складу представників асоціацій єврорегіонів, оскільки питання транскордонного співробітництва стосуються насамперед органів місцевого самоврядування прикордонних регіонів;
- реорганізувати єврорегіони шляхом застосування індивідуального підходу до кожного єврорегіону;
- реформувати механізми функціонування єврорегіонів шляхом розробки стратегії розвитку кожного єврорегіону з урахуванням стратегічних пріоритетів європейського, національного та регіонального рівнів та вдосконалення механізмів їх взаємодії на національному та місцевому рівнях;
- створити договірні платформи між єврорегіонами, утвореними на кордоні з країнами ЄС, та єврорегіонами, утвореними з країнами, що не входять до ЄС. Це дасть змогу налагодити взаємодію між сформованими на кордонах України єврорегіонами та створити додаткові можливості для їх розвитку, тощо.

Це можливо за умови розвитку Україною динамічного діалогу з іншими країнами, заснованого на повазі до норм і принципів міжнародного права, взаємовигідного співробітництва, безпеки та державного розуміння важливості співпраці з сусідніми дружніми країнами. Першим кроком у цьому напрямку має стати розробка спільних двосторонніх стратегій транскордонного співробітництва.

Література:

1. Joachim Beck Euro-Institut, Germany Prospects of Cross-Border Cooperation in Europe: Capacity-Building and the Operating Principle of “Horizontal Subsidiarity” 2020 рік. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/SSRN-id2573014.pdf>
2. Химинець В.В., Головка А.А., Мірус О.І. Транскордонне співробітництво як інструмент місцевого та регіонального розвитку. Київ: НІСД, 2021. URL: <http://surl.li/gtoun>

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Бахчеван В.Д., студ. СВО «Магістр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – к.е.н., доц. Мужайло В.Д.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Актуальність теми. В умовах поглиблення процесів децентралізації та завершення реформи адміністративно-територіального устрою, впровадження цифрової трансформації та інформатизації публічних послуг надзвичайно зростає роль інноваційних концепцій державного управління, що забезпечують домінуючу роль системи публічного управління в реалізації стратегічних пріоритетів державної політики [1].

У сучасному світі в умовах глобалізації потреба в ефективному вирішенні різноманітних соціально-економічних проблем диктує необхідність глибоких змін у системі державного управління, цифровізація якого набуває першорядного і особливо актуального характеру. Застосування цифрових технологій, використання кращої практики, бенчмаркінг та орієнтація на результат стають вимогою для формування конкурентних переваг країни на світовій арені та відкриває численні нові можливості сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наразі в Україні місцеве самоврядування є об'єктом дослідження великої кількості вчених. Поняття, принципи побудови, історія становлення і походження даного явища досліджувались у працях як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, зокрема: Т.Хорвата, Х.Ларсена, Л. Гарліцко, Л. Штейна, Р. Гнейста, М. Байрамутова, І. Дробота, М. Пітцика, С. Сахаренко, Ю. Шарова, М. Пухтинського, В. Яцуби, Ю. Ганущака, М. Козюбри та інших. Незважаючи на досить масивну теоретичну базу, в якій розкривається велика кількість питань стосовно наявної системи місцевого самоврядування в Україні, проблематику впровадження інноваційних технологій у її діяльність потребують додаткових досліджень.

Виклад основного матеріалу. У теоретичному плані інноваційні технології у сфері державного управління, зазвичай, визначають на основі системно-функціонального підходу у його синергетичній інтерпретації як цілеспрямовану чи стихійну трансформацію системи управління або її окремої складової відповідно до змін суспільства як об'єкта керуючого впливу. У рамках такого підходу відкриваються можливості аналізувати управлінські інновації в найширшому спектрі вимірювань - від організаційного до соціокультурного, від змін у функціях до становлення нової управлінської культури, від нових якостей модельного рівня до підсилення технологічними новаціями, пов'язаними з інформатизацією управлінських процесів [2].

У сучасних умовах, коли на перше місце виходить проєктивне управління в діяльності органів державної влади, їх інноваційна спрямованість стосується, насамперед, підготовки та реалізації різних інноваційних проєктів та організації інноваційної інфраструктури для їх здійснення. Основним змістом інноваційної

діяльності у сфері державного управління є становлення нових організаційних форм, методів, технологій реалізації керуючих впливів на об'єкт управління (суспільства та його окремих складових), а також впровадження нових способів діяльності самих державних службовців (нові підходи до організації робочих місць). Виходячи із сказаного, інноваційні технології в галузі державного управління доцільно розуміти як принципово нові чи суттєво вдосконалені напрями, способи та технології реалізації функціонального імперативу органів державної влади як щодо здійснення державної стратегії та політики, так і щодо надання конкретних державних послуг, що забезпечує зростання результативності, ефективності, якості їх управлінської діяльності за рахунок організаційної оптимізації, підвищення кваліфікації кадрів, використання технологічних новацій та методів реалізації управлінських функцій органів державної влади у контексті зростання їх ефективності та якості [3].

Дослідження інновацій як чинника ефективності державного управління, передбачає впровадження інноваційних технологій, методів та інструментів, урахування взаємозв'язку та взаємовпливу різних рівнів управління як між собою, так і з кінцевим споживачем управлінських послуг – суспільством [4].

Важливо зазначити, що до інноваційних технологій у державному управлінні належать такі: аутсорсинг - передача організацією певних функцій іншій компанії, що спеціалізується у відповідній сфері; бенчмаркінг – використання кращого досвіду; управління - управління без уряду; електронне управління, яке охоплює такі складові: «уряд – уряду», «уряд – громадянам», «уряд – бізнесу»; збалансована система показників (Balanced Score Card, BSC); концепція «ощадливого управління»; реінжиніринг; управління за цілями; управління за результатами; управління проектами [5].

Використання інноваційних технологій у державному управлінні можливе й у сфері громадського управління з огляду на його сутність і характеристики як категорії, яка, у свою чергу, має переваги та обмеження. Так, основною перевагою зазначених інноваційних технологій слід вважати те, що є можливість використання модифікованого варіанта залежно від умов. Основним недоліком є те, що їх використання у повному обсязі потребує значних фінансових ресурсів.

Висновки. Таким чином, слід констатувати, що підвищення ефективності державного управління шляхом впровадження інноваційних технологій можливе в результаті використання в конкретних умовах ефективних інструментів управління, які б сприяли підвищенню його рівня. Для ефективного впровадження управлінських інновацій у систему регіонального управління слід враховувати такі важливі аспекти: узгодження державних інтересів з інтересами регіонів, міжрегіональних інтересів та інтересів муніципальних утворень; можливості та ресурсну забезпеченість регіонів, розробка програми та механізмів стимулювання інноваційної активності, забезпечення багатоканального фінансування науково-технічної та інноваційної діяльності в регіоні.

Література:

1. Публічне управління: традиції, інновації, глобальні тренди: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. за міжнар. участю. 8 жов. 2021 р. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2021. 340 с.
2. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні: наук. доп./ [Шевченко О.В., Романова В.В., Жаліло Я.А. та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук Я.А. Жаліла. Київ: НІСД. 2020. 160 с.
3. Інноваційний розвиток територіальних громад в умовах четвертої технологічної революції: пріоритети та перспективи: Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/analitichni-dopovidi/innovatsiyniy-rozvitok-teritorialnikh-gromad-v-umovakh-chetvertoi-0>
4. Лісогор Л.С., Нестеренко В.В. Формування та реалізація трудового потенціалу регіонів та громад як основа забезпечення їх сталого розвитку. Економіка і організація управління. №2 (38), 2020. С. 20-30.
5. Матвеев П.М., Мосумова А.К. Методичний підхід до визначення умов ефективного функціонування органів місцевого самоврядування. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2019. Випуск 14. С. 87-92.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Армашева Т.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – доктор н. держ. упр., доц. Мануїлова К.В.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації до нашої країни є найбільшим викликом для України з часу відновлення її незалежності.

Війна загальмувала процеси децентралізації України та загострила проблеми щодо досягнення регіональної та суспільної стійкості громад.

На превеликий жаль, під час воєнного стану, якій триває з 24 лютого 2022 р. по сьогодні українські громади зазнали вельми відчутних ударів цієї війни.

Так, частина територіальних громад України (Донецької, Луганської, частина Херсонської та частина Запорізької громади) потрапили до тимчасової окупації, що вельми негативно вплинуло на їх подальший розвиток.

До найбільш постраждалих територіальних громад України, які зазнали тотального знищення не лише власної інфраструктури, але й втратили значну частину власного людського капіталу урядовим порталом України віднесені: територіальні 66 громад Донецької області; 56 громад Харківської області; 10 громад Дніпропетровської області; 37 громад Луганської області; 59 громад Запорізької області; 48 громад Херсонської області; 26 громад Миколаївської області; 20 громад Сумської області; 4 громади Чернігівської області. Загалом до

переліку найбільш постраждалих громад наразі віднесено 326 громад України [1].

Території півночі України були захоплені у перші дні та місяці масованого військового вторгнення Росії на територію нашої держави. Пізніше громади північних областей були звільнені і зараз там тривають процеси пов'язані початковою відбудовою.

Однак у деяких деокупованих частинах північного регіону України все ще є міні й існує високий ризик нового вторгнення. Крім того, ряд громад регулярно обстрілюються ворожими ракетами та артилерією. До них належать Чернігівська, Харківська, Сумська, Житомирська, Київська (включно з Києвом).

Систематичних обстрілів, як суходолу, так і із моря відчують на собі громади південної України, які розташовані в Одеській і Миколаївській областях, а також громади правобережної Херсонщини.

Низька територіальних громад, хоча й не перебувають у зоні наступальних операцій ворога, проте вони умовно перебувають під загрозою наближення лінії фронту, водночас території цих громад постійно обстрілюються російськими ракетами. Насамперед це територіальні громади Вінницької, Дніпропетровської та Черкаської областей. Щодо громад Кропивницької, Полтавської та Хмельницької областей, то вони також систематично зазнають ворожих ударів.

Територіальні громади, які розташовані на заході України, є територіями, які можна назвати «глибоким тилом» Їхньою спільною рисою є розташування на заході України, включно з кордоном із країнами-членами ЄС. До них належать територіальні громади Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської, Закарпатської та Чернівецької областей(включаючи частину громад Волинської області) [2, 23].

Територіальні громади, які знаходяться на заході України – це регіони, які можна назвати територією «глибокого тилу». Їх спільною рисою є розташування на заході країни, у тому числі уздовж кордону з країнами-членами ЄС. До їх числа відносяться Львівська, Тернопільська, Івано-Франківська, Закарпатська та Чернівецька області (сюди також можна частково віднести і Волинську область, проте її сусідство з Білоруссю не дозволяє цього зробити повною мірою).

Територіальні громади Волинської та Рівненської областей межують із Білоруссю. Це означає, що теоретично їхні території можуть стати об'єктом сухопутного вторгнення, як це сталося в Житомирській та Київській областях.

Воєнний стан та особливості розвитку громад потребують внесення змін до управління цими територіями. У залежності від стану громади (окупація, деокупація, реінтеграція українських територій, а також громади які перебувають у прифронтовій зоні) органам місцевого самоврядування слід внести зміни до управління цими громадами; розробити програми та стратегії адаптування соціально-економічної політики громади до умов воєнного стану й післявоєнну добу.

Література:

1. Оновлено актуальний перелік громад у районах бойових дій, на ТОТ і тих, що в оточенні. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/onovleno-aktualnyi-perelik-hromad-u-raionakh-boiovykh-dii-na-tot-i-tykh-shcho-v-otochenni-24-10-22>

2. Економіка громад і регіонів в умовах воєнного стану та пріоритети їх повоєнного розвитку. *Аналітичний звіт. Проєкт «Підтримка діяльності Української національної платформи Форуму громадянського суспільства Східного партнерства у 2021-2023 роках»*. Львів: Агенція місцевого економічного розвитку Яворівщини, 2022. 48 с. URL: [Mykyta ECONOMY OF COMMUNITIES AND REGIONS \(amer.org.ua\)](https://amer.org.ua/Mykyta_ECONOMY_OF_COMMUNITIES_AND_REGIONS)

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ ЯК ФІНАНСОВА БАЗА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Пинтя А.О., студ. СВО «Магістр» ф-ту ММтаПА
Пастерначенко О.С., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – к.е.н., доц. Мужайло В.Д.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Актуальність теми дослідження. Військові події на території України призвели до необхідності відбудови національної економіки загалом і регіональної економіки зокрема. Для адаптації до нових умов господарювання, подолання кризових явищ, відновлення економічного зростання в умовах обмеженості фінансових ресурсів на мезорівні варто підвищити ефективність управління місцевими фінансами загалом і процесами формування та використання місцевих бюджетів зокрема. Це дозволить оптимізувати наявні на місцевому рівні ресурси, в тому числі й бюджетні, та виявити додаткові резерви для їх збільшення.

Складність та масштабність наявних на сьогодні проблем, пов'язаних із формуванням та виконанням місцевих бюджетів України, визначають необхідність проведення наукових досліджень за широким спектром взаємопов'язаних напрямків фінансової науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній економічній науці дослідженню проблематики формування та виконання місцевих бюджетів присвячені праці таких учених як: О. Василик, А. Даниленко, В. Дем'янишин, О. Кириленко, В. Кравченко, І. Луніна, І. Лютий, В. Опарін, К. Павлюк, О. Романенко, О. Сунцова, В. Федосов, С. Юрій та інші. Серед іноземних науковців особливості формування та виконання місцевих бюджетів були предметом досліджень: А. Вагнера, Е. Гілла, Р. Гнейста, Д. Голдсмита, Л. Дробозіної, Р. Майсгрейва, Л. Павлової, В. Родіонової, Е. Харлофа, Л. Штейна.

У своїх наукових працях вчені визначали економічну сутність місцевих фінансів, обґрунтовували необхідність існування інституту місцевого самоврядування з власною фінансовою базою, досліджували взаємовідносин державного та місцевих бюджетів, узагальнювали практику формування місцевих бюджетів, надавали рекомендації щодо оптимізації місцевих бюджетів. Незважаючи на наявні наукові дослідження, в сучасних умовах господарювання вони потребують подальшого розвитку та узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Успіх у запровадженні реформ в Україні залежить, в першу чергу, від якості системи управління цими реформами. Держава повинна не лише декларувати готовність до змін, але й трансформувати модель публічно-політичних відносин в спосіб, який максимізує ефект від впровадження демократичних засад державного управління в усі сфери та на всі рівні його здійснення. Показовою, в аспекті якості та готовності до трансформацій, є сфера бюджетних відносин в контексті реформи децентралізації. Держава не втручається у справи місцевого самоврядування, але саме вона виступає гарантом реалізації права на місцеве самоврядування, а тому повинна створювати такі умови функціонування публічних органів влади територіального рівня, які забезпечать максимальну ефективність діяльності останніх [1].

Головним чинником в цьому процесі виступає фінансова і організаційна спроможність органів місцевого самоврядування, що досягається з поміж іншого за рахунок раціонального розподілу бюджетних надходжень. Участь держави важлива на етапі законодавчого закріплення моделі розподілу доходів та видатків між бюджетами різних рівнів. Збалансованість такого розподілу демонструє якість реалізації установчої функції держави, але не означає що держава самоусувається в процесі оперативної реалізації міжбюджетних відносин. Саме на етапі виконання та фактичного перерозподілу бюджетних коштів і проявляється ефективність всієї моделі державного управління в цій сфері, головним елементом якої є механізм державного управління в системі міжбюджетних відносин України. Від його побудови та способу практичного втілення залежить не лише збалансованість бюджетної системи та спроможність органів місцевого самоврядування, але і стратегічні успіхи демократизації публічного управління в Україні [2].

Провідними фахівцями ідентифіковано ключові детермінанти забезпечення розвитку місцевих бюджетів України в умовах фінансової децентралізації, які доцільно згрупувати таким чином :

- інституційні (юридичні правила, норми та інституції, що регламентують бюджетний процес на місцевому рівні);
- економічні (рівень економічної активності в регіоні (території), ступінь залучення інвестицій, рівень інноваційності виробництва, рівень доходів населення тощо);
- соціальні (диференціація соціальних потреб територіальних утворень, відсоток соціально незахищених верств населення на певній території, ступінь вирішення суспільно значущих проблем на місцях);

- географічні (географічне розташування територіального утворення, його масштаб, забезпеченість території природними ресурсами, наявність родовищ корисних копалин тощо);
- демографічні (кількість економічно активного населення території, рівень зайнятості та безробіття, міграційні процеси і т. ін.).

До стратегічних пріоритетів підвищення ефективності формування та виконання місцевих бюджетів з огляду на дотримання принципів фінансової децентралізації, можна віднести: нарощення доходів місцевих бюджетів за рахунок небюджетних джерел фінансування; орієнтація пріоритетів формування місцевих бюджетів на цілі і завдання фінансової стратегії окремого територіального утворення; підвищення ролі та самостійності місцевого самоврядування щодо реалізації фіскальної політики на місцевому рівні; закріплення на інституційному рівні заходів щодо активізації інвестиційної діяльності територіальних утворень та впровадження індивідуальних інвестиційних стратегій; підвищення рівня ефективності та обґрунтованості бюджетного планування за рахунок відкритості бюджетного процесу для громадськості та стейкхолдерів і посилення відповідальності за недотримання бюджетного законодавства на місцевому рівні.

Безумовно, реалізація тактичних дій та заходів у межах запропонованих напрямів через зміцнення місцевих бюджетів та нарощення і диверсифікацію бюджетних ресурсів сприятиме посиленню фінансової самостійності територіальних утворень в Україні.

Література:

1. Першко Л.О. Теоретико-методологічні аспекти зміцнення та розвитку місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації : монографія. Чернігів : НУЧП, 2020. 316 с.
2. Мамонова В.В., Горбатенко О. С. Місцеві фінанси в умовах децентралізації влади: шляхи вдосконалення управління. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 1 (52). С. 1–6. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2016-1/doc/3/01.pdf>

ПЕРЕДУМОВИ ЗРОСТАННЯ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

**Суворова О.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ММтаПА
Наукові керівники – д.е.н., проф. Ніколюк О.В., ас. Мироненко Б.В.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Підґрунтям розвитку та зростання будь-якої територіальної громади, зокрема її людського потенціалу, вважають згуртованість її мешканців. Актуальність проблеми конструювання згуртованої громади, добре усвідомлюють не тільки представники самоврядування ОТГ та активні члени громад, але й пересічні мешканці міст, сіл, селищ. Про це свідчать матеріали

досліджень, проведених у 2011-2018 роках Швейцарсько-українським проектом «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO [1]. Ідеєю формуванням згуртованості червоною ниткою пронизані тексти усіх Стратегічних планів розвитку громад.

На основі вивчення та узагальнення науково-практичних джерел щодо проблеми згуртованості, було визначено основні ознаки згуртованості громади (рис. 1).

Рис. 1. Основні ознаки згуртованості територіальної громади в Україні [2]

Дійсно, соціально-економічний стан різних сіл громади дуже відрізняється один від одного. Це обумовлено як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками – віддаленість від міста, стан доріг, наявність підприємств і робочих місць, організація господарювання, відсутність молоді тощо. Тому, під час процесу створення територіальних громад виникали певні непорозуміння з боку громад, що об'єднувалися. Така ситуація на етапі об'єднання призвела до відсутності взаєморозуміння між громадами та уповільнення процесів формування згуртованості. Окрім того, що населенні пункти, які входять до територіальної громади, мають різні «стартові» позиції, люди мають схильність побоюватись змін. Мешканці часто-густо чинять опір змінам, особливо якщо вони пропонуються ззовні. На це є цілком виправдані причини індивідуального порядку - щирий страх втрат та страх перед невідомістю. Можемо виділити п'ять факторів того, чому люди мають схильність чинити опір змінам (рис. 2).

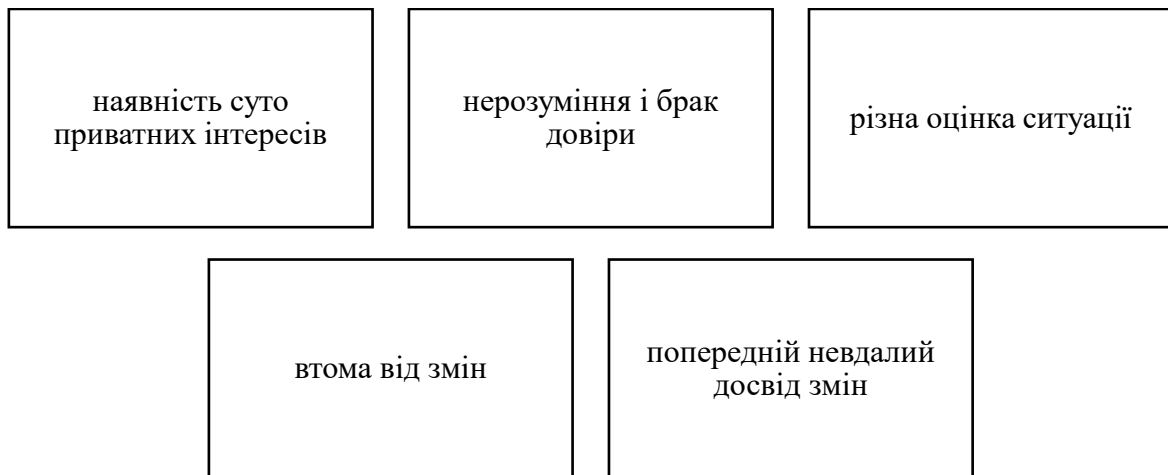

Рис. 2. Чинники, що пояснюють людський фактор опору змінам [3]

Побороти опір змінам цілком можливо за допомогою спеціальних заходів:

1. Просвіта та надання і розповсюдження інформації. Необхідно якомога більше надавати інформацію про майбутні зміни. Це можна робити через індивідуальні обговорення, наради, презентації, меморандуми, звіти, інформаційні бюлетені тощо.

2. Участь та залучення. Ініціатори будь-яких змін, а також активні члени громади повинні спонукати людей до участі у місцевих проектах розвитку, сприяти обговоренню проблем життєдіяльності громади, залучати мешканців до надання власних ініціатив, їх впровадження тощо. Необхідно аналізувати і застосовувати поради, пропозиції та зауваження, що надаються мешканцями.

3. Переговори та угоди. Під час впровадження змін, цілком очевидно, що не всі зможуть отримати певні вигоди, преференції тощо. Треба бути готовими до того, що «ті, хто програв», будуть чинити опір з більшою силою. У таких випадках є сенс застосовувати тактику переговорів та угод.

Саме спеціальна робота активістів громад, спрямована на створення ефективних комунікаційних містків, дає свої позитивні результати щодо подолання опору змінам, які несе децентралізація влади. Як результат, члени громади починають помічати у нововведеннях щось спільне, перспективне та позитивне.

Існуючий досвід територіальних громад в Україні дає підстави виокремити основні підходи щодо підвищення згуртованості громади (рис. 3).

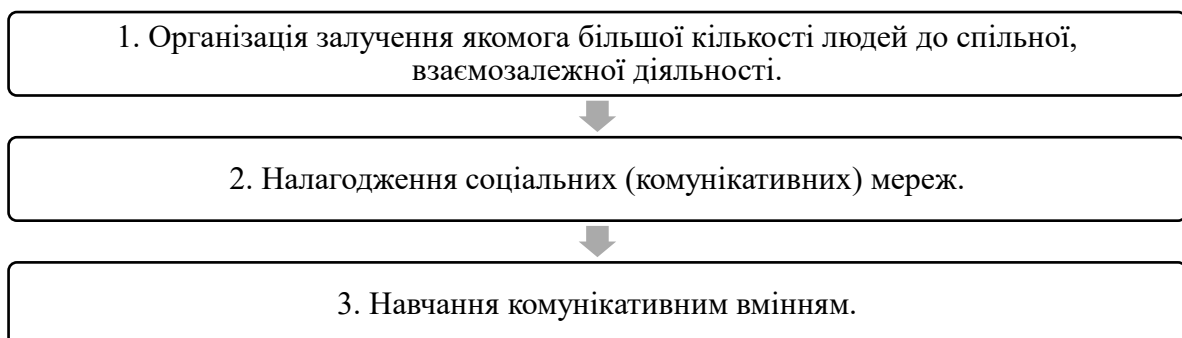

Рис. 3. Підходи щодо підвищення згуртованості територіальної громади [4]

Формування та розвиток людського потенціалу територіальних громад в Україні у певній мірі пов'язані з таким поняттям, як «соціальний капітал». Він є одним із стимулів на шляху масової самоорганізації громадян, який сприяє встановленню між ними стосунків, заснованих на взаємній довірі та допомозі. Існують різні підходи до трактування поняття соціального капіталу, але спільною рисою завжди є відкритість членів спільноти, якість горизонтальної комунікації між її членами, визнання загальних цінностей, солідарність та співчуття, мотивація до спільних дій тощо. Соціальний капітал неможливо створити директивно. Творча сила соціального капіталу народжується на основі довірливих стосунків між людьми. Кожна нова комунікація, кожна спільна подія в суспільстві, кожна взаємодія створює невидиму, але міцну тканину соціального капіталу. Вважається, що наявність соціального капіталу є основою для формування ще більш високого рівня розвитку громади - самоорганізації її членів [5].

Зміни в свідомості громадян з часом стануть основою довгострокового, сталого соціального і економічного розвитку громади, формуватимуть її унікальний соціальний капітал, який характеризуватиметься умінням працювати в команді, впевненістю у собі, позитивному настрої, готовністю до співпраці, емоційною стійкістю, толерантністю, відповідальністю, здатністю прийняти виклик, готовністю до змін, взаємодовірі, самоорганізованості. У цьому процесі відновлення довіри, формування традицій самоорганізації громад - є першочерговим завданням нової системи місцевого самоврядування країни та головними передумовами формування та зростання людського потенціалу кожної територіальної громади.

Література:

1. Мартинова Л. Б. Людський потенціал та його значення у соціально-економічному розвитку країни // International Scientific and Practical Conference «WORLD SCIENCE» – № 2(6), Vol.2, February 2016. – с. 29-32.
2. Ткачук А. Місцевий та регіональний розвиток. Участь громадян у місцевому розвитку / А. Ткачук., 2017. – 354 с.
3. Курій Л.О. Управління людським потенціалом регіону. Вісник Хмельницького національного університету. №5, Т.1, 2019. – С. 32-35.
4. Місцевий розвиток та безпечне середовище для людського розвитку. - URL: <http://www.undp.org.ua/ua/local-development-and-human-security>
5. Козак К. Б., Мироненко Б. В. Політика розвитку людського потенціалу територіальних громад в умовах децентралізації. Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ: збірник тез доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 березня 2020 р. – Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2020. – С. 73-74.

ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ НА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСОБИ ТА БІЗНЕСУ

**Савченко А.І., студ. СВО «Магістр» ф-ту ММтаПА
Науковий керівник – доц. Соловей А.О.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

У сучасному світі, де все більше уваги приділяється питанням соціальної відповідальності, виникає потреба вивчення взаємозв'язку національної культури та формування соціальної відповідальності особи. Національна культура відіграє важливу роль у формуванні етичних цінностей та норм, які визначають моральний кодекс суспільства.

Отже, вивчення впливу національної культури на формування соціальної відповідальності особи є надзвичайно важливим для розвитку ефективних стратегій залучення громадян до вирішення соціальних проблем та підтримки сталих соціально-економічних змін.

Важливим є розкриття розуміння того, як національні культурні цінності впливають на моральний кодекс суспільства та етичні норми поведінки. А також продемонструвати на прикладі студії «Літаючі маркери» взаємозв'язок між національними цінностями та соціальною відповідальністю бізнесу.

Національна культура визначається як унікальний комплекс цінностей, норм, традицій та звичок, які характеризують певну націю. Ці культурні елементи можуть впливати на те, як людина розуміє соціальну відповідальність і як вона поводить себе у соціальній сфері.

Приклади можна побачити у Швеції, де уряд активно просуває концепцію "lagom", що означає "достатньо", в Японії з таким поняттям як "mottainai", в Америці з їх "American Dream". [1]

Статистика також свідчить про вплив національної культури на соціальну відповідальність. Наприклад, за даними опитування, проведеного в 2019 році, більшість населення Японії вважає, що людина повинна піклуватись про довкілля та ресурси. У той же час, в опитуванні, проведеному в США у 2020 році, менше половини населення вважає, що глобальне потепління є серйозною проблемою. Це може свідчити про різницю у цінностях та підходах до соціальної відповідальності в різних країнах. [2]

В Україні давно існує традиція допомагати людям у скрутних ситуаціях, ставитися з повагою до літніх людей та своїх обов'язків. Не зважаючи на скрутне становище, багато людей допомагають військовим та добровольцям у зоні АТО, надають допомогу постраждалим від війни та біженцям.

Приклад такої підтримки можна знайти в діяльності студії "Літаючі маркери", де можна знайти відкриті матеріали з курсів. Їх мета - допомогти українцям з усього світу отримати нові навички з інтернет маркетингу, для того щоб вони могли розвиватися та заробляти кошти, навіть якщо через повномасштабне вторгнення втратили звичайну роботу. Також велика кількість матеріалів безкоштовно розміщена на ютуб-каналі студії.

Інший приклад пов'язаний з рольовою моделлю національних героїв та лідерів. Українці мають багату історію героїзму та визвольних змагань, що відображено в культурі та літературі.

Крім того, ще один приклад полягає в специфіці української мови та культури спілкування. Українська мова має багату систему виразності та містить в собі важливі моральні та етичні поняття.

Українська культура пронизана сміливістю та готовністю до боротьби за свої права і свободи. Один з прикладів можна побачити в русі "Революція гідності" в 2014 році, коли український народ вийшов на вулиці, щоб боротися за свої права та свободи, а також за майбутнє своєї країни.

Загальний висновок полягає в тому, що національна культура має значний вплив на формування соціальної відповідальності особи. Культурні цінності, традиції та історія формують свідомість людей і сприяють розвитку певних якостей. Крім того, національна культура також впливає на ставлення людини до екології, рівня розвитку громадської свідомості та культури споживання.

Тому при розробці стратегій виховання соціально відповідальної молоді та підвищенні рівня соціальної відповідальності в суспільстві, необхідно враховувати особливості національної культури та контекст, в якому вона функціонує.

Література:

1. The Impact of National Culture on Corporate Social Performance [Електронний ресурс] // Corporate Governance International Journal of Business in Society.

2007. URL: https://www.researchgate.net/publication/235259425_The_Impact_of_National_Culture_on_Corporate_Social_Performance

2. National Culture and Corporate Social Responsibility [Електронний ресурс] // Journal of Cleaner Production. 2021. URL: <https://www.scielo.br/j/rbgn/a/mvkHhytYpsbGQwJsR7HYvXb/>

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ШЛЯХ ДО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**Марковська О.Р., студ СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – к.е.н., доц. Маркова Т.Д.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

У сучасних умовах інноваційний розвиток діяльності будь-якої сфери життя практично неможливо уявити без використання сучасних цифрових інструментів і технологій. Поширення інформаційно-цифрових технологій веде до якісних змін у всіх значущих сферах [1]. Для максимальної реалізації потенціалу інформаційно-цифрових технологій необхідно чітко сформулювати завдання розробки цифрових рішень і сервісів, адаптувати технологічне забезпечення до завдань, які вирішуються і можуть виникати.

Метою цифрової трансформації є спрощення рутинних процесів шляхом їх автоматизації [2].

Цифрова трансформація - це процес використання цифрових технологій для створення нових чи модифікації існуючих бізнес-процесів, культури, споживацького досвіду для ефективної діяльності в умовах змінних ринкових та бізнес-вимог [3]. Це культурна, організаційна та оперативна зміна організації, галузі чи екосистеми шляхом розумної інтеграції цифрових технологій, процесів та компетенцій на всіх рівнях та функціях поетапно. Цифрова трансформація (також носить назву «DX» або «DT») використовує технології для створення цінності для різних зацікавлених сторін (клієнтів у найширшому розумінні) завдяки процесу впровадження інновацій та набуття можливостей для швидкого адаптації до мінливих обставин.

Враховуючи загальносуспільне значення та походження цифрової трансформації, важливо розуміти той факт, що вона впливає на бізнес-організацію та її інноваційний розвиток не лише зсередини, за рахунок тих трансформаційних змін, що проводить керівництво, але й ззовні - зі сторони суспільства, держави, цифрових трендів, які ставлять нові вимоги та стандарти до робочого процесу, процесів спілкування, комунікації, координації тощо [4].

Як працює цифрова трансформація?

Цифрова трансформація змінює традиційні засади ведення бізнесу.

Причин цьому виділяють декілька:

- Здешевлення запуску нових технологічних бізнесів.
- Пришвидшення темпів поширення нових технологій
- Ефективна робота з даними (insights) для прийняття управлінських рішень
- Гнучкість сучасних компаній, зумовлене новими стилями роботи і фокусуванні на користувацьких потребах, а не на продуктах.

Західна практика дійшла до того рівня, коли цифрова трансформація для компаній – це певний шлях, який складається із відомих етапів. Хоч кожна

компанія проходила його по-різному, загальний малюнок в усіх був схожий (рис.1).

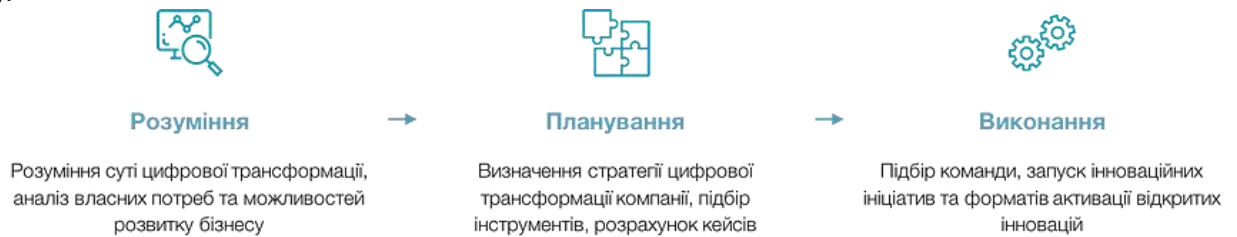

Рис.1. Етапи цифрової трансформації компаній [5]

Українські компанії розуміють, навіщо нові технології, і потрохи починають перемишляти досвід заходу. Та для цього потрібно змінювати структуру роботи з середини, а це справа не одного року, тому не всі готові до цього кроку. Деяким вітчизняним підприємствам все ще важко настроїтися, що потрібно намагатися перебудувати компанію та змінити засади роботи, а не просто бути агресивнішим із конкурентами. Але розвиток не стоїть на місці, тому з часом цифрова трансформація торкнеться кожного.

Література:

1. Кільченко А.В., Шиненко М.А. Цифрова трансформація і перехід до інноваційної інфраструктури освіти і науки: зарубіжний досвід. URL:https://lib.iitta.gov.ua/728076/1/Кільченко%20А.В.,%20Шиненко%20М.А._НАУ_2021_тези.pdf
2. Іванова С.М., Кільченко А.В. Науково-технологічна політика цифрової трансформації освіти і науки: зарубіжний досвід. Інформаційні технології в освіті та науці: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Мелітополь, 10-11 черв. 2021 р., Мелітополь: МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2021. С. 52-56. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/727344>.
3. Strohmeier D. HRM in the digital age – digital changes and challenges of the HR profession. Employee Relations. 2014. Vol. 36, No 4.
4. Інноваційний розвиток бізнес-організацій в умовах цифрової трансформації URL:<https://drive.google.com/file/d/1MFpdFuxhHwQ8A5ay2WF7DJ3631gDEPAT/view>
5. Цифрова трансформація та інновації: що це насправді? URL: <https://medium.com/@untone/цифрова-трансформація-та-інновації-що-це-насправді-f323e11927fe>

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРІ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Булатова Д.Д., Георгієва О.Г., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Наукові керівники – к.е.н., доц. Маркова Т.Д., ст. викл. Пчелянська Г.Б.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

На сьогоднішній день нагальною постає проблема збільшення інформаційної безпеки підприємства, яка значною мірою залежить від ступеня захищеності інформаційної сфери. Рівень інформаційної безпеки впливає на розвиток та впровадження науково-технічних інновацій у процесі виробництва, збереження стабільності функціонування можливості економічного зростання.

Під впливом глобальних процесів спостерігається прискорення науково-технічного прогресу, розширюється обмін новими, зокрема, збільшується кількість здійснення фінансових видів послуг. Проте під швидкими темпами зростання економічних процесів при здійсненні господарської діяльності зростає і роль інформаційної безпеки підприємства. *Інформаційна безпека* – це комплекс заходів, що забезпечує захист інформації від фішингу, будь-якого несанкціонованого доступу з метою шпигунства, виведення коштів або зміни даних, що призводить до «падіння» або невірного функціонування різних систем.

Інформаційною безпекою (що часто скорочується до infosec) називається практика, політика й принципи захисту цифрових даних та інших видів інформації. До її сфери входить створення набору бізнес-процесів, які захищатимуть інформаційні активи, незалежно від того, як ця інформація відформатована, чи передається вона, обробляється або перебуває у сховищі [1].

Як правило, організація застосовує інформаційну безпеку для захисту своїх цифрових даних як частину загальної програми забезпечення кібербезпеки. Отже, інформаційна безпека – це гарантія того, що співробітники зможуть переглядати та редагувати потрібні їм дані, при цьому не дозволяючи нікому більше отримати доступ до них. Інформаційна безпека також пов'язана із системами управління ризиками та правовими нормами.

Загальна *мета* інформаційної безпеки організації – впустити перевірених користувачів, але не допустити до системи несанкціонованих суб'єктів. *Принципи інформаційної безпеки* [1]:

- 1) конфіденційність – інформація має бути доступна лише тим, хто має відповідні повноваження на доступ до цих даних;
- 2) цілісність – інформація є послідовною, точною і заслуговує на довіру;
- 3) доступність – дані відкриті лише для тих, у кого є відповідні дозволи.

Ці три принципи не існують ізольовано, а впливають одне на одного. Отже, будь-яка інформаційна система включатиме баланс цих факторів.

Основні види загроз інформаційній безпеці на підприємствах можна умовно розділити на 4 групи [2]:

- підриз конфіденційності та розкриття комерційної таємниці – перехоплення пересланих даних, стороннє вторгнення в систему зі скачуванням конфіденційних файлів;
- хакерство – зміна маршруту або створення «фіктивних» транзакцій, стирання або переадресація масивів даних, злом захисту інформації підприємства з метою дестабілізації роботи або нанесення фінансового збитку;
- обмеження або блокування санкціонованого доступу – користувачі не можуть увійти в систему, використовувати окремі ресурси або сервіси, створювати й пересилати документи і т. д., тобто паралізуються всі робочі процеси;
- внутрішнє шкідництво – передача персоналом секретних відомостей стороннім особам за допомогою електронних мереж, зараження вірусами, організація «витоків» і надання доступу третім особам.

Фахівці також поділяють загрози на:

- внутрішні – крадіжка, зараження інформації вірусами, або порча файлів службовцями компанії;
- зовнішні – копіювання цінних документів, або викрадення файлів; викрадення флеш-карт; викрадення інформації у процесі її передавання по мережі Інтернет; пошкодження носіїв з інформацією; донесення інформації до фірм-конкурентів, або взагалі до іншої країни; викрадення інформації за допомогою інсайдерів; переманювання персоналу на іншу фірму;
- форс-мажор – фактори, пов'язані зі стихійними лихами або непереборними перешкодами: пожежа, землетрус, війна, ураган і т. д.
- штучно створені – пов'язані з діяльністю конкретної людини: атака хакера, помилка або навмисні дії офіційного користувача, що призвели до критичної ситуації.

Отже, потрібен комплексний підхід до захисту інформації підприємств. Використання одного-двох методів фактично не дасть позитивного результату. Захист здійснюється програмним і адміністративним шляхом.

Література:

1. Що таке інформаційна безпека та які основні засади захисту даних існують? URL: <https://iitd.com.ua/news/shho-take-informacijna-bezpeka-pidpriemstva-ta-jaki-osnovni-zasadi-zahistu-danih-isnujut/> (дата звернення 28.04.2023).
2. Інформаційна безпека підприємства: методи захисту від головних загроз. URL: <https://group-fs.com/informaczijna-bezpeka-pidpryyemstva-metody-zahystu-vid-golovnyh-zagrozh/> (дата звернення 28.04.2023).

РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ ЗАВДАНЬ У СИСТЕМІ «ОБЛІК SAAS»

Домброван Я.Ю., Гондзя О.М., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК
Наукові керівники – к.е.н., доц. Маркова Т.Д., ас. Славута О.Ю.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Хмарні обчислення стають невід'ємною частиною роботи сучасних компаній. *Хмарні обчислення* – це ресурс, який користувач отримує у вигляді сервісу, та працює з ним віддалено. Це означає, що для того, щоб робити обчислення та обробляти інформацію, використовуються не потужності свого комп'ютера, а сторонні. Хмарні обчислення (cloud computing) – це модель роботи, за допомогою якої компанія отримує доступ до загальних обчислювальних ресурсів на кшталт серверів, сховищ, мережі, додатків та інших хмарних послуг. Всі ресурси можуть використовуватися й керуватися користувачем без додаткової допомоги провайдера хмарних послуг.

Найбільш популярною серед видів хмарних послуг є SaaS, вона отримала поширення не лише в корпоративному, але і в споживчому сегменті.

Ідеологія SaaS припускає, що сервіс-провайдер бере на себе всі питання, пов'язані з програмними та апаратними забезпеченням роботи сервісу. Клієнт при цьому не несе витрат на придбання та супровід програмних продуктів та серверного обладнання, а оплачує абонентську плату за використання сервісу.

Відмінною властивістю сервісу є можливість працювати безлічі клієнтів на основі однієї з базових конфігурацій, що надаються розробниками. В обліковій системі «Облік SaaS» реалізована можливість ведення бухгалтерського та управлінського обліку і реєстрації операційної діяльності на підприємстві в Україні згідно з прийнятими стандартами ведення бухгалтерського обліку відповідно до поточного законодавства.

«Облік SaaS» – український хмарний бухгалтерський сервіс, що дозволяє автоматизувати всі види облікових операцій. Функціонал включає інструменти для ведення бухгалтерії, а також складського, податкового, управлінського та кадрового обліку.

Стандартна конфігурація підійде малим та середнім підприємствам із різними схемами оподаткування. Корпоративна версія призначена для великих корпорацій, які потребують розширеного набору інструментів для реєстрації операцій та формування звітності. Галузеві варіанти розроблені для компаній ЖКГ, інших підприємств та бюджетних організацій. Рішення може використовуватися у будь-якій сфері підприємницької діяльності – у тому числі у виробничій, торговій та банківській. Web-інтерфейс системи «Облік SaaS» наведено на рис. 1.

Облік SaaS інтегрується з CRM, що допомагає вести облік подвійним записом. У програмі можна вести консолідовану зведену звітність, а дані SSL передаються зашифрованим протоколом. В облік SaaS можна проводити будь-

які комерційні операції, касові, банківські, розраховувати виплати співробітникам, працювати з клієнт-банком [1].

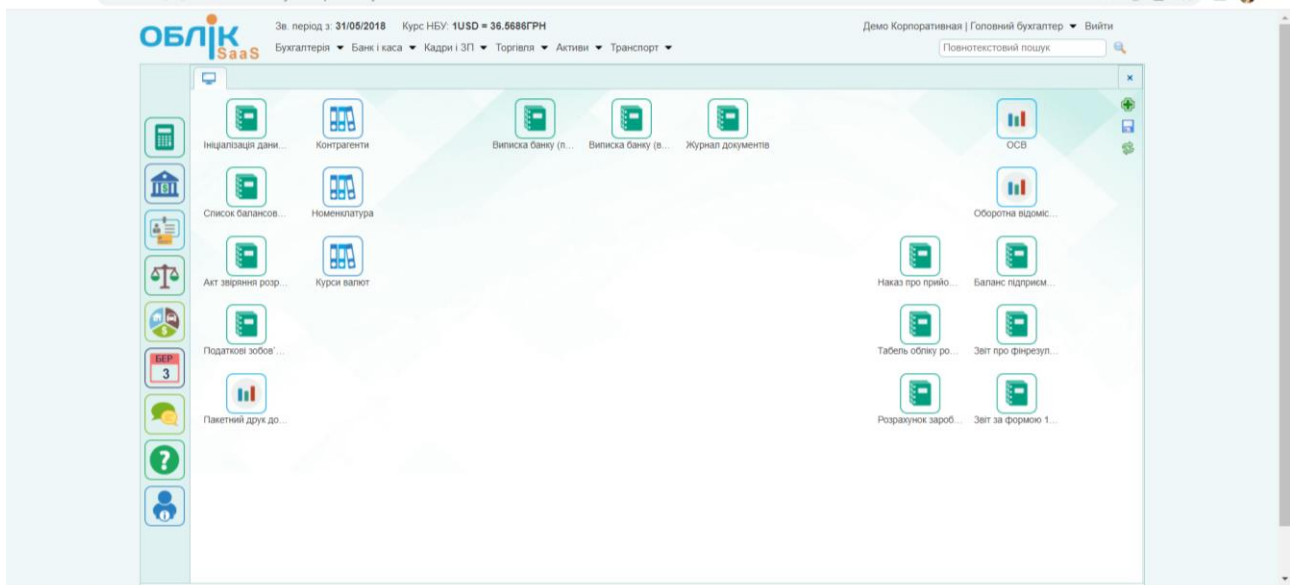

Рис. 1 – Web-інтерфейс системи «Облік SaaS»

Розділ «Бухгалтерія» призначений для ведення бухгалтерського обліку в компанії, аналізу бухгалтерської інформації та здачі звітності та підтримує таку функціональність у вигляді набору документів, довідників та звітів:

1. Реєстрація господарських операцій та проводок, ручних проводок, введення вхідних залишків на бухгалтерських рахунках.

2. Закриття доходів та витрат.

3. Проведення звіряння розрахунків.

4. Ведення планів рахунків підприємства.

5. Управління розрахунковими рахунками підприємства.

6. Ведення довідника контрагентів.

7. Ведення довідника складів.

8. Ведення довідника Центрів Фінансової відповідальності (довідник ЦФВ).

9. Формування Оборотно-сальдової відомості з можливістю аналізу за рахунками та проводками з виходом на первинні документи, аналізу кореспонденції рахунків, динаміки оборотів за рахунками (ОСВ, Журнал балансових проводок).

10. Аналіз руху ТМЦ на складах, зміни залишків у кількісному та вартісному виразах (звіти Аналіз матеріальних потоків, Журнал позабалансових проводок).

11. Формування бухгалтерської звітності (звіти Баланс підприємства (стандарт), Фінансовий результат, Звіт про рух коштів).

12. Формування звітів бухгалтерських розшифровок (звіти Головна книга..., Відомість дебіторів-кредиторів, Реєстр проводок, Відомості операцій, Оборотні відомості).

13. Формування податкової та статистичної звітності (звіти Реєстр Податкових у М.Е.DOC, ЄСВ місячний у М.Е.DOC, Податковий розрахунок 1ДФ (Excel, М.Е.Doc), Звіт з праці (Форма 1-ПВ), Звіт з праці (Форма 1-ПВ) Розшифровка).

14. Формування корпоративної звітності.

Розділ «**Торгівля**» призначений для ведення обліку операцій з товарними запасами, а також наданими послугами та підтримує таку функціональність у вигляді набору документів, довідників та звітів:

1. Ведення договорів під час роботи з контрагентами (документи «Договір з постачальником», «Додаткова угода до договору з постачальником», «Договір з покупцем», «Додаткова угода до договору з покупцем»).

2. Ведення рахунків на оплату послуг та придбання ТМЦ, прибуткових накладних, зворотних накладних постачальнику (документи «Рахунок на оплату закупівлі», «Довіреність на отримання ТМЦ» «Прибуткова накладна», «Акт приймання виконаних» робіт», «Вантажна митна декларація (імпорт)», «Зворотна накладна постачальнику»).

3. Ведення замовлень покупців, рахунків покупцям ТМЦ та послуг, видаткових накладних, поворотних накладних від покупців (документи «Замовлення покупця», «Видаткова накладна», «Рахунок покупцю», «Видаткова накладна», «Акт виконаних робіт», «Ціноутворення», «Вантажна митна декларація (експорт)», «Зворотна накладна від покупця».

4. Ведення документів роботи з товарними запасами на складах (документи «Накладна переміщення ТМЦ», «Акт списання ТМЦ», «Акт комплектації-розукомплектації», «Акт списання ТМЦ», «Акт комплектації-розукомплектації», «Акт пересортиці», «Акт недостачі», «Акт надлишків».

5. Ведення документів та додатків податкових зобов'язань (документи «Формування податкових зобов'язань», «Податкові зобов'язання з ПДВ», «Податкова накладна від постачальника», «Додаток до Податкової накладної від постачальника»).

6. Ведення типів цін та ціноутворення на кожен тип цін (документ «Ціноутворення», довідник Типи цін, звіти «Прайс-лист», «Динаміка цін»).

7. Ведення довідників товарно-матеріальних цінностей (довідник: Номенклатура).

8. Ведення довідника Контрагенти.

9. Ведення довідників точок відвантаження, торгових точок, територіальної структури (довідники Територіальна структура, Торгові точки, Типи торгових точок).

10. Аналіз залишків та оборотів руху товарів у розрізі складів компанії (звіти «Відомість залишків за складами», «Оборотна відомість за складами», Картка товару складська, «Відомість поставок на склад»).

11. Формування звітів про реалізацію товарів та послуг, взаємодії з контрагентами (звіти «Реалізація за період», «Порівняння реалізації за 2 періоди», «Реалізація за днями місяця», «Порівняння 3-х періодів реалізації», «Відомість дебіторів-кредиторів»).

Документи розділу «Торгівля» поділено на підрозділи: Придбання товарів та послуг, Продаж товарів та послуг, Облік ПДВ.

Розділ «Склад» призначений для обліку товарних запасів на складі та містить документи, що забезпечують такі функції системи:

1. Прихід ТМЦ – операції оформлення приходу ТМЦ на склади підприємства.

2. Переміщення ТМЦ – кількісний облік товарних запасів, облік змін, складання наборів номенклатури та формування замовлень (комплектація), або розбір одиниці номенклатури на складові (розукомплектація).

3. Витрата ТМЦ - операції списання ТМЦ для продажу.

4. Контроль - контроль змін та переміщень товарних запасів, інвентаризація.

Корпоративна (управлінська) звітність компанії складається з чотирьох звітів, що показують дані про фінансовий стан компанії, і набору звітів-розшифровок, що дозволяють отримати більш докладні дані про господарську діяльність та активи та пасиви компанії:

- Баланс (Управлінський) – можна сформувати 2 типи звіту: 1) Баланс (Управлінський) – форма з угрупованням активів та пасивів, аналогічно стандартизованому звіту «Баланс (Форма № 1)»; 2) Баланс (МСФЗ) - форма з групуванням активів та пасивів згідно з Міжнародними Стандартами Фінансової Звітності;

- Фінансовий результат (Управлінський) – у системі можна сформувати 2 типи звіту: 1) Фінансовий результат (Управлінський); 2) Фінансовий результат (МСФЗ) - звіт про прибутки та збитки, що складається відповідно до Міжнародних Стандартів Фінансової Звітності;

- Рух коштів (Управлінський) – у системі реалізовано формування Звіту як прямим, так і непрямым методами;

- Розшифрування витрат підприємства - управлінський звіт, що є розшифровкою даних про витрати звіту Фінансовий результат (Управлінський). Звіт надає дані як звітного періоду, і накопичувальний результат з початку року.

Житлово-комунальне господарство (ОВББ). Документи та довідники модуля призначені для забезпечення обліку надання комунальних послуг споживачам. Для обліку споживання послуг та формування платіжних документів використовуються такі документи модуля: Кошторис ОВББ, Створення договорів за кошторисом, Зміна договору зі споживачем, Реєстрація показань лічильників, Додаткові нарахування, Акт виконаних робіт, Генерація актів ЖКГ тощо.

Література:

1. Облік SaaS - нові технології обліку та управління. URL: <https://oblik.ua/uk> (дата звернення 28.04.2023).

ОСНОВНІ ЗАСОБИ ТА ЇХ АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Кіртюк О.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Наукові керівники – к.е.н., доц. Маркова Т.Д., ст. викл. Пчелянська Г.Б.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Для забезпечення відтворення основних виробничих засобів важливе значення має вивчення їхнього стану та використання, що є важливим фактором підвищення ефективної діяльності підприємства. Показники стану й ефективності використання основних засобів можна об'єднати в три групи, які характеризують:

- 1) забезпечення підприємства основними засобами;
- 2) стан основних засобів;
- 3) ефективність використання основних засобів.

До показників, які характеризують забезпеченість підприємства основними засобами, належать: фондомісткість, фондоозброєність, коефіцієнт реальної вартості основних виробничих засобів у майні підприємства.

Стан основних виробничих засобів характеризують через такі коефіцієнти: зносу основних засобів; придатності; оновлення; вибуття (приросту) основних засобів. До показників, які характеризують ефективність використання основних засобів, належать: фондівдача, рентабельність основних засобів, сума прибутку на одну гривню основних засобів. Найбільш загальним показником, який характеризує ефективність використання основних засобів, є фондівдача. До показників ефективності використання основних засобів можна також віднести показник питомої ваги активної частини основних засобів у їх загальній сумі.

Об'єктом нашого дослідження є Державне підприємство «Куліндорівський комбінат хлібопродуктів» державного агентства резерву України. Показники аналізу стану основних засобів підприємства здійснюють, виходячи з даних першого розділу активу балансу підприємства „Необоротні активи” форми №1 „Баланс (Звіт про фінансовий стан)” за допомогою аналітичної табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз стану основних засобів за 2019-2020 рр. ДП «Куліндорівський КХП»*

Показники	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
			абсолютне	%
1. Первісна вартість основних засобів, тис. грн	85069	85031	-38	-0,04
2. Знос основних засобів, тис. грн	54886	57070	2184	3,98
3. Залишкова вартість основних засобів, тис. грн	30183	27961	-2222	-7,36
4. Коефіцієнт зносу основних засобів	0,645	0,671	0,026	x
5. Коефіцієнт придатності основних засобів	0,355	0,329	-0,026	x

*розраховано автором на підставі фінансової звітності підприємства [1]

На кінець 2020 року знос основних засобів збільшився на 2184 тис. грн., або 3,98% а залишкова вартість зменшилась на 2222 тис. грн., або на 7,36%. В результаті відбулось збільшення коефіцієнту зносу та зменшення коефіцієнту придатності на 0,026.

Підсумовуючи сказане, можна водночас стверджувати, що на підставі коефіцієнтів зносу і придатності не завжди можна зробити точні висновки щодо технічного стану основних засобів, оскільки:

- на суму зносу основних засобів великий вплив має метод нарахування амортизації, що застосовується на підприємстві;
- вартісна оцінка основних засобів залежить від кон'юнктури ринку, а відтак вона може відрізнятися від оцінки, отриманої за допомогою коефіцієнта придатності;
- на законсервоване обладнання нараховується амортизація на повне відновлення, однак, фізично ці основні засоби, з певним застереженням, не зношуються, а загальна сума зносу зростає.

Коефіцієнт зносу основних засобів розраховують на початок та на кінець звітного періоду, а також вивчають його динаміку за кілька років (рис. 1). Чим нижчий коефіцієнт зносу (вищий коефіцієнт придатності) основних засобів, тим в кращому стані вони знаходяться. Зношені (застарілі) основні засоби зумовлюють і необхідність використання застарілих технологічних процесів, що призводить до не конкурентоспроможності продукції підприємства.

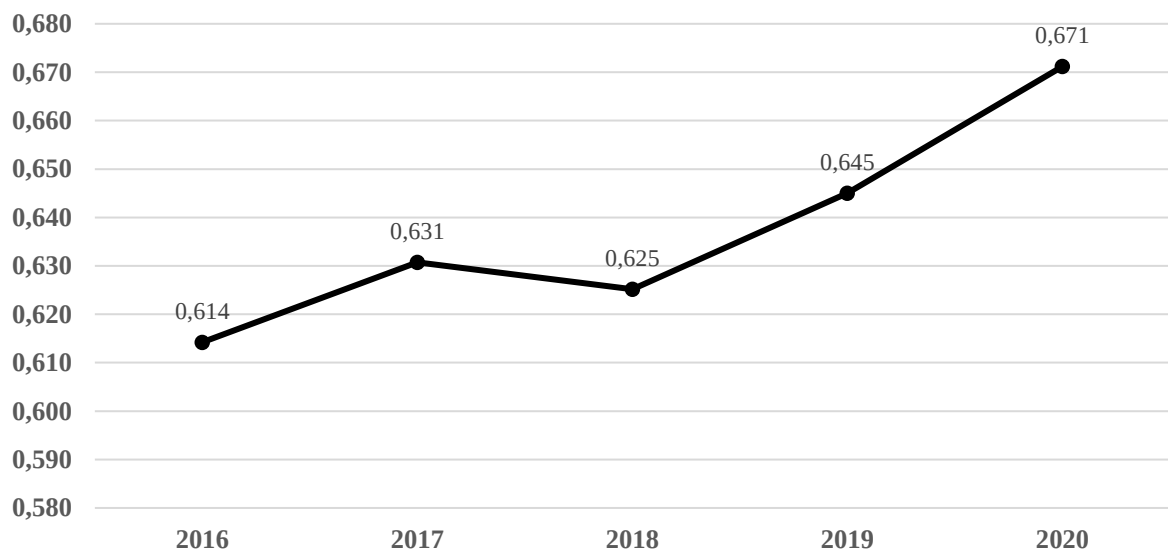

Рис. 1. Динаміка даних коефіцієнту зносу основних засобів ДП «Куліндорівський КХП» за 2016-2020 рр.*

**побудовано автором на підставі даних [1]*

Коефіцієнт зносу характеризує ту частину вартості основних засобів, яка списана на витрати виробництва в попередніх періодах, а коефіцієнт придатності - частина не перенесена на створюваний продукт вартості.

Отже, в сучасних умовах інтеграції та наближення економічного середовища України до міжнародного невпинно зростає значення прозорості, повної, достовірної, своєчасної та зрозумілої для всіх користувачів фінансової

інформації. Матеріальною основою будь-якого виробничого процесу є основні засоби. Раціональне їх використання сприяє покращенню техніко-економічних показників роботи підприємства. Користувачі мають бути забезпечені достовірною та повною інформацією щодо використання основних засобів.

Література:

1. Фінансова звітність підприємства. URL: https://clarityproject.info/edr/05519327/finances?current_year=2020;
<https://www.bogumyla.odessa.ua/pages/info.html>

ЕЛЕКТРОННА ТОРГІВЛЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Петрашевська Д.А., Давидова Ю.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Наукові керівники – к.е.н., доц. Маркова Т.Д., ас. Волкова А.Ю.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Однією з найбільш значних змін, яку зараз переживає світ бізнесу, є прогресивний розвиток та впровадження електронної комерції. З урахуванням стрімкого розвитку web та інтернет-технологій, електронна комерція нарощує обсяги у світовому масштабі і формується як окрема галузь економіки. Кожного дня все більше підприємств різних країн в усьому світі впроваджують у свою діяльність інструменти електронної комерції, що дозволяє їм залучати нових клієнтів та, відповідно, нарощувати прибуток. Не виключенням є і сфера торгівельних відносин, яка, на сьогоднішній день, активно переміщується в онлайн світ [1].

Електронна торгівля – діяльність із продажу/постачання товарів, виконання робіт, надання послуг, що здійснюється із використанням електронних повідомлень. У Законі України «Про електронну комерцію» зазначено, що **електронна торгівля** – це господарська діяльність у сфері електронної купівлі-продажу, реалізації товарів дистанційним способом покупцю шляхом вчинення електронних правочинів із використанням інформаційно-телекомунікаційних систем.

Електронна торгівля об'єднує широкий спектр бізнес-операцій, включаючи [2]:

- встановлення контакту (наприклад, поміж потенційними замовником і постачальником);
- обмін інформацією, до- й після продажну підтримку (інформацію про продукти та послуги, відповіді на запитання та інструкції з використання продукту);
- продаж;
- електронну оплату (з використанням електронного переказу грошей, електронних чеків, кредитних карток та електронних грошей);

- управління доставкою та відстеженням пересування фізичних продуктів, безпосередньою доставкою продуктів, котрі можуть розповсюджуватися електронним шляхом;
- організування, створення й функціонування віртуальних підприємств – зокрема групи незалежних компаній, що об'єднують власні зусилля з метою отримання можливостей надання продуктів та послуг, що є недоступними для окремих суб'єктів господарювання;
- бізнес-процеси, котрі розділяються, спільно керовані як самим суб'єктом господарювання, так і його торговими партнерами.

Характерним для електронної торгівлі є те, що ця форма має значні переваги навіть перед прогресивними формами реальної (off-line) торгівлі. Щоправда, їй притаманні також і вади (табл.1).

Таблиця 1

Переваги і недоліки електронної торгівлі

Основні переваги	Недоліки
Для торговельної компанії	
1. Розширення торгівлі, вільний рух товару, послуги без обмежень і бар'єрів	1. Складність реалізації технічних, технологічних проектів, відсутність кадрів
2. Безперервність роботи торговельного об'єкта. Максимальна інтенсивність торговельного обслуговування	2. Несумісність платіжних систем різних країн
3. Зменшення витрат обігу, а також утримання інфраструктури	3. Брак правових механізмів
4. Вбудовані засоби реклами, маркетингу, інформації	4. Можливий несанкціонований доступ до товару та грошових засобів, конфіденційної інформації
5. Прискорення розрахунків	
6. Відсутність обмежень комерційного бізнесу	
Для покупця	
1. Доступність до товару: територіальна, демографічна, часова	1. Невпевненість, скутість при здійсненні дорогих покупок
2. Економія часу і грошей	2. Перебої з доставкою товару
3. Зручність і високий рівень торговельного обслуговування	3. Складність процесу повернення та обміну товару
4. Доставка товару за конкретною адресою	
5. Морально-психологічна перевага при відвіданні сайту, ознайомлення з товаром, його характеристиками	

Однією з істотних перешкод у використанні переваг електронної торгівлі є те, що функціонування багатьох приватних та державних суб'єктів господарювання відбувається за умов відсутності Інтернету. Значна кількість споживачів для здійснення фінансових операцій взагалі не використовують Інтернет. Деякі суб'єкти господарювання дуже обережно «ставляться» до Інтернету, побоюючись вимог що до розкриття приватної інформації з метою

безпеки, окрім того постійно на слуху перебувають новини, у яких багато разів законність та достовірність гравців електронних торгових майданчиків піддавалися сумніву.

Література:

1. Синявська О.О. Електронна торгівля в Україні: тенденції та перспективи // Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. 2019. Вип.9. С.126-132.
2. Береза А.М., Козак І.А., Шевченко Ф.А. та ін. Електронна комерція: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2002. 326 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

**Уранковська О.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Наукові керівники – к.е.н., доц. Маркова Т.Д., ст. викл. Пчелянська Г.Б.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Дебіторська заборгованість – це борги компаній, фізичних осіб чи держави перед підприємством. Наприклад, якщо підприємство оплатило замовлений товар, а виконавець його не доставив, то він має дебіторську заборгованість [1].

Дебіторська заборгованість по розрахунках з покупцями, замовниками та іншими дебіторами складає суттєву частку поточних активів підприємства – в деяких галузях до 40-50%, а це означає, що точність цих показників необхідна для забезпечення достовірності фінансової звітності в цілому. Одним із найважливіших чинників фінансової стабільності підприємства є стан дебіторської заборгованості, що виникає в ході здійснення економічних взаємовідносин з іншими суб'єктами господарювання. Тому важливо проводити постійний контроль дійсного стану дебіторської заборгованості з метою забезпечення мінімальних гарантій для користувачів фінансової звітності відносно достовірності, реальності, повноти і законності приведеної про неї інформації [2].

Метою внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами є встановлення повноти, достовірності та своєчасності відображення даних в первинних документах підприємства, облікових регістрах і звітності.

Контроль передбачає [2]:

- здійснення перевірки за дотриманням планових показників;
- налагодження системи спостереження за строками оплати платежів;
- контроль за виконанням договірних відносин;
- виявлення резервів зростання платоспроможності підприємства та контроль за результатами виконання оптимізаційних управлінських рішень.

Для вивчення стану дебіторської заборгованості у розрахунках з покупцями та замовниками, рекомендовано використати детальну класифікацію методів контролю, який складатиметься з наступних кроків [3]:

- 1) аналіз дебіторської заборгованості підприємства у попередньому періоді;
- 2) формування принципів кредитної політики відносно до покупців продукції;
- 3) визначення можливої суми фінансових коштів, які інвестуються в дебіторську заборгованість по товарному та споживчому кредиту;
- 4) формування системи кредитних умов;
- 5) формування стандартів оцінки покупців і диференціація умов надання кредиту;
- 6) формування процедури інкасації дебіторської заборгованості;
- 7) забезпечення використання на підприємстві сучасних форм фінансування дебіторської заборгованості;
- 8) побудова ефективної системи контролю за рухом і своєчасною інкасацією дебіторської заборгованості.

В подальшому необхідно систематично проводити інвентаризацію заборгованості шляхом перевірки первинних документів, які є основою для проведення розрахунків та відображення операцій в обліку, а також шляхом звірки залишків з контрагентами. Особливу увагу слід звернути на те, що кожна операція повинна бути санкціонованою та законною.

Важливим в організації ефективної системи внутрішнього контролю розрахунків з контрагентами є забезпечення надійності збереження інформації від сторонніх осіб, зокрема перевірка системи зберігання документації, функціонування архівної служби, порядку інвентаризації документів в архіві і забезпечення доступу до документів, тощо.

Загалом, ефективне проведення внутрішньогосподарського контролю за дебіторською заборгованістю можливе при тісній взаємодії між бухгалтерією підприємства, його юридичним та фінансовим відділами.

Література:

1. Що таке дебіторська заборгованість і як нею керувати. URL: <https://edin.ua/shho-take-debitorska-zaborgovanist-i-yak-neyu-upravlyati/> (дата звернення 28.04.2023).
2. Бурова Т.А., Волошина В.В. Система внутрішнього контроль дебіторської заборгованості: проблеми, напрями удосконалення // Ефективна економіка, 2014. №11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3490> (дата звернення 28.04.2023).
3. Волковицька О.М., Болтач С.Ю. Механізми та інструменти контролю розрахунків з покупцями і замовниками в сучасних умовах господарювання // Інвестиції: практика та досвід, 2015. №1. С. 34-38.

РОЛЬ ОБЛІКОВОЇ КОМПОНЕНТИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ КОНТРОЛІНГУ У СФЕРІ ТОРГІВЛІ

**Андрєєва М.В., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – к.е.н., доц. Євтушевська О.О.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Сучасне конкурентне бізнес-середовище характеризується кількома визначальними тенденціями. Насамперед, мова йде про високу мобільність економічних ресурсів, їх трансформацію (зокрема, через активне «включення» в економічні відносини інформації та знань), віртуалізацію, мережевізацію, технологізацію. Все зазначене суттєво ускладнює обґрунтування та реалізацію управлінських рішень в існуючому надзвичайно мінливому зовнішньому середовищі. Якщо в країнах з розвиненими економіками існують численні та часто ефективні «інституційні запобіжники», які частково нівелюють деструктивний вплив дестабілізуючих зовнішніх факторів на бізнес, то в Україні суб'єкти господарювання мають покладатися насамперед на управлінський хист менеджерів, використання сучасних технологій менеджменту. На третьому десятилітті економічних реформ можна цілком впевнено сказати, що вітчизняні економічні реалії не залишають місця для простої апроксимації навіть найбільш вдалого зарубіжного досвіду у стратегічному управлінні підприємствами, адже, насамперед, мають бути враховані умови, в яких функціонує вітчизняний бізнес. Повною мірою це стосується і контролінгу та його облікового забезпечення.

Інтенсифікація руху товарів та послуг на національному та глобальному рівнях у поєднанні зі зміною конкурентного ландшафту визначають необхідність використання вітчизняними торговельними підприємствами нових управлінських підходів, серед яких на особливу увагу заслуговує контролінг. Досліджуючи концептуальні підходи до використання інструментарію контролінгу, а також його облікові аспекти, варто зважати і на особливості торговельної діяльності та торговельних підприємств.

Сутність торговельного підприємства з позиції облікових аспектів контролінгу варто аналізувати з орієнтацією на значно ширший перелік специфічних рис цієї діяльності. Компаративний аналіз позицій провідних вчених [3, 4] з цього питання дає можливість детермінувати їх наступним чином:

- формування об'єкту торгівлі (товарів/послуг) з врахуванням специфіки цільової аудиторії споживачів;
- максимальне наближення до споживачів товарів/послуг, використання новітніх мережевих технологій продажу;
- суттєва залежність масштабів господарської діяльності від попиту на ті чи інші товари та послуги;
- можливість надання широкого спектру додаткових послуг при продажах базових товарів і/або послуг.

Можна цілковито погодитися з позицією вітчизняного науковця А. Купрієнка, який зазначає: «Основним завданням облікового забезпечення

контролінгу є покращення управлінської діяльності. Центральним елементом облікового забезпечення контролінгу є бухгалтерський облік, який виступає одним з основних джерел економічної інформації, що характеризує фактичний стан справ на підприємстві» [2]. Таким чином, виникає своєрідний логічний ланцюг, який можна описати наступним чином «управлінський облік – облікове забезпечення — контролінг». Така, послідовність пояснюється тим, що управлінський облік є лише однією із частин облікового забезпечення функціональності контролінгу на підприємствах.

Функціональність системи контролінгу на торговельних підприємствах має забезпечуватися серед іншого на тріаді «управлінський облік – облікове забезпечення – контролінг», в якій безпосередньо управлінський облік разом з іншими елементами облікового забезпечення підприємства торгівлі є базисом для реалізації основних функцій контролінгу, насамперед, в частині забезпечення необхідною інформацією.

Література:

1. Господарський кодекс України №436-IV (Редакція від 31.03.2023)
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Купрієнко А.В. Розвиток концепцій контролінгу в контексті формування облікового забезпечення підприємства URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/controllers-concept-development-in-the-context-of-formation-of-accounting-provision/>
3. Бозуленко Ю. Дефініція поняття «торговельне підприємство» Економічний аналіз. 2015. Т. 19, № 2. С. 20-25.
4. Громова Т. Торговельні підприємства і їх роль у створенні конкурентного середовища. Інтелект XXI. 2018. №4. С. 50-53.
5. Купрієнко А.В. Розвиток концепцій контролінгу в контексті формування облікового забезпечення підприємства URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/controllers-concept-development-in-the-context-of-formation-of-accounting-provision/>
6. Шатохін О., Зданевич Є. Контролінг та його функції в системі управління конкурентоспроможністю підприємства. Ефективна економіка. 2014. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_5_9

СТАН ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Коломієць Л.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – к.е.н., доц. Євтушевська О.О.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Цифрове середовище вимагає певних трансформацій як в усіх сферах суспільно-політичного життя, так і в управлінні господарськими процесами, здійсненні документообігу та формуванні звітності. Це дало змогу довести актуальність застосування цифрових технологій при відображенні операцій в обліку. Сучасні умови розвитку економіки, що безпосередньо пов'язані з глобальною пандемією COVID-19 та війною поставили перед бізнесом комплексні завдання впровадження ефективного документообігу. Так, паперова обробка інформації та передача даних довела свою незручність та стала певним атавізмом у сучасному цифровому середовищі.

Інформаційний потік наразі розвивається настільки швидко, що вплив цифровізації на процеси соціально-економічного розвитку можна порівняти з ефектом від проведення промислової революції. даних знань, інші засоби інформації» [1]. Під діджиталізацією бухгалтерського обліку розуміємо можливість комплексного використання різних видів програмного забезпечення для відображення в обліку господарських операцій. Таким чином, технологічні досягнення дозволяють бухгалтеру інтерпретувати та обробляти дані швидше та ефективніше, ніж будь-коли раніше.

Поширене використання Excel-таблиць свідчить, що все ще вагома частина обліку повністю не автоматизована, а отже є перспективи для подальшої діджиталізації бухгалтерського обліку. Впровадження цифрових технологій в бухгалтерський облік в середньому складає (в розрізі ділянок впровадження) 43,4%. Сучасні виклики глобалізованої економіки спонукають до подальшого поширення інформаційних технологій, спрямованих на підвищення продуктивності бухгалтерської служби та, відповідно, надійності обліково-аналітичних даних.

Погоджуємося із авторами Панасюк В., Бурденюк Т, Мужевич Н., що для проведення комплексної перебудови бухгалтерського обліку доцільно поетапно здійснити цифровізацію складових процесу діджиталізації облікової системи, приділивши увагу тріаді «оптимізація – ефективність – еволюція» [5].

Діджиталізація бухгалтерського обліку та його інтеграція в інформаційну систему компанії – вимога сучасної цифрової епохи. Інформаційна система спрямована на підвищення ефективності діяльності компанії, посилення її конкурентоспроможності та перетворення бухгалтерського обліку в мистецтво, яке «забезпечує успіх» компанії.

Інформаційна система бухгалтерського обліку сприяє створенню організаційних моделей, спрямованих на задоволення потреб вищого стратегічного керівництва, керівників середнього рівня та оперативного персоналу. У той же час її не варто ототожнювати з комп'ютерною системою,

яка є її матеріальною складовою, тобто сукупністю апаратних і програмних засобів, необхідних для збору, переробки та відображення інформації.

Зважаючи на рівень діджиталізації бухгалтерського обліку українськими підприємствами, спостерігаємо тотальне розуміння необхідності оновлень в управлінні бізнес-процесами для розширення можливостей програмного забезпечення та прагнення подальшого розвитку.

Література:

1. Артем'єва О. О., Томша А. О. Бухгалтерський облік в умовах діджиталізації. 2020. С. 50–54. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/57711/1/>
2. Гусєва О. Ю., Легомінова С. В. Діджиталізація – як інструмент удосконалення бізнес-процесів, їх оптимізація. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2018. № 1 (23). С. 33-39
3. Лобода Н., Чабанюк О., Кольба Р. Діджиталізація як функція облікової діяльності: коронакриза як контекст. 2021. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/337.pdf>
4. Назарова К. О., Мойсеєнко О. М. (2020). COVID-криза як драйвер діджиталізації бухгалтерських процедур. Бізнес-Інформ. 2020. № 6. С. 227–234. URL: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform2020-6_0-pages-227_234.pdf
5. Панасюк В., Бурденюк Т., Мужевич Н. Особливості цифрової трансформації обліку. Галицький економічний вісник. 2021. № 1 (68). С. 70–76.

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

**Пелешук М.А., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – к.е.н., доц. Євтушевська О.О.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Сучасні тенденції підприємницької діяльності характеризуються задоволенням споживачами своїх потреб (продукції, послуг, робіт) через мережу Інтернет, у результаті чого акцент підприємницької діяльності змістився на цифрові джерела доходу та цифрові канали. Зростання цифрової економіки відкрило для споживачів цифрові продукти та послуги, що спонукає підприємства до пошуку нових конкурентних переваг в цифровому просторі. Проте цифрові технології в підприємницькій діяльності постійно модернізуються і реформуються у щось більше, ніж онлайн-продаж.

Природно, що підприємства за рахунок цифрових технологій створюють конкурентні переваги на основі унікальних комбінацій цифрових та фізичних ресурсів.

Цифрові технології у підприємницькій діяльності – це створення нових ланцюжків у бізнес-процесі і можливостей, які традиційні (класичні) підприємства не можуть запропонувати споживачам їхньої продукції (послуг).

Природно, що більшість цифрових технологій у підприємницькій діяльності відповідають двом критеріям. Перший критерій – цифрові технології зосереджуються на створенні нових цінностей для діяльності, а другий – цифрові технології використовуються для стимулювання зростання, доходів та продуктивності, способами, які були неможливі при використанні традиційних моделей ведення підприємницької діяльності.

Цифрові технології сприяють трансформації ділової й організаційної діяльності, процесів й моделей та формують нові складові компетенцій для повного використання змін підприємницької діяльності.

Розвиток нових компетенцій у підприємницькій діяльності формується за рахунок можливостей бути більш гнучкими, орієнтованими на людей, інноваційними, орієнтованими на споживача, оптимізованими, ефективними й здатними стимулювати / скористатися наявними можливостями для зміни діяльності та використання великої кількості даних і нових, все більш неструктурованих джерел доходів від реалізації продукції (надання послуг), при цьому мережа Інтернет є життєво важливим фактором. Водночас, зрушення та зміни, що ведуть до необхідності більш швидкого розгортання стратегії цифрових технологій залежать від оптимізації клієнтського досвіду, операційної гнучкості та інновацій.

Мобільність підприємств на зміни ринку і застосування цифрових технологій дозволяють підприємству йти в ногу з часом та розвиватися максимально, з урахуванням потреби споживачів. Для того, щоб підприємство залишалося в тренді і зарекомендувало себе, як підприємство, що використовує цифрові технології на високому рівні, керівництву підприємства необхідно:

1. Побудувати сучасну модель спілкування зі споживачем продукції (послуг). У ХХІ столітті культура споживання продукції (послуг) стрімко змінюється і підприємствам необхідно швидко адаптуватися під нові реалії, щоб в потрібному місці, в потрібний час надати потрібну продукцію або послугу своєму споживачеві.

2. Відслідковувати діяльність конкурентів. У цифрову епоху особливу увагу слід приділяти аналізу діяльності конкурентів, їх поведінці і, як наслідок, діяти на випередження. Слід підтримувати підприємство в ритмі технологічного розвитку та впроваджувати нові інструменти для стійкого положення на ринку.

3. Працювати з даними. На сьогодні існує величезна кількість відкритих наборів інструментів інтеграції для впровадження необхідних технологій у бізнес-процеси. Дані інструменти дозволяють використовувати набори готових рішень, які можна впровадити в роботу всіх відділів підприємства, об'єднавши їх в єдиний механізм.

4. Налагодити стійкі внутрішні комунікації. На всіх рівнях організаційної структури підприємства більша частина інформації має бути загальнодоступною. Це впливає на швидкість та якість прийняття

управлінського рішення. Так наприклад, часто трапляється, що керівництво підприємства не поінформоване про те, що відбувається на виробництві, або в інших структурних підрозділах, що може призвести до прийняття неадекватного рішення, і як наслідок – зниження показників ефективності діяльності.

Сьогодні можна з повною впевненістю говорити, що цифрові технології будуть активно розвиватися.

Література:

1. Гудзь О. Є. Цифрова економіка: зміна цінностей та орієнтирів управління підприємствами / О. Є. Гудзь // Економіка. Менеджмент. Бізнес. – 2018. – № 2. – С. 4–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/есмебі_2018_2_3.
2. Жуковська В. М. Цифрові технології в управлінні персоналом: сутність, тенденції, розвиток / В. М. Жуковська // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. URL: <http://www.vestnikeconom.mgu.od.ua/journal/2017/27-2-2017/5.pdf>
3. Кулинич М. Б. Цифрова трансформація вітчизняних підприємств в сучасних умовах / М. Б. Кулинич // Економіка, управління та адміністрування. – 2019. – № 3 (89). – С. 8–15.
4. Лопушняк Г. С. Вплив цифрових технологій на формування компетенцій управлінського персоналу. / Г. С. Лопушняк, Р. В. Милянник // Інвестиції: практика та досвід. – 2019. – № 24. – С. 10–16.
5. Токмакова І. В. Стратегічне управління розвитком підприємств в умовах цифровізації економіки / І. В. Токмакова, Д. А. Шатохіна. URL: <http://btie.kart.edu.ua/article/viewFile/149563/153830>

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

**Рульова К.О., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник- к.е.н., доц Євтушевська О.О.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

На сьогоднішній день, діджиталізація бухгалтерського обліку є актуальною темою для багатьох компаній в Україні. Це пов'язано з тим, що використання цифрових технологій дозволяє підвищити ефективність та точність обліку, знизити ризики помилок та підвищити конкурентоспроможність компаній. Проте, зараз стан діджиталізації бухгалтерського обліку в Україні можна оцінити як незадовільний. Багато компаній ще не використовують цифрові технології в обліку, а ті, які вже використовують, часто мають застарілі системи та програми.

Сучасні комп'ютерні програми значно полегшують процес ведення бухгалтерського обліку, враховуючи той спектр програмного забезпечення, який пропонується: від калькуляторів до автоматизованих реєстрів та форм звітності.

Для ефективного впровадження в різних сферах бізнесу цифрових технологій бухгалтерського обліку, управлінському персоналу варто застосовувати комплекс заходів, а саме: дотримання техніко-економічних вимог встановлення цифрових технологій; фінансову та ресурсну відповідність нововведенням; підвищення професійної компетентності виконавців бухгалтерських операцій; дотримання стратегії розвитку компанії; забезпечення зворотного зв'язку від користувачів цифрової інформації.

Рис. 1. Стан впровадження діджиталізації в бухгалтерський облік підприємств України (% від загальної кількості підприємств (76 великих і середніх підприємств))

Протягом останніх кількох років активно впроваджується ефективний і оперативний спосіб ведення «cloud-бізнесу» (бізнесу, що в процесі діяльності використовує технології хмарних обчислень). За даними Державної служби статистики в Україні у 2021 р. частка підприємств, які використовують послуги хмарних обчислень у своїх бізнес-процесах є незначною і становить всього 10,2% загальної кількості підприємств. Тоді як частка підприємств, які використовують технології хмарних обчислень безпосередньо у сфері бухгалтерського обліку та фінансів становить лише 5,2%. «Cloud-облік» є більш сучасним, більш розвинутим та багатофункціональним варіантом порівняно з традиційними системами, де інформаційні рішення встановлюються не на локальний сервер всередині компанії, а в більш захищеному домені.

У майбутньому, з розвитком технологій та налагодженням на лежної інфраструктури, діджиталізація бухгалтерського обліку в Україні стане більш широко поширеною практикою. Однією з перспектив розвитку діджиталізації бухгалтерського обліку в Україні є впровадження та розвиток блокчейн-

технологій. Блокчейн-технології можуть допомогти забезпечити безпеку даних та забезпечити їх автентичність. Впровадження цих технологій дозволить ефективніше використовувати ресурси та зменшити ризики помилок у бухгалтерському обліку.

Також, з поширенням хмарних технологій та розумних систем, можливості діджиталізації бухгалтерського обліку значно розширюються. Віддалений доступ до даних та можливість збереження даних в хмарі дозволяє забезпечити швидкий доступ до потрібної інформації, а також зменшити витрати на збереження даних. Додатково, з розвитком штучного інтелекту та машинного навчання, можливості автоматизації бухгалтерського обліку значно зростають. Автоматизація дозволяє зменшити кількість ручної роботи та зменшити ризик помилок.

Однак, щоб діджиталізація бухгалтерського обліку в Україні стала успішною, необхідно забезпечити якість навчання фахівців, які займаються цим процесом. Вони повинні бути ознайомлені з новітніми технологіями та стандартами, щоб бути ефективними в своїй роботі та забезпечити високий рівень якості ведення обліку.

Таким чином, діджиталізація бухгалтерського обліку в Україні є важливим процесом, який впливає на ефективність та прозорість фінансових операцій та спрямований на підвищення ефективності діяльності компанії, посилення її конкурентоспроможності. З розвитком технологій та забезпеченням належної інфраструктури, її розвиток може стати більш швидким та широко поширеним.

Література:

1. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на підприємствах: використання мережі Інтернет, послуг хмарних обчислень, робототехніки. *Статистична інформація. Інформаційне суспільство*. Державна служба статистики України: веб сайт. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zv/ikt/arh_ikt_u.html.
2. Любимов М.О, Кулик В.А. Можливості, загрози та перспективи використання «хмарних» технологій в бухгалтерському обліку. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2019.№2 (93). С.40-46.
3. Стан розвитку діджиталізації в Україні. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1792/0>.
4. Блокчейн, штучний інтелект і бухгалтерія. URL: <http://www.kreston-gcg.com/ua/blokchain-shtuchniy-intelekt-i-bukhalteria/>.
5. Діджиталізація бухгалтерського обліку в Україні. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1588>

ОЦІНКА ЗДАТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПРОДОВЖУВАТИ ДІЯЛЬНІСТЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА ВОЄННОГО СТАНУ

Швець А.С., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – д.е.н., проф. Ткачук Г.О.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Постановка проблеми. Наслідки військового вторгнення росії на територію України охопили всі сфери життя та суттєво вплинули на бізнес. Керівництву компаній необхідно постійно оцінювати вплив ситуації на бізнес для подальшого складання достовірної фінансової звітності та прийняття правильних та своєчасних управлінських рішень. [1/]

Основна мета виступу. Основною метою є висловлювання ситуації та організації ефективного управління.

Виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Принцип безперервної діяльності (англ. going concern) – одне із фундаментальних припущень бухгалтерського обліку та аудиту. Воно передбачає, що компанія продовжуватиме здійснювати свою діяльність в осяжному майбутньому і не матиме наміру та потреби в ліквідації або припиненні діяльності. Отже, складаючи звітність з МСФЗ в складних умовах війни, компанія має оцінити свою здатність продовжувати діяльність на безперервній основі та зробити відповідне розкриття у фінансовій звітності. Для оцінки здатності продовжувати діяльність на безперервній основі керівництву компанії бажано зробити такі кроки:

1. Оновити бюджети, бізнес прогнози та оцінити ступінь чутливості бізнесу до змін з огляду на виявлені фактори ризику та різні можливі сценарії. При цьому компанії важливо розглянути принаймні один серйозний, але вірогідний негативний сценарій.

2. Розробити досяжні та реалістичні плани дій в умовах сумнівів щодо безперервної діяльності.

3. Підготувати чітке та надійне розкриття інформації у фінансовій звітності, включаючи розкриття інформації щодо невизначеності, виявленої в оцінці безперервності діяльності, якщо це необхідно.

При розробці прогнозів та здійсненні оцінок керівництву бажано враховувати такі чинники:

- структуру власності компанії та можливий вплив санкцій на компанію;
- географічне розташування компанії та її значних операцій, зокрема, наявність суттєвих транзакцій та інвестицій на російському та білоруському ринках та в зоні бойових дій в Україні;
- руйнівний вплив воєнних дій на основні бізнес процеси компанії;
- вплив війни на бізнес контрагентів компанії та проблеми в ланцюжках поставок;

- доступність фінансування з боку материнського підприємства;
- прогнозовані значення ковенантів, передбачених в кредитних угодах;
- структуру активів та пасивів компанії в контексті вразливості компанії до валютного ризику та ризику ліквідності;
- наявність запасів, основних засобів та інших активів на території Росії та Білорусі і в зоні бойових дій, можливість здійснювати контроль над ними.

При оцінці доречності припущення про безперервність, керівництву варто зважати на всю наявну інформацію щодо майбутнього – щонайменше за 12 місяців з кінця звітного періоду, але не обмежуючись цим періодом.[2]

Безперервність діяльності як основа складання фінансової звітності набуває критичного значення в поточних умовах. Це питання буде в центрі уваги зовнішніх аудиторів та безпосередньо впливатиме на аудиторський висновок.

Поточні події в Україні стають тригерами виникнення ознак знецінення активів – це може вплинути на оцінку балансової вартості необоротних нефінансових активів

Відповідно до МСБО 36 "Зменшення корисності активів", в кінці кожного звітного періоду суб'єктові господарювання слід оцінювати, чи є якась ознака того, що корисність активу може зменшитися.[2]

Оцінюючи наявність таких ознак, компанія має брати до уваги показники зовнішніх та внутрішніх джерел інформації. Крім того, ці ознаки можуть стосуватися як окремого активу, так і групи певних активів або бізнесу в цілому.

В поточних умовах імовірність того, що існують ознаки зменшення корисності необоротних активів, значно зросла, перш за все, для компаній, які:

- Мали значні активи чи операції в Росії та/або Білорусі;
- Є особливо чутливими до підвищення цін на певні товари (наприклад, паливо);
- Знаходяться/знаходилися в зоні активних бойових дій та був або є ризик фізичного пошкодження активів;
- Потрапили під запровадження санкції проти Росії та/або контрсанкції з боку Росії;
- Є особливо чутливими до впливу порушення ланцюга поставок.

Прикладами подій, які можуть свідчити про наявність ознак зменшення корисності необоротних активів, є (проте не обмежуються):

- істотне зниження ринкової (орендної) вартості активу;
- власний або орендований актив простоює, не використовується;
- фізичне пошкодження власного або орендованого активу;
- економічні санкції, експортний контроль, які впливають на користування або вартість активу;
- втрата ключових клієнтів або ринків збуту
- значне підвищення витрат (наприклад, на паливо або інші товари), які призводять до поточних (і очікуваних у майбутніх періодах) збитків або негативних грошових потоків від операційної діяльності.

Якщо хоча б одна з таких ознак існує, суб'єктові господарювання слід оцінити суму очікуваного відшкодування такого активу для кожного типу активів (матеріальних та нематеріальних, включаючи активи з права користування).[2]

Висновок. Незалежно від наявності ознак того, що корисність активу може зменшитися, суб'єктові господарювання також слід не рідше, аніж один раз на рік перевіряти зменшення корисності нематеріального активу з невизначеним строком корисної експлуатації або нематеріального активу, ще не придатного для використання, порівнюючи його балансову вартість із сумою його очікуваного відшкодування, а також гудвілу. Збиток від знецінення, визнаний для гудвілу, не сторнується в наступних періодах, навіть якщо він був визнаний у проміжному періоді того ж фінансового року.

В звичайному економічному середовищі компанії рідко проводять оцінку суми очікуваного відшкодування необоротних активів («тест на знецінення») на проміжну звітну дату, оскільки зазвичай зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищах компанії не є суттєвими з дати останньої річної звітності. Проте події та наслідки військового вторгнення Росії в Україну можуть стати тригерами для проведення тесту на знецінення необоротних активів на проміжну звітну дату.

Література:

1. Юридична Газета Online, стаття Миколи Клименка [Електронний ресурс]. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/podatкова-praktika/buhgalterskiy-oblik-pid-chas-viyni-shcho-bude-zi-zvitnistyu-ta-yak-optimizuvati-podatki.html> (дата звернення 14.04.2023)
2. ТОВ «КПМГ Україна» [Електронний ресурс]. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2022/05/oblik-ta-finansova-zvitnist-pidpryemstv-pid-chas-viyny.html> ;
<https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ua/pdf/2022/05/oblik-finansova-zvitnist-pidpryemstv-pid-chas-viyny.pdf> ;
<https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ua/pdf/2022/05/otsinka-balansovoyi-vartosti-neoborotnykh-nefinansovykh-aktyviv.pdf>

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ БАРТЕРНИХ ОПЕРАЦІЙ

Ткаченко І.Р., студ. СВО «Магістр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – д.е.н., проф. Ткачук Г.О.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

При застосуванні бартерних відносин в Україні, виникають великі проблеми, пов'язані зі складним й неоднозначним оподаткуванням товарообмінних операцій. Це є істотним ускладненням при проведенні операцій, і більшість підприємців указують на непрозорість і завищені податкові відрахування як

головну проблему здійснення бартерних операцій. Позитивні зміни відносно товарообмінних операцій у законодавстві дають надію на зміну ситуації.

Позиція МСБО відносно обліку операцій обміну активів принципово відрізняється від існуючої в Україні практики. На сьогоднішній день у момент передачі активу в обмін на інший актив підприємства відображають дохід від реалізації й дебіторську заборгованість покупця на ринкову вартість переданого активу.

Оскільки грошова компенсація по таких операціях не передбачена, те дебіторська заборгованість не компенсується коштами. Тому визнання дебіторської заборгованості, що виникла в результаті передачі товарів (робіт, послуг) по бартеру, як високоліквідного активу, суперечить міжнародним принципам обліку й здоровому глузду взагалі.

Існуюча нині практика відображення в бухгалтерському обліку й, відповідно, у фінансовій звітності товарообмінних операцій істотно спотворює оцінку ліквідності балансу й платоспроможності підприємства.

Оскільки П(С)БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» передбачає використання непрямого методу складання даної форми фінансової звітності, то відображені в складі дебіторської заборгованості товари, передбачувані до одержання при завершенні бартерних операцій не будуть відображати реально існуючі грошові потоки.

Існуюча методологія відображення в бухгалтерському обліку товарообмінних операцій не дозволить з достатнім ступенем вірогідності вичленувати із загального приросту дебіторської й кредиторської заборгованості бартерну частину. У результаті жодна з форм фінансової звітності не дасть уявлення про дійсний фінансовий стан підприємства, більш того, введе в оману користувачів публічної фінансової звітності.

Таким чином, для вирішення проблеми обліку бартерних операцій, необхідно вдосконалити НП(С)БО, згідно яких в бухгалтерському обліку відображаються товарообмінні операції.

Прибуток або збиток від обміну повинні визнаватися тільки в момент завершення бартерної операції. Такий порядок обліку бартерних операцій буде відображати реальний фінансовий стан підприємств, що дозволить користувачам публічної фінансової звітності приймати обґрунтовані й правильні рішення.

Можливо такий варіант вирішення цієї проблеми може послужити поштовхом до змін у нині діючому підході до оподатковування бартерних операцій, що призведе до зменшення вимивання й без того вбогих оборотних коштів підприємств на авансування податкових платежів.

Література:

1. "Про зовнішньоекономічну діяльність. Закон України від 16 квітня 1991 року №959-ХІІ. Законодавство України: веб-сайт. URL: <http://rad.gov.ua> (дата звернення: 26.04.2023 р.).

2. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності. Закон України від 23 грудня 1998 року. №351-

XIV. Законодавство України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/351-14#Text>(дата звернення: 26.04.2023 р.).

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №21 «Вплив зміни валютних курсів», затверджений наказом Мінфіну України від 10 серпня 2000 року №193. Законодавство України: веб-сайт. URL: [/http://rad.gov.ua](http://rad.gov.ua)(дата звернення: 26.04.2023 р.).

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В УКРАЇНІ

**Латашенко О.В., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник – д.е.н., проф. Ткачук Г.О.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Сучасний розвиток суспільства потребує вдосконалення управління процесом виробництва. Перехід економіки на ринкові відносини визначив новий напрям розвитку економічного контролю підприємств, установ, організацій – його комп'ютеризацію на основі нових інформаційних технологій. Гарантією успішної роботи будь-якої організації завжди є ефективна діяльність її працівників. Для якісного обслуговування потреб користувачів вчорашні методи обробки інформації вже не є найкращими.

Сьогодні саме впровадження електронного документообігу є одним з основних засобів підвищення ефективності, економічності, якості та розширення складу послуг, що надаються населенню.

Електронний документообіг має безліч переваг, основні з них: швидкість надходження документів до адресатів, зручність редагування та архівації документів тощо. Відсутність необхідності вручну розмножувати документи, відслідковувати переміщення паперових документів всередині організації, контролювати порядок передачі конфіденційної інформації істотно знижує трудовитрати діловодів. Наскрізний автоматичний контроль виконання на всіх етапах роботи з документами кардинально підвищує якість роботи виконавців, робить терміни підготовки документів більш прогнозованими і керованими.

Дана тема є досить актуальною в теперішній час, коли паперовий документообіг вже не є ефективним в опрацюванні інформації, тому особлива увага приділяється питанням впровадження електронного документообігу, який базуються на новітніх інформаційних технологіях.

Впровадження електронного документообігу в діяльності організацій є нині не лише запорукою підвищення рівня ефективності виконання управлінських і виробничих функцій та вимогою часу, а й законодавчою нормою, закріпленою численними нормативно-правовими актами.

В процесі запровадження електронних адміністративних послуг важливо враховувати потреби різних цільових груп споживачів адміністративних послуг, зокрема їх можливості та переваги щодо способу отримання адміністративних послуг. Оскільки не усі види адміністративних послуг можуть

бути переведені в електронний формат, а також через те, що частина споживачів послуг надає перевагу персональному спілкуванню в процесі отримання послуги, у більшості країн світу основними каналами надання державних послуг залишається безпосереднє обслуговування громадян у центрах надання послуг та по телефону.

Поряд із цим дедалі більш поширеним стає застосування урядами різних держав інклюзивного багатоканального підходу до надання державних послуг, що передбачає їх доступність для споживача через кілька різних каналів (окрім центрів надання послуг та кол-центрів, через публічні кіоски, персональні комп'ютери, мобільні телефони, соціальні мережі). Застосування мультиканальної стратегії у наданні державних послуг дозволяє зробити більш зручним, спростити і розширити доступ громадян до державних послуг, задовольнити потреби різних груп споживачів послуг, а також стимулювати використання населенням електронних сервісів.

З огляду на наявне співвідношення власників мобільних телефонів і власників персональних комп'ютерів, а також на тенденцію швидкого зростання кількості користувачів смартфонів в Україні перспективним видається використання мобільного зв'язку як додаткового каналу надання електронних адміністративних послуг.

Нині мобільний зв'язок є найбільш доступним та поширеним засобом комунікації в Україні. В країні майже вдвічі більше людей, які мають мобільний телефон, ніж тих, у кого є персональний комп'ютер. Забезпеченість населення мобільним зв'язком в середньому по Україні є майже втричі більшою, ніж забезпеченість домогосподарств комп'ютерами.

З метою забезпечення надання населенню адміністративних послуг в електронній формі необхідно:

1. Державному агентству з питань електронного урядування України розробити стратегію запровадження надання адміністративних послуг в електронній формі органами державної влади та органами місцевого самоврядування. При розробці стратегії розглянути можливість використання технологій «мобільного уряду» у сфері надання електронних адміністративних послуг; з метою визначення черговості переведення в електронну форму адміністративних послуг провести опитування серед споживачів адміністративних послуг.

2. Державному агентству з питань електронного урядування України, Верховній Раді України закріпити на законодавчому рівні та запровадити єдині загальнодержавні стандарти функціонування систем електронного документообігу органів державної влади.

3. Кабінету Міністрів України, органам місцевого самоврядування прискорити перехід органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на електронний документообіг.

4. Для забезпечення надання населенню адміністративних послуг в електронній формі також необхідно створити та забезпечити функціонування

системи електронної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

5. Державному агентству з питань електронного урядування України:

- організувати підвищення кваліфікації співробітників органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань електронного урядування;
- впровадити заходи з інформування населення щодо можливостей та переваг отримання адміністративних послуг в електронній формі з метою стимулювання попиту на користування електронними сервісами.

Література:

1. Рудчик Є.. Сучасні тенденції електронного документообігу. Інтернет-ресурс. URL: <https://sites.google.com/site/elektrdokumentoobig/> (дата звернення: 20.04.2023 р.).

2. Т. В. Джига Т.В. Відділ розвитку політичної системи. Інтернет-ресурс. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/suchasniy-stan-problemi-i-perspektivi-rozvitku-v-ukraini-elektronnikh> (дата звернення: 20.04.2023 р.).

РОЗВИТОК БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Латашенко О.В., Троян В.М., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК

Науковий керівник – д.е.н., проф. Ткачук Г.О.

Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

В перший місяць війни більш ніж 80% підприємств скоротили чи призупинили свою діяльність або навіть повністю закрилися. За місяць війни український бізнес втратив більше, ніж за два роки пандемії. Обсяг завданої шкоди та довгострокові наслідки оцінити важко, адже бойові дії на території країни тривають. Ті, що продовжили працювати або відновили діяльність трохи згодом, стикнулися з небаченими раніше викликами: щоб вижити, багатьом довелося повністю міняти модель бізнесу, шукати нових працівників і нових постачальників, заново налаштовувати логістику. Перемогти у війні буде важко без функціонування бізнесу, який дозволяє українцям забезпечувати себе та підтримувати Збройні сили. І все це – в умовах, коли рівень платоспроможності клієнтів невідомо знижується. Якщо додати до цього задачу зберегти здоров'я та життя близьких людей, то отримаємо повну картину того рівня стресу, з яким стикається сучасний власник бізнесу.

За оцінками Національного банку, під час війни економіка України втрачає 50% "невиробленого" ВВП. Тобто кожен тиждень коштує національній економіці понад 50 млрд грн. І це без втрат від руйнувань.

Чимало підприємств опинилися в районах активних бойових дій і змушені були евакуюватися в більш безпечні регіони або припинити роботу. Однак навіть ті бізнеси, які відносно далеко від обстрілів, потерпають через проблеми з логістикою та нестачу сировини.

Компаніям, що надають послуги та мають іноземних клієнтів, представникам інтелектуальних та креативних професій легше виїхати та відновити роботу у відносно безпечному місці. Аграрії, виробничі та логістичні підприємства мають територіальну прив'язку, тож вони обмежені в мобільності. Навіть в умовах війни бізнес повинен працювати там, де це можливо, платити податки та давати країні ресурс для продовження оборони. Цю тезу в останній тиждень повторюють майже всі представники уряду.

Чи не в найгірших умовах опинилися аграрні підприємства. Їх бізнес прив'язаний до конкретної території, а роботи в полі чи на фермі не можна відкласти на невизначений термін або перенести.

Ринок страждає від дефіциту робочої сили, пального, добрив та оборотних коштів. Чимало працівників фермерських господарств мобілізовані або пішли в тероборону. Значну частину пального країна імпортувала з Росії та Білорусі. Ці поставки зупинилися після перших ракетних обстрілів українських міст з цих країн. Крім того, окупанти заблокували морський шлях, який міг легко компенсувати нестачу пального.

Через обстріли росіянами портів аграрії не можуть продати зерно. Їм бракує обігових коштів для закупівлі насіння, добрив, засобів захисту рослин. Крім того, ціни на ці та інші товари суттєво зросли. Україна залишиться з хлібом у будь-якому разі, запевняють в уряді. А от якою буде ціна зерна у світі, залежить від того, чи будуть далі падати снаряди на голови українським аграріям.

ІТ-галузь очікувано виявилася найбільш стійкою. Карантин добре підготував компанії до найгіршого випробування – війни.

Майже всі її учасники (92%) мали чіткі плани дій на випадок форс-мажорних обставин. Частково була проведена релокація ключових співробітників до офісів компаній у європейських країнах. Після початку війни компанії оперативно провели евакуацію людей: забезпечили транспорт, поселення та організували робочі місця в найбільш безпечних регіонах країни.

Через три тижні після військового вторгнення РФ енергосистема України приєдналася до енергосистеми континентальної Європи ENTSO-E.

До того в критичних випадках уся країна, крім трьох західних областей, залежала від поставок електроенергії з країни-агресора та її васала Білорусі.

Проблем з генерацією електроенергії в Україні немає. Найбільший оператор маневрових потужностей ДТЕК повідомив, що майже всі ТЕС компанії працюють у штатному режимі. Запорізька атомна електростанція – єдина повністю працююча АЕС з тих, які опинилися під контролем окупантів, – продовжує працювати і давати електроенергію в об'єднану енергосистему України.

Металургійний ринок перебуває в скрутному становищі через залежність від експорту продукції морем. Більшість підприємств галузі зосереджені у південно-східній частині України, де тривають активні бойові дії. Підприємства не можуть відвантажувати готову продукцію через заблоковані порти і морські шляхи.

Логістичний ринок зазнав значних втрат, бо чимало територій були відрізані від сполучення. У компанії "Нова пошта" ЕП повідомили, що за перший тиждень війни обсяги доставки впали на 95%. Наш бізнес дуже постраждав, як і вся економіка країни. Багато терміналів та відділень зачинилися через постійні обстріли. Відбулися масові переміщення співробітників та клієнтів. У людей змінилися пріоритети. Як наслідок – упав попит на товари, які раніше доставляли

За даними ООН, до 15 березня з України виїхали майже 3 млн громадян. Трохи менше половини з них – люди працездатного віку. Майже всі – жінки. Велика кількість чоловіків працездатного віку була мобілізована, частина працівників переїхала у відносно безпечні регіони. Тож бізнес, який не може релокуватися, потерпає від нестачі робочих рук.

Держава закликає бізнес у відносно спокійних регіонах відновлювати роботу. Щоб бізнес був стабільним, диверсифікуйте його. Не можна зациклюватись на чомусь одному, потрібно не боятись експериментувати і шукати нові напрямки для розвитку своєї справи. Війна змушує рухатись вперед і в сторони у пошуках того, що сьогодні приносить дохід, адже те, що вчора здавалося збитковим, сьогодні дасть змогу заробити для себе, допомогти ЗСУ, працевлаштувати десятки чи сотні нових працівників і дати їм достойну заробітну плату.

Уряд передусім повинен підтримати виробників продуктів та ліків, аптеки, аграріїв, а також легку промисловість. Допомога має йти всім бізнесам, але зазначені сфери важливі для виживання країни прямо зараз.

Література:

1. Бізнес в умовах війни: як заспокоїтися та працювати далі. Інтернет-ресурс: ТОВ «Фьючер Медіа». URL: <https://mind.ua/publiccations/20249347-biznes-v-umovah-vijni-yak-zaspokoyitisya-ta-pracyuvati-dali>. (Дата звернення: 20.04.2023 р.).
2. Рихліцький В. Бізнес в умовах війни: хто зазнав найбільших втрат та як відновлюються підприємства. Інтернет-ресурс. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/03/23/684549/>. (Дата звернення: 20.04.2023 р.).
3. Куйбіда С. 10 правил для виживання бізнесу в умовах війни. Інтернет-ресурс: Zaxid.NET. URL: https://zaxid.net/blogi_tag50977/. (Дата звернення: 20.04.2023 р.).

КРОС КУРСИ ВАЛЮТ США ТА КИТАЮ: ВИЯВЛЕННЯ ТА УСУНЕННЯ АВТОКОРЕЛЯЦІЇ ВИПАДКОВИХ ВІДХИЛЕНЬ

Бурка Б. В., студ. СВО «Магістр» економічного факультету

Науковий керівник – к.е.н., доцент Зомчак Л.М.

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

В останні роки все чіткішим є вплив економічного суперництва Китаю та США на інших учасників світового ринку. Метою даної роботи є дослідження наслідків економічної поляризації та суперництва між даними країнами за допомогою крос курсу валют. Дана робота буде базуватися на наступній гіпотезі: оскільки основним економічним суперником Китаю на даний момент є Америка і навпаки, їхні дії на валютному ринку мають залежати одна від одної. Також проведення даного дослідження передбачатиме перевірку моделі на наявність автокореляції випадкових відхилень та, у разі її виявлення, застосування ряду методів з метою її усунення.

Для дослідження залежностей між фінансовими показниками доцільно застосовувати методи економетричного аналізу, як, наприклад, для депозитів [1], інфляції [2], економічного зростання [3], експорту [4] та монетарної політики [5].

Вхідними даними будуть курс китайського юаня до гривні та курс долара до гривні. Перш ніж почати основне дослідження нам потрібно перевірити використані дані на наявність автокореляції випадкових відхилень. Для цього спочатку скористаємося графічним методом. Графік відхилень не дав чіткої відповіді наявності автокореляції.

Наступним буде метод рядів. За результатами обчислень вийшло так, що кількість рядів, а саме 9, не попадає в межі інтервалу: нижня межа 10,628; верхня межа 20,79. Оскільки значення кількості рядів, $\tau = 9$ не входить у довірчий інтервал, то з імовірністю $p = 1 - 0,05 = 0,95$ можна стверджувати, що присутня автокореляція випадкових відхилень.

Останнім кроком, який доцільно буде зробити на даному етапі, це розрахувати критерій Дарбіна-Уотсона. В нашому випадку цей критерій дорівнюватиме 0,685. $d_l = 1,363$; $d_u = 1,496$. Критерій Дарбіна-Уотсона перебуває в інтервалі від 0 до d_l , що свідчить про те, що з ймовірністю 95% наявна додатна автокореляція випадкових відхилень. Проаналізувавши результати різних методів можна із впевненістю стверджувати про наявність автокореляції випадкових відхилень. Всі методи дали той самий результат, що свідчить про високу якість та достовірність отриманих результатів. Тепер, коли автокореляція випадкових відхилень виявлена її потрібно усунути.

Для цього покроково скористаємося декількома методами і підходами та оберемо найкращий із них. Всі підходи базуються на авторегресійній моделі Маркова першого порядку, відмінність між ними полягає лише у способі визначення ρ . Спочатку я спробую оцінити коефіцієнт автокореляції за коефіцієнтом Дарбіна-Уотсона. В такому випадку $\rho = 0,658$. Сама модель матиме

вигляд: $0,137x + 0,267$. В даному випадку дещо змінився лише вільний член. Коефіцієнт детермінації також дещо змінився. Тепер він становить 0,959. Тепер мені доцільно оцінити коефіцієнт автокореляції за допомогою методу Кохрана-Оркатта. Цей метод має ітераційний характер. Після декількох ітерацій мені вдалося добитися неймовірної точності моделі. Коефіцієнт детермінації між випадковими відхиленнями практично дорівнює одиниці. За таких умов $\rho = 1$, а сама модель матиме вигляд: $0,013x + 7,46$. $R^2 = 0,24$. Така модель суттєво відрізнятиметься від первісної та краще відображатиме реальну досліджувану залежність. Оскільки в нашому випадку $\rho = 1$ доцільно використати метод перших різниць, адже в такому випадку з його допомогою можна отримати більш точне значення вільного члену рівняння моделі. Використавши цей метод отримаємо наступне рівняння: $0,013x - 0,0004$. За наявних умов це рівняння найкраще описує досліджувану залежність.

Під час дослідження вдалося дійти висновку про те, що Китай узгоджує свою валютну політику з США. Також було виявлено та усунуто автокореляцію випадкових відхилень, тому кожену модель варто перевіряти на наявність автокореляції випадкових відхилень до початку процесу аналізу результатів. У разі її наявності її обов'язково потрібно усунути. Це дозволить покращити якість моделі та отримати більш точні результати. Характер досліджуваного взаємозв'язку між курсами валют після усунення автокореляції випадкових відхилень, залишився таким самим, проте коефіцієнти рівняння та його вільний член суттєво змінилися, що свідчить про те, що автокореляція випадкових відхилень не унеможливорює виявлення тенденцій і не спотворює їхній характер, проте погіршує якість отриманих за допомогою такої моделі результатів.

Література:

1. Зомчак Л. М., Рудницька Я. І. Економетричне моделювання залежностей між макроекономічним станом України та обсягами залучених депозитів. Причорноморські економічні студії. 2020. С. 196-200.

2. Зомчак Л. М., Старчевська І. М. Симультаційне моделювання залежності економічного зростання та рівня інфляції України. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». 2022. №1 (105). С. 78-85.

3. Zomchak L., Starchevska I. Macroeconomic Determinants of Economic Development and Growth in Ukraine: Logistic Regression Analysis. In Advances in Intelligent Systems, Computer Science and Digital Economics IV. Cham: Springer Nature Switzerland. 2023. Pp. 358-368

4. Vdovyn M., Zomchak L. Export in services of Ukraine: pre-pandemic period, Covid-19 and war. Věda a perspektivy. 2022. 8 (15).

5. Zomchak L., Lapinkova A. Key Interest Rate as a Central Banks Tool of the Monetary Policy Influence on Inflation: The Case of Ukraine. Advances in Intelligent Systems, Computer Science and Digital Economics IV. Cham: Springer Nature Switzerland. 2023. Pp. 369-379

6. Конвертер валют. Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/ua/currency/converter/?from=jpy&to=uah>

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

**Чебанова Т.Р., студ. СВО «Бакалавр» ф-ту ЕБіК
Науковий керівник - к.е.н, доц. Євтушевська О.О.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса**

Події минулих років та й теперішнього року підштовхнули українських підприємців звертатись до цифрових технологій. Цифрові технології були призначені, щоб прискорити та спростувати доступ до інформації яка нас цікавить, і яку бажаємо отримати, тим самим автоматизувати дані.

Цифровізація додає нових викликів підприємцям, особливо вона використовується в обліку-аналітичних даних, які в свою чергу формують за собою прийняття рішень на різних рівнях управління підприємства. За використанням новітніх технологій модернізуються технології, які були набуті вже давно та інструменти для їх впровадження.[2]

В напрямку обліку і оподаткування змінюється методологія, система і процеси обліку та оподаткування. Також підвищується рівень управління, відбувається якісна та кількісна зміна облікового апарату та його функцій. Цифрові технології суттєво змінюють процес організації роботи облікового апарату.

Впровадження цифрових технологій на вітчизняних підприємствах повинно відбуватися поетапно, тому перехід буде більш ефективним, раціональним та фінансово доступним.

Використання сучасних цифрових технологій в обліку та оподаткуванні є передумовою отримання в будь-який час власникам, керівництвом та менеджером підприємства повної, об'єктивної та своєчасної обліково-аналітичної інформації, зниження витрат людських ресурсів, забезпечення оперативної обробки типових облікових операцій.

Основними передумовами впровадження цифрових технологій обліку і оподаткування на вітчизняних підприємствах є потреби як самих підприємств, так і користувачів, а також наявність відповідних фінансових ресурсів та технічних засобів для їх формування.

Ринок цифрових технологій обліку і оподаткування пов'язаний з такими спеціалізованими обліковими комп'ютеризованими програмами: Бест Звіт Плюс, М.Е.Док, BAS Бухгалтерія та ін.

Як використовуються цифрові технології в бухгалтерському обліку, можемо розглянути на прикладі програми - BAS Бухгалтерія.

BAS Бухгалтерія – це програма, яка повністю автоматизує ведення бухгалтерського і податкового обліку, підготовки та реєстрації податкових документів, а також підготовки та здачі обов'язкової регламентованої звітності.

Це визнаний стандарт серед рішень для автоматизації роботи на підприємствах та організаціях, що займаються різними видами діяльності та на різних системах оподаткування.

За допомогою цієї програми можна формувати регламентовану звітність, первинні документи. BAS Бухгалтерія забезпечує вирішення всіх завдань, що стоять перед бухгалтерською службою підприємства, якщо бухгалтерська служба повністю відповідає за облік на підприємстві, включаючи, наприклад, виписку первинних документів, облік продажів тощо.

Це прикладне рішення також можна використовувати виключно для ведення бухгалтерського обліку, а завдання автоматизації інших служб, наприклад, відділу продажів та іншими системами.

У програмі BAS Бухгалтерія забезпечена автоматизація: бухгалтерського обліку; податкового обліку; зарплати і кадрового обліку; регламентованої звітності; виробництва; продажі і закупівлі.

Програма BAS Бухгалтерія надає можливість копіювання інформації з документа одного виду в документ іншого виду. Для цього при введенні нових документів використовується механізм введення на підставі. Він дозволяє, наприклад, створити видаткову накладну на підставі раніше виписаного рахунку, автоматично переносячи з нього інформацію у накладну.[1]

BAS Бухгалтерія надає користувачеві набір стандартних звітів, які дозволяють аналізувати дані залишків, оборотів рахунків і проводок у найрізноманітніших розрізах. Серед них оборотно-сальдова відомість, шахова відомість, оборотно-сальдова відомість по рахунку, обороти рахунку, картка рахунку, аналіз рахунку, головна книга.

В той же час у BAS Бухгалтерію включено обов'язкові (регламентовані) звіти, призначені для подання власникам організації і контролюючим державним органам, включаючи форми бухгалтерської звітності, податкові декларації, звіти для органів статистики і державних фондів.[3]

Як висновок можна сказати, що цифрові технології тільки починають використовуватись, і в подальшому буде тільки зростати попит на нові технології, які здатні спростувати, та прискорити процес обліку в бухгалтерії. Тому підприємства більш будуть використовувати цифрові технології, і програму BAS-Бухгалтерія.

Література:

1. Долбнева Д.В Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Цифрові технології в обліку та оподаткуванні». — 2021. — №1. — С. 7-9.
URL: <https://financial.lnu.edu.ua/tsyfrovi-tekhnologii-v-oio-konspekt-lektsiy>
2. Король С.Я., Ключко А.О. Цифрові технології в обліку й аудиті. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. — 2020. — № 1. — С. 170-176.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2020_1_31.
3. Ратинський В. В. Інформаційні технології в бухгалтерському обліку. перспективи та проблеми. Економіка. Фінанси. Право. — 2021. — № 4(1). — С. 17-20. URL: <http://efp.in.ua/uk/journal-item/297>

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Цапенко А.А., студ. ВСП "Одеський технічний фаховий коледж ОНТУ"
Науковий керівник – Коваленко Н.С.

У сучасну епоху цифрових технологій підприємствам необхідно впроваджувати інновації, щоб залишатися конкурентоспроможними та досягати успіху. З економічної точки зору, цифровізація може бути визначена як сукупність процесів інноваційного розвитку, спрямованих на діджиталізацію ключових економічних процесів та явищ. Цифрові технології надають підприємствам значні переваги, які допомагають виконувати обрану стратегію, зміцнювати їх економічну безпеку та забезпечувати прозорість управління бізнесом [3]. Впровадження новітніх технологій та систем управління має позитивний вплив на якість послуг, сервісне обслуговування клієнтів, а також інформаційне забезпечення різних учасників ринкових відносин [4]. Це дозволяє збільшити фінансову конкурентоздатність, спростити роботу з великим обсягом інформації, зекономити кошти, забезпечити лояльність клієнтів та створити позитивний імідж підприємства. Хоча діджиталізація має значні переваги, вона також має деякі недоліки, такі як необхідність у професійних виконавцях, можливість псування відносин з клієнтами та нестабільні економічні результати для підприємств [5]. Важливо відзначити, що проблематика, яка порушується, стає ще більш актуальною в умовах нестабільності фінансово-економічних та кон'юнктурних умов.

Введення цифрових технологій відбувається в різних сферах підприємства, таких як банкінг, фінансовий та управлінський облік, білінгові системи, маркетинг, підбір персоналу та продажі. Проте останній етап - цифрова трансформація, коли підприємство із усіма своїми функціями, підсистемами та процесами інтегрується в цифрове середовище, є ключовим для успішності. Для того, щоб успішно впровадити цифрову трансформацію, необхідно враховувати ряд факторів, таких як концепція, навчання персоналу та відмова від застарілих технологій. Концепція є важливою на етапі запуску, оскільки необхідно визначити напрямки розвитку та розробити стратегію та план дії. У зв'язку з цифровою трансформацією, багато підприємств досліджують потенціал штучного інтелекту для оптимізації операцій, покращення обслуговування клієнтів і отримання нового розуміння своїх даних. Інші технології, такі як блокчейн, Інтернет речей і мережі 5G, також відкривають нові можливості для інновацій. З іншого боку, впровадження цифрових технологій може створювати нові виклики та загрози, такі як кібербезпека та приватність даних. Для запобігання цим ризикам підприємства повинні мати ефективні стратегії кібербезпеки та дотримуватися вимог законодавства щодо захисту персональних даних клієнтів. Крім того, для успішної цифрової трансформації необхідно мати належні ресурси та інфраструктуру. Також важливо мати компетентний та

досвідчений персонал, який здатний впроваджувати нові технології та робити аналіз даних.

Сьогодні діджитал-трансформація підприємств неможлива без відповідної трансформації держави. Ці дві трансформації повинні відбуватися паралельно, щоб спростити ведення бізнесу, зекономити витрати та підвищити ефективність процесів. Щодо забезпечення безпеки підприємств, це повинно розглядатися у двох напрямках: напрями потенційних загроз, які виникають з активного розвитку цифрових технологій, та напрями можливостей, які вони породжують. Збалансованості аспектів можна досягти шляхом побудови ефективної динамічної системи інформаційного захисту підприємства, що охоплює все від питань віртуальної безпеки до іміджевих аспектів у сфері PR, а також шляхом формування системи моніторингу ринку цифрових новацій з метою виявлення потенційної ефективності та можливостей їх впровадження у господарську практику підприємства. Цифрові технології постійно розвиваються, і підприємства, які можуть швидко адаптуватися до мінливих обставин і нових можливостей, мають більше шансів на успіх. Це може означати розробку більш гнучкої організаційної структури, інвестування в навчання та розвиток співробітників або залучення партнерства та співпраці, щоб залишатися в авангарді інновацій. Загалом, інноваційний розвиток у контексті цифровізації — це сприйняття змін і використання нових можливостей. Слідкуючи за останніми технологіями, досліджуючи нові бізнес-моделі та віддаючи пріоритет швидкості та гнучкості, підприємства можуть позиціонувати себе для довгострокового успіху в цифровій економіці.

У підсумку, цифрова трансформація є важливим етапом для сучасних підприємств у забезпеченні їхнього успіху та конкурентоспроможності на ринку. Це може відкривати нові можливості для інновацій та розвитку нових бізнес-моделей, але також вимагає уваги до важливих аспектів, таких як концепція, кібербезпека, ресурси та інфраструктура, а також кваліфікація та навчання персоналу.

Література:

1. Гуренко А.В., Гашутіна О.Е. Напрями розвитку систем управління в умовах діджиталізації бізнесу в Україні. Економіка і суспільство. 2018. №. 19. С. 739-745. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/113.pdf
2. Дубина М., Козлянченко О. Концептуальні аспекти дослідження сутності діджиталізації та її ролі в розвитку сучасного суспільства. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019. Випуск № 3 (19). С.21-32.
3. Лазебник Л.Л. Діджиталізація економічних відносин як фактор удосконалення бізнес-процесів підприємства. Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування. 2018.
4. Макаренко С.М. Особливості інноваційного розвитку промислових підприємств в умовах діджиталізації. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка». 2020. Випуск 3. С. 86-94. DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.3.11>.
5. Бізнес-процеси в умовах діджиталізації економіки. URL : <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2019/05/5.pdf>.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ДІДЖИТАЛ-КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Яценко Н. Г., студ. СВО «Магістр» ф-у ЕБіК

Науковий керівник – д.е.н., проф. Ткачук Г.О.

Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Перехід до інформаційного суспільства і формування цифрової економіки визначають нові підходи до організації та здійснення всіх видів контролю, включаючи внутрішній контроль на підприємстві.

Фінансовий результат діяльності підприємства – важлива економічна категорія, яка дає оцінку поточного фінансово-економічного стану господарюючої одиниці та є орієнтиром стратегічного розвитку діяльності бізнесу. Отримання достовірної інформації стосовно фінансових результатів підприємства забезпечується дієвою системою внутрішнього контролю.

Внутрішньогосподарський контроль являє собою систему безупинного спостереження за ефективністю використання майна господарського суб'єкта, законністю і доцільністю господарських операцій і процесів, збереженням грошових коштів і матеріальних цінностей. У той же час цей контроль є складовою частиною ринкового механізму, одним із прийомів перевірки виконання прийнятих рішень, найважливішою функцією управління економікою [1].

Основними проблемними аспектами розвитку внутрішнього контролю фінансових результатів є:

1)забезпечення якості отриманих результатів (достовірність, актуальність, своєчасність інформації);

2)застосування сучасних технологій, методів та інструментів.

Оскільки основним джерелом інформації для внутрішнього контролю є дані бухгалтерського обліку та звітності, на формування його системи сильний вплив мають фактори розвитку діджитал-обліку, до яких відносять [2]:

1)Технічні та технологічні можливості облікового процесу щодо оперативності збору, обсягів та якості опрацювання інформації (потужна обчислювальна техніка; сучасні інформаційні системи та інноваційні технології збору та обробки інформації; широкий спектр програмних продуктів: спеціалізовані облікові програми, програми і сервіси для дистанційного банкінгу, інформаційно-правові системи).

2) Прискорений розвиток електронного документообігу (внутрішній документообіг; адміністрування податкових платежів; електронний формат фінансової звітності).

3) Виникнення нових об'єктів обліку (віртуалізація одиниць вартості (електронні гроші, криптовалюти); токеновані активи, інструменти власного і позикового капіталу, зобов'язання).

4) Розширення області відображення діяльності, розвиток нематеріальних й інтелектуальних складових капіталу (людський капітал; клієнтська база, ділова

репутація, товарні знаки, марки, бренди; інноваційні продукти, результати науково-дослідних і розвідувальних робіт).

5) Орієнтування на нефінансові цільові пріоритети (соціальна відповідальність бізнесу; сталий розвиток; енергозберігаючі технології).

6) Залучення до облікової системи нефінансової інформації (покупці, постачальники, партнери; стан ринку, конкуренція в галузі; економічна сталість, екологічна безпека).

7) Застосування альтернативних облікових методик (актуарні розрахунки; види вартості; методи оцінки; аналітичний інструментарій тощо).

8) Формування глобального інформаційного й телекомунікаційного середовища та пов'язаних з ним технологій і вимог інформаційної безпеки (сервери мережевої присутності для оприлюднення інформації, Інтернетпросування бізнесу, Інтернет-торгівлі, ділового листування; пошукові системи; блокчейн-технології; технологічні та інформаційні платформи, хмарні сховища даних; технології супутникового, стільникового та радіозв'язку; антивірусний та контентний захист).

Таким чином, контроль га підприємстві в сучасних умовах не може бути не оцифрований. У зв'язку із цим основними напрямками розвитку діджитал-контролю є:

- 1) розробка та застосування інформаційних технологій контролю;
- 2) вдосконалення методики контролю з використанням діджитал-інструментарію;
- 3) формування нової генерації кадрів в системі діджитал-контролю.

Як бачимо, суттєві зрушення в галузі технології, інформації та світосприйняття за умов цифровізації економіки стимулюють модернізацію системи контролю, стимулюють розвиток методології та організації контрольного процесу.

Література:

1.Бугай Н.О. Внутрішньогосподарський контроль як сегмент системи управління підприємством: сучасний стан та пріоритети розвитку. Ефективна економіка, №10, 2016. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5190> (дата звернення: 03.05.2023 р.).

2.Спільник І., Палюх М. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. Міжнародний науковий журнал. Випуск 1-2. 2019. С. 83-96.

ПОДАТКОВІ АСПЕКТИ ВЛАСНОГО БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Домброван Я.Ю., студ. СВО «Магістр» ф-у ЕБіК
Науковий керівник – д.е.н., проф. Ткачук Г.О.
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Введення воєнного стану впливає на всі сфери діяльності як фізичних осіб так і бізнесу, починаючи з виконання цивільно-правових зобов'язань, закінчуючи неможливістю платниками податків виконувати свої податкові обов'язки.

Воєнний стан ставить нові виклики для адаптації податкового законодавства до нових реалій.

Тому за для того аби бізнес і економіка працювали держава має адаптувати податкові правила та навантаження до воєнних умов, для сприяння виживанню бізнесу.

Розглянемо основні податкові аспекти щодо ведення власного бізнесу під час воєнного стану:

1. Бізнес не штрафуватимуть за несвоєчасне подання та оприлюднення фінансової звітності протягом дії воєнного стану, а також 3 місяці після його припинення.

Платники податків мають право подати податкову звітність протягом 90 календарних днів після припинення воєнного стану. В період дії воєнного стану, а також протягом трьох місяців після його завершення не застосовується відповідальність за несвоєчасне подання звітності до контролюючих органів.

2. Протягом строку дії воєнного стану в Україні виконання податкового обов'язку відтерміновується.

Якщо у платника податків відсутня можливість своєчасно сплати податки та збори, подати фінансову звітність, платники податків звільняються від передбаченої відповідальності з обов'язковим виконанням цих зобов'язань протягом трьох місяців після припинення воєнного стану.

3. Вводиться мораторій на податкові перевірки в дії.

Згідно встановленого законодавства під час воєнного стану зазначено, що податкові перевірки не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються.

Встановлено мораторій на проведення документальних перевірок правильності нарахування, обчислення та сплати ЄСВ на період дії режиму воєнного стану, а також протягом 3х місяців після припинення воєнного стану.

В Україні набули чинності під час воєнного стану ряд законів, які стосуються даних аспектів:

- Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» № 2120-IX від 15.03.2022 р.;

- Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період воєнного стану» № 2142-IX від 24.03.2022 р.;

- Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» № 2118-IX від 03.03.2022 р.;

- Закон України № «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» № 2115-IX від 03.03.2022 р. [1]

Слід розуміти, що інструменти впливу податкового регулювання фінансового сектору на стан кризи в економіці країни не завжди мають оперативний характер, швидше за все, вони є стратегічними [2].

Окрім розширених заходів для бізнесу, держава вводить пом'якшені правила діяльності неприбуткових організацій та додаткові податкові пільги для фізичних осіб у контексті благодійної діяльності на період воєнного стану. [3].

Отже, можна зробити висновок про те, що податкові заходи регулювання бізнесу під час воєнного стану потребують подальшої детальної законодавчої регламентації та комплексного підходу для досягнення максимальної ефективності їх впровадження.

Література:

1. Покарати Не можна Помилувати або де податкова «ставить кому» за невиконання податкових зобов'язань в умовах воєнного стану в Україні. [Електронний ресурс]. URL: https://buh.ligazakon.net/analitycs/215710_pokarati-ne-mozhna-pomiluvati-abo-de-podatкова-stavit-komu-za-nevikonannya-podatkovikh-zobov'язan-v-umovakh-vonnogo-stanu-v-ukran (дата звернення: 02.05.2023 р.).

2. Методи оподаткування. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.infolibrary.com.ua/books-text-9221.html> (дата звернення: 02.05.2023 р.).

3. Новації у податковому регулюванні бізнесу в умовах війни в Україні. [Електронний ресурс]. URL: <https://dspace.library.khai.edu/xmlui/bitstream/handle/123456789/2760/Burdol.pdf?sequence=1> (дата звернення: 02.05.2023 р.).